

1 martie
2013

Nr. 42-47

Anul XX
(4360-4365)

MONITORUL OFICIAL

AL REPUBLICII MOLDOVA

moldpres

MONITORUL OFICIAL AL REPUBLICII MOLDOVA este un produs protejat legal și dă dreptul MOLDPRES de a-i autoriza reproducerea ori crearea altor produse derivate numai de către abonați, potrivit contractului de abonament, cu obligația acestora de a-l folosi în limitele prevăzute de contract, de a nu-i distorsiona conținutul și de a menționa obligatoriu sursa „Monitorul Oficial al Republicii Moldova”. Orice altă formă de utilizare a produsului în scopuri de multiplicare și difuzare este interzisă. MOLDPRES își rezervă dreptul de a lua măsurile necesare în cazurile în care nu se respectă prevederile legale de utilizare a produselor sale.

EDITOR: Agenția Informațională de Stat “Moldpres”

Director general Vladimir DARIE

Monitorul Oficial al Republicii Moldova

Redactor-șef Simion ROPOT

Editorul și redacția: 2012, Chișinău, str. Pușkin, 22, Casa Presei, et. 3.

Numărul de înregistrare 475. Certificat de înregistrare a mărcii nr. 12578.

Abonamentele se pot contracta la orice oficiu poștal. Indicele de abonare 21128. Tirajul total 5330.

Telefoane: Editorul 23-34-28, fax 23-26-98; Secretarul general de redacție: 23-44-41; e-mail: monitor@moldpres.md

Redactorii: 23-23-09; Publicații ale agenților economici, avize, pierderi de acte: tel: 23-35-86, tel./fax 23-34-39; e-mail: mo@moldpres.md

Cont nr. 225139709, cod EXMMMD22436, BC “Eximbank-Gruppo Veneto Banca” S.A., filiala nr. 11.

Cont nr. 222472202165, cod BSOCMD2X722, BC “Banca Socială” S.A. interrațională.

Chișinău, Agenția Informațională de Stat MOLDPRES.

Cod fiscal 1003600071952. Tiparul: Editura “Universul”, str. Vlaicu Pîrcălab, 45, mun. Chișinău. Comanda nr. 439.

“Monitorul Oficial al Republicii Moldova” nu poartă răspundere pentru veridicitatea avizelor publicate.

Actele oficiale pot fi publicate în alte ediții periodice numai cu trimitere la “Monitorul Oficial al Republicii Moldova”.

*Beneficiază de reduceri la abonarea ediției
«Monitorul Oficial al Republicii Moldova»
pentru prima jumătate a anului 2013.*

Perfectează abonamentul la sediul
AIS «Moldpres», str. Al. Pușkin 22,
Casa Presei, et.1, bir.1, de unde
vei prelua personal fiecare ediție.

Cunoașterea legii te avantajează!

PARTEA I

Legi, hotărâri ale Parlamentului Republicii Moldova, decrete ale Președintelui Republicii Moldova

144. Decret pentru promulgarea Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului (nr. 516-VII, 25 februarie 2013)..... 5
145. Lege cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului (nr. 320, 27 decembrie 2012). 5
146. Decret privind numirea domnului Octavian ȚICU în funcția de ministru al tineretului și sportului (nr. 518-VII, 26 februarie 2013)..... 19

Acte ale Curții Constituționale a Republicii Moldova

4. Hotărâre cu privire la aprobarea Raportului privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2012 (nr. 2, 31 ianuarie 2013). 20
5. Decizie de sistare a procesului pentru controlul constituționalității articolului 52 alin. (6) din Legea nr. 10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice (Sesizarea nr. 28a/2012) (nr. 1, 22 ianuarie 2013). 47

Acte ale Curții de Conturi a Republicii Moldova

6. Hotărâre privind Raportul auditului Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova” la Ministerul Educației pe perioada 2006-2012 (nr. 2, 25 ianuarie 2013)..... 59

PARTEA II

Hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova

185. Hotărâre privind stabilirea valorii admise a cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol și aprobarea Regulamentului cu privire la evidența, evaluarea, păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol (nr. 134, 22 februarie 2013)..... 76
186. Hotărâre pentru modificarea anexei nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864 din 17 august 2005 (nr. 135, 22 februarie 2013)..... 80
187. Hotărâre cu privire la retragerea din Parlament a unui proiect de lege și abrogarea unei hotărâri de Guvern (nr. 136, 22 februarie 2013)..... 80
188. Hotărâre cu privire la emiterea monedelor comemorative (nr. 137, 22 februarie 2013). 80
189. Hotărâre cu privire la edificarea în orașul Leova a monumentului în memoria victimelor represiei politice și ale regimului totalitar stalinist (nr. 138, 22 februarie 2013)..... 80
190. Hotărâre cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr. 950 din 14 octombrie 1997 (nr. 139, 22 februarie 2013)..... 81
191. Hotărâre cu privire la aprobarea Acordului financiar dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană cu privire la reabilitarea rețelilor de transport electric ale Î.S. „Moldelectrica”, semnat la Chișinău la 17 decembrie 2012 (nr. 140, 22 februarie 2013). 82
192. Hotărâre pentru aprobarea proiectului de lege pentru ratificarea Acordului în domeniul securității sociale între Republica Moldova și Regatul Belgiei, semnat la Bruxelles la 12 septembrie 2012 (nr. 141, 25 februarie 2013). ... 82
193. Hotărâre cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru acceptarea amendamentului la anexa A la Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți (nr. 142, 25 februarie 2013)..... 82
194. Hotărâre cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru ratificarea Protocolului privind registrele emisiilor

și transferului poluanților, întocmit la Kiev la 21 mai 2003, la Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998 (nr. 143, 25 februarie 2013).	83
195. Hotărâre pentru aprobarea proiectului de lege cu privire la ratificarea Acordului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană de stabilire a cadrului pentru participarea Republicii Moldova la operațiunile Uniunii Europene de gestionare a crizelor, încheiat la Bruxelles la 13 decembrie 2012 (nr. 144, 25 februarie 2013).....	83
196. Hotărâre pentru modificarea și completarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului special în cadrul Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale (nr. 145, 25 februarie 2013).....	83
197. Hotărâre cu privire la modificarea anexelor nr. 2 și nr. 4 la Hotărârea Guvernului nr. 40 din 26 ianuarie 2009 (nr. 146, 25 februarie 2013).....	84
198. Hotărâre cu privire la modificarea și completarea anexei nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 1020 din 29 decembrie 2011 (nr. 148, 25 februarie 2013).....	84
199. Hotărâre cu privire la unele măsuri de executare a prevederilor Acordului privind colaborarea în domeniul protecției juridice și apărării proprietății intelectuale și crearea Consiliului Interstatal pentru problemele protecției juridice și apărării proprietății intelectuale, semnat la Sankt Petersburg la 19 noiembrie 2010 și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului (nr. 149, 25 februarie 2013).	88
200. Hotărâre cu privire la transmiterea unor bunuri (nr. 150, 25 februarie 2013).	89
201. Hotărâre cu privire la numirea în funcție a domnului Ion CEBANU (nr. 153, 27 februarie 2013).	90
202. Hotărâre cu privire la eliberarea din funcție a domnului Ion DULSCHI (nr. 154, 27 februarie 2013).....	90
203. Hotărâre cu privire la eliberarea din funcție a domnului Vasile BAHĂU (nr. 155, 27 februarie 2013).....	90
204. Hotărâre cu privire la inițierea negocierilor asupra proiectului Acordului de grant, prin schimb de note, dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei în vederea realizării Proiectului „Utilizarea Eficientă a Combustibilului Solid din Biomasa” și acordarea deplinelor puteri dlui Vasile BUMACOV, ministru al agriculturii și industriei alimentare (nr. 156, 27 februarie 2013).	90
205. Hotărâre cu privire la inițierea negocierilor asupra proiectului Memorandumului de înțelegere dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind procedura de achiziție publică aplicabilă în cazul lucrărilor de subtraversare a riului Prut din cadrul proiectului „Conducta de interconectare a Sistemului Național de Transport Gaze din România cu Sistemul de Transport Gaze din Republica Moldova pe direcția Iași (România) – Ungheni (Moldova)” (nr. 157, 27 februarie 2013).	91
206. Dispoziție (nr. 20-d, 27 februarie 2013).	91

PARTEA III

Acte ale ministerelor, departamentelor și ale Băncii Naționale a Moldovei

Acte ale Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova

236. Ordin privind modificarea și completarea Clasificației bugetare (nr. 19, 18 februarie 2013).....	93
237. Ordin privind modificarea Ordinului ministrului finanțelor nr. 165 din 19 decembrie 2012 „Cu privire la modul de achitare și evidență a plăților la bugetul public național prin sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor în anul 2013 (nr. 20, 18 februarie 2013).	93

Acte ale Ministerului Justiției al Republicii Moldova

238. Ordin cu privire la modificarea și completarea Regulamentului privind activitatea Colegiului disciplinar al notarilor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 169 din 30 aprilie 2009 (nr. 57, 14 februarie 2013).....	94
---	----

Acte ale Ministerului Sănătății al Republicii Moldova

239. Ordin cu privire la aprobarea Cartei Instituției Publice Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova (nr. 01-pș2, 2 ianuarie 2013).	94
--	----

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației

240. Hotărâre pentru modificarea Anexei nr. 2 a Hotărârii Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației nr. 278 din 17 noiembrie 2009 (nr. 66, 29 noiembrie 2012).	108
--	-----

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

241. Hotărâre privind aprobarea Metodologiilor de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice și a tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice (nr. 497, 20 decembrie 2012).	114
--	-----

Acte ale Comisiei Naționale a Pieței Financiare

242. Hotărâre cu privire la înregistrări în Registrul de stat al valorilor mobiliare (nr. 7/1, 22 februarie 2013).....	128
--	-----

243. Hotărîre cu privire la acordarea licenței Brokerului de Asigurare-Reasigurare „BLAJCO ASIST” S.R.L. (nr. 7/4, 22 februarie 2013). 128

244. Hotărîre cu privire la înregistrarea prospectului ofertei publice de preluare obligatorie pe piața secundară a valorilor mobiliare a acțiunilor emise de Societatea pe acțiuni „Agrovin Bulboaca” (nr. 7/16, 22 februarie 2013). 128

245. Hotărîre cu privire la rezultatele verificării tranzacțiilor bursiere cu acțiunile emise de Compania Internațională de Asigurări „ASITO” S.A. (nr. 7/17, 22 februarie 2013). 129

Acte ale Inspectoratului Fiscal Principal de Stat

246. Ordin privind modificarea Anexei nr. 2 la Ordinul IFPS nr. 147 din 22.07.2003 (nr. 160, 15 februarie 2013). 132

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

247. Hotărîre privind tarifele la gazele naturale (nr. 509, 27 februarie 2013). 133

Acte ale Băncii Naționale a Moldovei

248. Hotărîre cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei (nr. 19, 31 ianuarie 2013). 133

249. Hotărîre cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la operațiunile de piață deschisă ale Băncii Naționale a Moldovei cu valori mobiliare de stat (nr. 28, 22 februarie 2013). 134

PARTEA IV

Avize funcții publice vacante

Publicații ale agenților economici

PARTEA V

Avize pierderi de acte

PARTEA I

Legi, hotărâri ale Parlamentului Republicii Moldova,
decrete ale Președintelui Republicii Moldova**144 D E C R E T****pentru promulgarea Legii cu privire la activitatea
Poliției și statutul polițistului**

În temeiul art. 93 alin. (1) din Constituția Republicii
Moldova,
Președintele Republicii Moldova d e c r e t e a z ă:

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 516-VII. Chișinău, 25 februarie 2013.

Articol unic. - Se promulgă Legea nr. 320 din
27 decembrie 2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul
polițistului.

Nicolae TIMOFTI

145 L E G E**cu privire la activitatea Poliției
și statutul polițistului**

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I**DISPOZIȚII GENERALE****Articolul 1.** Obiectul și sfera de reglementare

(1) Prezenta lege stabilește cadrul juridic și principiile de activitate, organizarea și funcționarea, atribuțiile, împuternicirile și obligațiile Poliției, finanțarea și asigurarea tehnico-materială a acesteia, precum și statutul polițistului.

(2) Prevederile prezentei legi se aplică polițiștilor – persoane angajate la serviciu în Poliție, investite cu drepturi și obligații pentru exercitarea atribuțiilor Poliției și cărora li se acordă grade speciale în condițiile prezentei legi.

Articolul 2. Poliția

Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor.

Articolul 3. Cadrul juridic

Poliția activează în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, cu prezenta lege, cu alte acte normative în vigoare și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 4. Principiile de activitate a Poliției

(1) Activitatea Poliției se desfășoară exclusiv în baza și pentru executarea legii, în interesul persoanei, al comunității și în sprijinul instituțiilor statului, pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale și demnității umane, prevăzute în Declarația universală a drepturilor omului, în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, în Codul european de etică al poliției și în alte acte internaționale, în conformitate cu principiile legalității, respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, imparțialității și nediscriminării, controlului ierarhic permanent, răspunderii personale și profesionalismului, transparenței, respectării secretului de stat și al altor informații oficiale cu accesibilitate limitată.

(2) Poliția nu aplică, nu încurajează și nu tolerează tortura, tratamentul inuman sau degradant.

(3) Aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale și a armelor de foc se admite doar în strictă conformitate cu legea și în cazul în care metodele nonviolente nu asigură îndeplinirea atribuțiilor Poliției.

Articolul 5. Transparența activității Poliției

(1) Poliția, fără a prejudicia interesele legitime ale persoanei sau comunității și în modul prevăzut de legislație, va informa autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și populația, despre activitățile sale. Șeful Inspectoratului General al Poliției, o dată în 6 luni, va

prezenta prin intermediul mijloacelor de informare în masă un raport privind activitatea desfășurată, conform structurii și formatului aprobat de ministrul afacerilor interne.

(2) Poliția, la cererea persoanei, în modul prevăzut de legislație, trebuie să ofere informațiile despre această persoană conținute în registrele instituționale, sistemele informaționale și în bazele de date deținute. Se interzice dezvăluirea către alte persoane a informațiilor cu caracter personal conținute în registrele instituționale, sistemele informaționale și în bazele de date deținute de Poliție, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

(3) Poliția nu poate oferi sau face publice informații ce sînt atribuite la secretul de stat sau comercial, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Se interzice dezvăluirea informațiilor ce ar prejudicia onoarea, demnitatea sau siguranța unei persoane, interesele legitime ale persoanelor fizice și juridice, ar împiedica prevenirea, investigarea unor infracțiuni sau contravenții sau ar favoriza comiterea acestora.

(4) Poliția nu furnizează informații ce ar încălca prezumția de nevinovăție, normele de etică polițienească, interesele de securitate a persoanei, a publicului sau a statului.

Articolul 6. Cooperarea Poliției cu autorități

ale administrației publice centrale
și locale, cu mass-media, societatea
civilă și cu organismele internaționale

(1) Poliția cooperează cu alte organe de drept în modul stabilit de legislație și de actele normative ale Ministerului Afacerilor Interne și ale Inspectoratului General al Poliției.

(2) Poliția cooperează cu autorități ale administrației publice centrale și locale în vederea realizării atribuțiilor sale, prevederilor documentelor de politici naționale în domeniul de prevenire și combatere a infracționalității, de menținere a ordinii și securității publice, implicînd în aceste activități și societatea civilă.

(3) Poliția cooperează cu asociațiile obștești și cu organizațiile neguvernamentale, cu mass-media, precum și cu persoanele fizice și juridice, în modul stabilit de legislație și de actele normative ale Ministerului Afacerilor Interne.

(4) Pentru îndeplinirea sarcinilor care îi revin, Poliția cooperează cu organele similare din alte state, cu Organizația Internațională a Poliției Criminale (Interpol), precum și cu alte organizații polițienești internaționale, participă la constituirea forțelor internaționale de poliție, destinate unor misiuni de instruire, de asistență și cooperare polițienească sau unor acțiuni umanitare, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 7. Competențele ministrului afacerilor

interne în domeniul de activitate a Poliției

Ministrul afacerilor interne determină direcțiile strategice de activitate a Poliției în realizarea Programului de activitate

al Guvernului, elaborează și promovează politica statului în activitatea Poliției. Ministrul afacerilor interne are următoarele competențe în domeniul de activitate a Poliției:

a) prezintă în Guvern proiectele de legi și hotărâri de Guvern care reglementează activitatea Poliției;

b) propune spre aprobare Guvernului, conform competenței prevăzute de legislație, documentele de politici în domeniul de activitate a Poliției și asigură controlul realizării acestor politici;

c) asigură implementarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte în activitatea subdiviziunilor Poliției;

d) la propunerea șefului Inspectoratului General al Poliției, numește în funcție și eliberează din funcție șeful adjunct al Inspectoratului General al Poliției, șefii subdiviziunilor specializate, șeful Direcției de Poliție a municipiului Chișinău;

e) la propunerea guvernatorului Găgăuziei și cu acordul Adunării Populare a acesteia, numește în funcție și eliberează din funcție șeful Direcției de Poliție a UTA Găgăuzia;

f) abrogă actele normative, aprobate de către șeful Inspectoratului General al Poliției sau de către conducătorii subdiviziunilor Poliției, care contravin prevederilor legislației în vigoare;

g) aprobă statele de personal al Inspectoratului General al Poliției, al subdiviziunilor specializate și teritoriale;

h) asigură elaborarea cadrului juridic de activitate a Poliției;

i) propune autorităților abilitate spre examinare, în modul stabilit, proiectul bugetului anual al Poliției;

j) asigură examinarea petițiilor împotriva acțiunilor polițiștilor și constată în acțiunile acestora abaterile de la normele stabilite;

k) organizează pregătirea și formarea profesională continuă a polițiștilor;

l) numește și eliberează din funcție polițiștii din cadrul subdiviziunilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, care nu intră în componența Inspectoratului General al Poliției și a subdiviziunilor subordonate acestuia;

m) acordă grade speciale polițiștilor prevăzuți la lit. l);

n) stabilește reguli unice pentru organizarea lucrărilor de secretariat în Poliție;

o) organizează dotarea tehnico-materială și desfășurarea achizițiilor pentru necesitățile Poliției conform normelor stabilite;

p) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de prezenta lege și de alte acte normative privind activitatea Poliției.

Articolul 8. Controlul asupra activității Poliției

(1) Controlul asupra activității Poliției este exercitat de Ministerul Afacerilor Interne, procuratură, alte autorități ale administrației publice, precum și de organizațiile naționale și internaționale care asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în temeiul și în limitele prevăzute de legislație și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Controlul asupra utilizării mijloacelor bugetare alocate pentru întreținerea Poliției se efectuează de Ministerul Afacerilor Interne și de alte autorități abilitate cu asemenea atribuții.

Articolul 9. Petițiile împotriva acțiunilor Poliției

(1) Persoanele au dreptul de a contesta acțiunile Poliției, în conformitate cu procedurile stabilite de legislație, la Ministerul Afacerilor Interne, la alt organ abilitat cu competențe de control asupra activităților Poliției sau în instanța de judecată.

(2) Petițiile împotriva acțiunilor Poliției, depuse la Ministerul Afacerilor Interne, sînt investigate și soluționate

de subdiviziunea specializată subordonată Ministerului Afacerilor Interne.

Articolul 10. Finanțarea și asigurarea tehnico-materială a Poliției

(1) Poliția este finanțată de la bugetul de stat și din alte surse neinterzise de lege.

(2) Modul și normele de asigurare tehnico-materială a Poliției se stabilesc de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne.

(3) Autoritățile administrației publice locale pot finanța din bugetele proprii realizarea unor acțiuni ale subdiviziunilor teritoriale ale Poliției legate de asigurarea ordinii și securității publice în teritoriu.

Capitolul II

ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA POLIȚIEI

Articolul 11. Tipurile și structura Poliției

(1) Poliția este constituită din Poliția pentru combaterea criminalității și Poliția ordine publică, care au următoarele sarcini:

a) Poliția pentru combaterea criminalității (poliția criminală) – asigurare, prin măsuri speciale de investigație și prin acțiuni procesual-penale, exercitate în condiții legale, a prevenirii și combaterii criminalității, constatării și investigării infracțiunilor, identificării persoanelor care le-au comis și, după caz, a căutării acestora;

b) Poliția ordine publică – menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, asigurare a siguranței persoanei, prevenire a infracțiunilor și contravențiilor, constatare a contravențiilor și aplicare a sancțiunilor contravenționale, potrivit legislației.

(2) Poliția reprezintă un sistem unic și centralizat, care include:

a) Inspectoratul General al Poliției;

b) subdiviziuni specializate;

c) subdiviziuni teritoriale.

Articolul 12. Inspectoratul General al Poliției

(1) Inspectoratul General al Poliției reprezintă unitatea centrală de administrare și control a Poliției, cu statut de persoană juridică și cu competență pe tot teritoriul Republicii Moldova.

(2) Inspectoratul General al Poliției este condus de un șef numit de Guvern, pe un termen de 5 ani, la propunerea ministrului afacerilor interne.

(3) Șeful Inspectoratului General al Poliției este asistat de un adjunct numit, la propunerea sa, prin ordinul ministrului afacerilor interne.

(4) Structura, efectivul-limită și regulamentul Inspectoratului General al Poliției se aprobă de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne.

Articolul 13. Șeful Inspectoratului General al Poliției

(1) Șeful Inspectoratului General al Poliției:

a) conduce, coordonează și controlează activitatea Poliției;

b) aprobă regulamentele de activitate a subdiviziunilor teritoriale subordonate;

c) gestionează bugetul aprobat de ministrul afacerilor interne;

d) organizează dotarea tehnico-materială a activității subdiviziunilor subordonate;

e) propune ministrului afacerilor interne proiectul bugetului anual al Inspectoratului General al Poliției și proiectele de rectificare a acestuia;

f) este responsabil pentru realizarea atribuțiilor Poliției, precum și pentru organizarea activității subdiviziunilor subordonate;

g) numește și eliberează din funcție personalul Inspectoratului General al Poliției, șefii și personalul subdiviziunilor, cu excepția celor specificați la art. 7 lit. d) și e);

h) numește și eliberează din funcție șeful adjunct al Direcției de Poliție a municipiului Chișinău, responsabil de ordinea publică, cu acordul sau la propunerea Primarului general al municipiului Chișinău și cu acordul Consiliului municipal Chișinău;

i) acordă stimulări și aplică sancțiuni disciplinare angajaților Inspectoratului General al Poliției, cu excepția celor specificați la art. 7 lit. d) și e);

j) raportează despre activitatea sa ministrului afacerilor interne și Prim-ministrului, la solicitarea acestora;

k) exercită alte funcții în conformitate cu legislația.

(2) Șeful Inspectoratului General al Poliției trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

a) să dețină cetățenia Republicii Moldova;

b) să aibă vârsta minimă de 35 de ani;

c) să dețină studii superioare de profil juridic;

d) să aibă vechime în funcții manageriale de cel puțin 5 ani;

e) să cunoască limba de stat și o altă limbă de circulație internațională;

f) să aibă starea de sănătate fizică și psihică corespunzătoare exercitării funcției, confirmată prin concluzia comisiei medicale speciale a Ministerului Afacerilor Interne.

(3) Încetarea exercitării funcției șefului Inspectoratului General al Poliției se dispune de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne, în cazurile de:

a) demisie;

b) atingere a limitei de vârstă pentru serviciul în Poliție;

c) expirare a termenului de numire în funcție;

d) comitere repetată de abateri disciplinare (de minimum 2 ori în decursul unui an) sau comitere a unei abateri disciplinare grave;

e) rezultat nesatisfăcător obținut în cadrul evaluării performanțelor, desfășurată în baza unui regulament aprobat de Guvern;

f) rezultat negativ al testului de integritate profesională;

g) pronunțare a unei sentințe definitive de condamnare;

h) pierdere a cetățeniei Republicii Moldova;

i) alte cazuri prevăzute de prezenta lege.

(4) În aplicarea legii, șeful Inspectoratului General al Poliției emite ordine și dispoziții obligatorii pentru personalul din subordine.

Articolul 14. Subdiviziunile specializate ale Poliției

(1) În vederea îndeplinirii atribuțiilor specifice Poliției, prin ordinul ministrului afacerilor interne, la propunerea șefului Inspectoratului General al Poliției, se înființează subdiviziuni specializate. Subdiviziunile specializate sînt unități ale Poliției de competență teritorială generală, subordonate Inspectoratului General al Poliției, care pot crea servicii publice desconcentrate și se instituie conform specificului unor sectoare și direcții concrete de activitate.

(2) Prin ordinul ministrului afacerilor interne se înființează subdiviziunea specializată a Poliției, care va avea calitatea de organ de urmărire penală.

(3) Efectivul-limită al subdiviziunilor specializate se aprobă de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne.

(4) Structura și regulamentele de activitate a subdiviziunilor specializate se stabilesc prin ordinul ministrului afacerilor interne.

Articolul 15. Subdiviziunile teritoriale ale Poliției

(1) Poliția se organizează în subdiviziuni teritoriale – unități ale Poliției cu personalitate juridică, de competență teritorială corespunzător împărțirii administrativ-teritoriale a țării, subordonate Inspectoratului General al Poliției, care sînt amplasate și își desfășoară activitatea în teritoriul unității administrativ-teritoriale în baza regulamentelor de organizare și funcționare aprobate de șeful Inspectoratului General al Poliției.

(2) În municipiul Chișinău și în UTA Găgăuzia se organizează și funcționează direcții de poliție, conduse de șefi asistați de cîte un adjunct.

(3) În cadrul Direcției de Poliție a municipiului Chișinău se organizează și funcționează unități de poliție ale sectoarelor, secțiilor și servicii, corespunzător organizării administrativ-teritoriale a municipiului, în funcție de întinderea teritoriului, de numărul populației, de numărul și de importanța obiectivelor economice și sociale.

(4) În cadrul Direcției de Poliție a UTA Găgăuzia se organizează și funcționează inspectorate raionale de poliție (Comrat, Ceadîr-Lunga și Vulcănești), secții și servicii, corespunzător organizării administrativ-teritoriale, în funcție de întinderea teritoriului, de numărul populației, de numărul și de importanța obiectivelor economice și sociale.

(5) În municipii și raioane se organizează și funcționează inspectorate de poliție, iar în sate (comune) – posturi de poliție, arondate inspectoratelor municipale, de sector și raionale de poliție.

(6) În municipii și raioane pot fi înființate secții de poliție potrivit criteriilor prevăzute la alin. (3) și (4).

(7) Subdiviziunile teritoriale ale Poliției informează, periodic sau la cerere, autoritățile administrației publice locale despre starea infracțională, despre măsurile luate pentru prevenirea și descoperirea infracțiunilor, pentru menținerea ordinii și securității publice și solicită sprijinul acestor autorități în legătură cu măsurile ce se impun pentru combaterea criminalității și menținerea ordinii și securității publice în unitatea administrativ-teritorială respectivă.

(8) Subdiviziunile teritoriale ale Poliției și efectivul-limită al acestora se aprobă de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne.

(9) Structura subdiviziunilor teritoriale ale Poliției se aprobă de către șeful Inspectoratului General al Poliției.

Articolul 16. Prelucrarea datelor cu caracter personal

(1) Pentru exercitarea atribuțiilor care îi revin, Poliția are dreptul să constituie și să administreze, în modul prevăzut de legislație, registre instituționale, sisteme informaționale și baze de date care conțin informații cu privire la:

a) persoanele condamnate pe teritoriul Republicii Moldova și pe teritoriile altor state;

b) persoanele puse sub învinuire;

c) persoanele eliberate de răspundere penală: ca urmare a unui act de amnistie sau de grație, dacă prin acesta a fost anulată aplicarea pedepsei pentru infracțiunea săvîrșită; în legătură cu expirarea termenului de prescripție; în caz de deces; în legătură cu schimbarea situației;

d) persoanele care au săvîrșit infracțiuni aflîndu-se în stare de iresponsabilitate;

e) persoanele anunțate în căutare de către organele de urmărire penală ale Republicii Moldova sau ale altor state;

f) persoanele reținute și arestate pe teritoriul Republicii Moldova în scop de extrădare;

g) persoanele reținute și arestate ca fiind bănuite sau învinuite de săvîrșirea unei infracțiuni;

h) minorii cărora li s-au aplicat măsuri de constrîngere cu caracter educativ;

i) părinții sau alți reprezentanți legali ai minorilor, care nu își îndeplinesc obligațiile de educare, instruire și/sau de întreținere a acestora;

j) persoanele dispărute fără urmă;

k) persoanele neidentificate, aflate în incapacitate fizică sau psihică de a comunica date despre sine;

l) deținătorii de unități de transport;

m) titularii permiselor de conducere a unităților de transport;

- n) gardienii și detectivii particulari;
- o) deținătorii de arme;
- p) persoanele care au fost supuse înregistrării dactiloscopice de stat;
- q) străinii în privința cărora s-a aplicat expulzarea;
- r) persoanele care consumă substanțe narcotice sau psihotrope, persoanele predispuse la violență în familie;
- s) victimele infracțiunii;
- t) măsurile speciale de investigații.

(2) Poliția asigură protejarea informației deținute împotriva accesului ilegal, distrugerii, copierii sau difuzării neautorizate.

(3) Prelucrarea, transmiterea și distrugerea datelor cu caracter personal deținute de Poliție se efectuează în conformitate cu legislația.

Articolul 17. Formarea profesională a polițiștilor

(1) Formarea profesională inițială și continuă a polițiștilor se efectuează în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

(2) În cazul angajării unor persoane care au absolvit alte instituții de învățământ, înainte de a începe exercitarea atribuțiilor conform fișei postului, aceste persoane urmează un curs de instruire inițială la Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne în modul stabilit de ministrul afacerilor interne.

(3) Pe durata studiilor, studenții Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne se consideră angajați în serviciul Poliției.

(4) Participarea studenților Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne la activități de menținere și asigurare a ordinii și securității publice și de descoperire a infracțiunilor reprezintă o componentă a formării lor profesionale, prevăzută de programele de instruire.

(5) Persoana admisă la studii în Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne semnează un angajament de continuare a serviciului în subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, după absolvirea instituției, pe un termen de 5 ani.

(6) Studentul exmatriculat pentru indisciplină sau nereușită, precum și polițistul care a absolvit Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne din contul bugetului de stat și a încetat raporturile de serviciu în primii 5 ani de activitate din motive specificate la art. 47 alin. (1) lit. a), h), k)–m) restituie cheltuielile pentru studii proporțional cu perioada rămasă până la 5 ani, în modul stabilit de ministrul afacerilor interne.

Capitolul III

ATRIBUȚIILE, ÎMPUTERNICIRILE, OBLIGAȚIILE, RESTRICȚIILE ȘI INTERDICȚIILE ÎN ACTIVITATEA POLIȚIEI

Articolul 18. Atribuțiile Poliției

(1) Poliția apără viața, integritatea corporală, sănătatea și libertatea persoanei, proprietatea privată și publică, alte drepturi legitime ale persoanei și comunității, exercitând atribuțiile prevăzute la art. 19–23.

(2) Nu se admite punerea în seama Poliției a altor atribuții decât a celor prevăzute de lege.

(3) Nu se admite stabilirea în legi a unor atribuții suplimentare pentru Poliție fără acoperirea bugetară a cheltuielilor aferente.

(4) Ofițerii de urmărire penală nu pot fi antrenați în exercitarea altor atribuții ale Poliției decât a celor de urmărire penală, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Articolul 19. Prevenirea infracțiunilor și contravențiilor

În domeniul prevenirii infracțiunilor și a contravențiilor, Poliția are următoarele atribuții:

- a) culege informații în scop de cunoaștere, prevenire și combatere a infracțiunilor, precum și a altor fapte ilicite;
- b) elaborează și întreprinde măsuri de prevenire a infracțiunilor și contravențiilor, atribuite Poliției, conform legii;

c) deține evidențe proprii de prevenție, criminalistice și operative în vederea susținerii activității proprii;

d) asigură reacționarea promptă la sesizările și comunicările despre infracțiuni și contravenții, aduce la cunoștința autorităților administrației publice respective evenimentele care i-au devenit cunoscute și care pun în pericol siguranța personală, socială și a statului și cer o reacționare promptă;

e) constată cauzele și condițiile ce pot genera sau contribui la săvârșirea infracțiunilor și contravențiilor care sînt în competența Poliției, cu sesizarea, potrivit legii, a organului competent sau a persoanei cu funcții de răspundere cu privire la necesitatea de întreprindere a măsurilor de înlăturare a acestor cauze și condiții;

f) colaborează cu instituțiile de învățământ și cu organizațiile neguvernamentale în scop de pregătire antiinfracțională a populației;

g) asigură supravegherea și organizează controlul, potrivit legii, asupra deținerii, portului și folosirii armelor și munițiilor, a materialelor explozive cu destinație industrială și pirotehnice, asupra modului în care se efectuează operațiunile cu arme, muniții și cu materii explozive, asupra funcționării atelierelor de reparație a armelor și a tirurilor de tragere, precum și asupra efectuării tragerilor experimentale din arme, indiferent de forma de proprietate și destinație;

h) exercită controlul, potrivit legii, asupra respectării de către instituțiile abilitate a normelor legale referitoare la circulația substanțelor narcotice, toxice și radioactive, precum și a altor obiecte și substanțe supuse autorizării, care prezintă un pericol public avansat sau care pot fi folosite la săvârșirea unor fapte ilicite;

i) întreprinde măsuri pentru asigurarea integrității averii fără stăpîn, în posesia căreia a intrat, pînă la transmiterea acesteia persoanelor îndreptățite de a o poseda.

Articolul 20. Investigarea infracțiunilor

și contravențiilor, urmărirea penală

În domeniul investigării infracțiunilor și contravențiilor și al urmăririi penale, Poliția are următoarele atribuții:

a) realizează măsuri speciale de investigații în condițiile legii;

b) desfășoară, potrivit competenței, activități de constatare a infracțiunilor și efectuează urmărirea penală în legătură cu acestea;

c) îndeplinește însărcinările și dispozițiile în formă scrisă ale procurorului, ofițerului de urmărire penală privind înfăptuirea acțiunilor de urmărire penală, precum și hotărârile judecătorești;

d) constată contravenții și aplică sancțiuni contravenționale potrivit legii;

e) caută persoanele care se eschivează de la urmărirea penală și judecată, persoanele dispărute, precum și bunurile care au servit la săvârșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectul acestor acțiuni;

f) reține persoane în condițiile stabilite de legislație;

g) asigură măsurile de protecție a martorilor și a altor participanți la procesul penal în condițiile legii;

h) folosește metode și mijloace tehnico-științifice la cercetarea locului de săvârșire a infracțiunilor și la examinarea probelor și a mijloacelor materiale de probă, efectuînd, prin laboratoare și de specialiști proprii acreditați, expertize judiciare și constatări tehnico-științifice, dispuse în condițiile legii.

Articolul 21. Menținerea, asigurarea și restabilirea

ordinii și securității publice, protecția drepturilor și a intereselor legitime ale persoanei și comunității

În domeniul de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, al protecției drepturilor și

intereselor legitime ale persoanei și comunității, Poliția are următoarele atribuții:

a) desfășoară activități de menținere a ordinii și securității publice, a siguranței persoanelor, de identificare și contracarare a acțiunilor ce atentează la viața, libertatea, sănătatea și integritatea persoanelor, a proprietății private sau publice, precum și a altor interese legitime ale comunității;

b) desfășoară acțiuni de asigurare a ordinii publice cu ocazia întrunirilor, manifestațiilor cultural-sportive și a altor activități similare, precum și de restabilire a ordinii publice în situațiile prevăzute de legislația în vigoare;

c) supraveghează și controlează circulația pe drumurile publice, în afara cazurilor exceptate prin lege, și colaborează cu alte autorități publice, instituții, asociații obștești și organizații neguvernamentale pentru îmbunătățirea organizării și sistematizării circulației, asigurarea stării tehnice a autovehiculelor, menținerea infrastructurii drumurilor, perfecționarea pregătirii conducătorilor auto și luarea unor măsuri de educație rutieră a participanților la trafic, respectarea de către autoritățile publice, persoanele fizice și juridice a normelor legale din domeniul siguranței traficului rutier;

d) execută misiuni de asigurare a ordinii publice în timpul vizitelor oficiale sau al altor activități la care participă înalți demnitari de stat;

e) asigură, în condițiile legii, paza sau protecția obiectivelor, a bunurilor și valorilor de importanță deosebită, a căror listă se aprobă de Guvern;

f) asigură, în condițiile legii, ordinea publică și paza zonelor în care s-au produs ori există pericol iminent de producere a unor incendii, explozii ori a altor situații excepționale ce pun în pericol viața, integritatea corporală a persoanelor sau bunurile acestora;

g) participă la lichidarea consecințelor situațiilor excepționale de caracter natural, tehnogen ori ecologic în localități și la obiectivele păzite;

h) asigură paza la transportarea armelor, munițiilor, materialelor explozive, a substanțelor narcotice, psihotrope, toxice sau radioactive ori a altor materiale sau substanțe periculoase, în condițiile stabilite prin lege;

i) desfășoară activități de căutare a persoanelor care se sustrag de la executarea pedepselor sau a hotărârilor judecătorești;

j) asigură paza și funcționarea, în condițiile legii, a locurilor de reținere organizate în cadrul unităților de poliție;

k) escortează persoanele reținute și deținute;

l) contribuie la aducerea în autoritățile sau instituțiile publice respective, la solicitarea acestora, a persoanelor care se sustrag de la prezentarea obligatorie, în conformitate cu legislația;

m) execută controlul asupra comportamentului persoanelor arestate la domiciliu, eliberate provizoriu sub control judiciar sau pe cauțiune;

n) asigură protecția victimelor violenței în familie și supraveghează executarea ordonanței de protecție în conformitate cu legislația;

o) verifică respectarea regulilor de ședere a cetățenilor străini și a apatrizilor pe teritoriul Republicii Moldova, emite decizii de returnare a străinilor, de revocare și de anulare a dreptului de ședere și de declarare a străinului drept persoană indezirabilă, de reducere a termenului de ședere a străinilor, aplică și ridică interdicții de intrare și ieșire în/din Republica Moldova;

p) reține și deține în locuri special stabilite străinii care au intrat clandestin, se află ilegal și sînt supuși expulzării de pe teritoriul Republicii Moldova;

q) exercită obligațiile ce reies din acordurile de readmisie

încheiate între Guvernul Republicii Moldova și guvernele altor state.

Articolul 22. Asigurarea îndeplinirii justiției

În domeniul de asigurare a îndeplinirii justiției, Poliția are următoarele atribuții:

a) execută mandatele și deciziile instanțelor de judecată pentru punerea persoanelor în stare de arest preventiv, hotărârile instanțelor de judecată, ale procurorilor și ofițerilor de urmărire penală pentru aducerea silită a persoanelor care, fiind citate, se sustrag de la prezentarea în organele respective;

b) asigură securitatea judecătorilor și a participanților la proces în instanțele judecătorești, iar în caz de necesitate, și în afara lor, în condițiile legii;

c) îndeplinește indicațiile președintelui ședinței de judecată privind aplicarea față de inculpat și față de alte persoane a măsurilor procesuale de constrângere prevăzute de lege;

d) asigură paza sediilor instanțelor judecătorești;

e) asigură aducerea la locul procesului judiciar a materialelor cauzei penale, a corpurilor delict, precum și integritatea lor;

f) asigură ordinea publică în sediul instanțelor judecătorești;

g) acordă asistență executorilor judecătorești în procesul de îndeplinire a acțiunilor executorii.

Articolul 23. Asistența populației și a autorităților administrației publice locale

În domeniul de acordare a asistenței populației și autorităților administrației publice locale, Poliția are următoarele atribuții:

a) acordă sprijin, potrivit legii, autorităților administrației publice locale în vederea desfășurării activității acestora; participă la activitățile consiliilor și comisiilor create pe lângă autoritățile administrației publice locale în domeniul ordinii de drept, protecției drepturilor și a libertăților omului;

b) asigură informarea oportună a populației cu privire la măsurile de securitate necesare pentru prevenirea victimizării, siguranța personală și protecția bunurilor materiale;

c) acordă primul ajutor, în caz de necesitate, persoanelor care se află în stare de neputință fizică sau psihologică, precum și persoanelor care au avut de suferit în urma acțiunilor criminale sau contravenționale, situațiilor excepționale de diferit caracter și a altor incidente;

d) este antrenată în acțiuni de salvare și evacuare a persoanelor și a bunurilor în caz de accidente, catastrofe, incendii, calamități naturale, în condițiile legislației.

Articolul 24. Competența teritorială a polițistului

(1) În îndeplinirea activităților specifice, polițistul are competență teritorială corespunzătoare unității de poliție din care face parte.

(2) În caz de continuare a unei măsuri sau activități specifice, polițistul poate acționa, în condițiile legii, și în raza teritorială a altor unități de poliție în modul prevăzut de actele normative departamentale.

(3) În caz de detașare sau de misiune ordonată pe raza teritorială a altei unități de poliție, polițistul are competență teritorială stabilită pentru acea unitate. Polițistul care activează în una din subdiviziunile specializate subordonate Inspectoratului General al Poliției are competență teritorială generală.

(4) Fiecare polițist, pe tot teritoriul țării, indiferent de funcția pe care o deține, de locul în care se află în timpul sau în afara orelor de program, în cazul în care sesizează existența unor circumstanțe sau fapte care periclitează ordinea de drept, viața sau sănătatea persoanelor ori alte valori sociale, este obligat să comunice despre aceasta celei mai apropiate subdiviziuni de poliție și să întreprindă

măsurile posibile pentru prevenirea și curmarea infracțiunii sau contravenției, acordarea primului ajutor persoanelor aflate în pericol, reținerea și identificarea făptuitorilor, depistarea martorilor oculari și pentru paza locului în care s-a produs evenimentul.

Articolul 25. Împuternicirile polițistului

(1) Polițistul își exercită atribuțiile, dispune de drepturile și îndeplinește obligațiile, care îi revin potrivit legii, în limitele competenței și conform funcției deținute.

(2) Cerințele legale ale polițistului înaintate în procesul exercitării atribuțiilor de serviciu sînt obligatorii pentru executare de către toate persoanele fizice și juridice.

(3) Neîndeplinirea cerințelor legale ale polițistului, precum și alte acțiuni sau inacțiuni ce împiedică exercitarea atribuțiilor sale atrag după sine răspunderea stabilită de legislație.

(4) Cerințele polițistului și acțiunile întreprinse de el în exercițiul funcției se prezumă a fi legitime atît timp cît, în condițiile și ordinea prevăzute de lege, nu se stabilește contrariul.

(5) În realizarea atribuțiilor de serviciu, polițistul are următoarele împuterniciri:

1) să solicite persoanelor, inclusiv persoanelor cu funcție de răspundere și persoanelor publice, respectarea ordinii publice și încetarea acțiunilor ilegale, iar, în caz de necesitate, pentru asigurarea respectării cerințelor legale să intervină prin aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale sau a armei de foc din dotare, în condițiile stabilite de lege;

2) să exercite drepturile ce rezultă din procedura penală sau contravențională în cazul în care polițistul exercită funcția respectivă în cadrul procesului;

3) să stabilească identitatea persoanelor care încalcă dispozițiile legale ori sînt indicii că acestea pregătesc sau au comis o faptă ilegală;

4) să ceară legitimarea persoanelor care solicită intrarea într-un perimetru restricționat;

5) să efectueze controlul corporal preventiv asupra persoanei participante la întruniri publice sau în alte locuri în care este interzis accesul cu arme, produse ori cu substanțe periculoase, precum și al bagajului acesteia;

6) să efectueze controlul corporal preventiv asupra persoanei care se află în stare de inconștiență și este necesară identificarea acesteia, precum și al bagajului acesteia;

7) să efectueze imprimări audio și video, să fotografieze persoanele care încalcă ordinea publică;

8) să folosească gratuit mijloacele de informare în masă în scop de prevenire a tulburărilor grave ale ordinii publice sau a altor situații excepționale;

9) să utilizeze mijloacele speciale sonore și luminescente instalate pe unitățile de transport conform normelor stabilite;

10) să rețină persoanele în condițiile stabilite de legislație, cu explicarea drepturilor acestora;

11) să invite în sediul Poliției persoanele a căror prezență este necesară pentru îndeplinirea atribuțiilor Poliției, cu aducerea la cunoștință, în formă scrisă, a scopului și motivului invitației;

12) să sesizeze organele competente, conform legii, cu privire la înlăturarea cauzelor și a condițiilor ce pot genera sau contribui la săvîrșirea infracțiunilor și contravențiilor;

13) să intre sau să pătrundă, în modul stabilit de lege, utilizînd la necesitate mijloace speciale, în orice încăpere sau proprietate în scop de curmare a infracțiunilor, urmărire a persoanelor suspectate de comiterea infracțiunilor, a persoanelor care se ascund de organele de urmărire penală, se sustrag de la executarea pedepsei penale, de la arestul contravențional sau dacă, în baza unor date suficiente, se știe că în aceste localuri a fost comisă sau se comite o infracțiune, precum și în caz de calamități naturale și în

alte împrejurări excepționale care pun în pericol securitatea publică și siguranța persoanelor;

14) să limiteze sau să interzică temporar circulația transportului și a pietonilor pe străzi și pe drumuri, precum și accesul persoanelor pe anumite porțiuni de teren sau spre anumite locuri în scop de asigurare a securității publice, de ocrotire a vieții, sănătății și bunurilor persoanelor, de efectuare a unor acțiuni de urmărire penală sau speciale de investigații;

15) să oprească în trafic și să efectueze controlul permiselor de conducere ale conducătorilor de vehicule, al certificatelor de înmatriculare (înregistrare) a vehiculelor, al altor acte cu caracter permisiv în cazul încălcării regulilor de circulație, existenței probelor de încălcare a legislației sau desfășurării unei operațiuni speciale, precum și în vederea verificării legalității transporturilor de mărfuri și persoane, identificării persoanelor și a vehiculelor aflate în căutare, interzicerii exploatării vehiculelor a căror stare tehnică prezintă pericol pentru siguranța traficului;

16) să limiteze sau să interzică efectuarea lucrărilor de reparație și de construcție a drumurilor, precum și alte lucrări rutiere, dacă nu se respectă cerințele de asigurare a securității rutiere;

17) să folosească orice mijloace de transport și comunicații, indiferent de proprietar sau deținător, persoană fizică ori persoană juridică, cu excepția celor care aparțin misiunilor diplomatice, oficiilor consulare și reprezentanțelor organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova, precum și membrilor personalului acestora acreditați în Republica Moldova și care au însemne speciale, pentru luarea unor măsuri legale ce nu pot fi amînate și nu pot fi aduse la îndeplinire altfel;

18) să solicite și să primească gratuit, în modul stabilit, informația și materialele care sînt păstrate de autoritățile publice, agenții și companii, de întreprinderile de stat și private, de alte persoane juridice și sînt necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor Poliției;

19) să gestioneze registre informaționale instituționale, fișiere de date și sisteme informaționale și registre de stat conținînd informația necesară pentru îndeplinirea atribuțiilor Poliției, cu respectarea legislației în domeniul protecției datelor cu caracter personal și cu privire la registre;

20) să poarte asupra sa arma din dotare și muniția necesară, indiferent dacă este în uniformă sau în ținută civilă, precum și să aplice forța fizică, mijloacele tehnice și speciale, arma din dotare în modul și în cazurile prevăzute de lege;

21) să verifice persoana care conduce mijlocul de transport atunci cînd se bănuiește că persoana respectivă este sub influența alcoolului, substanțelor narcotice, psihotrope, toxice sau este afectată de medicamente pentru a nu admite la conducerea mijlocului de transport această persoană, precum și persoana care nu are dreptul de a conduce vehicule sau care, din cauza stării sale de sănătate, creează pericol pentru siguranța traficului;

22) să apeleze la instituțiile medico-sanitare pentru testarea obligatorie, conform prevederilor legislației, a persoanelor aflate în stare de ebrietate produsă de alcool, substanțe narcotice, psihotrope sau toxice, precum și, în scopul de a preveni răspîndirea bolilor venerice și a altor boli infecțioase, a persoanelor atribuite la grupul de risc sporit, care sînt incluse în evidențele profilactice ale instituțiilor medico-sanitare sau de poliție;

23) să aducă din locuri publice ori aglomerate într-o instituție medico-sanitară persoanele aflate sub influența alcoolului, substanțelor narcotice, psihotrope sau toxice ori a altor substanțe care acționează grav asupra stării fizice și psihice a persoanei, precum și persoanele care sînt incapabile să se miște sau sînt susceptibile de a dăuna sieși ori celor din jur;

24) să ia decizii de reducere a termenului de ședere a străinilor, să aplice și să ridice interdicții de intrare și ieșire în/din Republica Moldova;

25) să rețină și să dețină în locuri special stabilite străinii care au intrat clandestin, se află ilegal și sint supuși expulzării de pe teritoriul Republicii Moldova;

26) să exercite obligațiile ce reies din acordurile de readmisie încheiate între Guvernul Republicii Moldova și guvernele altor state;

27) să ridice și să depoziteze arme de foc, muniții, explozive, substanțe narcotice și psihotrope și alte obiecte și substanțe supuse autorizării sau licențierii ori scoase din circuitul civil în cazul în care obiectul sau substanța respectivă este păstrată sau utilizată cu încălcarea normelor stabilite;

28) să fotografieze, să facă înregistrări audio și video în scop de asigurare a realizării atribuțiilor Poliției fără încălcarea inviolabilității vieții private a persoanei, garantată de legislație;

29) să efectueze filmarea și înregistrarea audio a persoanelor reținute penal sau contravențional, să le fotografieze, să le dactiloscopiaze și să colecteze alte mostre pentru cercetare comparativă sau identificare.

(6) Polițiștii care au calitatea de ofițer de urmărire penală și au imputernicirile respective prevăzute de legislație sint numiți prin ordinul șefului Inspectoratului General al Poliției.

(7) Alte imputerniciri ale polițistului pot fi prevăzute de lege.

Articolul 26. Obligațiile polițistului

(1) Polițistul își desfășoară activitatea profesională în interesul și în sprijinul persoanei, comunității și al instituțiilor statului, exclusiv pe baza și în executarea legii, fiind obligat:

a) să respecte cu strictețe drepturile, libertățile omului și demnitatea umană, să aibă comportament demn și respectuos pentru persoane, o atitudine fermă față de cei care încalcă legile;

b) să se conducă, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, de legislație, asigurând îndeplinirea sarcinilor ce stau în fața Poliției;

c) să execute la timp și întocmai atribuțiile conform funcției deținute;

d) să manifeste, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, inițiativă și perseverență, obiectivitate și imparțialitate;

e) să execute ordinele, dispozițiile și indicațiile superiorilor;

f) să păstreze secretul de stat și al altor informații oficiale cu accesibilitate limitată;

g) să protejeze informațiile privind datele cu caracter personal de care ia cunoștință în exercitarea atribuțiilor de serviciu;

h) să perfecționeze în permanentă nivelul său de pregătire profesională;

i) să depună declarații cu privire la venituri și proprietate, precum și declarații de interese personale, în modul și în condițiile prevăzute de lege;

j) să declare orice donație, directă sau indirectă, primită în legătură cu exercitarea funcției;

k) să informeze pe șeful ierarhic superior și autoritățile competente cu privire la faptele de corupție de care a luat cunoștință, săvârșite de alte persoane, inclusiv de polițiști;

l) să se adreseze unei persoane doar după ce s-a prezentat, cu indicarea funcției, gradului special și a numelui, legitimându-se în acest sens cu legitimația de serviciu;

m) să informeze persoana căreia i se adresează despre scopul și motivul adresării;

n) în cazul aplicării unor măsuri de natură să restrângă

drepturile și libertățile persoanei, să aducă la cunoștință acesteia cauza și temeiurile de aplicare a măsurilor de rigoare, precum și drepturile și obligațiile apărute în aceste condiții;

o) să aibă o atitudine responsabilă față de legitimația de serviciu, arma, mijloacele speciale din dotare și față de alte bunuri transmise în scopul exercitării atribuțiilor;

p) la eliberarea din serviciu, precum și în cazul suspendării din funcție sau efectuării anchetei de serviciu în privința sa, să predea arma din dotare și muniția aferentă în modul stabilit de ministrul afacerilor interne.

(2) Relațiile dintre polițist și reprezentanții altor organe de drept se bazează pe colaborarea și sprijinul reciproc în vederea exercitării calitative a atribuțiilor de serviciu.

(3) Atribuțiile de serviciu ale polițistului sint specificate în actele normative departamentale și în fișa postului, aprobate în modul stabilit.

(4) După eliberarea din serviciu, persoana este obligată să păstreze, în condițiile prevăzute de legislație, secretul de stat și al altor informații cu accesibilitate limitată, secretul surselor de informații și al activităților desfășurate. Această obligație se menține pe durata de secretizare a informației, stabilită de legislație.

Articolul 27. Inadmisibilitatea imixtiunii în activitatea polițistului

Nimeni altcineva decît persoanele imputernicite prin lege nu are dreptul să intervină în activitatea polițistului. Nimeni nu-l poate obliga pe polițist să îndeplinească acțiuni ce nu sint stabilite prin lege.

Articolul 28. Restricțiile și interdicțiile în activitatea polițistului

(1) Polițistului îi este interzis:

a) să facă parte din partide, formațiuni sau organizații social-politice ori să desfășoare propagandă în favoarea acestora;

b) să organizeze sau să participe la greve;

c) să organizeze mitinguri și alte întruniri cu caracter politic;

d) să promoveze opinii sau preferințe politice în timpul sau în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, la locul de muncă sau în timpul orelor de serviciu;

e) să adere la culte religioase neînregistrate conform legislației;

f) să utilizeze în interese personale sau în alte scopuri decît cele de serviciu mijloacele financiare, tehnico-materiale, informaționale și alte bunuri ale statului, precum și informația de serviciu pusă la dispoziția sa pentru exercitarea funcțiilor ori la care are acces în virtutea acestora;

g) să abuzeze de calitatea oficială și să compromită, prin activitatea sa privată ori publică, prestigiul funcției sau al autorității din care face parte;

h) să solicite sau să accepte cadouri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj, destinate personal acestuia sau familiei sale;

i) să întreprindă alte acțiuni interzise polițistului prin lege.

(2) Polițistul nu poate exercita activitatea într-o funcție în subordinea nemijlocită a unei rude pe linie dreaptă sau colaterală (părinte, frate, soră, fiu, fiică) ori a unei rude prin afinitate (soț/soție, părinte, frate sau soră a soțului/soției).

(3) Interdicția prevăzută la alin. (2) se aplică și în situația în care conducătorul superior nemijlocit al polițistului are calitatea de persoană ce exercită funcție de demnitate publică.

(4) Polițistul, în termen de 30 de zile calendaristice, va întreprinde acțiuni în vederea încetării raporturilor ierarhice nemijlocite prevăzute la alin. (2) și (3).

(5) În cazul în care polițistul nu a respectat condițiile prevăzute la alin. (4), angajatorul va decide transferul acestuia într-o funcție cel puțin similară sau de același nivel, care ar exclude o astfel de subordonare, iar dacă transferul nu este posibil, acesta va fi eliberat din funcția deținută.

(6) La angajarea în Poliție, persoana ia cunoștință, contra semnătură, de restricțiile și interdicțiile impuse prin prezenta lege și de alte acte normative care reglementează activitatea Poliției.

Articolul 29. Incompatibilități generale pentru statutul polițistului

(1) Polițistul nu are dreptul să desfășoare alte activități remunerate:

a) în cadrul autorităților publice;

b) în funcție de demnitate publică sau în funcție din cadrul cabinetului persoanei care exercită funcție de demnitate publică, cu excepția cazului în care raporturile de serviciu sînt suspendate pe perioada respectivă, în condițiile legii;

c) prin contract individual de muncă sau prin alt contract civil, în cadrul societăților comerciale, cooperativelor, întreprinderilor de stat sau municipale, precum și al organizațiilor necomerciale, din sectorul privat sau public, cu excepția activităților didactice sau științifice.

(2) Polițistul nu are dreptul să desfășoare personal sau prin intermediul unei terțe persoane activitatea de întreprinzător sau să fie membru al organizației de conducere a unei întreprinderi.

(3) Polițistul nu poate fi reprezentant al unor terțe persoane în autoritatea publică în care își desfășoară activitatea, inclusiv în ceea ce privește efectuarea unor acte în legătură cu funcția pe care o exercită.

(4) Polițistul antrenat în una din activitățile incompatibile enumerate la alin. (1)–(3) este obligat, în termen de 30 de zile calendaristice de la data apariției acestei situații, să abandoneze activitatea incompatibilă cu funcția sa ori, după caz, să depună cerere de demisie din funcția de polițist. Dacă în termenul menționat nu întreprinde acțiuni în vederea lichidării incompatibilității, polițistul este concediat.

Articolul 30. Executarea dispozițiilor conducătorului

(1) Polițistul este obligat să se conformeze dispozițiilor legale (ordinelor, indicațiilor obligatorii spre executare) primite de la conducătorul său direct și de la conducătorul subdiviziunii din care face parte.

(2) La primirea unui ordin, în formă scrisă sau verbal, ori a unor indicații ce contravin legislației, polițistul este obligat să refuze executarea cerinței ilegale și să aplice prevederile legii. Refuzul de a executa ordinul sau indicațiile care contravin legii poate fi expus inițial verbal, urmînd a fi motivat obligatoriu în formă scrisă de îndată ce a devenit posibil.

(3) Dispoziția se consideră ilegală dacă aceasta este în contradicție cu legislația în vigoare, depășește competența autorității publice sau necesită acțiuni pe care destinatarul dispoziției nu are dreptul să le îndeplinească.

(4) Polițistul nu poate fi sancționat sau prejudiciat pentru sesizarea cu bună-credință cu privire la dispozițiile ilegale ale conducătorului.

(5) Șefii poartă răspundere pentru legalitatea și oportunitatea dispozițiilor pe care le dau polițiștilor din subordine, fiind obligați, totodată, să verifice modul de îndeplinire a acestora.

Capitolul IV STATUTUL POLIȚISTULUI

Articolul 31. Personalul Poliției și statutul polițistului

(1) Personalul Poliției se constituie din polițiști, funcționari publici, salariați civili și personal de deservire tehnică.

(2) În limitele competențelor stabilite de legislație, polițistul este investit cu împuterniciri pe timpul și în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, prevăzute

de prezenta lege.

(3) Polițistul este funcționar public cu statut special.

(4) Statutul polițistului se aplică și angajaților subdiviziunilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne care exercită atribuțiile Poliției, conform prevederilor prezentei legi, precum și corpului profesoral didactic din cadrul catedrelor cu disciplini de specialitate polițienească din cadrul instituțiilor de învățămînt ale Ministerului Afacerilor Interne. Subdiviziunile subordonate Ministerului Afacerilor Interne, în cadrul cărora se instituie funcții polițienești, sînt specificate în Regulamentul Ministerului Afacerilor Interne, aprobat de Guvern.

(5) Raporturile de serviciu ale funcționarilor publici, ale salariaților civili și ale personalului de deservire tehnică sînt reglementate, respectiv, de legislația cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, de Codul muncii și de alte acte normative.

(6) Acțiunea Codului muncii se extinde asupra raporturilor de serviciu ale polițiștilor în măsura în care nu este reglementată de prezenta lege.

Articolul 32. Uniforma, legitimația de serviciu și însemnele distinctive

(1) Polițistul poartă uniformă atribuită gratuit. Modelul uniformei, însemnele și normele de asigurare cu uniformă sînt aprobate de Guvern.

(2) Regulile de purtare a uniformei sînt stabilite de ministrul afacerilor interne.

(3) Persoanele care nu cad sub incidența prezentei legi nu au dreptul de port al uniformei de polițist.

(4) Identificarea polițistului în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu se face prin legitimația de serviciu. Modelul și ordinea de eliberare a legitimației de serviciu sînt stabilite de ministrul afacerilor interne.

(5) Legitimația de serviciu confirmă statutul și împuternicirile polițistului, inclusiv dreptul de a purta armă.

(6) La eliberarea din serviciu, precum și în perioada de suspendare din funcție, polițistul este obligat să predea legitimația de serviciu.

(7) Polițistul poate purta și semne distinctive ale Poliției și ale subdiviziunilor acesteia, atribuite gratuit, potrivit modului stabilit de ministrul afacerilor interne.

(8) Se interzice ca uniforma, legitimația sau însemnele distinctive ale persoanelor juridice să fie identice ori similare cu cele ale polițistului.

Articolul 33. Funcțiile polițienești

(1) Tipurile funcțiilor în subdiviziunile Poliției se instituie potrivit Nomenclatorului funcțiilor aprobat de ministrul afacerilor interne.

(2) Polițiștii sînt numiți în funcție conform specialității și calificării.

(3) Atribuțiile, drepturile, răspunderea și raporturile de subordonare ale polițistului sînt descrise în fișa postului, aprobată de către șeful Inspectoratului General al Poliției sau de către persoana împuternicită de acesta.

(4) Fișa postului șefului Inspectoratului General al Poliției este aprobată de către ministrul afacerilor interne.

Articolul 34. Raporturile de serviciu

(1) Raporturile de serviciu ale polițistului sînt prevăzute de prezenta lege. În măsura în care acestea nu sînt reglementate de prezenta lege se aplică prevederile Codului muncii.

(2) Raporturile de serviciu apar odată cu încheierea contractului individual de muncă, confirmat prin actul administrativ de numire în funcție.

(3) Actul administrativ de numire în funcție are formă scrisă și conține temeiul de numire, numele persoanei, funcția, data de la care aceasta urmează să exercite funcția polițienească și, după caz, alte elemente stabilite de legislație.

(4) Contractul individual de muncă se încheie în formă scrisă între candidat și Inspectoratul General al Poliției, în persoana șefului Inspectoratului General al Poliției, în condițiile prevăzute de legislație.

(5) Pentru funcțiile specificate la art. 7 lit. d) și e), contractul individual de muncă se încheie între candidat și ministrul afacerilor interne.

(6) Pentru persoanele care au atins limita de vîrstă pentru serviciu în Poliție, contractul individual de muncă poate fi prelungit, prin acordul părților, pe o perioadă de cel mult 5 ani.

(7) Hotărîrea privind prelungirea termenului de aflare în serviciu peste limita de vîrstă, stabilită la alin. (6), nu exclude posibilitatea încetării serviciului în baza altor temeiuri.

(8) Polițistul poate cumula, conform legislației, funcția și îndeplini obligațiile de serviciu ale polițistului absent temporar.

Articolul 35. Jurămîntul

(1) După încheierea contractului individual de muncă, în termen de cel mult o lună, polițistul depune jurămîntul solemn cu următorul conținut:

„Eu (prenumele, numele), încadrîndu-mă în serviciul Poliției, jur solemn să fiu devotat poporului Republicii Moldova, să fiu onest, disciplinat, vigilent și curajos, să păstrez secretele de stat și alte informații oficiale cu accesibilitate limitată, să respect și să aplic în mod corect și fără părtinire legile Republicii Moldova. Jur să exercit în mod conștiincios și cu exactitate obligațiile încredințate, ordinele superiorilor și prevederile statutelor și regulamentelor, să respect și să ocrotesc interesele și autoritatea statului, drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanelor, să apăr ordinea de drept și patrimoniul statului și al persoanelor. Dacă voi încălca acest jurămînt, sînt gata să port răspundere cu toată rigoarea legii.”

(2) Modul de depunere a jurămîntului este stabilit de ministrul afacerilor interne.

(3) Refuzul de a depune jurămîntul servește temei de încetare a contractului individual de muncă.

Articolul 36. Timpul de muncă

(1) Pentru polițiști se stabilește durata săptămîinii de muncă de 40 de ore.

(2) Formele de organizare a timpului de muncă, programul de muncă și acordarea repausului săptămînal pentru polițiști se stabilesc de către șeful Inspectoratului General al Poliției, în conformitate cu legislația.

(3) În caz de necesitate, polițiștii sînt obligați să se prezinte la serviciu în baza dispoziției în formă scrisă, iar în cazuri de urgență, și a dispoziției verbale, a conducerii subdiviziunii de Poliție, pentru exercitarea atribuțiilor de serviciu, în afara orelor de program stabilite, inclusiv pe timp de noapte, în zile de odihnă, de sărbătoare nelucrătoare în legătură cu interesele de serviciu sau în alte situații temeinic justificate, astfel încît să se asigure și continuitatea serviciului și restabilirea capacității de muncă.

(4) În cazurile prevăzute la alin. (3), polițistul beneficiază, la alegere, de remunerare suplimentară sau de timp de odihnă suplimentar în modul stabilit de legislație.

(5) În subdiviziuni poate fi introdusă evidența globală a timpului de muncă, astfel încît durata timpului de muncă să nu depășească numărul de ore lucrătoare stabilit de prezenta lege. Modul de aplicare a evidenței globale a timpului de muncă, inclusiv a timpului lucrat peste program, se stabilește de către ministrul afacerilor interne.

(6) Condițiile de retribuire a muncii și a orelor suplimentare se stabilesc în conformitate cu legislația.

Articolul 37. Concediile

(1) Polițiștii au dreptul la concediu de odihnă anual plătit, concediu de odihnă anual suplimentar și concediu neplătit, precum și la concedii sociale, prevăzute de legis-

lația în vigoare.

(2) Polițiștii, în funcție de vechimea în serviciu, au dreptul la concediu de odihnă anual plătit, cu următoarea durată:

a) cu vechimea de pînă la 5 ani – 35 de zile calendaristice;

b) cu vechimea de la 5 pînă la 10 ani – 38 de zile calendaristice;

c) cu vechimea de la 10 pînă la 15 ani – 40 de zile calendaristice;

d) cu vechimea de la 15 pînă la 20 de ani – 42 de zile calendaristice;

e) cu vechimea de peste 20 de ani – 45 de zile calendaristice.

(3) În durata concediului de odihnă anual plătit nu se includ zilele de sărbătoare nelucrătoare.

(4) Concediul de maternitate și concediul pentru îngrijirea copilului se acordă polițistului conform dispozițiilor generale. Baza de calcul al indemnizațiilor de maternitate, al indemnizației pentru creșterea copilului și al indemnizației pentru îngrijirea copilului bolnav o constituie venitul mediu lunar realizat de către polițist în ultimele 6 luni calendaristice anterioare lunii în care s-a produs evenimentul. Baza de calcul al indemnizației de maternitate acordate soției aflate la întreținerea polițistului o constituie venitul mediu lunar al polițistului. Indemnizațiile se plătesc la locul de serviciu al polițistului, din bugetul de stat.

Articolul 38. Angajarea în Poliție

(1) Pentru ocuparea funcțiilor în cadrul Poliției pot fi angajate persoane cu studii corespunzătoare cerințelor specificate în fișa postului, care întrunesc cerințele legale de angajare.

(2) Admiterea în instituțiile de învățămînt ale Ministerului Afacerilor Interne, precum și angajarea se realizează prin concurs, care se efectuează conform unei proceduri stabilite de către ministrul afacerilor interne. Procedura concursului nu se efectuează pentru persoanele angajate prin transfer.

(3) La concursul de admitere în instituțiile de învățămînt ale Ministerului Afacerilor Interne, precum și la concursul de angajare, are acces orice persoană, indiferent de rasă, naționalitate, sex, religie, quantum al averii sau origine socială, care întrunește condițiile speciale prevăzute la art. 39.

(4) Litigiile cu privire la concurs se soluționează în conformitate cu legislația în vigoare.

(5) La angajarea în serviciu, polițistul ia cunoștință, contra semnătură, de normele deontologice ale polițistului, de restricțiile și interdicțiile stabilite.

(6) Angajarea în serviciu se efectuează în baza contractului individual de muncă, prin ordin de numire în funcție, emis de șeful Inspectoratului General al Poliției sau, în cazurile prevăzute de prezenta lege, de ministrul afacerilor interne.

Articolul 39. Condițiile speciale pentru a candida la o funcție în cadrul Poliției

(1) Poate fi angajat în Poliție candidatul care are cetățenia Republicii Moldova, domiciliu în țară și care întrunește, pe lângă condițiile stabilite de prezenta lege, și următoarele condiții speciale:

a) a atins vîrsta de 18 ani și are capacitate deplină de exercițiu;

b) este apt din punct de vedere medical pentru exercitarea funcției, conform deciziei comisiei medicale speciale a Ministerului Afacerilor Interne;

c) posedă studiile și calificarea corespunzătoare pentru funcția în care urmează să fie numit;

d) se bucură de o bună reputație, are un comportament corespunzător cerințelor de conduită acceptate de societate;

e) nu are antecedente penale sau nu se află sub urmărire penală pentru săvîrșirea de infracțiuni.

(2) Înainte de a fi angajat în Poliție, precum și ulterior la promovarea în funcții superioare, candidatul este supus unui control special în modul stabilit de ministrul afacerilor interne, precum și testării la detectorul comportamentului simulat (poligraf), testului psihologic și testului de aptitudini profesionale. Candidatul este obligat să prezinte, în condițiile legii, declarații cu privire la venituri și proprietate, precum și declarații de interese personale.

(3) Candidatul care a susținut concursul urmează să fie angajat în funcție numai după exprimarea în formă scrisă a acordului cu privire la:

a) testarea integrității sale profesionale și monitorizarea stilului său de viață în conformitate cu prevederile art. 40 și 41;

b) testarea periodică a menținerii aptitudinilor psihologice necesare pentru exercitarea atribuțiilor;

c) testarea la poligraf în timpul efectuării controlului periodic sau selectiv al activității de serviciu în conformitate cu prevederile Legii nr. 269-XVI din 12 decembrie 2008 privind aplicarea testării la detectorul comportamentului simulat (poligraf).

(4) La angajarea în serviciu, candidatul este supus înregistrării dactiloscopice de stat obligatorii în conformitate cu legislația.

(5) În funcția de polițist nu poate fi angajată persoana care:

a) este membru al unui partid politic;

b) are antecedente penale, are calitatea de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat în legătură cu săvârșirea unei infracțiuni;

c) este privată de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate ca pedeapsă principală sau complementară aplicată prin hotărâre judecătorească definitivă.

Articolul 40. Testarea integrității profesionale

(1) Testarea integrității profesionale reprezintă o metodă de verificare periodică a conduitei sau a modului de respectare a obligațiilor profesionale de către polițiști, precum și de identificare, evaluare și înlăturare a vulnerabilităților și a riscurilor care determină angajatul Poliției să comită acte de corupție, acte conexe corupției sau fapte de comportament corupțional ori să admită influențe necorespunzătoare în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, constând în crearea situațiilor virtuale, similare celor cu care se confruntă polițistul în exercitarea atribuțiilor de serviciu, materializate prin operațiuni disimulate, circumstanțiate de comportamentul acestuia, în vederea stabilirii reacției și conduitei adoptate.

(2) Testarea integrității profesionale a polițiștilor este efectuată de subdiviziunea specializată din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, ai cărei angajați sînt testați, la rîndul lor, de către Centrul Național Anticorupție.

(3) Periodicitatea și condițiile de desfășurare a testării integrității profesionale sînt stabilite în regulamentul aprobat de ministrul afacerilor interne.

(4) Rezultatul testării integrității profesionale se remite șefului Inspectoratului General al Poliției, care examinează comportamentul polițistului manifestat în cadrul testului de integritate profesională și, după caz, ia decizia de aplicare a sancțiunii disciplinare prevăzute la art. 54. Rezultatul testării integrității profesionale a șefului Inspectoratului General al Poliției și a adjunctului său se remite ministrului afacerilor interne, care examinează comportamentul manifestat în cadrul testului de integritate profesională și decide asupra existenței motivului de revocare din funcție.

(5) Materialele care fixează comportamentul polițiștilor pe parcursul desfășurării testului de integritate profesională se păstrează:

a) în cazul rezultatului pozitiv al testului de integritate

profesională – pînă la constatarea rezultatului testului de către angajator;

b) în cazul rezultatului negativ al testului de integritate profesională – în dosarul personal al polițistului, pînă la rămînerea irevocabilă a hotărîrii instanței de judecată, dacă decizia de aplicare a sancțiunii disciplinare este contestată, sau pînă la expirarea termenului de contestare în instanța de judecată.

Articolul 41. Măsuri pentru asigurarea integrității profesionale

(1) Subdiviziunea specializată subordonată Ministerului Afacerilor Interne întreprinde măsuri pentru asigurarea integrității profesionale a polițistului, prin monitorizarea stilului de viață, cu respectarea dreptului la viața intimă, familială și privată a acestuia, pentru identificarea corespunderii:

a) nivelului de trai al polițistului cu nivelul legal de remunerare a acestuia și a persoanelor cu care locuiește împreună;

b) conduitei polițistului cu exigențele de conduită ireproșabilă, stabilite în Codul de etică și deontologie al polițistului.

(2) Procedura de desfășurare a monitorizării stilului de viață al polițistului se stabilește prin ordinul ministrului afacerilor interne.

(3) Rezultatul monitorizării stilului de viață al polițistului se remite angajatorului care examinează materialele prezentate și apreciază ca pozitiv sau negativ rezultatul acesteia.

Articolul 42. Dosarul personal

(1) Pentru fiecare polițist se întocmește un dosar personal. Modul de completare, păstrare și consultare a dosarului personal se stabilește de către ministrul afacerilor interne.

(2) Dosarul personal conține informații cu privire la funcțiile deținute pe parcursul carierei polițistului, avansările în grade speciale și categorii de calificare, stimulările acordate, sancțiunile disciplinare aplicate, declarațiile cu privire la venituri și proprietate, documentele (sau copiiile de pe acestea) privind evaluarea activității, rezultatele controlului special efectuat în condiții legale în privința polițistului și alte documente stabilite de către ministrul afacerilor interne.

(3) Se interzice introducerea în dosarul personal a oricăror informații referitoare la opiniile politice, religioase sau de orice altă natură ale polițistului.

(4) Polițistul poate consulta dosarul personal, i se eliberează, la cerere, copii de pe actele existente care nu conțin informații atribuite la secretul de stat, în condițiile legii.

Articolul 43. Exercițiul funcției

Se consideră exercițiu al funcției îndeplinirea obligațiilor de serviciu prevăzute de fișa postului, de prezenta lege și de alte acte normative.

Articolul 44. Transferul și deplasarea în interes de serviciu

(1) Transferul polițistului presupune numirea, pe termen nelimitat, într-o altă funcție în cadrul Poliției, precum și angajarea prin transfer într-o altă autoritate publică.

(2) Nu constituie transfer trimiterea în deplasare în interes de serviciu sau detașarea polițistului. Deplasarea în interes de serviciu se efectuează fără acordul polițistului și se permite pe o perioadă de cel mult 60 de zile calendaristice pe parcursul unui an.

(3) Exercițarea temporară a unei funcții vacante se dispune, în cazurile și în condițiile stabilite de către șeful Inspectoratului General al Poliției, pe o durată de cel mult 6 luni, stabilindu-se drepturile salariale pentru funcția ocupată temporar.

(4) În caz de transfer sau de eliberare din funcție sau din serviciu, predarea funcției se efectuează în cel mult 10 zile lucrătoare, în modul stabilit de către șeful Inspectoratului

General al Poliției.

(5) Polițistului, în caz de transfer la un alt loc permanent pentru exercitarea serviciului care necesită mutarea într-o altă localitate, i se plătește o indemnizație de transfer în mărimea unui salariu de bază plus sporul pentru grad special și sporul pentru vechimea în muncă, iar pentru fiecare membru al familiei – în mărime de 50% din salariul de bază, de asemenea i se compensează cheltuielile pentru transportarea averii și a lucrurilor personale.

Articolul 45. Suspendarea din serviciu

Suspendarea din serviciu a polițistului poate fi efectuată prin ordinul șefului Inspectoratului General al Poliției, în conformitate cu prevederile Codului muncii cu privire la suspendarea contractului individual de muncă.

Articolul 46. Detașarea

Detașarea se efectuează prin ordinul ministrului afacerilor interne, cu acordul în formă scrisă al polițistului, în conformitate cu prevederile Codului muncii, în temeiul unui contract individual de muncă încheiat pe un termen determinat.

Articolul 47. Încetarea serviciului în Poliție

(1) Încetarea serviciului în Poliție, precum și a contractului individual de muncă al polițistului, poate avea loc:

- a) la depunerea cererii personale;
- b) la atingerea limitei de vîrstă de aflare în serviciu, cu excepția situației specificate la art. 34 alin. (6);
- c) la împlinirea vechimii în muncă ce permite dreptul la pensie;
- d) la expirarea termenului contractului individual de muncă;
- e) din cauza stării de sănătate, în cazul recunoașterii incapacității de a exercita serviciul în Poliție, în conformitate cu decizia comisiei medicale speciale a Ministerului Afacerilor Interne;
- f) în legătură cu lichidarea subdiviziunii Poliției sau cu reducerea statelor de personal, dacă polițistul refuză transferul într-o altă funcție;
- g) din cauza necorespunderii funcției deținute, constatată de comisia de evaluare, în cazul lipsei unei funcții inferioare vacante sau al refuzului de a fi transferat în funcția propusă;
- h) în legătură cu acordarea, de două ori consecutiv, a calificativului „nesatisfăcător” la evaluări;
- i) pentru rezultatul negativ al testului de integritate;
- j) în legătură cu transferul în altă autoritate publică;
- k) pentru încălcarea sistematică a disciplinei de serviciu sau pentru comiterea unei încălcări grave;
- l) pentru nerespectarea restricțiilor și interdicțiilor pentru funcția de polițist prevăzute de prezenta lege;
- m) pentru prezentarea unor documente false la încheierea contractului individual de muncă sau pentru tăinuirea unor fapte care ar împiedica angajarea în serviciu;
- n) în legătură cu condamnarea în baza sentinței judecătorești definitive;
- o) la pierderea cetățeniei Republicii Moldova;
- p) în legătură cu restabilirea în serviciu a polițistului care a îndeplinit anterior această funcție, în cazul în care se refuză transferul într-o altă funcție;
- q) pentru a exclude ocuparea unei funcții în subordinea unei rude, dacă transferul se refuză sau este imposibil;
- r) în caz de deces;
- s) pentru alte motive prevăzute de legislație.

(2) Încetarea serviciului în Poliție în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. d), h) și k) are loc prin concedierea polițistului la inițiativa și în baza ordinului angajatorului.

(3) Încetarea serviciului în Poliție în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b), e)–g), i), j) și l)–r) are loc prin concedierea polițistului în circumstanțe ce nu depind de voința părților.

(4) Încetarea serviciului în Poliție în cazul prevăzut la alin. (1) lit. a) are loc prin demisia polițistului. De asemenea, polițistul își poate prezenta demisia în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b) și c). Demisia polițistului se efectuează în baza raportului acestuia, prin ordinul angajatorului.

Articolul 48. Limita de vîrstă pentru serviciul în Poliție
Polițiștii se pot afla în serviciu în Poliție pînă la atingerea următoarelor limite de vîrstă:

- a) 50 de ani – pentru subofițeri;
- b) 55 de ani – pentru ofițeri, cu excepția gradelor de general pentru care limita de vîrstă este de 60 de ani.

Articolul 49. Gradele speciale

(1) Polițistului i se acordă grad special în condițiile prezentei legi.

(2) Gradele speciale ale Poliției nu constituie echivalentul gradelor militare.

(3) Polițiștilor li se stabilesc următoarele grade speciale:

- a) pentru funcțiile polițienești de subofițeri:
 - sergent-inferior de poliție;
 - sergent de poliție;
 - sergent-major de poliție;
 - plutonier de poliție;
 - plutonier-major de poliție;
- b) pentru funcțiile polițienești de ofițeri:
 - locotenent de poliție;
 - locotenent-major de poliție;
 - căpitan de poliție;
 - maior de poliție;
 - locotenent-colonel de poliție;
 - colonel de poliție;
 - general-maior de poliție;
 - general-locotenent de poliție;
 - general-colonel de poliție.

(4) Gradele speciale se acordă polițiștilor, ținîndu-se cont de calificare, studii, funcția deținută și de alte condiții prevăzute de prezenta lege, după cum urmează:

a) gradele de general-maior de poliție, general-locotenent de poliție, general-colonel de poliție – de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea ministrului afacerilor interne, coordonată cu Prim-ministrul;

b) gradul de colonel de poliție – de către ministrul afacerilor interne, la propunerea șefului Inspectoratului General al Poliției;

c) gradele de pînă la colonel de poliție – de către șeful Inspectoratului General al Poliției.

(5) Gradele speciale pentru șeful Inspectoratului General al Poliției se acordă de către ministrul afacerilor interne, cu excepția celor prevăzute la alin. (4) lit. a).

(6) Gradul special inițial se acordă polițistului la angajarea în Poliție și se stabilește potrivit limitei minime a funcției în care se angajează.

(7) Gradul special următor poate fi acordat polițistului la expirarea termenului de aflare în gradul anterior, dacă polițistul ocupă funcția care permite acordarea gradului special următor, conform Nomenclatorului funcțiilor aprobat de ministrul afacerilor interne, luîndu-se în considerare nivelul de pregătire profesională.

(8) Prezentarea pentru conferirea gradului special următor nu se efectuează în perioada:

- a) acțiunii sancțiunii disciplinare aplicate polițistului;
- b) anchetei de serviciu efectuate în privința polițistului;
- c) urmăririi penale efectuate în privința polițistului;
- d) altor concedii decît cele de odihnă anuale, de studii și medicale.

(9) Termenele de aflare în gradele speciale în limita funcției deținute se stabilesc după cum urmează:

- a) în gradul special de sergent-inferior de poliție – 3 ani;

b) în gradul special de sergent de poliție – 4 ani;
c) în gradul special de sergent-major de poliție – 4 ani;
d) în gradul special de plutonier de poliție – 5 ani;
e) în gradul special de plutonier-major de poliție – 4 ani;
f) în gradul special de locotenent de poliție – 3 ani;
g) în gradul special de locotenent-major de poliție – 4 ani;
h) în gradul special de căpitan de poliție – 4 ani;
i) în gradul special de maior de poliție – 4 ani;
j) în gradul special de locotenent-colonel de poliție – 5 ani.
(10) Nu se stabilește un termen de aflare în gradele speciale de plutonier adjutant de poliție, colonel de poliție, general-major de poliție, general-locotenent de poliție și general-colonel de poliție.

(11) În termenul de aflare în grad special nu se includ perioadele:

a) suspendării contractului individual de muncă;
b) altor concedii decât cele de odihnă anuale, de studii și medicale;
c) acțiunii sancțiunii disciplinare sub formă de retrogradare în grad special.

(12) Gradele speciale de general-major de poliție, general-locotenent de poliție și general-colonel de poliție pot fi acordate în virtutea funcției deținute, indiferent de termenul de deținere a gradului precedent.

(13) La întârzierea neîntemeiată a acordării gradului special, în calculul vechimii pentru gradul special următor se include perioada întârzierii de acordare a gradului special anterior.

Articolul 50. Retragerea gradului special și retrogradarea în grad special

(1) Polițiștilor li se pot retrage gradele speciale doar prin decizie definitivă a instanței judecătorești.

(2) Retrogradarea în grad special cu o treaptă a polițiștilor se poate opera ca sancțiune disciplinară, în conformitate cu prezenta lege, de către persoanele care au dreptul de acordare a acestor grade.

(3) Polițiștii retrogradați în grad special sînt restabiliți în gradul special, indiferent de funcția ocupată, dar nu mai devreme de un an din momentul de retrogradare, prin ordinul șefului care a luat hotărîrea privind retrogradarea în grad special sau al ministrului afacerilor interne.

(4) Pînă în momentul de restabilire în gradul special și de acordare a gradului special următor este inadmisibilă retrogradarea repetată a polițistului.

Articolul 51. Evaluarea de serviciu a polițistului

(1) Activitatea și conduita polițistului sînt evaluate o dată pe an, iar concluziile se consemnează în evaluarea de serviciu, cu acordarea unuia din următoarele calificative: „foarte bine”, „bine”, „satisfăcător”, „nesatisfăcător”.

(2) Rezultatele evaluării de serviciu a polițistului se iau în considerare la luarea deciziilor cu privire la:

a) stabilirea indemnizațiilor, sporurilor și a altor suplimente la salariu;
b) promovarea în funcție;
c) acordarea gradelor speciale;
d) eliberarea din funcție.

(3) Deciziile specificate la alin. (2) se confirmă prin actul administrativ al persoanei care are competența legală de numire în funcție.

(4) Modul, condițiile și criteriile privind evaluarea de serviciu a șefului Inspectoratului General al Poliției sînt stabilite de Guvern, iar pentru ceilalți sînt stabilite de ministrul afacerilor interne.

Capitolul V **DISCIPLINA MUNCII**

Articolul 52. Stimulări

(1) Pentru îndeplinirea conștiincioasă a atribuțiilor de serviciu, angajatorul poate stimula polițistul sub formă de:
a) exprimare de mulțumiri;

b) acordare de premii;
c) expunere a fotografiei pe Panoul de onoare;
d) ridicare a sancțiunii disciplinare;
e) decorare cu insigne ale Poliției sau ale Ministerului

Afacerilor Interne;

f) decernare a diplomelor de onoare;
g) decorare cu arme cu incrustarea textului de decorare;
h) includere în Cartea de onoare a Poliției.

(2) Pentru merite deosebite, polițistul poate fi propus de către ministrul afacerilor interne spre decorare cu una din distincțiile de stat ale Republicii Moldova.

(3) Despre acordarea stimulărilor polițistul este anunțat personal în cadrul adunării efectivului.

Articolul 53. Abateri disciplinare

Se consideră abateri disciplinare acțiunile sau inacțiunile polițistului prin care se încalcă prevederile legii, ale altor acte normative, restricțiile și interdicțiile stabilite, clauzele contractului individual de muncă, cerințele fișei postului, prevederile Codului de etică și deontologie al polițistului.

Articolul 54. Tipurile de sancțiuni disciplinare

Comiterea de abateri disciplinare, în funcție de gravitatea lor și de gradul de vinovăție, atrage aplicarea următoarelor sancțiuni disciplinare:

a) avertisment;
b) mustrare;
c) mustrare aspră;
d) retrogradare cu un grad special;
e) retrogradare în funcție;
f) concediere.

Articolul 55. Condițiile de aplicare a sancțiunilor disciplinare

(1) Sancțiunile disciplinare se aplică prin ordinul angajatorului numai după efectuarea anchetei de serviciu privitor la abaterea disciplinară.

(2) La examinarea abaterii disciplinare, audierea polițistului și consemnarea susținerilor sale sînt obligatorii.

(3) Concluziile anchetei de serviciu referitoare la abateri, din care rezultă date și indicii că au fost săvîrșite infracțiuni, se remit spre examinare organelor Procuraturii.

(4) Polițistul în privința căruia se desfășoară ancheta de serviciu are dreptul să cunoască integral materialele anchetei, să solicite și/sau să prezinte probe în apărare.

(5) La aplicarea sancțiunii disciplinare se ține seama de activitatea desfășurată anterior de către polițist, de împrejurările în care a fost săvîrșită abaterea disciplinară, de cauzele, gravitatea și consecințele acesteia, de gradul de vinovăție, precum și de preocuparea pentru înlăturarea consecințelor faptei comise.

(6) Pentru o singură abatere disciplinară se aplică o singură sancțiune disciplinară.

(7) Faptele care constituie abateri disciplinare, modul de aplicare, atenuare și ridicare a sancțiunilor disciplinare sînt prevăzute în Statutul disciplinar al polițistului, aprobat de Guvern.

(8) Aplicarea sancțiunii disciplinare nu exclude răspunderea penală, contravențională sau civilă.

(9) În cazul în care împotriva polițistului este pornită urmărirea penală sau acesta a fost pus sub învinuire, are loc suspendarea provizorie din funcție în condițiile prevăzute la art. 200 din Codul de procedură penală.

(10) În cazul în care s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală ori achitarea, precum și în cazul încetării urmăririi penale pe motiv de reabilitare, polițistul este repus în toate drepturile anterioare, compensîndu-i-se și cele de care a fost privat pe perioada suspendării din funcție.

Articolul 56. Termenul de valabilitate a sancțiunilor disciplinare

(1) Sancțiunile disciplinare se consideră stinse după o perioadă de un an de la data aplicării lor.

(2) Ca formă de stimulare, sancțiunea disciplinară poate fi ridicată peste cel puțin 6 luni de la data aplicării, prin ordinul șefului care a aplicat-o sau al ministrului afacerilor interne, cu excepția celor prevăzute la art. 54 lit. d)–f).

(3) După expirarea valabilității sancțiunii disciplinare de retrogradare în funcție, polițistul nu este restabilit în funcția deținută anterior, dar poate fi promovat potrivit dispozițiilor generale.

(4) După expirarea valabilității sancțiunii disciplinare de retrogradare cu un grad special, polițistului i se va acorda gradul special următor, prin ordinul conducătorului investit cu acest drept, în legătură cu expirarea termenului de valabilitate a sancțiunii disciplinare.

Articolul 57. Contestarea deciziei de aplicare a sancțiunii disciplinare

(1) Actul administrativ de sancționare disciplinară poate fi contestat de către polițist în instanța de contencios administrativ în modul prevăzut de legislație.

(2) În caz de contestare, executarea sancțiunii disciplinare nu se suspendă.

Articolul 58. Repararea daunei cauzate de polițist

(1) În cazul încălcării de către polițist a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice, Poliția ia măsuri pentru restabilirea acestor persoane în drepturi și pentru repararea daunei în conformitate cu legislația, iar polițistul va repara dauna în ordine de regres.

(2) Polițistul nu va despăgubi în ordine de regres dauna cauzată doar dacă a comis-o în limita riscului profesional întemeiat sau în condițiile stabilite de lege pentru exonerarea de răspundere civilă pentru cauzarea de daune.

**Capitolul VI
PROTECȚIA JURIDICĂ ȘI SOCIALĂ
A POLIȚISTULUI**

Articolul 59. Drepturi și libertăți fundamentale

Polițistul beneficiază de drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului Republicii Moldova, cu restricțiile prevăzute de prezenta lege și de alte acte legislative.

Articolul 60. Dreptul la protecție din partea statului

(1) Polițistul se află sub protecția statului și a legii. Persoana, onoarea, demnitatea și reputația profesională ale acestuia sunt ocrotite prin lege.

(2) Polițistul și membrii familiei sale au dreptul la protecție din partea statului împotriva amenințărilor și violențelor la care sunt sau ar putea fi supuși ca urmare a exercitării atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu aceasta.

(3) La sesizarea polițistului despre amenințările și violențele la care sunt sau ar putea fi supuși polițistul și membrii familiei sale ca urmare a exercitării atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu aceasta, Inspectoratul General al Poliției ia sub protecție polițistul și membrii familiei sale și întreprinde măsurile necesare pentru înlăturarea pericolului.

(4) Prejudiciul material cauzat polițistului sau unui membru al familiei sale, determinat de activitatea de serviciu, se repară pe contul bugetului din care este salarizat polițistul, urmînd să fie recuperat în ordine regresivă din contul celui vinovat, în conformitate cu legislația.

(5) Polițistul care a cauzat suferințe sau daune materiale în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, acționînd în limitele legii, este absolvit de răspundere.

(6) Pentru a apăra drepturile și interesele sale, polițistul nu poate fi limitat în dreptul de a se adresa în instanța judecătorească.

(7) Polițiștii au dreptul de a întemeia sindicate și de a se afilia la sindicate, pentru apărarea intereselor lor, dreptului la remunerare corespunzătoare a muncii, dreptului la protecție socială și la măsuri specifice de protecție a sănătății și securității, ținînd cont de caracterul particular al serviciului în cadrul Poliției.

(8) Polițiștii se pot asocia și pot constitui asociații cu

caracter profesional, umanitar, tehnico-științific, cultural, religios și sportiv-recreativ, fără a aduce atingere exercitării atribuțiilor de serviciu.

(9) Polițistul, indiferent de gradul special și de funcția deținută, are dreptul să fie ales într-o funcție electivă. Odată cu înregistrarea în calitate de candidat, polițistul este suspendat din funcție pentru perioada campaniei electorale. În cazul alegerii în funcție electivă, polițistul este eliberat din serviciu, dacă legislația nu stabilește altfel.

Articolul 61. Asigurarea de stat obligatorie

(1) Viața, sănătatea și capacitatea de muncă a polițistului sînt supuse asigurării de stat obligatorii din bugetul de stat.

(2) Plata pentru asigurarea polițistului nu se efectuează dacă evenimentul asigurat a survenit în urma săvîrșirii de către polițist a:

a) infracțiunii sau contravenției;

b) faptei care constituie o consecință a consumului benevol de băuturi alcoolice, de substanțe narcotice sau toxice;

c) actului de sinucidere sau a tentativei de sinucidere, dacă aceste acțiuni nu au fost provocate de o stare patologică sau de acțiuni de determinare la sinucidere;

d) altor fapte ce nu au legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu.

(3) În caz de deces al polițistului survenit în legătură cu exercițiul funcțiunii sau ca urmare a unei mutilări (răniri, traume, contuzii) în legătură cu exercițiul funcțiunii, familiei celui decedat sau persoanelor întreținute de acesta li se plătește o indemnizație unică în mărime de 120 de salarii lunare, conform ultimei funcții deținute (de decedat). Timp de 5 ani din ziua decesului, persoanelor care s-au aflat la întreținerea polițistului li se plătește o indemnizație lunară în mărime egală cu salariul lunar conform ultimei funcții deținute de acesta. La expirarea a 5 ani, se stabilește pensie în legătură cu pierderea întreținătorului, în modul prevăzut de legislație.

(4) În caz de mutilare (rănire, traumă, contuzie) în legătură cu exercițiul funcțiunii, polițistului i se plătește o indemnizație unică, în dependență de gravitatea mutilării, în următoarele măriri:

a) ușoară – 3 salarii lunare;

b) medie – 5 salarii lunare;

c) gravă – 7 salarii lunare.

(5) În caz de eliberare din serviciu pe motiv de clasare ca fiind inapt pentru serviciu ca urmare a unei mutilări (răniri, traume, contuzii) în legătură cu exercițiul funcțiunii, polițistului i se plătește o indemnizație unică determinată din calculul unui salariu mediu lunar pe parcursul ultimelor 6 luni pînă la survenirea cazului asigurat, pentru fiecare procent de pierdere a capacității profesionale, calculată conform ultimei funcții deținute.

(6) În caz de invaliditate a polițistului survenită în exercițiul funcțiunii sau în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu, sau după încetarea serviciului în Poliție, însă ca urmare a unei afecțiuni din perioada serviciului, în lipsa de temei pentru primirea pensiei de vechime în muncă, pînă la restabilirea capacității de muncă polițistului i se plătește o compensație lunară, raportată la salariul lunar conform ultimei funcții deținute, în următoarele proporții:

a) de 100% – pentru gradul I de invaliditate;

b) de 80% – pentru gradul II de invaliditate;

c) de 60% – pentru gradul III de invaliditate.

(7) Polițistul care primește compensația prevăzută la alin. (6) nu beneficiază concomitent și de pensia de invaliditate.

Articolul 62. Dreptul la ocrotirea sănătății și la asistența medicală

(1) Polițistul beneficiază de asistență medicală și

tratament (ambulatoriu și staționar) gratuit în orice instituție medico-sanitară a Ministerului Afacerilor Interne. Dacă asistența medicală nu poate fi acordată în instituțiile medico-sanitare ale Ministerului Afacerilor Interne, aceasta se acordă în altă instituție medico-sanitară publică, cu rambursarea cheltuielilor suportate din contul mijloacelor prevăzute în bugetul instituțiilor medico-sanitare ale Ministerului Afacerilor Interne, în modul și în condițiile stabilite prin ordinul ministrului afacerilor interne.

(2) Polițistul este supus anual examenului medical profilactic în instituțiile medico-sanitare ale Ministerului Afacerilor Interne.

(3) Tratatamentul polițistului peste hotarele Republicii Moldova se efectuează, în caz de necesitate, în condițiile stabilite de Guvern.

(4) Polițistul care a pierdut sau căruia i s-a diminuat capacitatea de muncă în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu beneficiază de tratament, iar în caz de necesitate – și de protezare gratuită în instituțiile medico-sanitare, în condițiile prevăzute la alin. (1).

(5) În cazurile în care maladia contractată sau trauma suportată de polițist este legată de încălcarea de către acesta a legislației ori de consumul băuturilor alcoolice sau al substanțelor narcotice, tratamentul, cu excepția asistenței medicale de urgență, se achită din cont propriu.

(6) Polițiștii eliberați din serviciu cu dreptul la pensie beneficiază de asistență medicală în conformitate cu Legea nr. 1585-XIII din 27 februarie 1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

(7) Soțul/soția și copiii minori ai polițistului au dreptul la tratament în instituția medico-sanitară a Ministerului Afacerilor Interne dacă polița de asigurare obligatorie este înregistrată la această instituție.

Articolul 63. Asigurarea cu spațiu locativ de serviciu

(1) Poliția își creează fondul locativ de serviciu în modul stabilit de Guvern.

(2) Dacă polițistul și soția/soțul acestuia nu dețin în proprietate locuință în localitatea unde activează, polițistul are dreptul la spațiu locativ de serviciu pentru perioada de activitate în localitatea respectivă, care se repartizează în limita disponibilului, în modul stabilit de ministrul afacerilor interne.

(3) Spațiul locativ de serviciu repartizat polițistului nu poate fi supus privatizării. În caz de încetare a raporturilor de serviciu, polițistul este obligat să elibereze spațiul locativ de serviciu, indiferent de perioada de activitate în Poliție.

Articolul 64. Dreptul la călătorie fără plată

(1) Polițiștii au dreptul să călătorească gratuit pe tot teritoriul țării, în toate tipurile de transport public urban, suburban și interurban (cu excepția taximetrelor) în vederea exercitării atribuțiilor de serviciu.

(2) Cheltuielile suportate de transportatori în legătură cu acordarea dreptului prevăzut la alin. (1) în transportul urban, suburban și interurban sînt compensate de la bugetul de stat, în modul stabilit de Guvern.

(3) Modul de identificare a cazurilor în care acest drept nu a fost realizat în vederea exercitării atribuțiilor de serviciu este stabilit prin regulamentul aprobat de ministrul afacerilor interne.

Articolul 65. Remunerarea muncii și dreptul la indemnizații

(1) Remunerarea muncii polițistului se efectuează de la bugetul de stat, conform legislației în vigoare.

(2) În cazul eliberării din serviciu în legătură cu pensionarea sau din cauza reducerii personalului ori a lichidării subdiviziunii, polițistului i se acordă o indemnizație unică în corespundere cu vechimea calendaristică în serviciu în Poliție:

a) de la 5 la 10 ani – în mărime de 6 salarii lunare;

b) de la 10 la 15 ani – în mărime de 8 salarii lunare;
c) de la 15 la 20 de ani – în mărime de 10 salarii lunare;
d) de la 20 la 25 de ani – în mărime de 14 salarii lunare;
e) de la 25 la 30 de ani – în mărime de 16 salarii lunare;
f) de la 30 de ani și mai mult – în mărime de 18 salarii lunare.

Articolul 66. Dreptul la pensie

Polițistul beneficiază de dreptul la pensie în condițiile stabilite de Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993.

Articolul 67. Protecția socială a membrilor de familie

(1) Copiii polițistului decedat în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu se înmatriculează în instituțiile de învățămînt ale Ministerului Afacerilor Interne în afara concursului, cu condiția că corespund cerințelor de sănătate.

(2) Membrii familiei polițistului decedat în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu pot beneficia de asistență medicală în instituțiile medico-sanitare ale Ministerului Afacerilor Interne în baza polițelor de asigurare medicală obligatorie.

(3) Funeraliile polițistului decedat în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu se efectuează din contul subdiviziunii în care a activat.

Capitolul VII

DISPOZIȚII TRANZITORII ȘI FINALE

Articolul 68. Dispoziții tranzitorii

(1) Angajații Ministerului Afacerilor Interne, ai subdiviziunilor subordonate și desconcentrate ale Ministerului Afacerilor Interne care dețin grade speciale de poliție, care, pînă la data intrării în vigoare a prezentei legi, au vechime în muncă, conform Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, în organele apărării naționale, securității statului și ordinii publice de cel puțin 12 ani și 6 luni și care continuă să activeze în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și al subdiviziunilor subordonate și desconcentrate ale acestuia, deși funcția deținută de către aceștia nu mai constituie o funcție polițienească, beneficiază de drepturile prevăzute la art. 62 alin. (1) și la art. 65 și 66 din prezenta lege pînă la momentul de împlinire a termenului de vechime în serviciu, care dă dreptul la pensie conform Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993.

(2) După împlinirea termenului de vechime în serviciu, care dă dreptul la pensie pentru vechime în serviciu în Poliție, de către persoanele enumerate la alin. (1) din prezentul articol, prevederile prezentei legi nu li se vor aplica. Persoanei în cauză i se va aplica statutul care reiese din funcția nepolițienească deținută, iar persoana care are dreptul la pensie va beneficia de dreptul la pensie pentru vechimea în serviciu începînd cu momentul de depunere a cererii.

(3) Angajații Ministerului Afacerilor Interne, ai subdiviziunilor subordonate și desconcentrate ale Ministerului Afacerilor Interne care dețin grade speciale de poliție și nu au vechime în muncă prevăzută la alin. (1) din prezentul articol, dar care vor continua să activeze într-o funcție nepolițienească în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și al subdiviziunilor subordonate și desconcentrate ale acestuia, vor fi retribuiți, de la data intrării în vigoare a prezentei legi, în cuantum nu mai mic decît ultimul salariu stabilit în funcția polițienească pe perioada exercitării aceluiași activități. Modul și condițiile de trecere în funcție nepolițienească se stabilesc de Guvern.

(4) Prevederile art. 63 din prezenta lege nu se aplică în privința polițistului care, după intrarea în vigoare a prezentei legi, și-a înstrăinat, prin acte juridice, spațiul locativ pe

care îl deținea cu drept de proprietate în localitatea în care activează.

(5) Persoanelor asupra cărora, după intrarea în vigoare a prezentei legi, nu se va aplica statutul de polițist, dar vor continua să exercite aceleași activități în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și al subdiviziunilor subordonate și desconcentrate ale acestuia într-o funcție publică, li se vor echivala gradele speciale cu gradele de calificare ale funcționarilor publici după cum urmează:

a) general-colonel de poliție – consilier de stat al Republicii Moldova de clasa I;

b) general-locotenent de poliție – consilier de stat al Republicii Moldova de clasa a II-a;

c) general-maior de poliție – consilier de stat al Republicii Moldova de clasa a III-a;

d) colonel de poliție – consilier de stat de clasa I;

e) locotenent-colonel de poliție – consilier de stat de clasa a II-a;

f) maior de poliție – consilier de stat de clasa a III-a;

g) căpitan de poliție – consilier de clasa I;

h) locotenent-maior de poliție – consilier de clasa a II-a;

i) locotenent și sublocotenent de poliție – consilier de clasa a III-a.

(6) Polițiștilor care, la momentul intrării în vigoare a prezentei legi, dețineau alte grade speciale decât cele prevăzute de prezenta lege li se conferă gradele speciale următoare stabilite de prezenta lege conform funcției deținute.

(7) Vechimea în serviciu în cadrul organelor afacerilor interne stabilește polițiștilor până la data intrării în vigoare a prezentei legi se include în vechimea în serviciu în Poliție.

(8) Angajații Ministerului Afacerilor Interne, ai subdiviziunilor subordonate și desconcentrate ale Ministerului Afacerilor Interne ale căror funcții nu mai constituie funcții polițienești, dar care, până la intrarea în vigoare a prezentei legi, dețin grade speciale de poliție și continuă să activeze în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și al subdiviziunilor subordonate și desconcentrate ale acestuia, vor constitui rezerva Poliției și vor dispune de dreptul de transfer într-o funcție polițienească pe parcursul următorilor 3 ani, cu includerea vechimii în muncă de până la transfer în vechimea în serviciul polițienesc.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Nr. 320. Chișinău, 27 decembrie 2012.

(9) Dreptul de transfer în condițiile alin. (8) din prezentul articol încetează odată cu atingerea limitei de vîrstă de aflare în serviciul Poliției.

(10) Regulamentul cu privire la rezerva Poliției este aprobat de ministrul afacerilor interne.

Articolul 69. Dispoziții finale

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 5 martie 2013.

(2) Guvernul, în termen de 3 luni:

a) va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;

b) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;

c) va elabora și va prezenta Parlamentului cadrul legal privind reorganizarea trupelor de carabinieri și integrarea lor în cadrul Poliției.

(3) Atribuțiile de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice vor fi exercitate de către trupele de carabinieri (trupele interne) în colaborare cu Poliția până la momentul de reorganizare a trupelor de carabinieri cu integrarea în cadrul Poliției.

(4) Autoritățile administrației publice locale vor asigura subdiviziunile Poliției cu sedii necesare pentru desfășurarea activității acestora în caz că bunurile imobile în care este amplasată subdiviziunea Poliției, la data intrării în vigoare a prezentei legi, nu sînt în posesia Ministerului Afacerilor Interne sau a subdiviziunilor acestuia.

(5) Atribuțiile în domeniul de asigurare a înfăptuirii justiției vor fi cesionate către Ministerul Justiției la 1 ianuarie 2015 conform prevederilor legislației în vigoare.

(6) La intrarea în vigoare a prezentei legi se abrogă:

a) Legea nr. 416-XII din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 17-19, art. 56);

b) Hotărîrea Parlamentului nr. 637-XII din 10 iulie 1991 cu privire la gradele speciale pentru efectivul de trupă și corpul de comandă al organelor afacerilor interne (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1991, nr. 11-12, art. 112);

c) Hotărîrea Parlamentului nr. 654-XII din 22 iulie 1991 privind aprobarea textului Jurămîntului efectivului de trupă, corpului de comandă al poliției și al altor subunități ale organelor de interne ale Republicii Moldova și a Regulamentului privind modul de depunere a jurămîntului.

Marian LUPU

146 D E C R E T

privind numirea domnului Octavian ȚÎCU

în funcția de ministru al tineretului și sportului

În temeiul art. 98 alin. (6) din Constituția Republicii Moldova,

Președintele Republicii Moldova d e c r e t e a z ă:

Art.1. - Domnul Octavian ȚÎCU se numește în funcția

de ministru al tineretului și sportului.

Art.2. - Prezentul decret intră în vigoare la data semnării.

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 518-VII. Chișinău, 26 februarie 2013.

Nicolae TIMOFTI

Acte ale Curții Constituționale a Republicii Moldova**4****HOTĂRÎRE****cu privire la aprobarea Raportului privind exercitarea
jurisdicției constituționale în anul 2012**

în numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Alexandru TĂNASE - Președinte, judecător-raportor
Valeria ȘTERBET - judecător
Victor PUȘCAȘ - judecător
Petru RAILEAN - judecător
Elena SAFALERU - judecător
cu participarea Secretarului General, Rodica Secrieru,
examinând în ședință plenară Raportul privind exerci-
tarea jurisdicției constituționale în anul 2012,
conducându-se de prevederile art.26 din Legea cu
privire la Curtea Constituțională, art.61 alin.(1) și art.62 lit.f)

**PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE****Nr. 2. Chișinău, 31 ianuarie 2013.**

din Codul jurisdicției constituționale,
în temeiul art.10 din Legea cu privire la Curtea Consti-
tuțională, art.5 lit.i) și art.80 din Codul jurisdicției consti-
tuționale,

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2012, potrivit anexei.
2. Raportul se remite autorităților competente pentru numirea judecătorilor Curții Constituționale.
3. Hotărârea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Alexandru TĂNASE

Aprobat
prin Hotărârea Curții Constituționale
nr. 2 din 31 ianuarie 2013

RAPORT**privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2012****TITLUL I
SISTEMUL CONSTITUȚIONAL ÎN REPUBLICA
MOLDOVA****A. Un sistem într-o continuă evoluție**

Într-o democrație autentică controlul constituțional este o garanție fundamentală a supremației Constituției. Curtea Constituțională a Republicii Moldova, în calitate de unică autoritate de jurisdicție constituțională, soluționează problemele de constituționalitate, care se ridică în fața sa și la care urmează să răspundă parcurgând o cale de uniformizare a propriei practici, care determină soluționarea unor situații de conflict cu caracter constituțional, reflectând totodată o realitate și necesitate a timpului.

Jurisprudența Curții Constituționale pentru anul 2012 reflectă în mare parte soluția la provocările cu care s-au confruntat puterile legislative, executivă și judecătorească.

În anul 2012 pe agenda Curții s-au aflat sesizări referitoare la sistemul judecătoresc, mandatul deputatului, modalitatea de alegere a Președintelui, exercitarea dreptului de proprietate, dreptului de protecție socială etc.

În anul de referință, Curtea a reformat propriul sistem de activitate, implementând mai multe elemente din jurisprudența Curții Europene în procesul examinării sesizărilor, prin care s-a pretins încălcarea unor drepturi și libertăți fundamentale ale omului și cetățeanului.

În scopul optimizării modalității de sesizare a Curții de către subiecții abilitați cu acest drept, au fost elaborate noi formulare de sesizări, însoțite de note explicative pentru persoanele care le completează. Totodată, Curtea ține să atenționeze publicul larg că nu dă curs petițiilor care vin din partea cetățenilor, deoarece ei nu dețin dreptul de sesizare a Curții.

Activitatea Curții Constituționale este una organizatorică, de supraveghere, îndreptată spre a atenționa autoritățile publice, actul cărora este supus controlului, să elimine normele ce contravin Constituției. În context, Curtea Constituțională se afirmă în calitate de „arbitru” suprem în materia „examinării în exclusivitate a chestiunilor de drept”.

În lumina celor expuse, Curtea a expediat un șir de adrese Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova

cu propunerea să opereze anumite modificări în cadrul normativ, care ar asigura claritatea, previzibilitatea și funcționalitatea actelor normative, în cadrul sistemului democratic al statului de drept.

B. Procedura în fața Curții**1. Prevederi generale**

Curtea Constituțională își exercită atribuțiile potrivit prevederilor art.135 din Constituție, art.4 al Legii cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 al Codului jurisdicției constituționale:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, validează mandatele deputaților și al Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova, interimatul funcției de Președinte, imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolvă excepțiile de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărâște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

Pentru a-și exercita atribuțiile constituționale, Curtea necesită a fi sesizată de subiecții cu drept de sesizare, care, potrivit art.25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, sunt:

a) Președintele Republicii Moldova;

b) Guvernul;

c) ministrul justiției;

d) Curtea Supremă de Justiție;

- f) Procurorul General;
- g) deputatul în Parlament;
- h) fracțiunea parlamentară;
- i) avocatul parlamentar;
- j) Adunarea Populară a Găgăuziei (Gagauz-Yeri)

Termenul de soluționare a sesizării este de 6 luni de la data primirii materialelor. Dacă sesizarea corespunde cerințelor de formă și de conținut cuprinse la art. 39 din Codul jurisdicției constituționale, Președintele Curții desemnează un judecător raportor și fixează termenul de examinare a sesizării și de prezentare a avizului asupra admisibilității acesteia, care nu poate fi mai mare de 60 de zile de la data înregistrării sesizării. Dacă este necesară efectuarea unui volum mare de investigații, acest termen poate fi prelungit cu 30 de zile.

În practica recentă Curtea pune accentul îndeosebi pe examinarea complexă și argumentată a admisibilității sesizării, procedură, care vine să faciliteze pregătirea materialelor dosarului, precum și să lichezeze cazurile de sistare a procesului pe motiv că obiectul sesizării nu ține de competența Curții.

După pregătirea cauzei spre examinare, cu cel târziu 10 zile înainte de ședința Curții, judecătorul raportor este obligat: să informeze judecătorii și participanții la proces despre locul, data și ora ședinței; să remită judecătorilor și părților copia sesizării; să prezinte participanților la proces, la solicitarea lor, materialele dosarului. În cauzele de rezolvare a excepțiilor de neconstituționalitate a actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție, care rezultă din cauze penale sau civile concrete, părțile au dreptul să ia cunoștință de toate materialele dosarului. La hotărârea Curții Constituționale, materialele dosarului pot fi expediate altor participanți la proces, precum și Președintelui Republicii Moldova, Președintelui Parlamentului, Prim-ministrului, Președintelui Curții Supreme de Justiție, Procurorului General.

Ședința de judecată este deliberativă dacă sunt prezenți cel puțin două treimi din judecătorii constituționali. Judecătorul Curții Constituționale nu poate participa la examinarea cauzei și urmează să fie recuzat dacă:

a) a participat ca factor de decizie la adoptarea actului sesizat, excepție făcând elaborarea și adoptarea Constituției;

b) și-a expus în public părerea despre constituționalitatea actului contestat.

Ședința în plen a Curții este condusă de Președintele Curții. Indicațiile președintelui ședinței sunt obligatorii pentru participanți la proces și alte persoane prezente în sală. Președintele ședinței elimină din proces tot ceea ce nu are legătură cu examinarea cauzei și exercitarea atribuțiilor Curții Constituționale. El este în drept să întrerupă, după somare, orice participant la proces, să excludă orice întrebare și explicație care nu se referă la cauză, nu ține de proces sau de competența Curții; poate priva de cuvânt participantul care încalcă ordinea dezbaterilor, manifestă indisciplină, încalcă alte reguli de procedură ale jurisdicției constituționale; are dreptul să dispună îndepărtarea din sală a oricărei persoane care încalcă ordinea și nesocotește dispozițiile lui.

Examinarea cauzei începe cu informarea prezentată de judecătorul-raportor asupra esenței cauzei, temeiului în care Curtea o va examina, asupra materialelor și pregătirii cauzei spre examinare.

Judecătorii constituționali deliberază în camera de consiliu. Deliberarea este secretă, astfel, judecătorii nu au dreptul să divulge conținutul deliberării.

Procedura în fața Curții se încheie odată cu adoptarea actului, fie acesta aviz, hotărâre sau decizie.

2. Rolul Secretariatului

Sesizările, înaintate de către subiecții cu drept de sesizare, sunt prezentate de către Serviciul grefă, registratură și arhivă Președintelui Curții, care, printr-o rezoluție, dispune transmiterea acestora spre examinare prealabilă Secretariatului Curții.

Secretarul general repartizează sesizarea Secției de expertiză juridică și coordonează întreaga procedură de examinare prealabilă a sesizării. La examinarea prealabilă a sesizării, Secția de expertiză juridică întocmește o *fișă analitică* ce constituie un document de circulație internă. Fișa analitică se compune din următoarele elemente: *obiectul sesizării, esența normelor contestate, prevederile constituționale invocate, argumentele autorului sesizării, concluziile asupra obiectului sesizării, referințe internaționale relevante, jurisprudența Curții Constituționale, concluzii de fond și procedură.*

Fișa analitică întocmită se transmite împreună cu sesizarea Președintelui Curții. Primind sesizarea cu fișa analitică, Președintele Curții desemnează un judecător-raportor, care examinează sesizarea.

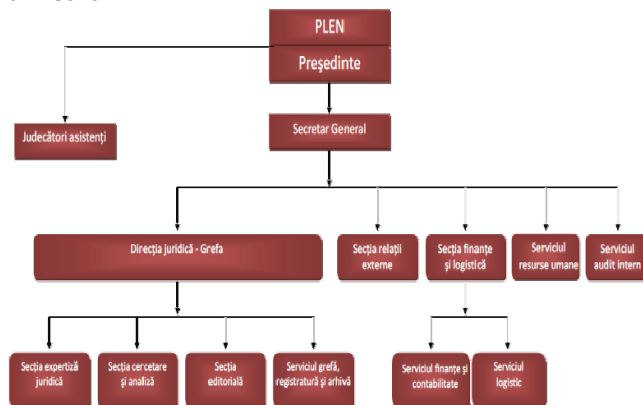
Secretariatul asistă judecătorii Curții pe parcursul întregului proces de gestionare și instrumentare a dosarelor.

TITLUL II

COMPONENTA CURȚII CONSTITUȚIONALE

A. Structura organizatorică

În vederea eficientizării activității Curții Constituționale, în anul 2012 a fost modificată organigrama acesteia. Astfel, prin decizia Plenumului din 05.06.2012 a fost aprobată noua structură organizatorică și funcțională a Curții, după cum urmează:

B. Judecătorii constituționali

Potrivit art.136 din Constituție, în componenta Curții Constituționale intră șase judecători, numiți pentru un mandat de șase ani.

Judecătorii constituționali pot deține aceeași funcție pe perioada a două mandate. Sistemul de numire a judecătorilor implică identificarea autorității competente de a desemna judecătorul constituțional, precum și actul decizional al acesteia. Aceste acțiuni se întreprind pentru a asigura nivelul cât mai înalt de calificare al candidatului propus la funcția de judecător, precum și corespunderea acestuia criteriilor de imparțialitate și independență. Autoritățile competente de a desemna judecătorii constituționali sunt Parlamentul, Guvernul și Consiliul Superior al Magistraturii, fiecare dintre acestea desemnând câte doi judecători. În cazul survenirii vacanței funcției, ca urmare a expirării sau ridicării mandatului, demisiei sau decesului judecătorului, Președintele Curții sesizează autoritatea competentă în termen de cel mult 3 zile de la data respectivă, solicitându-i să numească un nou judecător. Autoritatea competentă numește judecătorul în termen de 15 zile de la data solicitării din partea Președintelui Curții Constituționale.

Pentru a deveni judecător al Curții Constituționale, candidatul trebuie să posede o pregătire juridică superioară, o înaltă competență profesională și o vechime de cel puțin 15 ani în activitatea juridică, în învățământul juridic sau în activitatea științifică, să fie cetățean al Republicii Moldova cu domiciliul în țară, limita de vârstă pentru numirea în funcția de judecător al Curții Constituționale fiind de 70 ani. Numirea se poate face numai cu acordul prealabil, exprimat în scris, al candidatului. Judecătorul își exercită funcția de la data depunerii jurământului.

Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată retribuită, cu excepția activității didactice și științifice.

Judecătorul constituțional beneficiază de imunitate. El nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, trimis în judecată contravențională sau penală fără încuviințarea prealabilă a Curții Constituționale. Judecătorul Curții Constituționale a cărui identitate nu a fost cunoscută în momentul reținerii este eliberat imediat după stabilirea identității. Factorul de decizie care a întreprins reținerea judecătorului Curții Constituționale surprins în flagrant delict trebuie să comunice imediat Curții Constituționale faptul respectiv.

Pe lângă garanțiile acordate judecătorului, acesta are obligația să-și îndeplinească atribuțiile cu imparțialitate și în respectul Constituției; să păstreze secretul deliberărilor și al voturilor și să nu ia poziție publică sau să dea consultații în probleme ce țin de competența Curții Constituționale; la adoptarea actelor Curții Constituționale să-și exprime votul afirmativ sau negativ; să comunice Președintelui Curții Constituționale activitatea incompatibilă cu atribuțiile pe care le exercită; să nu permită folosirea funcției sale în scop de propagandă de orice fel; să se abțină de la orice acțiune contrară statutului de judecător; să depună, în condițiile legii, declarație cu privire la venituri și proprietate.

Actuala componență a Plenului Curții Constituționale:

1. Președintele Curții Constituționale – Alexandru TĂNASE

2. Judecător – Valeria ȘTERBET

3. Judecător – Dumitru PULBERE

4. Judecător – Victor PUȘCAS

5. Judecător – Petru RAILEAN

6. Judecător – Elena SAFALERU

C. Judecătorii-asistenți

Președintele și judecătorii Curții Constituționale sunt asistați în activitatea lor de 6 judecători-asistenți.

Pentru a putea candida la funcția de judecător-asistent, persoanele interesate trebuie: să dea dovadă de o pregătire juridică superioară și o vechime de cel puțin 10 ani în activitatea juridică sau în învățământul juridic superior; să dețină cetățenia Republicii Moldova; să-și aibă domiciliul în țară.

Judecătorul-asistent este asimilat cu judecătorul Curții de Apel.

Atribuțiile funcționale ale judecătorului - asistent:

- asistă judecătorii în exercitarea jurisdicției la sesizările făcute de subiecții stabiliți de lege în condițiile Codului jurisdicției constituționale;

- propune judecătorului-raportor, plenului și Președintelui Curții măsurile necesare pentru buna desfășurare a activității jurisdicționale;

- formulează puncte de vedere la solicitarea judecătorului-raportor, plenului și Președintelui Curții;

- studiază posibilele obiecții scrise ale celeilalte părți asupra sesizării;

- întreprinde acțiunile necesare pentru soluționarea cauzei, potrivit instrucțiunilor judecătorului-raportor, plenului și Președintelui Curții;

- îndeplinește orice altă sarcină dispusă de Președintele sau de Plenul Curții Constituționale.

D. Secretariatul

Secretarul general - șeful Secretariatului Curții pregătește, organizează și coordonează lucrările ce țin de competența structurilor Secretariatului; asigură controlul asupra respectării termenului stabilit pentru examinarea sesizărilor, întocmirii proiectului planului de examinare a sesizărilor, prezentării planului aprobat judecătorilor, judecătorilor-asistenți, subunităților Secretariatului și controlul asupra îndeplinirii acestuia, distribuirii ordinii de zi a ședințelor Curții judecătorilor și subunităților Secretariatului; supraveghează comunicarea actelor Curții Constituționale către autoritățile publice prevăzute de lege; consemnează soluțiile adoptate de Plenul Curții Constituționale în materie administrativă; coordonează activitatea de rezolvare a solicitărilor de acces la informațiile de interes public, în condițiile legii; face recomandări și consultă Președintele în probleme ce țin de înfăptuirea jurisdicției constituționale și managementul general al Curții; organizează agenda, întrunirile și ședințele de lucru ale Președintelui Curții; îndeplinește orice altă sarcină dispusă de Președintele sau de Plenul Curții Constituționale.

1. *Direcția juridică-Grefa* – reprezintă o subdiviziune structurală a Secretariatului Curții, care asigură îndeplinirea și elaborarea actelor necesare pentru pregătirea cauzei spre examinare; coordonează și definitivează actele care urmează a fi adoptate de Plenul Curții sau care urmează a fi aprobate de Președintele Curții; monitorizează respectarea termenelor de pregătire a dosarelor și de examinare a sesizărilor.

În componența Direcției intră:

1.1. *Secția expertiză juridică* - elaborează proiectele de hotărâri, avize și decizii, precum și menține corespondența între Curte, autorii sesizării și autoritățile competente; îndeplinește procedurile de citare sau de comunicare pe dosare; verifică periodic actualizarea fișierului de jurisprudență; asigură documentația necesară judecătorului-raportor cu privire la soluțiile din jurisprudență și doctrina națională și străină și întocmește proiectul de raport; întocmește adresele necesare obținerii punctelor de vedere; elaborează rezumatele hotărârilor, deciziilor și avizelor privind dosarele jurisdicționale; îndeplinește alte atribuții.

1.2. *Secția cercetare și analiză* - analizează practica altor curți constituționale, informează periodic despre soluțiile pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și recomandările Comisiei de la Veneția pe un anumit segment de cercetare; asigură documentația necesară judecătorului-raportor cu privire la soluțiile din jurisprudență și doctrina națională și străină; verifică fișele de jurisprudență internațională, întocmește la solicitarea judecătorilor și referenților desemnați în dosar; generalizează și analizează informațiile statistice privind activitatea jurisdicțională a Curții Constituționale și formulează recomandări; elaborează raportul anual al Curții Constituționale privind exercitarea jurisdicției, precum și alte publicații ale Curții; îndeplinește și alte atribuții legate de activitatea de cercetare și documentare, la solicitarea judecătorilor și a Președintelui Curții Constituționale.

1.3. *Secția editorială* - perfectează actele adoptate de Curte, verifică exactitatea conținutului juridic, asigură un limbaj precis și adecvat al actului adoptat, utilizarea termenilor exacti, asigură concordanța deplină între versiunea tradusă și textul original al actului adoptat. Secția realizează procesul de definitivare lingvistică a actelor Curții; coordonează și efectuează analize de text, la solicitarea judecătorilor Curții Constituționale, a referenților sau a Secretarului General; asigură stenografierea ședințelor publice ale Curții, tehnoredactarea, formatarea și stocarea actelor normative, arhivarea și păstrarea acestora pe suport electronic.

1.4. *Serviciul registratură, grefă și arhivă* - prezintă

Președintelui sesizările parvenite la Curte în vederea desemnării judecătorului-raportor și a referentului și stabilirii termenului de examinare, după caz; examinează cererile, scrisorile și petițiile cetățenilor, potrivit rezoluției Președintelui Curții; coordonează activitatea de rezolvare a solicitărilor de acces la informațiile de interes public, în condițiile legii; asigură organizarea și desfășurarea ședințelor de judecată, luând măsuri pentru înregistrarea și constituirea corespunzătoare a dosarelor, pentru întocmirea și transmiterea citațiilor; primește și înregistrează scrisorile, adresele oficiale și petițiile și le distribuie în funcție de rezoluția Președintelui Curții Constituționale; pregătește informația statistică privind activitatea jurisdicțională a Curții; asigură arhivarea, eliberarea și integritatea materialelor depuse la arhivă.

2. *Secția relații externe* - reprezintă o subdiviziune a Secretariatului Curții, care pregătește materialele necesare pentru delegațiile Curții Constituționale ce participă la acțiuni organizate în țară sau în străinătate, asigură expedierea corespondenței referitoare la relațiile externe; asigură traducerea actelor jurisdicționale ale Curții; asigură traducerea în limba română a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, ale Curții de Justiție a Uniunii Europene, ale altor curți constituționale, a recomandărilor Comisiei de la Venetia, a rapoartelor primite de la organizațiile internaționale, precum și a oricăror materiale care prezintă interes pentru activitatea Curții Constituționale; organizează acțiunile de protocol ale Curții; colaborează cu instituțiile abilitate în vederea organizării ceremonialului la acțiunile la care participă judecătorii constituționali; asigură primirea și însoțirea delegațiilor străine și din țară; promovează interesele Curții în cadrul cooperării internaționale cu alte organisme internaționale, participă la organizarea și desfășurarea conferințelor internaționale, primirea delegațiilor oficiale străine, coordonează elaborarea și executarea acordurilor de cooperare internațională, planifică, asigură și coordonează organizarea vizitelor în țară și în străinătate a delegațiilor.

3. *Secția finanțe și logistică* - reprezintă o subdiviziune a Secretariatului Curții, care gestionează activitatea economico-financiară a Curții; asigură fundamentarea și elaborarea proiectului de buget al Curții Constituționale; efectuează controlul financiar periodic; asigură utilizarea resurselor financiare în limita bugetului aprobat; asigură administrarea patrimoniului Curții; execută plățile ordonanțate, în vederea onorării tuturor obligațiilor asumate de Curte în raport cu terții; întocmește instrumentele de plată și le depune în termenele legale pentru efectuarea plății; întocmește bilanțul contabil, raportul anual și rapoartele lunare privind realizarea principalelor indici economico-financiar, conform prevederilor legale în vigoare; ține evidența riguroasă a documentelor contabile aferente execuției bugetare, clasează, îndosariază și păstrează, potrivit legii, toate actele justificative privind plățile efectuate; colaborează cu controlorul financiar delegat și cu auditorul intern pentru soluționarea în timp util a operațiunilor financiare cu grad sporit de dificultate. În componența secției intră:

3.1. *Serviciul finanțe și contabilitate* - pregătește și elaborează anual prognoze de planificare a bugetului; ține evidența strictă a veniturilor și cheltuielilor; perfecționează continuu procesul de planificare a bugetului; asigură evidența circulației mijloacelor bănești; efectuează în termen și în cuantumul stabilit de lege vărsămintele către bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat; elaborează planurile anual și trimestriale de achiziții publice; elaborează documentația pentru inițierea procedurii de achiziții; asigură evidența, monitorizarea și coordonarea operațiunilor

economice ale Curții.

3.2. *Serviciul logistic* - întocmește, modifică și actualizează programul anual privind achizițiile publice, în baza solicitărilor fundamentate ale compartimentelor utilizatoare; asigură realizarea programului de dotare în domeniul informațional pentru serviciile Curții; asigură suportul logistic necesar realizării relațiilor externe, relațiilor cu presa și activități de protocol; asigură evidența tehnico-operativă a bunurilor achiziționate pentru Curte; asigură realizarea tuturor prestațiilor administrative necesare pentru funcționarea adecvată a compartimentelor Curții; asigură întreținerile periodice și reparațiile curente pentru toate categoriile de dotări; asigură menținerea ordinii pe durata desfășurării ședințelor Curții; coordonează activitatea de aprovizionare a Curții și de administrare a patrimoniului.

4. *Serviciul resurse umane* - reprezintă o subdiviziune a Secretariatului Curții, activitatea sa vizând statul de funcții și statul de personal al Curții Constituționale; asigură organizarea și desfășurarea concursurilor de ocupare a posturilor vacante; întocmește formalitățile privind angajarea, modificarea, suspendarea și încetarea raporturilor de muncă, după caz; gestionează dosarele profesionale ale angajaților Curții; primește, înregistrează și transmite, potrivit legii, declarațiile pe venit și de interese depuse de către judecătorii Curții, precum și de către personalul Curții, și eliberează dovezile de depunere.

5. *Serviciul audit intern* - reprezintă o subdiviziune a Secretariatului Curții, de competența căruia ține elaborarea normelor metodologice de exercitare a activității de audit public intern specifice Curții Constituționale; elaborarea proiectului planului anual de audit public intern; efectuarea activității de audit public intern pentru evaluarea transparenței și conformității sistemelor de management financiar și control ale Curții Constituționale cu normele de legalitate, regularitate, economicitate, eficiență și eficacitate; elaborarea raportului anual al activității de audit public intern, care cuprinde principalele constatări, concluzii și recomandări rezultate din activitatea de audit, precum și eventualele iregularități sau prejudicii constatate; exercitarea altor îndatoriri prevăzute de lege și efectuarea altor lucrări dispuse de Președintele Curții Constituționale.

TITLUL III

ACTIVITATEA JURISDICȚIONALĂ

A. Aprecieria Curții

I. Colaborarea puterilor în stat

1.1. Statul Republica Moldova. Suveranitatea și puterea de stat

Curtea a reținut că, în condițiile statului de drept, puterea politică aparține poporului. Dacă primele două elemente definitorii ale statului - teritoriul și populația - au un caracter obiectiv-material, cel de-al treilea element esențial - suveranitatea națională - are un caracter subiectiv volitional și înseamnă că dreptul de comandă aparține poporului (*HCC nr.8¹ din 19.06.2012, § 17*).

Așa cum se precizează în articolul 2 alin. (1) din Constituție, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 18*).

Dacă în cazul referendumului suntem în prezența unei forme de guvernare directă de către popor, în cazul exercitării suveranității naționale prin organele reprezentative putem vorbi de o guvernare indirectă, sau reprezentativă, a poporului, ceea ce înseamnă că poporul transmite dreptul de comandament unor puteri delegate, care sunt puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 19*).

¹HCC nr.8 din 19.06.2012 privind interpretarea articolelor 68 alin.(1), (2) și 69 alin. (2) din Constituție, sesizarea nr. 8b/2012 (vizează exercitarea mandatului de deputat, precum și a conceptului de mandat reprezentativ).

Curtea a reținut că statul de drept presupune că orânduirea socială și de stat se bazează pe normele și principiile fundamentale ale dreptului. O trăsătură esențială a statului de drept este subordonarea rigidă a tuturor, inclusiv a instituțiilor statale, normelor clare, previzibile și prestabile ale dreptului (*HCC nr.7² din 24.05.2012, § 31*).

Curtea a observat că la baza statului de drept stă principiul legalității, care rezultă din prevederile art.1 alin. (3) al Constituției, prin care se statuează că Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar temelia organizării și funcționării mecanismului instituțional de stat îl constituie principiul separării puterii de stat, fiind prevăzut în mod expres în art.6 din Legea Supremă (*HCC nr.3³ din 09.02.2012, § 31*).

În context Curtea a menționat că respectarea principiului legalității asigură concomitent respectarea celorlalte principii, deoarece legalitatea este condiția existenței și mijlocul realizării tuturor principiilor constituționale. Or, realizarea practică a principiului separației puterilor de stat constituie, la rândul său, o condiție primordială de edificare și funcționare a unui stat de drept (*HCC nr.3 din 09.02.2012, § 30*).

1.2. Separația și colaborarea puterilor

Curtea a statuat că funcționarea oricărei societăți democratice presupune în permanență ca premisă esențială în realizarea statului de drept necesitatea creării unui sistem instituționalizat de control capabil să „cenzureze” activitatea autorităților publice la orice nivel, astfel încât puterea deținută să nu devină o prerogativă la discreția celor ce o exercită (*HCC nr.18⁴ din 11.12.2012, § 43*).

Conținutul și sensul teoriei separării puterilor prezumă un echilibru al puterilor și o independență relativă a acestora, un sistem de frâne, de balanțe și contrabalante, care ar influența reciproc autoritățile, nepermițându-le depășirea limitelor stabilite de Constituție în exercitarea atribuțiilor. În acest sens, puterea judecătorească, în sistemul organelor de stat, ocupă un loc distinct și deține o parte de putere, care nu poate fi nici limitată, nici înlocuită (*HCC nr.3 din 09.02.2012, § 32*).

Astfel, principiul separării puterii de stat în puterea legislativă, puterea executivă și cea judecătorească implică instituie principiul independenței acestora (*HCC nr.3 din 09.02.2012, § 33*).

1.3. Mandatul deputatului în Parlament

1.3.1. Conținutul mandatului

Curtea a reținut că mandatul parlamentar definește o demnitate publică obținută prin alegerea deputatului de către electorat, în vederea reprezentării acestuia în realizarea competențelor Parlamentului (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 21*).

Curtea a reținut că, în exercitarea mandatului lor, deputații îndeplinesc mai multe funcții: *de reprezentare, de legiferare și de monitorizare și control* (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 23*).

În același timp, limitarea rolului unui deputat de a lucra doar pentru a fi prezent la ședința de votare este prea reductiv. Munca parlamentarului în procesul de legiferare este dificil de cuantificat. Nu este suficient să se poată măsura absența parlamentarilor de la vot, numărul întrebărilor pe care ei le formulează sau al proiectelor de lege propuse (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 26*).

Având în vedere că sunt reprezentanți ai poporului, desemnați în acest sens prin alegere, deci ai alegătorilor în ansamblu, în cadrul *funcției de reprezentare* deputații trebuie

să interpreteze opinia publică și să comunice punctele de vedere ale alegătorilor (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 27*).

În viziunea Curții, mandatul de parlamentar exprimă relația parlamentarului cu întregul popor, în serviciul căruia este, nu numai cu alegătorii care l-au votat, deși aceștia beneficiază de prezența parlamentarului în virtutea obligației sale de a ține legătura cu alegătorii. Astfel, sintagma „a fi în serviciul poporului” de la articolul 68 alin. (1) din Constituție înseamnă că, din momentul alegerii și până la încetarea mandatului, fiecare deputat devine reprezentantul poporului în integralitatea sa și are drept misiune să servească interesului comun, cel al poporului, și nu doar partidului din care provine. În exercitarea mandatului, parlamentarul se supune numai Constituției, legilor și trebuie să adopte atitudini care, potrivit conștiinței sale, servesc binelui public (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 34*).

În definirea acestor interese, opțiunea parlamentarului este liberă, chiar dacă el face parte dintr-un partid pe care îl reprezintă în Parlament. În conformitate cu articolul 2 alin. (2) din Constituție, nicio persoană particulară, nici parte din popor, niciun grup social, niciun partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. În acest sens, principiile fundamentale ale statului de drept trebuie respectate cu sfințenie pentru a se obstacula tentația pe care ar putea-o avea unul sau mai multe partide politice, devenite majoritare în Parlament, de a-și transforma „aleșii” în „activiști ai partidului” sau structurile administrației publice centrale sau locale în „organe de partid”, centrale sau locale (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 35*).

În concluzie, Curtea a reținut că exercitarea mandatului deputatului acoperă întreaga activitate politică a deputatului, atât cea parlamentară, cât și cea extraparlamentară, inclusiv adoptarea legilor în cadrul ședințelor în plen ale Parlamentului, participarea la ședințele comisiilor de specialitate ale Parlamentului, alte activități legate nemijlocit de procesul de creație legislativă sau de monitorizare a guvernării, participarea în cadrul delegațiilor parlamentare și la întâlnirile cu alegătorii (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 36*).

1.3.2. Irevocabilitatea mandatului

Astfel, deoarece nu sunt reprezentanții unei fracțiuni a populației, parlamentarii nu pot fi apărătorii unor interese particulare, ei sunt absolut liberi în exercitarea mandatului lor și nu au obligația de a îndeplini angajamentele pe care și le-ar fi putut asuma înaintea alegerii sau eventualele instrucțiuni din partea alegătorilor formulate pe parcursul mandatului. Aleșii nu au obligația legală să-și susțină partidul sau deciziile grupului lor în cadrul Parlamentului. Mai mult, în cazul în care deputatul, prin comportamentul său, provoacă daune acestuia, partidul sau grupul din care face parte poate să-l excludă, însă această excludere nu antrenează pierderea mandatului parlamentar. Aceasta, în mod evident, nu împiedică deputatul ca, odată ales, să își onoreze angajamentele și să se conformeze disciplinei de vot a grupului parlamentar din care face parte (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 43*).

Pe cale de consecință, Curtea a reținut că, în logica reprezentării libere, mandatul parlamentarului este irevocabil: alegătorii nu pot să-l facă să înceteze prematur și practica demisiilor în alb este interzisă. Alegătorii nu pot, prin urmare, să-și exprime nemulțumirea față de modul în care un ales și-a îndeplinit misiunea decât prin refuzul acordării voturilor lor atunci când acesta solicită realegerea (*HCC nr.8 din 19.06.2012, § 44*).

²HCC nr.7 din 24.05.2012 pentru controlul constituționalității unor dispoziții ale Legii nr. 1234-XIV din 22.09.2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova, sesizarea nr.1a/2012 (vizează procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova).

³HCC nr.3 din 09.02.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.163 din 22 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, sesizarea nr.30a/2011 (vizează instanțele judecătorești specializate).

⁴HCC nr. 18 din 11.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea contenciosului administrativ nr.793-XIV din 10 februarie 2000, sesizarea nr.20a/2012 (vizează dreptul judecătorești de a suspenda actele autorităților publice în cadrul procedurii contenciosului administrativ).

Faptul că mandatul de parlamentar are caracter reprezentativ nu înseamnă totuși că, odată ce alegerea a avut loc, orice legătură dintre parlamentar și alegători dispăre. Parlamentarul este supus permanent influenței opiniei publice, pe care, la rândul său, o influențează. Independența mandatului nu presupune că parlamentarii se pot dezinteresa de aspirațiile de ansamblu ale poporului, deoarece, *per a contrario*, principiul reprezentării ar fi o simplă ficțiune. Astfel, Parlamentul își desfășoară activitatea sub control electiv, întrucât electoratul, la următoarele alegeri, poate să-și schimbe opțiunile (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 45).

Curtea a observat că mandatul civil, invocat de autorii sesizării, este de drept privat, cu un conținut rezultat din acordul de voință expres sau prezumat al părților și cu caracter imperativ, raportat numai la voința mandantului. Spre deosebire de acesta, mandatul parlamentar este de drept public, care este rezultatul alegerilor parlamentare (baza electivă), cu un conținut prestabilit și cu caracter reprezentativ al întreg corpului electoral (popor) (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 46).

Aceste caracteristici conferă deputatului un regim special de protecție împotriva presiunilor alegătorilor și ale partidului cu sprijinul căruia a intrat în Parlament. Astfel, odată ales, deputatul devine reprezentantul întregului popor, iar conținutul mandatului său este determinat de interesele acestuia, pe care îl reprezintă, și nu numai ale celor care l-au votat, deputatul fiind liber să adopte atitudini care, potrivit conștiinței sale, servesc binelui public, irevocabilitatea mandatului fiind un mijloc de protecție a libertății și independenței deputatului (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 47).

În lumina celor expuse, în viziunea Curții, nulitatea mandatului imperativ și caracterul reprezentativ al mandatului deputatului, consacrate de articolul 68 din Constituție, implică imposibilitatea revocării de către alegători (sau partid) a mandatului încredințat deputatului de a-i reprezenta în Parlament, chiar dacă acesta se eschivează, sub diferite pretexte, de la exercitarea puterii legislative (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 49).

1.3.3. Protestul parlamentar

Curtea a reținut că, spre deosebire de absențele nemotivate, *protestul parlamentar constituie, eminamente, o absență motivată politic*, fiind o metodă de luptă politică, o acțiune a unui deputat sau a unui grup de deputați, ca ripostă la o anumită acțiune a majorității, prin care se exprimă o manifestare, fără acte de violență, a opoziției împotriva unor acte sau decizii care sunt considerate ilegale sau contrare interesului comun, cu scopul de a obține cedări (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 61).

Astfel, Curtea a considerat că sintagma "ridicarea mandatului" nu este aplicabilă acțiunilor de protest parlamentar în cadrul activității politice a deputatului care nu este legată nemijlocit de procesul de creație legislativă, dacă nu se recurge la violență fizică sau psihică (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 62).

În context și ținând cont de principiile democrației și pluralismului politic, consfințite de articolul 1 alin.(3) din Constituție, Curtea a considerat că ar fi contrar spiritului Constituției dacă ar fi instituită posibilitatea ridicării mandatului de deputat pentru recurgerea la anumite forme de protest parlamentar, instrument de luptă politică ce ține de esența parlamentarismului, deoarece în acest fel se exprimă diversitatea de opinii, chiar dacă aceste drepturi pot fi utilizate într-o manieră obstructionistă, spre a împiedica sau întârzia luarea unei decizii (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 64).

Curtea a observat că instrumentul protestului parla-

mentar este utilizat, în special, de grupurile parlamentare minoritare. În eventualitatea sancționării cu ridicarea mandatului, există riscul ca libertatea politică a opoziției să fie obstructionată de majoritatea parlamentară, contrar standardelor democrației și pluralismului politic ce impun protejarea opoziției împotriva presiunilor majorității (a se vedea Recomandarea APCE 1601(2008) "Liniile directorii procedurale privind drepturile și îndatoririle opoziției într-un parlament democratic" și Raportul Comisiei de la Venetia CDL-AD(2010)025 privind rolul opoziției într-un parlament democratic) (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 65).

În orice caz, lipsirea colectivă a unui grup de deputați de mandatul de deputat este inadmisibilă, fiind contrară semnificației mandatului reprezentativ, astfel încât urmează a fi luată o decizie individuală pentru fiecare deputat în parte (HCC nr.8 din 19.06.2012, § 66).

Curtea a reținut că, potrivit articolului 16 alin. (4) din Legea despre statutul deputatului în Parlament, pentru a fi considerată întemeiată, absența deputatului de la o ședință a Parlamentului în semn de protest față de un proiect inclus pe ordinea de zi se anunță doar de către președintele fracțiunii sau de către deputații neafiliați (HCC nr.10⁵ din 12.07.2012, § 62).

Prin urmare, în sensul acestei norme, deputatul dintr-o fracțiune parlamentară, atunci când dorește să-și manifeste protestul, pentru a conferi protestului său o formă legală, urmează să obțină acordul președintelui fracțiunii, în caz contrar absența sa riscă să fie considerată nemotivată (HCC nr.10 din 12.07.2012, § 63).

Curtea a considerat că această prevedere vine în contradicție cu principiile mandatului reprezentativ și nulității mandatului imperativ, consacrate de articolul 68 din Constituție (HCC nr.10 din 12.07.2012, § 64).

În sensul normei constituționale de la articolul 68, cu toate că sunt aleși pe liste de partide, în cadrul sistemului proporțional, fiecare deputat dispune de un mandat individual, care îl obligă să se afle în serviciul întregului popor și pentru care poartă răspundere individuală (HCC nr.10 din 12.07.2012, § 65).

Prin urmare, obligația deputatului de a obține acordul președintelui fracțiunii pentru a-și manifesta protestul parlamentar este contrară principiilor mandatului reprezentativ și nulității mandatului imperativ, consacrate de articolul 68 din Constituție și concluziilor statuate de Curtea Constituțională în Hotărârea nr.8 din 19 iunie 2012 privind interpretarea articolelor 68 alin.(1), (2) și 69 alin.(2) din Constituție (HCC nr.10 din 12.07.2012, § 67).

1.4. Examinarea inițiativelor legislative

- *Nulitatea proiectelor de acte legislative care nu au fost examinate în decursul unei legislaturi*

Parlamentul are un dublu rol, și anume acela de a fi organul reprezentativ suprem al poporului și de a fi unica autoritate legislativă a țării (HCC nr.15⁶ din 04.12.2012, § 40).

Dreptul la inițiativă legislativă marchează începutul procesului legislativ, acest drept, potrivit articolului 73 din Constituție, aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia (HCC nr.15 din 04.12.2012, § 41).

Curtea a reținut că dreptul de inițiativă legislativă constă în posibilitatea subiecților indicați în articolul 73 din Constituție de a prezenta propuneri de *lege ferenda*, corelată cu obligația Parlamentului de a le examina, dezbate și de a se pronunța asupra acestora prin adoptare sau respingere (HCC nr.15 din 04.12.2012, § 43).

Totodată, Curtea a relevat că orice inițiativă legis-

⁵HCC nr. 10 din 12.07.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la statutul deputatului în Parlament, sesizarea nr. 7a/2012 (vizează unele prevederi referitoare la statutul deputatului în Parlament).

⁶HCC nr. 15 din 04.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la exercitarea dreptului la inițiativă legislativă, sesizarea nr.18a/2012 (vizează nulitatea proiectelor de acte legislative neexamine în decursul unei legislaturi).

lativă, pentru a fi materializată într-un act final adoptat, urmează să parcurgă un anumit mecanism procedural, care determină întregul proces legislativ, în care prerogativele parlamentare intră în forță. Astfel, procedura legislativă parlamentară cuprinde totalitatea regulilor pentru pregătirea examinării, examinarea și votarea unui proiect de lege în Parlament (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 48).

În același timp, Curtea a reținut că, deși normele articolelor 64, 66 și 72 alin.(3) lit.c) din Legea Supremă autorizează Parlamentul să reglementeze organizarea și funcționarea sa, inclusiv să determine etapele procedurale ale legiferării, acesta urmează să adopte asemenea reglementări în limita permisă de normele constituționale și în corespundere cu acestea (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 51).

Curtea a reținut că, potrivit prevederilor Regulamentului Parlamentului, procedura legislativă este complexă, care cuprinde atât avizarea proiectului de act legislativ de către comisiile permanente, Direcția juridică a Secretariatului Parlamentului și, după caz, Guvern și instituțiile interesate, cât și etapa examinării acestuia în ședința plenară a Parlamentului (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 57).

Având în vedere prerogativa Parlamentului de a fi *unica autoritate legislativă*, examinarea unui proiect de lege semnifică *dezbaterile acestuia în cadrul ședințelor în plen*, în cursul căreia deputații au posibilitatea de a se pronunța asupra conceptului proiectului respectiv (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 58).

Pentru aceste considerente și ținând cont de etapele procedurii legislative, Curtea a reținut că prevederea articolului 47 alin. (12) din Regulamentul Parlamentului, *prin care se declară nule proiectele de acte legislative care nu au fost examinate în decursul unei legislaturi, este conformă prevederilor Constituției* (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 61).

Pe de altă parte, potrivit articolului 63 alin. (4) din Constituție, proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului *precedent își continuă procedura în noul Parlament* (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 62).

Această normă constituțională expres obligă noul corp legislativ să supună dezbaterilor proiectele de acte legislative *care au fost înscrise în ordinea de zi* (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 63).

Curtea a reținut că prevederea constituțională cuprinsă la art.63 alin.(4) vizează situația în care proiectele actelor legislative incluse pe ordinea de zi a plenului Parlamentului au fost aprobate în prima și, după caz, a doua lectură, dar nu au fost adoptate în lectură finală. Acesta este cazul legilor constituționale și al celor organice, pentru adoptarea cărora legea prevede două și după caz, trei lecturi (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 64).

De asemenea, ținând cont de faptul că dreptul de inițiativă legislativă parlamentară este una dintre modalitățile de valorificare a rolului reprezentanților națiunii, norma statuată în Legea Supremă asigură tranziția între legislaturi și preluarea proiectelor aflate la o etapă mai avansată de examinare în cadrul procesului legislativ (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 65).

Prin obligarea noului Parlament de a examina proiectele anterioare ajunse la etapa dezbaterilor în Plenul Parlamentului precedent, legea constituțională a realizat o conciliere între eficacitatea procesului legislativ și valorificarea efortului depus de comisiile parlamentare și Plenul Parlamentului în fazele anterioare (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 66).

Astfel, în măsura în care Parlamentul anterior a parcurs toate fazele necesare de examinare prealabilă pentru ca un proiect de lege sau o propunere legislativă să fie înscrisă pe ordinea de zi, acestea au fost înscrise în ordinea de zi, dar pentru varii motive nu au fost examinate în ședința plenară a Parlamentului, această obligație revine noului Parlament. (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 67).

În context, Curtea a reținut că nulitatea proiectelor ce nu au fost *adoptate*, care cuprinde și *proiectele înscrise în ordinea de zi*, aprobate în prima lectură sau, după caz, în lectura a doua, dar care nu au fost adoptate în lectură finală, *excedează prevederii articolului 63 alin.(4) din Constituție*. Or, pentru aceste cazuri, legiuitorul constituant a stabilit expres că *aceste proiecte își continuă procedura legislativă* (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 68).

În lumina celor expuse, nulitatea proiectelor care *nu au fost adoptate*, deși au fost *înscrise în ordinea de zi* a Plenului Parlamentului, este *contrară* dispoziției articolului 63 alin.(4) din Constituție, norma contestată urmând a fi *aplicată doar în privința proiectelor de legi care nu au fost examinate, nefiind incluse în ordinea de zi a Plenului Parlamentului* (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 69).

În același timp, Curtea a reținut că dreptul la inițiativă legislativă este de o relevanță practică doar dacă proiectul de lege propus este introdus în agenda Parlamentului pentru dezbateri și votare în mod public în ședințe plenare (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 80).

În context, Curtea a ținut să reitereze rolul opoziției pentru funcționarea democrației, subliniat în Hotărârea nr.8 din 19 iunie 2012 privind interpretarea articolelor 68 alin.(1), (2) și 69 alin. (2) din Constituție (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 81).

În acest sens, Curtea a considerat necesară instituirea de către Parlament a unor mecanisme ce ar asigura examinarea proiectelor actelor legislative prezentate de opoziția parlamentară, precum organizarea unor ședințe dedicate expres discutării acestora, similar practicilor altor state în domeniu, motiv pentru care a decis să menționeze și aceste aspecte la adresa formulată și remisă Parlamentului (HCC nr. 15 din 04.12.2012, § 85).

1.5. Dizolvarea Parlamentului

- Termenul

Curtea a reținut că, potrivit art.10 alin.(3) din Legea nr.1234, Președintele țării nu are doar dreptul, dar are și obligația de a dizolva Parlamentul într-un termen rezonabil, după un an de la ultima dizolvare. Sintagma „termen rezonabil”, în contextul dat, este utilizată cu scopul de a nu impune autorității publice limite disproporționate pentru desfășurarea unor proceduri, care *apriori*, în unele situații concrete, sunt imposibil de realizat (HCC nr.7 din 24.05.2012, § 68).

Curtea a menționat că „termenul rezonabil” reprezintă o perioadă de timp obiectiv necesară pentru efectuarea unei proceduri (acțiuni). Legiuitorul constituant a preferat fie să concretizeze termenul de exercitare a procedurii constituționale (de ex., art. 98 al Constituției), fie să lase acest drept la latitudinea legislatorului (art.86 din Constituție). Având în vedere diversitatea aspectelor vieții sociale și multitudinea circumstanțelor, Curtea Constituțională a considerat inoportună concretizarea termenului în toate cazurile referitoare la exercitarea procedurilor constituționale. Organul decizional trebuie să dispună de o anumită marjă de apreciere și de flexibilitate la stabilirea termenului de exercitare a procedurilor constituționale. Prin urmare, în situațiile când sunt posibile mai multe soluții, Curtea Constituțională a recunoscut că prevederile care conferă autorităților publice dreptul de a opera în actele normative cu „termenul rezonabil” pentru efectuarea unor acțiuni se plasează în câmpul constituțional (HCC nr.7 din 24.05.2012, § 69).

În context, Curtea Constituțională a reținut că un impact asupra stabilirii termenului rezonabil îl pot avea și situațiile excepționale, precum pericolul de război, catastrofele, calamitățile naturale la scară națională ș.a., ce fac imposibilă desfășurarea unor astfel de proceduri (HCC nr.7 din 24.05.2012, § 70).

Curtea a subliniat că, atunci când există divergențe cu

privire la termenul rezonabil de desfășurare a unei proceduri (acțiuni), Președintele Republicii Moldova (ori altă autoritate publică vizată de actul normativ) este obligat să explice rațiunile extinderii termenului respectiv. Curtea Constituțională, în virtutea atribuției sale de garant al realizării principiului separației puterilor în stat și al responsabilității statului față de cetățean, va decide, în fiecare caz concret, dacă autoritățile publice centrale au respectat termenul rezonabil de exercitare a procedurilor constituționale (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 71*).

Curtea a reținut că stabilirea termenului rezonabil pentru dizolvarea Parlamentului revine Președintelui în exercițiu. În sensul alin.(5) art.78 combinat cu alin.(3) art.85 din Constituție, procedura de dizolvare a Parlamentului, precedată de o altă dizolvare, poate fi realizată de Președintele în exercițiu cu condiția că: 1) au fost desfășurate alegerile repetate și șeful statului n-a fost ales și 2) a expirat un an de la ultima dizolvare (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 72*).

Astfel, în sensul alin.(5) art.78 combinat cu alin.(3) art.85 din Constituție, procedura de dizolvare a Parlamentului, în cazul survenirii circumstanțelor stabilite de Constituție, poate fi inițiată de Președintele în exercițiu și înainte de a se împlini un an de la ultima dizolvare, deoarece această procedură necesită timp, presupune avizul obligatoriu al Curții Constituționale ș.a. Principala condiție, conform rigorilor constituționale, este că dizolvarea Parlamentului se poate produce doar după expirarea unui an de la ultima dizolvare (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 73*).

1.6. Alegerea Președintelui Republicii Moldova

1.6.1. Secretul votului

În conformitate cu dispozițiile articolului 78 alin. (1) din Constituție, Președintele Republicii Moldova se alege de către Parlament prin *vot secret*, iar articolul 8 alin.(1) din Legea cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova prevede că *votarea* pentru candidații la funcția de Președinte al Republicii Moldova se efectuează *în mod secret* (*HCC nr.17 din 12.01.2012, § 42*).

Curtea a reținut că secretul votului nu este numai un drept fundamental, dar, de asemenea, o obligație. Prin urmare, renunțarea la dreptul la vot secret nu exonerează deputații de obligația de a asigura secretul votului, or, la ea nu se poate renunța. În context, funcționarii electorali sunt obligați să ia măsuri pentru a evita orice manifestare care încalcă secretul votului (*HCC nr.1 din 12.01.2012, § 51*).

Votul secret este o metodă electorală, prin care se asigură confidentialitatea opțiunii alegătorului, urmărindu-se scopul ca acesta să nu fie intimidat sau influențat (*HCC nr.1 din 12.01.2012, § 37*).

Astfel, Curtea a observat că din textul Constituției nu rezultă posibilitatea derogării de la caracterul secret al votării în cazul alegerii Președintelui. O dovadă în acest sens este faptul că, dacă în alte cazuri Constituția utilizează expresia „*cu votul [...]*”, fără a preciza dacă acesta trebuie să fie deschis sau secret (a se vedea articolele 74, 81, 82, 89, 98, 106, 111, 141, 143 din Constituție), în acest caz Constituția utilizează indicativul „*este ales*”, cu precizarea „*prin vot secret*”, fără a prevedea excepții sau, cel puțin, posibilitatea legiuitorului de a reglementa situații de exceptare. Redacția articolului 78 indică clar voința legiuitorului constituant de a aplica această garanție constituțională în cazul alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii (ordinare, repetate). Această protecție se extinde de la primirea buletinului de vot până la plasarea acestuia în urna de vot sigilată, astfel încât opțiunea exprimată să nu poată fi identificată (*HCC nr.1 din 12.01.2012, § 46*).

În condițiile în care caracterul secret al votării este stabilit expres de Constituție, Curtea consideră că acesta este o

condiție *sine qua non* pentru desfășurarea și validitatea alegerilor Președintelui (*HCC nr.1 din 12.01.2012, § 47*).

Curtea reține că aceste garanții urmează a fi asigurate în cadrul tuturor exercițiilor electorale prin vot secret, indiferent de tipul scrutinului (*HCC nr.1 din 12.01.2012, § 49*).

În acest context, având în vedere normele constituționale și practica sa anterioară, Curtea a reiterat imposibilitatea derogării de la caracterul secret al votului pentru alegerea Președintelui, deoarece acesta derivă dintr-o normă constituțională imperativă (*HCC nr.1 din 12.01.2012, § 44*).

De asemenea, Curtea a reținut că secretul votului nu este numai un drept fundamental, dar, de asemenea, o obligație. Prin urmare, renunțarea la dreptul la vot secret nu exonerează deputații de obligația de a asigura secretul votului, or, la ea nu se poate renunța. În context, funcționarii electorali sunt obligați să ia măsuri pentru a evita orice manifestare care încalcă secretul votului (*HCC nr.1 din 12.01.2012, § 51*).

1.6.2. Termenul

Curtea a reținut că termenul de 30 de zile, instituit prin lege pentru fixarea unei noi date a alegerilor ordinare la funcția de Președinte al Republicii Moldova, se înscrie în termenul general de două luni, prevăzut de alin.(4) art.90 din Constituție pentru alegerea Președintelui (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 49*).

Concluziile enunțate au permis Curții Constituționale să constate că amânarea termenului de alegere a Președintelui cu 30 de zile nu vine în contradicție cu obligația parlamentarilor de a alege Președintele, ce rezultă din art.78 al Constituției combinat cu art.15 din Constituție. De asemenea, norma legală, fiind adoptată cu respectarea termenului stipulat de art.90 alin.(4) din Constituție, este o expresie a voinței deputaților, care dețin mandatul reprezentativ al poporului, prin care fapt corespunde și cu prevederile art.2 combinat cu art. 68 din Constituție (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 50*).

Curtea a reținut că stabilirea circumstanțelor în care poate fi amănată ședința specială pentru alegerea Președintelui reprezintă dreptul discreționar al legislatorului. În același timp, Curtea a observat că nereglementarea exhaustivă a acestor circumstanțe (impedimente) face posibilă eschivarea deputaților de la onorarea obligației care le revine, obstrucționarea și amânarea procedurii de alegere a șefului statului pentru un termen nedeterminat. Curtea a considerat că Parlamentul trebuie să concretizeze care sunt impedimentele ce fac imposibilă desfășurarea scrutinului prezidențial. În redacția actuală norma contestată vine în contradicție cu cerințele de calitate ale normei de drept, încălcând astfel art.23 din Constituție (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 61*).

1.6.3. Cvorumul

Reiterând practica sa anterioară, Curtea a reținut că norma legală, care impune participarea la scrutinul prezidențial a cel puțin 3/5 din numărul deputaților aleși, are ca rațiune excluderea posibilității provocării artificiale a alegerilor anticipate și îi obligă pe deputați, care se află în serviciul poporului, să respecte normele de procedură prevăzute de art.78 din Constituție (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 55*).

Curtea a reținut că prevederile contestate ale art.6 alin.(2) din Legea nr.1234, care stipulează participarea a cel puțin 61 de deputați la ședința de alegere a Președintelui Republicii Moldova, sunt în concordanță cu normele constituționale și Hotărârea Curții Constituționale nr.45 din 18.12.2000 privind interpretarea alin.(3) și alin.(5) art.78 din Constituție (*HCC nr.7 din 24.05.2012, § 56*).

1.7. Atribuțiile Președintelui Republicii Moldova **- Acordarea cetățeniei Republicii Moldova**

⁷HCC nr. 1 din 12.01.2012 privind controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.266 din 23 decembrie 2011 cu privire la rezultatele alegerilor ordinare pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, sesizarea nr.37a/2012 (vizează rezultatele alegerilor ordinare pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova).

Prevederile lit.c) art.88 din Constituție abilitază Președintele Republicii Moldova cu una din principalele atribuții în exercitarea puterii de stat, care vizează statutul juridic al persoanei, – acordarea cetățeniei. Astfel, conform normei constituționale, Președintele „soluționează problemele cetățeniei Republicii Moldova și acordă azil politic” (*HCC nr.11⁸ din 30.10.2012, § 35*).

Curtea a reținut că termenul „soluționează”, în sensul art.88 lit.c) din Constituție, are o semnificație mai largă, incluzând întreg ansamblul de proceduri prevăzute de lege pentru acordarea cetățeniei (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 38*).

În baza acestei analize cazuale exegetice, Curtea a dedus că atribuția Președintelui Republicii Moldova statuată la lit.c) art.88 din Constituție presupune examinarea tuturor problemelor legate de cetățenie, începând cu depunerea cererii și terminând cu emiterea soluției, care poate fi atât pozitivă, cât și negativă. Curtea a reținut că Președintele Republicii Moldova, conform prevederilor lit.c) art.88 din Constituție, este unica autoritate, care poate emite soluții definitive pentru fiecare etapă a procedurii legate de dobândirea cetățeniei (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 39*).

În consecință, Curtea a reținut că o altă interpretare a normei constituționale prin lege [...] referitoare la procedura reglementată la lit.a) art.28 din Legea cetățeniei ar echivala cu limitarea atribuției Președintelui statuate la lit.c) art.88 din Constituție (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 40*).

Curtea a reținut că regula enunțată decurge nu numai din prevederile constituționale, ci și de necesitatea rezonabilă ca problemele în cauză să fie soluționate de o instituție competentă și specializată. Conform reglementărilor actuale, unica structură specializată în acest domeniu este Comisia pentru problemele cetățeniei și acordării de azil politic de pe lângă Președintele Republicii Moldova, care, conform Decretului nr. 694-II din 28.07.98, „este constituită în scopul asigurării exercitării de către Președintele Republicii Moldova a atribuțiilor constituționale în problemele cetățeniei” (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 41*).

În acest sens, Curtea a reținut că, potrivit reglementărilor legale în vigoare, numai Comisia, formată, în conformitate cu art.31 din Legea cetățeniei, „pentru examinarea prealabilă a problemelor cetățeniei”, este în drept să verifice actele solicitantului prevăzute de lege și să prezinte propunerile respective Președintelui, căruia îi aparține dreptul decizional. Orice mecanism administrativ, care în fapt ar putea împiedica Președintele Republicii Moldova să soluționeze cererile de acordare a cetățeniei, în sensul art.88 lit.c) din Constituție, ar însemna de fapt o limitare inadmisibilă a atribuțiilor sale (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 42*).

Mai mult ca atât, după cum rezultă din materialele cauzei, soluționarea problemelor cetățeniei a fost dată în competența unui agent economic – Î.S. CRIS „Registru”, care în realitate este investită cu putere decizională, deși cererea privind acordarea cetățeniei este adresată Președintelui țării, și nu conducătorului acesteia (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 43*).

Curtea a reținut că, potrivit principiului unității materiei constituționale, normele Constituției urmează a fi aplicate și interpretate cazual în coroborare cu alte norme constituționale ce reglementează instituții și principii similare, ținând cont de aspectele funcționale ale instituției reglementate de normele constituționale invocate (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 44*).

Având în vedere cele expuse, Curtea a remarcat, cu referire la aplicarea prevederilor lit.c) art.88 din Constituție, că prevederile alin.(1) art.17 din Constituție abilitază Parlamentul cu dreptul de a reglementa prin lege organică

procedura dobândirii cetățeniei în limitele prevederilor lit.(c) art.88 din Constituție (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 45*).

[...] Curtea Constituțională a subliniat că prevederea „În cazul întrunirii tuturor condițiilor prevăzute de legislația în vigoare, ministerul și organele lui întocmesc un aviz argumentat”, cuprinsă în articolul 28 lit.(a) din Legea cetățeniei Republicii Moldova, nu corespunde prevederilor lit.(c) art.88 din Constituție, precum și art.23 din Constituție (*HCC nr.11 din 30.10.2012, § 52*).

1.8. Instanțele judecătorești. Statutul judecătorului

- Dreptul Procurorului General de a intenta proceduri disciplinare în privința judecătorilor

Curtea a atestat că dreptul exclusiv de a înfăptui justiția în numele legii aparține judecătorului, ca unicul purtător al puterii judecătorești și care, după cum prevede alin.(1) art.116 din Constituție, este independent, imparțial și inamovibil, potrivit legii. Or, puterea judecătorească este una din cele trei puteri ale statului, care este independentă, separată de puterea legislativă și puterea executivă, are atribuții proprii, exercitate prin instanțele judecătorești, în conformitate cu principiile și normele cuprinse în Constituție, legi și alte acte normative (*HCC nr.3 din 09.02.2012, § 33*).

Legiuitorul constituant a consacrat independența judecătorului pentru a-l apăra pe acesta de influența autorităților publice. Oricare ar fi aspectele în care poate fi abordată, independența judecătorului nu este reglementată ca un scop în sine și, cu atât mai puțin, ca un privilegiu al acestuia, ci, slujind înfăptuirii justiției, reprezintă o garanție oferită cetățenilor, care trebuie să aibă certitudinea că judecătorii sunt independenți în raport cu puterea legislativă și cea executivă și că, indiferent de statutul lor special, se supun numai legii (*HCC nr.9⁹ din 28.06.2012, § 30*).

În jurisprudența sa cu privire la respectarea principiului constituțional al independenței judecătorilor (hotărârile Curții Constituționale nr.10 din 4 martie 1997, nr.28 din 14 decembrie 2010, nr.12 din 7 iunie 2011) Curtea a subliniat că independența judecătorului este o premisă a statului de drept și o garanție fundamentală a unei judecăți corecte, ceea ce presupune că nimeni nu poate interveni în deciziile și modul de gândire ale unui judecător, decât prin procedurile judiciare stabilite. Într-o societate democratică judecătorul nu poate fi la adăpostul unei imunități absolute, dar, în același timp, angajarea responsabilității acestuia trebuie făcută sub rezerva unei prudențe determinate de necesitatea garantării independenței și libertății judecătorului contra tuturor presiunilor induse (*HCC nr.9 din 28.06.2012, § 31*).

Curtea a reținut că prin dreptul atribuit Procurorului General, membru de drept al Consiliului Superior al Magistraturii, de a intenta proceduri disciplinare în privința judecătorilor nu se aduce atingere statutului și independenței acestora (*HCC nr.9 din 28.06.2012, § 33*).

În cazurile răspunderii disciplinare, independența judecătorului se asigură prin garanțiile procedurale, în primul rând, prin faptul că doar Consiliul Superior al Magistraturii, organul de autoadministrare judecătorească (prin membrii săi), este instituția responsabilă pentru pornirea acțiunii disciplinare, acesta funcționând ca instanță de judecată pentru abaterile disciplinare ale judecătorilor. Abaterile disciplinare și sancțiunile sunt prevăzute de lege, iar hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii pot fi contestate la Curtea de Apel (*HCC nr.9 din 28.06.2012, § 34*).

Independența judecătorului în procedurile disciplinare se asigură, de asemenea, prin mecanismele legale de examinare a abaterilor disciplinare de către un organ independent – colegiul disciplinar – cu respectarea drepturilor judecătorului

⁸HCC nr. 11 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 28 lit.a) din Legea cetățeniei Republicii Moldova nr.1024-XIV din 2 iunie 2000, sesizarea nr.16g/2012 (vizează procedura de acordare a cetățeniei Republicii Moldova).

⁹HCC nr. 9 din 28.06.2012 pentru controlul constituționalității sintagmei „orice membru” din alineatul (1) articolul 10 al Legii nr. 950-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la colegiul disciplinar și la răspunderea disciplinară a judecătorilor, sesizarea nr.6a/2012 (vizează dreptul Procurorului General de a intenta procedura disciplinară în privința judecătorilor).

de a participa la examinarea cazului său, de a fi asistat de un apărător, de a formula demersuri, de a da lămuriri, de a ataca hotărârea colegiului disciplinar la Consiliul Superior al Magistraturii și de a contesta hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii în instanța de contencios administrativ. Pentru a exclude orice ingerință în activitatea judiciară și a asigura independența judecătorilor, la validarea hotărârilor colegiului disciplinar și examinarea contestațiilor împotriva acestor hotărâri, membrul Consiliului Superior al Magistraturii la propunerea căruia sau din inițiativa căruia a fost intentată procedura disciplinară este lipsit de dreptul de a participa la deliberare [...] (HCC nr.9 din 28.06.2012, § 35).

Din norma enunțată rezultă fără echivoc că orice membru al Consiliului Superior al Magistraturii, inclusiv Procurorul General, dispune doar de dreptul de a intenta procedura disciplinară față de judecător, dar nu și de a examina acțiunea disciplinară pe care a intentat-o. Examinarea acțiunii disciplinare este competența exclusivă a colegiului disciplinar, căruia îi revine sarcina de a emite hotărâri motivate, cu menționarea probelor și aplicarea sancțiunilor disciplinare (HCC nr.9 din 28.06.2012, § 36).

Prevederea care reglementează calitatea Procurorului General de titular al intentării acțiunii disciplinare nu aduce atingere în niciun mod atribuțiilor constituționale ale Consiliului Superior al Magistraturii, fiind respectate premisele independenței actului de justiție adoptat în materia de răspundere disciplinară a judecătorilor (HCC nr.9 din 28.06.2012, § 38).

În dezvoltarea acestei afirmații, Curtea a subliniat că doar existența unor atribuții decizionale în sarcina unei autorități publice, alta decât cea constituțional sau legal desemnată, poate avea drept consecință încălcarea principiului separației puterilor în stat (HCC nr.9 din 28.06.2012, § 42).

Competența Consiliului Superior al Magistraturii și a colegiului disciplinar, prevăzută de normele constituționale și legale, referitor la procedurile disciplinare intentate judecătorilor nu poate duce la încălcarea principiului separației puterilor în stat (HCC nr.9 din 28.06.2012, § 43).

Curtea a concluzionat că abilitarea Procurorului General, ca membru de drept al Consiliului Superior al Magistraturii, cu dreptul de a intenta acțiuni disciplinare în privința judecătorilor nu poate fi considerată o ingerință în activitatea puterii judecătorești, fapt care ar fi putut ridica problema respectării articolului 6 din Constituție (HCC nr.9 din 28.06.2012, § 44).

II. Protecția drepturilor fundamentale ale omului

2.1 Universalitatea și egalitatea

- Discriminarea militarilor fondată pe sex

În jurisprudența sa anterioară, Curtea a statuat constant că orice diferență de tratament nu implică în mod automat o încălcare a articolului 16 din Constituție. Pentru a stabili încălcarea articolului 16 din Constituție trebuie să se constate faptul că persoanele aflate în situații similare sau comparabile beneficiază de tratament preferențial și că această distincție este discriminatorie [...] (HCC nr. 12¹⁰ din 01.11.2012, § 52).

Astfel, o distincție este discriminatorie dacă nu se bazează pe o justificare obiectivă și rezonabilă, adică, dacă nu urmărește un scop legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 54).

Statul dispune de o anumită marjă de apreciere pentru a justifica un tratament diferit în situații analoge. Domeniul de aplicare al marjei de apreciere variază în funcție de circumstanțe și de context, dar Curții Constituționale îi revine misiunea de a aprecia în cele din urmă respectarea exigențelor Constituției (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 55).

Curtea a reamintit, între altele, că progresul spre egalitatea de gen a devenit un obiectiv major în statele membre ale Consiliului Europei și că, prin prisma textelor pertinente ale Consiliului Europei și a jurisprudenței Curții Europene, numai considerente foarte puternice ar putea determina aprecierea unei diferențe de tratament ca fiind compatibilă cu Convenția Europeană (a se vedea hotărârile CEDO *Burghartz v. Elveția* din 22 februarie 1994, § 27, și *Schuler-Zraggen v. Elveția* din 24 iunie 1993 etc.) (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 56).

Curtea a reiterat că articolul 16 din Constituție intră în acțiune atunci când situația la care se referă dezavantajul implică una din condițiile de exercitare a unui drept garantat, sau dacă măsurile criticate vizează exercitarea unui drept garantat. Pentru ca articolul 16 să fie operabil, este suficient ca situația reglementată de normele contestate să intre în domeniul de aplicare al uneia sau mai multor dispoziții ale Constituției, care garantează drepturi fundamentale (HCC nr.12 din 01.11.2012, § 64).

Curtea a conchis că diviziunea tradițională a rolurilor fondată pe gen în societate nu poate fi folosită pentru a justifica excluderea bărbaților, inclusiv a celor care lucrează în armată, de la exercitarea dreptului la concediu pentru îngrijirea copilului. Marea Cameră a Curții Europene a considerat că stereotipurile fondate pe gen – precum faptul că femeile sunt cele ce urmează să se ocupe mai mult de copii și că bărbații sunt cei care muncesc mai mult pentru a câștiga bani – nu pot fi considerate în sine ca reprezentând o justificare suficientă pentru un tratament diferențiat privind concediul pentru îngrijirea copilului, nu mai mult decât stereotipuri similare fondate pe rasă, origine, culoare sau orientare sexuală (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 83).

Curtea a reținut că într-un număr semnificativ de state membre ale Consiliului Europei militarii de ambele sexe au dreptul la concediu parental [...] (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 86).

Curtea a menționat că articolul 1 din Convenția nr.111 a OIM privind discriminarea în domeniul forței de muncă și exercitării profesiei prevede că distincțiile, excluderile sau preferințele, fondate pe calificările solicitate pentru un anumit loc de muncă, nu sînt considerate discriminare. Curtea nu a găsit că excluderea dreptului la concediu parental în speță este fondată pe o calificare necesară pentru a servi în armată. De altfel, militarii de sex feminin au dreptul la concediu pentru îngrijirea copilului, excluderea în cauză afectând doar militarii de sex masculin (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 87).

În același timp, Curtea a considerat că, având în vedere cerințele speciale ale armatei, excluderea dreptului la concediu parental poate fi justificată în privința unui militar, bărbat sau femeie, care, din cauza unor factori, precum poziția sa ierarhică, raritatea calificărilor tehnice sau participarea sa la operațiunile militare de pe teren, nu poate fi ușor înlocuit în sarcinile sale. Or, în Republica Moldova, dreptul la concediu parental se fondează exclusiv pe sexul militarilor. Excluzând militarii de sex masculin de la exercitarea dreptului la concediu parental, dispoziția în cauză impune o restricție care se aplică în mod automat tuturor militarilor de sex masculin, indiferent de poziția lor în armată, de disponibilitatea unui înlocuitor sau de situația lor personală (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 88).

Curtea a considerat că o astfel de restricție generală și automată, impusă unui grup de persoane, fiind fondată pe sex, depășește domeniul de aplicare a unei marje de apreciere a statului acceptabile, oricât de largă ar fi, și că este incompatibilă cu articolul 16 din Constituție, combinat cu articolele 48 și 49 din Constituție (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 89).

¹⁰HCC nr. 12 din 01.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 32 alin.(4) lit.) din Legea nr.162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor; Sesizarea nr.12a/2012 (vizează dreptul bărbatului-militar la concediu pentru îngrijirea copilului).

Curtea a conchis că excluderea militarilor de sex masculin de la exercitarea dreptului la concediu parental, în timp ce militarii de sex feminin au acest drept, nu poate fi considerată ca fiind fondată pe o justificare obiectivă sau rezonabilă. Prin urmare, această diferență de tratament constituie o discriminare fondată pe sex (HCC nr.12 din 01.11.2012, § 92).

2.2. Accesul liber la justiție

2.2.1. Procedura prealabilă de soluționare a litigiilor

Curtea a reținut că art.20 din Constituție garantează oricărei persoane dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție (HCC nr.14¹¹ din 15.11.2012, § 48).

Prin generalitatea formulării sale, art. 20 permite oricărei persoane - cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid - accesul la justiție. Totodată, el permite accesul la justiție pentru apărarea oricărui drept sau libertăți și a oricărui interes legitim, indiferent dacă aceasta rezultă din Constituție sau din alte legi (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 49).

Curtea a menționat că principiul accesului liber la justiție urmează a fi privit nu doar ca o garanție fundamentală pentru exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților persoanei, ci și ca o normă imperativă chemată să dea sens noțiunii de "stat de drept". Or, conform art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 50).

Astfel, Legea fundamentală fortifică prevederile art.20 printr-o serie de alte drepturi și principii instituționale. Un principiu indispensabil al principiului accesului liber la justiție este principiul existenței unor instanțe independente și imparțiale (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 53).

Acest principiu se materializează prin prevederile art.114 din Constituție, conform căruia justiția se înfăptuiește, în numele legii, numai de instanțele judecătorești, instanțe care, potrivit art.115, sînt Curtea Supremă de Justiție, curțile de apel și judecătoriile. La fel, art. 116 alin.(1) din Constituție stabilește că judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 54).

De asemenea, accesul la justiție nu poate fi realizat pe deplin în lipsa garantării dreptului la apărare (art.26 din Constituție), care constituie o condiție necesară pentru realizarea eficientă a justiției (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 55).

Prin limitele permise de art. 4 din Constituție de a aplica și interpreta dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului în concordanță cu actele internaționale la care Republica Moldova este parte, Curtea a reținut că prin prisma art. 6 pct. 1 din Convenția Europeană, precum și prin prisma jurisprudenței Curții Europene, dreptul de acces la justiție nu poate fi un drept absolut, ci unul care poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural, cât timp acestea sunt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 58).

Curtea a reținut că, Curtea Europeană în jurisprudența sa a statuat că, dincolo de limitele care circumscriu conținutul acestui drept, există loc pentru restrângeri aduse implicit (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 59).

Dreptul de acces la o instanță de judecată impune, prin însăși natura sa, a fi reglementat de către stat, reglementare care poate fi variabilă în timp și spațiu, în funcție de nevoie și resursele comunității și ale indivizilor (*Ashingdane contra Regatului Unit al Marii Britanii*) (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 60).

În jurisprudența sa Curtea Europeană a indicat că, în elaborarea unei astfel de reglementări, statele se bucură de o anumită marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările nu trebuie să restrângă dreptul de acces într-atât, încât să fie atinsă însăși substanța sa (HCC nr.14, 2012, § 61).

În contextul celor elucidate, Curtea a reținut că accesul la justiție, ca un aspect inherent al dreptului la un proces echitabil, nu poate fi perceput în lipsa garanțiilor impuse de art.6 pct.1 din Convenția Europeană, garanții la care se poate renunța numai în măsura în care să nu fie atinsă însăși substanța sa (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 62).

[...] Potrivit dispozițiilor art.115 alin. (4) din Constituție, organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică. Astfel, stabilirea regulilor de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești constituie o prerogativă exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură. Sub acest aspect, principiul liberului acces la justiție presupune posibilitatea neîngrădită a celor interesați de a-l utiliza, în formele și în modalitățile prevăzute de lege (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 70).

În context, Curtea a reținut că Curtea Europeană în jurisprudența sa a menționat că accesul la justiție poate fi limitat, în special prin instituirea condițiilor de admisibilitate, domeniu în care statul se bucură de o anumită marjă de apreciere. Aceste limitări trebuie să urmărească un scop legitim, asigurându-se o proporționalitate între interesul persoanei și scopul legitim urmărit (*Guerin contra Franței*, 29 iulie 1998, § 37). Totuși, limitările nu trebuie să reducă la zero esența acestui drept. Regulile de procedură au scopul de a asigura o bună administrare a justiției și, în special, a asigura securitatea raporturilor juridice, iar cei implicați în proceduri trebuie să se aștepte ca aceste reguli să fie aplicate (*Miragall Escolano s.a. contra Spaniei*, 25 ianuarie 2000, § 33) (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 71).

Astfel, Curtea a constatat că prin instituirea procedurii prealabile de soluționare a litigiilor nu s-a urmărit restrângerea accesului liber la justiție, de care, în mod evident, cel interesat beneficiază în condițiile legii, ci exclusiv instaurarea unui climat de ordine, indispensabil, în vederea exercitării dreptului constituțional statuat de art.20 din Constituție, prevenindu-se, astfel, abuzurile și asigurându-se protecția drepturilor și intereselor legitime ale celorlalte părți (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 75).

Curtea a notat că procedura plângerii prealabile nu poate fi considerată ca fiind o jurisdicție în sensul dispozițiilor cuprinse în art. 114 - 116 din Constituție și nici în sensul art. 6 pct. 1 din Convenția Europeană. Or, în urma respectării procedurii prealabile și eșuării în soluționarea conflictului, acesta poate fi dedus de justițiabil în fața instanței de judecată. De asemenea, potrivit art.115 alin. (3) din Constituție, înființarea de instanțe extraordinare este interzisă (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 84).

Curtea a reținut că o "asemenea condiție prealabilă" nu este de natură să încalce prevederile art. 20 din Constituție, care garantează accesul liber la justiție, și nu afectează substanța acestui drept garantat (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 98).

2.2.2. Executarea imediată a deciziilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului

Curtea a reținut că deciziile emise privind aplicarea sancțiunilor sub formă de avertizare publică, retragere a dreptului de a difuza anunțuri publicitare pentru o anumită perioadă și amendă pot fi contestate în instanța de judecată, astfel persoana având la îndemână mijloacele necesare

¹¹HCC nr. 14 din 15.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003, sesizarea nr.21a/2012 (vizează obligativitatea respectării procedurii prealabile de soluționare a litigiilor).

pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime (HCC nr. 17¹² din 06.12.2012, § 82).

În această ordine de idei, Curtea a menționat că garanțarea dreptului la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești cuprinde dreptul cetățeanului de a introduce o acțiune în instanța judecătorească competentă și obligația acesteia de a da pe marginea ei o soluție legală, echitabilă și motivată (HCC nr. 17 din 06.12.2012, § 83).

Astfel, în corespundere cu prevederile Legii contenciosului administrativ, având în vedere că, potrivit Codului audiovizualului, radiodifuzorii și distribuitorii de servicii au dreptul de a contesta în instanța de judecată, pentru exercitarea controlului judiciar al legalității, deciziile Consiliului Coordonator al Audiovizualului privind aplicarea sancțiunilor: avertizare publică; retragerea dreptului de a difuza anunțuri publicitare pentru o anumită perioadă; amendă, aceștia pot solicita instanței de contencios administrativ, concomitent cu înaintarea acțiunii, suspendarea executării actului administrativ contestat. Este la discreția instanței dispunerea suspendării actului administrativ și din oficiu, în cazuri temeinic justificate și în scopul prevenirii unei pagube iminente (HCC nr. 17 din 06.12.2012, § 85).

Prin urmare, legislația națională asigură radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii accesul la justiție prin posibilitatea contestării în instanța de contencios administrativ a actelor administrative ale Consiliului Coordonator al Audiovizualului cu privire la aplicarea unei sancțiuni ce nu influențează continuarea activității, pentru a fi controlată legalitatea lor în cadrul unui proces judiciar, cu respectarea tuturor principiilor caracteristice unui proces echitabil și asigurarea dublului grad de jurisdicție (HCC nr. 17 din 06.12.2012, § 87).

Curtea a conchis că alin.(8) art.38 din Codul audiovizualului în partea ce ține de executarea imediată a deciziilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului privind aplicarea sancțiunilor sub formă de avertizare publică, retragere a dreptului de a difuza anunțuri publicitare pentru o anumită perioadă, amendă, cu posibilitatea contestării ulterioare a acestora în instanța de judecată, nu aduce atingere drepturilor privind accesul liber la justiție, la un proces echitabil, inclusiv la apărare, și la un recurs efectiv, fiind în concordanță cu prevederile art.20, 53, 54 din Constituție, precum și cu prevederile actelor internaționale în domeniu (HCC nr. 17 din 06.12.2012, § 88).

2.3. Viața intimă, familială și privată

2.3.1. Confidențialitatea datelor medicale

Curtea a menționat că, deși dreptul la respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private nu comportă caracter absolut, orice imixtiune trebuie să fie prevăzută de lege, care să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, să fie proporțională cu situația care a determinat-o și să nu atingă existența acestui drept, așa cum prevede articolul 54 alin.(2) și alin.(3) din Constituție (HCC nr. 13¹³ din 06.11.2012, § 38).

În cazul luării la evidență militară, al încorporării în serviciul militar în termen sau cu termen redus, al încadrării în serviciul militar prin contract, al chemării recruților și rezerviștilor la centrele militare pentru clarificarea situației medico-militare, cetățenii sunt supuși examenului medical conform cerințelor Regulamentului cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.897 din 23 iulie 2003 (articolul 8 din Legea nr. 1245-XV). Expertiza medico-militară se efectuează de către comisile medico-militare

în baza Baremului medical pentru stabilirea aptitudinii pentru îndeplinirea serviciului militar, prevăzut în Anexa nr.2 la Regulament, și a cerințelor suplimentare privind starea sănătății și dezvoltării fizice. Baremul medical este structurat, expunând în rubrica nr.2 denumirea bolilor și defectelor fizice (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 42).

Potrivit prevederilor Regulamentului cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus (pct.17), tinerilor inapți pentru serviciul militar, cu excludere din evidența militară, li se înmânează adeverință de modelul stabilit (anexa nr.8), în care se indică articolul respectiv al Baremului medical, pentru diagnosticul medical, care servește drept *temei* pentru scoaterea din evidența militară. Astfel, diagnosticul medical este înlocuit cu articolul respectiv conform Baremului medical (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 43).

Articolul din adeverința medicală reprezintă o încălcare a diagnosticului stabilit de către comisia medicală abilitată, care are obligația de a asigura confidențialitatea lui. Referindu-se la categorii speciale de date cu caracter personal, informația din adeverință nu poate fi divulgată persoanelor terțe, fiind eliberată candidatului supus examenului medical (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 44).

Drept urmare, având în vedere că Baremul medical este publicat în Monitorul Oficial, denumirea bolilor și defectelor fizice sunt accesibile publicului larg și, deci, practica de a înlocui diagnosticul cu codul maladiei sau cu articolul respectiv nu asigură confidențialitatea datelor medicale (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 45).

În context, Curtea a relevat că, potrivit articolului 1 alin. (2) al Legii nr.263-XVI din 27 octombrie 2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, informațiile confidențiale despre diagnosticul, starea sănătății, viața privată a pacientului, obținute în urma examinării, tratamentului, profilaxiei, reabilitării sau cercetării biomedicale (studiului clinic), constituie *secret medical*. Aceste informații nu pot fi divulgate persoanelor terțe, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Or, potrivit prevederilor articolului 12 al legii menționate, confidențialitatea acestor informații trebuie să fie asigurată de medicul curant și specialiști implicate în acordarea serviciilor de sănătate sau în cercetarea biomedicală (studiul clinic), precum și de alte persoane, cărora aceste informații le-au devenit cunoscute datorită exercitării obligațiilor profesionale și de serviciu (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 46).

Având în vedere că dreptul de opțiune privind păstrarea confidențialității datelor cu privire la starea de sănătate aparține pacientului, obligația păstrării secretului medical se extinde și asupra conținutului concluziei Comisiei medico-militare, ce trebuie expusă în adeverința model prin indicarea articolului respectiv al Baremului medical, în temeiul ordinului ministrului apărării al Republicii Moldova, cu specificarea numărului și datei de emitere (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 47).

În aceeași ordine de idei, Curtea a reținut că legislația națională prevede obligativitatea prezentării documentelor de evidență militară în cazul perfectării actelor de identitate, actelor de stare civilă, la încheierea contractului individual de muncă, precum și în alte cazuri, la solicitarea autorităților publice, ale instituțiilor publice și ale agenților economici, fapt ce duce la divulgarea diagnosticului medical către persoane terțe (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 48).

Din cele menționate, Curtea a conchis că indicarea expresă în modelul adeverinței a articolului Baremului

¹²HCC nr. 17 din 06.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260-XVI din 27 iulie 2006, sesizarea nr.25a/2012 (vizează dreptul CCA de a aplica sancțiuni radiodifuzorilor).

¹³HCC nr.13 din 06.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.897 din 23 iulie 2003, și din Anexa nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.864 din 17 august 2005, sesizarea nr.17a/2012 (vizează includerea articolului Baremului medical în adeverința tinerilor inapți pentru serviciul medical).

medical, cu referire la ordinul ministrului apărării al Republicii Moldova, specificându-se numărul și data de emitere a acestuia, drept temei pentru scoaterea din evidența militară, constituie o limitare nejustificată a dreptului la viața privată, prin accesibilitatea sa pentru persoane terțe, încălcând astfel articolul 28 din Constituția Republicii Moldova. Curtea apreciază acest fapt drept o ingerință disproporțională în exercitarea dreptului la viața privată, garantat de articolul 28 din Constituție în corelare cu prevederile articolului 54 din Constituție (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 50).

Astfel, prevederile modelului adevărului din Anexa nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864 din 17 august 2005, în latura specificării exprese a articolului Baremului medical, cu referire la ordinul ministrului apărării al Republicii Moldova și specificarea numărului și datei emiterii acestuia, intră în contradicție cu articolele 28 și 54 din Constituție (HCC nr. 13 din 06.11.2012, § 51).

2.3.2. Acordarea concediului parental

Curtea a observat că, în comparație cu militarii de sex feminin, militarii de sex masculin nu au dreptul legal la un concediu pentru îngrijirea copilului până la vârsta de trei ani [...] (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 67).

Fără a ignora diferențele care pot exista între tată și mamă, în relația lor cu copilul, Curtea a reținut că, în ceea ce privește creșterea copilului în timpul concediului pentru îngrijirea copilului, bărbatii și femeile se află în „situații similare” (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 69).

Curtea a reținut că, în mai multe cazuri, Curtea Europeană a recunoscut că drepturile militarilor garantate de articolele 5, 9, 10 și 11 din Convenția Europeană, în unele cazuri, ar putea fi supuse unor restricții mai mari decât cele autorizate pentru civili (a se vedea hotărârea CEDO *Engel și alții v. Țările de Jos*, precitată, § 73). Curtea Europeană a reținut că, prin îmbrățișarea carierei militare, membrii forțelor armate se supun de bună voie unui sistem de disciplină militară și unor limitări ale drepturilor și libertăților pe care acest sistem le implică (hotărârile CEDO *Kalac v. Turcia* din 1 iulie 1997, § 28, și *Larissis și alții v. Grecia* din 24 februarie 1998, §§ 50-51, despre prozelitism în armată). În mod similar, atunci când a analizat situații prin prisma articolului 10 din Convenția Europeană, Curtea Europeană a subliniat că este necesar să se ia în considerare particularitățile vieții militare și „drepturile” și „responsabilitățile” specifice militarilor, membrii forțelor armate fiind supuși unei obligații de rezervă referitor la exercitarea funcțiilor lor (hotărârile CEDO *Hadjianastassiou v. Grecia* din 16 decembrie 1992, §§ 39 și 46, *Pasko v. Rusia* din 22 octombrie 2009, § 86, care implică divulgarea de secrete militare de către un membru al forțelor armate) [...] (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 73).

În aceeași ordine de idei, Curtea Europeană a subliniat faptul că Convenția Europeană nu se oprește la porțile cazărnilor și că militarii, la fel ca toate celelalte persoane aflate sub jurisdicția unui stat contractant, au dreptul de a se bucura de protecția Convenției Europene. Autoritățile naționale nu pot invoca statutul special al forțelor armate, pentru a justifica privarea militarilor de drepturile lor. Pentru a fi justificată, o restricție privind drepturile garantate de Convenție trebuie să fie necesară într-o societate democratică (a se vedea, hotărârile *Grigoriades v. Grecia* din 25 noiembrie 1997, §§ 45-48, și *Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs și Gubi v. Austria* din 19 decembrie 1994, §§ 36-40) (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 74).

În ceea ce privește restricțiile privind viața privată și de familie a militarilor, mai ales atunci când restricțiile afectează

„un aspect mai intim al vieții private”, trebuie să existe, de asemenea, „motive deosebit de grave” pentru ca aceste interferențe să satisfacă cerințele de la articolul 8 § 2 din Convenția Europeană. În special, trebuie să existe un raport rezonabil de proporționalitate între restricțiile impuse și scopul legitim de a proteja securitatea națională. Aceste restricții sunt acceptabile numai în cazul în care există o amenințare reală pentru eficiența operațională a forțelor armate, iar afirmațiile cu privire la existența acestui risc trebuie să fie „susținute de exemple” (*Smith și Grady*, § 89, și *Lustig-Prean și Beckett*, § 82, precitate) (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 75).

Curtea a admis că, având în vedere importanța armatei pentru protejarea securității naționale, restricțiile privind dreptul la concediu parental ar putea fi justificate, cu condiția că acestea nu sunt discriminatorii. Pentru Curte, este posibil să se realizeze scopul legitim de protecție a securității naționale în alt mod decât prin limitarea dreptului la concediu pentru îngrijirea copilului pentru militarii de sex feminin și excluderea militarilor de sex masculin de la exercitarea aceluiași drept (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 85).

În același timp, Curtea a considerat că, având în vedere cerințele speciale ale armatei, excluderea dreptului la concediu parental poate fi justificată în privința unui militar, bărbat sau femeie, care, din cauza unor factori, precum poziția sa ierarhică, raritatea calificărilor tehnice sau participarea sa la operațiunile militare de pe teren, nu poate fi ușor înlocuit în sarcinile sale. Or, în Republica Moldova, dreptul la concediu parental se fondează exclusiv pe sexul militarilor. Excluzând militarii de sex masculin de la exercitarea dreptului la concediu parental, dispoziția în cauză impune o restricție care se aplică în mod automat tuturor militarilor de sex masculin, indiferent de poziția lor în armată, de disponibilitatea unui înlocuitor sau de situația lor personală (HCC nr. 12 din 01.11.2012, § 88).

2.4. Dreptul la învățătură

- Cotele de înmatriculare la studii

Potrivit art. 35 alin. (5) din Constituție, dreptul la învățătură poate fi realizat atât prin instituțiile de învățământ statale, cât și prin cele private (HCC nr. 6¹⁴ din 03.05.2012, § 34).

Curtea a reținut că marja de apreciere a statului și dreptul său de intervenție în procesul de învățământ este mai mare decât în alte domenii și poate fi realizat prin diverse instrumente de reglementare (licențiere, acreditare ș.a.) (HCC nr. 6 din 03.05.2012, § 36).

Studiile superioare reprezintă o investiție în viitorul individului, care trebuie să producă rezultate cuantificabile și tangibile: garanția unui loc de muncă și oportunități de dezvoltare profesională. Prin urmare, este justificată reglementarea de către stat a cotelor de înmatriculare, pentru a se asigura că întreg sistemul educațional servește interesele societății (HCC nr. 6 din 03.05.2012, § 37).

Cotele de înmatriculare constituie pentru stat, de asemenea, un instrument important de reglementare a modului de distribuire a resurselor limitate de care dispune. Pentru că formarea anumitor specialiști este mai costisitoare, luând în considerare natura resurselor disponibile, statul este în drept să încurajeze în unele perioade de timp admiterea la anumite specialități (HCC nr. 6 din 03.05.2012, § 38).

Curtea a reținut că prevederile referitoare la cotele de înmatriculare nu încalcă dreptul la învățătură în substanța sa, ci doar impune anumite limite pe criterii numerice, legate de cererea pieței muncii, pentru satisfacerea necesităților societății în specialiști de înaltă calificare, care ulterior să se poată angaja în câmpul muncii fără dificultate, în funcție de capacitățile profesionale obținute (HCC nr. 6 din 03.05.2012, § 39).

¹⁴HCC nr. 6 din 03.05.2012 pentru controlul constituționalității alineatului 3 al articolului 3 din Legea nr. 142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I, sesizarea nr. 35a/2011 (vizează cotele de înmatriculare în instituțiile de învățământ superior private și în cele de stat pe bază de contract).

Curtea a reiterat că autonomia universitară constă în dreptul instituției de a se conduce, de a-și exercita libertățile academice fără nici un fel de ingerințe ideologice, politice, religioase, de a-și asuma un ansamblu de competențe, obligații și responsabilități în concordanță cu opțiunile și orientările strategice naționale de dezvoltare a învățământului superior, cu progresul științei și tehnicii, al civilizației regionale și universale. Autonomia universitară se materializează în autonomia organizatorică și funcțională, în autonomia administrativă și financiară (*HCC nr.6 din 03.05.2012, § 40*).

Astfel, Curtea a apreciat că stabilirea de către Guvern a cotelor de înmatriculare în instituțiile de învățământ superior, ciclul I, nu aduce atingere principiului autonomiei universitare (*HCC nr.6 din 03.05.2012, § 42*).

2.5. Dreptul la muncă

1.1.1. Cotele de înmatriculare la studii

Fiind membră a Organizației Internaționale a Muncii, Republica Moldova dezvoltă programele de orientare și pregătire profesională strâns legate de utilizarea forței de muncă, îndeosebi prin intermediul serviciilor specializate de stat. Aceste programe permit persoanelor să-și dezvolte și să-și aplice capacitățile de muncă în interesele proprii și în conformitate cu aspirațiile lor, luând în considerare necesitățile societății. Astfel, persoana poate alege o profesie sau meserie, sau orice loc de muncă, având calificarea corespunzătoare, dovedită printr-un act oficial, eliberat de autoritatea competentă în condițiile legii (*HCC nr.6 din 03.05.2012, § 48*).

O modalitate de realizare a dreptului la muncă într-un domeniu concret constituie studiile universitare. În acest context Curtea a reținut că stabilirea cotelor de înmatriculare (conform principiului „*Numerus clausus*”) este o pîrghie de reglementare a pregătirii cadrelor necesare societății, pentru a se evita surplusul de specialiști în anumite domenii și, drept consecință, creșterea șomajului, fenomene care sunt de fapt de natură să afecteze realizarea dreptului la muncă (*HCC nr.6 din 03.05.2012, § 49*).

În acest sens, cotele de înmatriculare reprezintă o măsură justificată, prin care pot fi sincronizate oferta și cererea pieței muncii. Statul nu numai că este în drept, dar și are obligația de a se asigura că tinerii specialiști au șanse reale de a-și găsi un loc de muncă după absolvirea studiilor (*HCC nr.6 din 03.05.2012, § 50*).

Punând în concordanță oferta și cererea pieței muncii, statul creează condiții pentru exercitarea dreptului la muncă și combaterea șomajului (*HCC nr.6 din 03.05.2012, § 51*).

2.5.2. Efectuarea reținerilor din salariu

Curtea a reținut că, în conformitate cu articolul 26 din Legea despre statutul deputatului în Parlament, deputatul are dreptul la salariu lunar în modul, condițiile și mărimile prevăzute de Legea nr.355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, pentru exercitarea eficientă a mandatului (*HCC nr.10 din 12.07.2012, § 51*).

În context, Curtea a subliniat că nu există nici o normă în Constituție care ar interzice efectuarea reținerilor din salariul deputaților în cazul în care aceștia lipsesc nemotivat de la ședințele Parlamentului sau de la ședințele comisiilor de specialitate ale acestuia (*HCC nr.10 din 12.07.2012, § 55*).

Curtea a reținut că privarea deputatului de plățile salariale în cazul absenței nemotivate de la ședințele în plen ale Parlamentului și de la ședințele comisiilor de specialitate nu constituie o sancțiune a sa ca parte componentă a exercitării mandatului de deputat sub aspectul său politic, ci este o componentă a relațiilor de muncă (*HCC nr.10 din 12.07.2012, § 56*).

În context, Curtea a reținut că lipsa motivată politic a

deputatului nu trebuie să permită majorității să-l lipsească de mandat, dar aceasta nu înseamnă că această lipsă nu poate genera salarizarea diferențiată a deputaților în funcție de timpul efectiv dedicat activității de legiferare. În aceeași logică se încadrează și norma contestată de la articolul 129 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului, potrivit căreia Biroul permanent va stabili modalitatea de evidență a prezenței deputaților la ședințele Parlamentului și ale comisiilor permanente din care fac parte (*HCC nr.10 din 12.07.2012, § 59*).

Prin urmare, Curtea a reținut că Parlamentul dispune de o marjă largă de apreciere în privința soluțiilor legislative de salarizare a deputaților, iar prevederile contestate ale articolului 131 din Regulamentul Parlamentului constituie chestiuni de oportunitate (*HCC nr.10 din 12.07.2012, § 60*).

2.6. Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

2.6.1. Suspendarea/retragerea licenței radiodifuzorilor

Curtea a considerat că interesele asociate exploatarea unei licențe constituie interese patrimoniale protejate de articolul 46 din Constituție și articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenție (*HCC nr.17 din 06.12.2012, § 37*).

În lumina acestor constatări, Curtea a reținut că „speranța legitimă” a radiodifuzorilor, fiind legată de interese patrimoniale, cum ar fi emisia prin rețeaua de televiziune sau radio în temeiul licenței, este suficient de întemeiată ca să constituie un interes material și, prin urmare, un „bun” în sensul articolului 46 din Constituție și primei fraze de la articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenție (*HCC nr.17 din 06.12.2012, § 39*).

În context, Curtea a reținut că retragerea licenței radiodifuzorilor reprezintă un caz de „privare de proprietate” (*HCC nr.17 din 06.12.2012, § 41*).

Pe de altă parte, Curtea a reținut că, în cazul suspendării licenței, interesul material al radiodifuzorului de a exploata o rețea de televiziune sau radio nu este atins, în măsura în care această suspendare nu durează o perioadă excesivă de timp, iar radiodifuzorul este capabil de a difuza programe de televiziune sau radio, după expirarea acestei perioade. În viziunea Curții, aceasta este o măsură de reglementare a folosinței bunurilor, ce intră în domeniul de aplicare al alin.2 al art.1 din Protocolul nr.1 la Convenție (*HCC nr.17 din 06.12.2012, § 42*).

Curtea, în această situație particulară, a considerat că executarea imediată a sancțiunii în forma suspendării sau a retragerii licenței nu este justificată în raport cu un interes major al societății (*HCC nr.17 din 06.12.2012, § 60*).

Din motivele expuse, Curtea a considerat că prevederile articolului 38 alin. (8) din Codul audiovizualului, în partea ce țin de aplicarea sancțiunilor sub forma suspendării sau retragerii licenței, nu asigură un just echilibru între interesele comunității și cele ale radiodifuzorilor, impunându-le acestora o povară individuală excesivă. Prin urmare, aceste prevederi nu sunt compatibile cu protecția proprietății garantată de articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană și, implicit, de articolul 46 din Constituție (*HCC nr.17 din 06.12.2012, § 61*).

Prin prisma celor expuse, Curtea a concluzionat că prevederile alin.(8) al art.38 din Codul audiovizualului referitoare la *executarea imediată, până la adresarea în instanță, a deciziilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului privind suspendarea și retragerea licenței* contravin nu numai principiilor de bază referitoare la activitatea de întreprinzător, dar și garanțiilor constituționale privind dreptul de proprietate al fondatorilor instituțiilor audiovizualului și protecția acesteia, consacrate în art.46 din Constituție, *reprezentând „o interferență în dreptul de a se bucura de proprietate”, având în vedere efectul imediat al acestor decizii și, drept urmare, împiedicarea titularului de a-și continua afacerea, precum*

și faptul că deținătorul licenței, reieșind din jurisprudența CEDO, are o „speranță rezonabilă și legitimă în privința valabilității în timp a licenței și a posibilității de a continua să obțină beneficii din exercitarea unei activități în baza acestei licențe”, pentru care considerente Curtea a apreciat prevederile contestate ca fiind neconstituționale în această parte (HCC nr.17 din 06.12.2012, § 62).

2.6.2. Suspendarea licenței executorului judecătoresc

În context, Curtea a reiterat că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a reținut că licența eliberată pentru desfășurarea unei activități liberale poate fi considerată un „bun” în sensul articolului 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană, atunci când punerea ei în valoare a condus la formarea unei clientele. Astfel, Curtea Europeană a recunoscut valoarea economică a clientelei rezultate din exercițiul unei activități (HCC nr.19¹⁵ din 18.12.2012, § 74).

Aplicând *mutatis mutandis* raționamentele Curții Europene, [...] Curtea a considerat că dreptul pe care îl implică deținerea licenței pentru executorul judecătoresc de a-și forma propria clientelă în procesul exercitării atribuțiilor sale statuate de lege poate fi asimilat dreptului de proprietate, consacrat de articolul 46 din Constituție și articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 80).

Curtea a reținut că, în pofida faptului că potrivit legii activitatea executorului judecătoresc nu constituie o activitate de întreprinzător, deținerea licenței dă naștere pentru executorul judecătoresc la o „speranță legitimă și rezonabilă” cu privire la caracterul ei de durată și la posibilitatea obținerii avantajelor ce rezultă din exercițiul activității care-i face obiectul în mod continuu (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 81).

Prin urmare, suspendarea activității executorului judecătoresc are drept consecință pierderea acelei părți din clientela sa care era interesată de capacitatea sa de a furniza întreaga gamă de servicii pe care o oferă un executor judecătoresc în procesul de executare a hotărârilor judecătorești și, prin urmare, o pierdere a venitului. În același context, suspendarea activității executorului judecătoresc poate afecta imaginea acestuia și încrederea potențialilor clienți în capacitățile sale profesionale. În consecință, există o ingerință în dreptul executorului judecătoresc la respectarea bunurilor sale (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 86).

Concomitent, Curtea a reținut că temeiul din lege, stipulat de articolul 18 alin.(1) lit.c¹), de suspendare a activității pentru „încălcarea gravă a legislației”, până la aplicarea sancțiunii disciplinare, nu permite determinarea cu exactitate a situațiilor în care poate avea loc suspendarea activității executorului judecătoresc (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 101).

De asemenea, Curtea a subliniat că legiuitorul nu specifică încălcările care urmează a fi considerate „grave” din punct de vedere juridic (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 102).

La fel, Curtea a observat că, în maniera în care sunt redactate prevederile contestate, nu este cert dacă ministrul justiției dispune suspendarea licenței pentru încălcarea gravă a legislației și apoi sesizează Colegiul disciplinar în virtutea dreptului consacrat la articolul 22 alin.(1) din Legea nr.113, sau suspendarea este dispusă după intentarea procedurii disciplinare de către Colegiul disciplinar (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 107).

Mai mult, nu este stabilit în ce termen ministrul justiției este obligat să sesizeze Colegiul disciplinar (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 108).

Prin urmare, normele supuse controlului constituționalității încalcă exigența previzibilității, astfel cum aceasta a

fost definită în jurisprudența Curții Europene (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 113).

Astfel, Curtea a constatat că, în partea ce ține de accesibilitatea, claritatea și previzibilitatea legii, normele criticate de autorul sesizării determină apariția unor situații de incertitudine, ceea ce constituie o încălcare a dispozițiilor articolului 23 alin. (2) din Constituție, în coroborare cu articolul 46 din Constituție (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 115).

În context, Curtea a considerat că suspendarea licenței executorului judecătoresc pentru încălcarea gravă a legislației, care are ca efect imediat împiedicarea exercitării activității, constituie o măsură disproporționat de severă în raport cu scopul urmărit, fiind aplicată de ministrul justiției în lipsa unei examinări ample din partea organului profesional mandatat prin lege cu respectiva atribuție, care este un organ colegial, ce asigură prezența profesioniștilor în domeniu, lăsând loc pentru posibile acțiuni arbitrare din partea ministrului justiției, factor politic, responsabil de promovarea politicilor în domeniu, și nu de detaliile uneori tehnice ale procedurilor de executare (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 133).

Curtea a reținut că, ținând cont de incertitudinea și imprecizia prevederii „încălcarea gravă a legislației”, în pofida marjei de apreciere de care statul se bucură în reglementarea activității executorului judecătoresc, din moment ce examinarea abaterilor disciplinare comise de executorul judecătoresc este dată în competența unui Colegiu disciplinar mandatat prin lege cu respectiva atribuție, iar actele de executare întocmite de către executorul judecătoresc pot fi contestate în instanța de judecată, suspendarea activității executorului judecătoresc din oficiu de către ministrul justiției pentru încălcarea gravă a legislației, fără examinarea prealabilă a încălcării, reieșind din activitatea de interes public desfășurată de către acesta și pe care statul i-a delegat-o, nu asigură un just echilibru între scopul urmărit și povara individuală, modul în care este expusă prevederea lăsând loc pentru aplicare abuzivă, care nu este necesară într-o societate democratică, fiind contrară articolului 46 combinat cu articolul 54 din Constituție (HCC nr.19 din 18.12.2012, § 134).

2.7. Dreptul la asistență și protecție socială

- Plata primelor de asigurare socială în caz de boală

Curtea a reținut că particularitatea drepturilor sociale este că ele depind, în principal, de situația economică a statului. Nivelul la care acestea sunt furnizate reflectă nu numai dezvoltarea economică și socială, dar și relația dintre stat și cetățean, bazată pe responsabilitate reciprocă și pe recunoașterea principiului solidarității. Gradul în care principiile responsabilității și solidarității își găsesc expresie în ordinea juridică a statului determină, de asemenea, caracterul social al statului. Ponderea pe care o dobândește principiul solidarității depinde de nivelul de apreciere etică a coexistenței în societate, de cultura societății, dar, de asemenea, de perceperea de către individ a sensului justiției și a sentimentului de unitate cu ceilalți și de împărtășire a sortii lor într-o anumită perioadă de timp și loc (HCC nr.5¹⁶ din 10.04.2012, § 26).

Prestațiile oferite în cadrul sistemului de protecție socială provin de la bugetul de stat, iar responsabilitatea pentru aceste prestații aparține în întregime statului. Deoarece responsabilitatea pentru acordarea prestațiilor aparține statului, acesta trebuie să aibă posibilitatea de a stabili condițiile specifice pentru astfel de prestații. În acest sens, statul nu își poate permite iresponsabilitatea de a deveni un debitor incapabil de a-și onora angajamentele.

¹⁵HCC nr. 19 din 18.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 18 din Legea nr.113 din 17 iunie 2010 privind executarea hotărârilor judecătorești, sesizarea nr. 34a/2012 (vizează dreptul ministrului justiției de a suspenda licența executorilor judecătorești până la aplicarea sancțiunii disciplinare).

¹⁶HCC nr. 5 din 10.04.2012 pentru controlul constituționalității prevederilor articolelor 4 alin.(2) lit.a) și b), 9 alin.(1) și 13 alin.(1) lit.c) din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, sesizarea nr.39a/2011 (vizează indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă).

Aceste circumstanțe însă nu pot, totuși, să aducă atingere existenței însăși a drepturilor sociale specifice sau, în consecință, împiedica exercitarea lor. Cu respectarea acestor limite, legiuitorul se bucură de o marjă destul de largă de apreciere în stabilirea normelor pentru punerea în aplicare a drepturilor individuale sociale, inclusiv de posibilitatea de a le modifica. În același timp, sistemul de asigurări sociale pentru menținerea sănătății nu ar trebui să servească pentru a acoperi deficitul bugetului de stat. Curtea a reținut că articolul 47 alin.(2) din Constituție garantează cetățenilor dreptul la asigurare în caz de boală. În același timp, alin. (1) al aceluiași articol dispune că statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 27, § 29*).

În ceea ce privește reglementările specifice constituționale, Curtea a conchis că, astfel, Constituția a rezervat legiuitorului nu numai implementarea dreptului constituțional menționat și stabilirea condițiilor în acest sens, dar, în același timp, a delimitat contextul constituțional pentru ca persoana să poată beneficia de acest drept prin termenii „nivel de trai decent”, „care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare”. Având în vedere faptul că Legea Supremă nu dezvăluie mai amănunțit conținutul acestor termeni, este evident faptul că delimitarea acestora, la fel ca și stabilirea detaliilor suplimentare, este lăsată pentru domeniul de reglementare legislativă (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 30*).

În viziunea Curții, abrogarea acordării prestațiilor de asigurare socială în prima zi de incapacitate temporară de muncă cauzată de boală este în conflict cu articolul 47 din Constituție, în special cu dreptul la securitate materială adecvată pentru perioada de incapacitate de muncă. Articolul 4 alin.(2) lit.a) din lege, astfel cum a fost modificat ulterior, retrace angajaților dreptul de a revendica prestații de asigurare socială pentru prima zi de incapacitate de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă. Astfel statul, pe seama unui număr nedeterminat de persoane ce abuzează (în opinia părților), operează o sancțiune „în alb” împotriva celorlalți angajați aflați în incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă. Rezultatul este o stare de lucruri în care majoritatea predominantă a salariaților rămâne fără fonduri în prima zi de incapacitate de muncă, deși, în același timp, obligația de a plăti primele de asigurare socială se menține. Curtea a considerat că este inadmisibil pentru stat de a cere angajaților executarea unei obligații (în cazul respectiv, plata primelor de asigurare socială), dar, în același timp, să nu țină seama de protecția intereselor lor atunci când aceștia sunt afectați de evenimente independente de voința lor, care cauzează incapacitate de muncă și care sunt asigurate prin plata primelor de asigurare socială (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 31*).

Curtea a reținut că boala constituie un eveniment asigurat, iar existența bolii trebuie să fie demonstrată în mod adecvat (prin examinarea de către un medic). În acest context, Curtea a reținut că, pentru a exclude abuzurile, statul dispune de mecanisme pentru supravegherea procedurii de eliberare a certificatelor medicale, precum și a respectării regimului concediului de boală din partea asiguraților, în loc să plaseze pe umerii majorității angajaților onestii consecințele lipsei sau ineficienței acestor mecanisme (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 32*).

Curtea a considerat că abrogarea acordării prestațiilor de asigurare socială pentru cazurile de boală în prima zi de incapacitate temporară de muncă aduce atingere substanței

dreptului angajaților la securitate materială adecvată pentru perioada de incapacitate de muncă, articolul 4 alin. (2) lit. a) din lege fiind în conflict cu articolul 47 din Constituție (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 33*).

Curtea a reținut că dreptul la asigurare socială, garantat de articolul 47 din Constituție, presupune posibilitatea persoanei asigurate de a beneficia de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă pentru perioada în care riscul asigurat produs îi cauzează prejudicii, astfel încât protecția instituită de norma constituțională invocată este inoperantă în privința angajatorului. De asemenea, această normă nu limitează dreptul statului de a reglementa participarea angajatorului la plata indemnizațiilor de asigurare socială (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 35*).

Curtea a considerat că prevederile contestate nu introduc nimic neconstituțional în partea ce ține de contribuția suplimentară a angajatorului în cazul survenirii incapacității temporare de muncă a angajatului său (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 36*).

Curtea a reiterat că Legea Supremă nu garantează un quantum determinat al prestației sociale, astfel încât legiuitorul se bucură în domeniul drepturilor sociale de o marjă destul de largă de apreciere în stabilirea normelor pentru punerea în aplicare a drepturilor individuale sociale, inclusiv de posibilitatea de a le modifica (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 46*).

Pe de altă parte, Curtea a acceptat argumentele autorităților că diminuarea quantumului procentual al indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă urmărește scopul de a asigura echitatea între angajații aflați în incapacitate temporară de muncă și angajații care muncesc, deoarece salariatul contribuie din mijloacele salariale la plata impozitului pe venit și a altor contribuții de asigurări sociale, în timp ce indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă sunt neimpozabile (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 47*).

În context, Curtea a reținut că persoanele care cad sub incidența normelor contestate nu au fost private integral de prestațiile sociale litigioase, ci vor suporta o diminuare a quantumului acestora, deși nu ca o consecință a schimbării situației lor personale, ci în rezultatul unor amendamente legislative. Prin urmare, normele menționate nu au ca efect suprimarea acestor drepturi (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 48*).

Curtea a subliniat că, deși nu există nici o îndoială că, în domeniul drepturilor sociale, Constituția obligă statul să ia măsuri pozitive pentru a asigura protecția acestor drepturi, conținutul obligației statului este de a asigura beneficiarilor de aceste drepturi un standard minim de protecție socială, și nu un nivel de trai suficient, în armonie cu aspirațiile lor, așa cum este adesea interpretat eronat (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 50*).

În viziunea Curții, în ciuda unei anumite limitări în domeniul protecției sociale în cazul incapacității temporare de muncă, această limitare nu atinge o asemenea intensitate, încât să fie în conflict cu sistemul constituțional, și nici nu aduce atingere substanței însăși a drepturilor afectate (*HCC nr.5 din 10.04.2012, § 51*).

2.8. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

- Procedura prealabilă în cadrul contenciosului administrativ

Art.1 alin.(2) din Legea contenciosului administrativ stipulează că orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului

pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată (HCC nr. 18 din 11.12.2012, § 45).

Curtea a observat că prevederile cuprinse în art.1 alin. (2) din Legea contenciosului administrativ derivă din dispoziția art.53 alin.(1) din Constituție, potrivit căreia: "Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei" (HCC nr. 18 din 11.12.2012, § 46).

Curtea a menționat că în materia contenciosului administrativ procedura prealabilă este o procedură grațioasă, care nu presupune implicarea unui organ cu atribuții jurisdicționale, ci chiar a aceluiași organ care a emis actul administrativ sau a organului ierarhic superior (HCC nr. 14 din 15.11.2012, § 89).

În cazul manifestării dezacordului cu actul emis în urma acestei proceduri, acesta poate fi supus unui control judecătoresc, cu stabilirea tuturor garanțiilor procesuale pentru justițiabil (asigurarea principiului contradictorialității, egalității, disponibilității în drepturi) și a remediilor juridice efective împotriva actului administrativ contestat (HCC nr. 14 din 15.11.2012, § 90).

Astfel, Curtea a notat că dreptul de a cere anularea pe cale judiciară a unui act poate fi supus unor condiții de formă în cazul în care urmăresc *un scop legitim*, sunt necesare într-o societate democratică și sunt *proporționale* cu *scopul* urmărit. În această situație, scopul legitim urmărit de legiuitor a fost de a acorda posibilitate organului emitent al actului sau organului ierarhic superior al acestuia de a verifica și dispune asupra actului atacat (HCC nr.14 din 15.11.2012, § 96).

De asemenea, prin prisma celor expuse, anume *asigurarea unui control judecătoresc deplin* asupra actelor administrative vine să garanteze aplicarea prevederilor art. 53 alin. (1) combinat cu art. 20 din Constituție (HCC nr. 14 din 15.11.2012, § 97).

B. Concluziile Curții

I. Prevederi recunoscute constituționale

Curtea a recunoscut *constituționale*:

- *Hotărârea Parlamentului nr.38 din 7 martie 2012* privind stabilirea datei pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova, *Hotărârea Parlamentului nr. 39 din 7 martie 2012* privind comisia specială de desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și *Hotărârea Parlamentului nr.46 din 16 martie 2012* cu privire la confirmarea alegerii Președintelui Republicii Moldova;

- *alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova* din 16 martie 2012, validând alegerea dlui Nicolae Timofti în această funcție (HCC nr.4 din 19.03.2012);

- prevederile articolelor 4 alin.(2) lit.b), 9 alin.(1) și 13 alin.(1) lit.c) din *Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale* în redacția Legii nr.3 din 15 ianuarie 2012 și, respectiv, a Legii nr.56 din 9 iunie 2011 (HCC nr. 5 din 10.04.2012);

- alineatul 3 al articolului 3 din *Legea nr. 142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I* (HCC nr. 6 din 03.05.2012);

- prevederile articolului 5 alineatul (6), articolului 6 alineatele (2), (3) și (4) și articolului 10 alineatul (3) din *Legea nr.1234-XIV din 22.09.2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova* (HCC nr. 7 din 24.05.2012);

- sintagma „orice membru” din alineatul (1) articolul 10 al *Legii nr.950-XIII din 19 iulie 1996 „Cu privire la Colegiul disciplinar și la răspunderea disciplinară a judecătorilor”,*

cu modificările și completările ulterioare, în partea în care Procurorul General, membru de drept al Consiliului Superior al Magistraturii, i se atribuie dreptul de a intenta proceduri disciplinare în privința judecătorilor (HCC nr. 9 din 28.06.2012);

- alineatele (3) și (4) din articolul 16 al *Legii nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament*, în redacția Legii nr. 26 din 1 martie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, cu excepția sintagmelor „președintele fracțiunii sau de către” și „neafiliați” de la alineatul (4);

- ultima propoziție din alineatul (2) și alineatul (3) ale articolului 129 din *Regulamentul Parlamentului*, adoptat prin *Legea nr.797-XIII din 2 aprilie 1996*, în redacția Legii nr.26 din 1 martie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (HCC nr.10 din 12.07.2012);

- rubrica nr.2, prin care se specifică *denumirea bolilor și defectelor fizice*, a Baremului medical din *Anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 897 din 23 iulie 2003 (HCC nr. 13 din 06.11.2012);

- prevederile articolelor 166 alin. (2) lit. h), 167 alin. (1) lit.d), 170 alin. (1) lit. a), 267 lit. a), 347 alin. (3), 348 alin. (2) lit. e) din *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30 mai 2003* (HCC nr.14 din 15.11.2012);

- articolul 47 alin. (12) din *Regulamentul Parlamentului*, în redacția art.I din *Legea nr.115 din 18 mai 2012* pentru completarea articolului 47 din *Regulamentul Parlamentului*, adoptat prin *Legea nr.797-XIII din 2 aprilie 1996*, cu excepția sintagmei „și adoptat” (HCC nr.15 din 04.12.2012);

- prevederile alin.(8) al art.38 din *Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr.260-XVI din 27 iulie 2006*, în redacția Legii de modificare nr.84 din 13 aprilie 2012, în partea referitoare la devenirea executorie a deciziei Consiliului Coordonator al Audiovizualului cu privire la *aplicarea sancțiunilor avertizare publică, retragere a dreptului de a difuza anunțuri publicitare pentru o anumită perioadă, amendă* de la data adoptării și aducerii la cunoștință radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii vizate, prin scrisoare recomandată (HCC nr. 17 din 06.12.2012).

II. Prevederi declarate neconstituționale

Curtea a declarat *neconstituționale*:

- *Hotărârea Parlamentului nr. 266 din 23 decembrie 2011* cu privire la rezultatele alegerilor ordinare pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și *Hotărârea Parlamentului nr. 287 din 28 decembrie 2011* privind stabilirea datei alegerilor repetate a Președintelui Republicii Moldova (HCC nr.1 din 12.01.2012);

- prevederile articolelor III-XV din *Legea nr.163 din 22 iulie 2011* pentru modificarea și completarea unor acte legislative (HCC nr.3 din 09.02.2012);

- prevederile articolului 4 alin.(2) lit.a) din *Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale*, în redacția Legii nr.56 din 9 iunie 2011 (HCC nr.5 din 10.04.2012);

- sintagma „precum și în cazul altor impedimente ce fac imposibilă desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova” din articolul 9 alineatul (7) al *Legii nr.1234-XIV din 22.09.2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova* (HCC nr.7 din 24.05.2012);

- sintagmele „președintele fracțiunii sau de către” și „neafiliați” de la alineatul (4) articolul 16 al *Legii nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament*, în redacția Legii nr. 26 din 1 martie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (HCC nr. 10 din 12.07.2012);

• sintagma „În cazul întrunirii tuturor condițiilor prevăzute de legislația în vigoare, ministerul și organele lui întocmesc un aviz argumentat”, cuprinsă în articolul 28 lit.(a) din *Legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024-XIV din 2 iunie 2000*, cu modificările și completările ulterioare, în cadrul examinării *excepției de neconstituționalitate* ridicată de Curtea Supremă de Justiție (*HCC nr. 11 din 30.10.2012*);

• cuvântul „femeii-” din cuvântul compus „femeii-militar” din articolul 32 alin. (4) lit. d) și lit.j) din *Legea nr. 162- XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor* (*HCC nr. 12 din 01.11.2012*);

• cuvântul „femeii-” din cuvântul compus „femeii-militar” din punctele 67 lit. j), 88 alin. 5 lit. b), 108 lit. i), 116 lit. e) și 131 din *Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 941 din 17 august 2006 (*HCC nr. 12 din 01.11.2012*);

• sintagma „Temei: Articolul ___ al baremului medical (ordinul ministrului apărării al Republicii Moldova nr. ___ din ___)” din modelul adevărteii din *Anexa nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864 din 17 august 2005 (*HCC nr. 13 din 06.11.2012*);

• sintagma „și adoptat” cuprinsă la art.47 alin.(12) din *Regulamentul Parlamentului*, în redacția art.I din *Legea nr. 115 din 18 mai 2012 pentru completarea articolului 47 din Regulamentul Parlamentului*, adoptat prin *Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996* (*HCC nr. 15 din 04.12.2012*);

• prevederea art.II al *Legii nr. 115 din 18 mai 2012 pentru completarea articolului 47 din Regulamentul Parlamentului*, adoptat prin *Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996* (*HCC nr. 15 din 04.12.2012*);

• prevederile alin.(8) al art.38 din *Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr.260-XVI din 27 iulie 2006*, în redacția Legii de modificare nr.84 din 13 aprilie 2012, în partea referitoare la devenirea executorie a deciziei Consiliului Coordonator al Audiovizualului cu privire la aplicarea sancțiunilor de suspendare a licenței de emisie pentru o anumită perioadă sau de retragere a licenței de emisie de la data adoptării și aducerii la cunoștința radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii vizate prin scrisoare recomandată (*HCC nr. 17 din 06.12.2012*);

• prevederile articolului 21 alin. (3) din *Legea contenciosului administrativ nr.793-XIV din 10 februarie 2000*, cu modificările și completările ulterioare (*HCC nr. 18 din 11.12.2012*);

• prevederile articolului 18 alineatul (1) litera c¹) și alineatul (5¹) din *Legea nr.113 din 17 iunie 2010 privind executorii judecătorești* (*HCC nr.19 din 18.12.2012*).

III. Interpretarea prevederilor constituționale

Curtea a reținut că, în sensul alineatului (1) al articolului 68 din Constituție, exercitarea mandatului acoperă întreaga activitate politică a deputatului, atât cea parlamentară, cât și cea extraparlamentară, inclusiv adoptarea legilor în cadrul ședințelor în plen ale Parlamentului, participarea la ședințele comisiilor de specialitate ale Parlamentului, alte activități legate nemijlocit de procesul de creație legislativă sau de monitorizare a guvernării, participarea în cadrul delegațiilor parlamentare și la întâlnirile cu alegătorii.

Curtea a conchis că, în sensul prevederilor „în exercitarea mandatului, deputații sunt în serviciul poporului”, „orice mandat imperativ este nul” de la alineatele (1) și (2) ale articolului 68 din Constituție:

- mandatul reprezentativ semnifică dreptul delegat de poporul Republicii Moldova, ca titular al suveranității naționale, deputaților în Parlament pentru exercitarea puterii legislative ca parte componentă a puterii de stat, în baza și în conformitate cu prevederile constituționale și legale;

- deputații în Parlament își exercită mandatul în mod direct, liber și efectiv, potrivit intimei lor convingeri, în interesele întregului popor.

În sensul alineatului (2) al articolului 69 din Constituție, încetarea calității de deputat prin „ridicarea mandatului” poate avea loc în condițiile expres prevăzute de Constituție, de legile care reglementează organizarea și funcționarea Parlamentului și care definesc statutul deputatului (*HCC nr. 8 din 19.06.2012*).

IV. Validarea mandatelor de deputat

În ședința plenară nu au fost stabilite circumstanțe de natură să împiedice validarea mandatului de deputat în Parlament atribuit de Comisia Electorală Centrală domnului Anatolie Arhire, a.n. 1956, domiciliat în or. Ungheni, inginer, candidat supleant pe lista Partidului Liberal.

În conformitate cu prevederile articolelor 140 alin.(2) din Constituție, 26 din *Legea cu privire la Curtea Constituțională*, 4 alin.(1) lit.e) și 62 lit.d) din *Codul jurisdicției constituționale*, dl Anatolie Arhire a fost declarat ales în calitate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, pe lista Partidului Liberal, cu validarea mandatului (*HCC nr. 16 din 04.12.2012*).

V. Procese sistate

Curtea a sistat procesele:

• pentru interpretarea articolului 122 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova (*DCC nr.1 din 15.03.2012, sesizarea nr. 34b/2011*);

• pentru controlul constituționalității sintagmelor „Departamentul Situații Excepționale, Serviciul de Informații și Securitate, Serviciul de Protecție și Pază de Stat” din pct.1) și „persoane atestate din efectivul instituțiilor penitenciare” din pct. 2) ale articolului 37 din *Codul de procedură penală* (*DCC nr.2 din 23.10.2012, sesizarea nr. 9a/2012*);

• asupra sesizărilor privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului II din *Legea nr.42 din 17 martie 2011 cu privire la modificarea anexei la Legea nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător* (*DCC nr.3 din 01.11.2012, sesizările nr. 13g/2012, nr. 14g/2012 și nr. 15g/2012*);

• pentru controlul constituționalității prevederilor articolului 15 alin. (2), cu excepția ultimei propoziții, articolului 17, cu excepția alin.(4), articolului 18 alin. (2) lit.g) și articolului 18 alin. (4) lit.c) din *Legea nr.64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare*, autorul sesizării fiind informat că el este în drept să înainteze o nouă sesizare pentru controlul constituționalității ultimei propoziții din art.15 alin.(2) și a prevederilor art.17 alin.(4) din această lege (*DCC nr.4 din 04.12.2012, sesizarea nr. 22a/2012*).

VI. Sesizări respinse

Nu au fost acceptate spre examinare în fond:

• sesizarea avocatului parlamentar Aurelia Grigoriu pentru controlul constituționalității sintagmei „orice membru” din alin.(1) articolul 10 al Legii nr.950-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Colegiul disciplinar și răspunderea disciplinară a judecătorilor (*DCC din 03.04.2012, sesizarea nr. 3a/2012*);

• sesizarea unui grup de deputați în Parlament privind controlul constituționalității prevederii „asiguratul [deputatul] ... are dreptul la pensie calculată în cuantum de 42% din suma tuturor plăților lunare asigurate ale deputatului în exercițiu în funcția (funcțiile) respectivă deținută în Parlament” din alin.(1) articolul 43 al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat (*DCC din 10.07.2012, sesizarea nr. 10a/2012*);

• sesizarea ministrului Justiției privind interpretarea articolului 41 alin.(4) din Constituție (*scrisoarea nr.PCC-01/2b din 23.07.2012, sesizarea nr.2b/2012*);

• sesizarea pentru controlul constituționalității Hotărârii

Parlamentului nr. 191 din 12 iulie 2012 privind aprecierea istorică și politico-juridică a regimului comunist totalitar din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (DCC din 04.10.2012, sesizarea nr. 30a/2012);

- sesizarea pentru controlul constituționalității prevederilor alin.(7) art.38 din Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iulie 1995 (DCC din 10.09.2012, sesizarea nr.24a/2012).

C. Adrese

Adresa nr. PCC-01/39a din 10.04.2012, HCC nr.5 din 10.04.2012. Curtea a relevat că abrogarea acordării prestației sociale pentru prima zi de incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă aduce atingere substanței dreptului angajaților la securitate materială adecvată, articolul 4 alin.(2) lit.a) din lege fiind în conflict cu articolul 47 din Constituție. În context, Curtea a observat că, fiind declarată neconstituțională această prevedere legală, s-a creat un *vid legislativ privind sursa de finanțare a primei zile calendaristice de incapacitate temporară de muncă*, deoarece, potrivit normelor în vigoare, recunoscute constituționale de către Curte, a doua, a treia și a patra zi de incapacitate temporară de muncă sunt plătite salariatului din contul angajatorului și abia din a cincea zi indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă este plătită de la bugetul asigurărilor sociale de stat (art.4 alin.(2) lit.b) și c) din Legea nr.289-XV).

Adresa nr. PCC-01/6a din 28.06.2012, HCC nr.9 din 28.06.2012. Curtea a constatat existența unor lacune în Legea cu privire la colegiul disciplinar și la răspunderea disciplinară a judecătorilor legate de *procedura de intentare* a acțiunilor disciplinare în privința judecătorilor de către membrii Consiliului Superior al Magistraturii, specificați în alin.(1) art.10 din lege. Din lege nu rezultă dacă membrii Consiliului Superior al Magistraturii sunt în drept să se autosesizeze sau dacă inițierea procedurii disciplinare poate avea loc numai la plângerea unuia din litigianți. Legea nu stipulează dacă, în cazul comiterii unei erori judecătorești sau manifestării de către judecător în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu a unei atitudini nedemne față de participanții la proces, poate fi intentată procedura disciplinară în privința judecătorului la inițiativa părților în proces până la adoptarea unei hotărâri irevocabile în dosarul aflat pe rol în instanța de judecată. În lege nu sunt specificate cerințele cărora trebuie să corespundă dispozițiile privind inițierea procedurilor disciplinare.

Adresa nr. PCC-01/7a din 12.07.2012, HCC nr.10 din 12.07.2012. Curtea a reamintit că prin Hotărârea nr.8 din 19 iunie 2012 a constatat un *vid legislativ* privind procedurile de protest parlamentar, fiind necesară reglementarea legală exhaustivă a procedurilor de protest parlamentar, a condițiilor și temeiurilor când protestul parlamentar poate fi declarat, astfel încât să nu existe niciun dubiu sau confuzie între protest și lipsa nemotivată de la ședințele Parlamentului. În context, Curtea a menționat că protestul parlamentar trebuie să fie notificat public de către deputatul vizat sau de către președintele fracțiunii parlamentare, cu anunțarea situației care l-a determinat și a cerințelor pentru sistare. În egală măsură, Curtea a constatat că limitarea protestului parlamentar doar la proiectele incluse pe ordinea de zi contravine interpretării statuate de Curtea Constituțională în Hotărârea nr.8 din 19 iunie 2012, potrivit căreia acțiunile de protest parlamentar pot fi desfășurate și în cadrul activității politice a deputatului care nu este legată nemijlocit de procesul de creație legislativă.

Adresa nr. JCC-03/16c din 30.10.2012, HCC nr.11 din 30.10.2012. Curtea Constituțională a constatat că prevederile legale referitoare la procedura de soluționare a cererilor de dobândire a cetățeniei conțin mai multe incoe-

rențe și neclarități. Astfel, Legea cetățeniei nu reglementează exact competența autorităților obligate să răspundă solicitărilor de acordare a cetățeniei. Această neclaritate vizează în special procedura de refuz de a transmite instituției prezidențiale solicitările de acordare a cetățeniei, care îi sunt adresate. De asemenea, Curtea a constatat o lipsă de claritate în aplicarea prevederii „a domiciliu legal și obișnuit” pe teritoriul Republicii Moldova, determinarea datei de la care începe a curge termenul de naturalizare, precum și în ceea ce privește corespunderea acestei prevederi cu art.6 din Convenția europeană cu privire la cetățenie, conform căruia calitatea de cetățean prin naturalizare se acordă celor ce „locuiesc cu titlu legal” pe teritoriul statului. În contextul cauzei examinate, Curtea a reținut că nu este corelată Legea privind azilul din 18.12.2008, care prevede 4 forme de protecție a persoanelor străine, cu Legea cetățeniei, care recunoaște posibilitatea dobândirii preferențiale a cetățeniei prin naturalizare doar pentru o formă de protecție - cea de refugiat, observând că doar declararea neconstituțională a normei contestate nu este de natură să soluționeze aceste inadvertențe din legislație. Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova trebuie să opereze modificări în cadrul normativ, care ar asigura claritatea, previzibilitatea și funcționalitatea procedurii de soluționare a cererilor de dobândire a cetățeniei.

Adresa nr. PCC-01/12a din 01.11.2012, HCC nr.12 din 01.11.2012. Curtea a constatat că, fiind declarat neconstituțional cuvântul „femeii-” din cuvântul compus „femeii-militar”, normele juridice afectate necesită a fi supuse revizuirii redacționale, pentru a corespunde normelor limbii literare. În același timp, Curtea a observat că s-a creat un *vid legislativ* privind acordarea concediului pentru îngrijirea copilului militarilor, fiind necesară reglementarea legală exhaustivă a condițiilor și modalităților în care acest drept poate fi exercitat. Curtea a statuat că o astfel de restricție generală și automată, impusă unui grup de persoane, fiind fondată pe sex, depășește domeniul de aplicare a unei marje de apreciere a statului acceptabile, oricât de largă ar fi, și că este incompatibilă cu normele constituționale.

Adresa nr. PCC-01/18a din 04.12.2012, HCC nr.15 din 04.12.2012. Curtea a observat că în norma articolului 47 alin.(12) din Regulamentul Parlamentului legiuitorul a utilizat termeni improprii. Prin urmare, pentru garantarea executării normei constituționale, este necesar ca în Regulamentul Parlamentului să fie stipulate prevederi clare, cu respectarea regulilor tehnicii legislative, referitoare la situațiile, în care inițiativele legislative care nu au parcurs toate etapele procedurii legislative urmează a fi declarate nule, și proiectele care vor fi preluate în noul legislativ, ținând cont de argumentele expuse în Hotărârea nr. 15 din 4 decembrie 2012. De asemenea, urmează a fi instituite norme care vor stabili într-o formulă clară modalitatea în care își vor continua procedura în noul Parlament proiectele de acte legislative care au fost adoptate în legislația anterioară în prima și, după caz, în a doua lectură. În context, Curtea a reiterat rolul opoziției pentru funcționarea democrației. Curtea a subliniat necesitatea instituirii de către Parlament a unor mecanisme ce ar asigura examinarea proiectelor legislative prezentate de opoziția parlamentară, precum organizarea unor ședințe speciale ale plenului Parlamentului dedicate expres discutării acestora, similar practicilor altor state în domeniu, menționate în hotărâre.

Adresa nr. PCC-01/34a din 18.12.2012, HCC nr. 19 din 18.12.2012. Curtea a observat că prevederea „încălcarea gravă a legislației” se cuprinde și la art. 21 alin. (2) lit. b1) din Legea privind executorii judecătorești. Analizând toate temeiurile prevăzute de acest articol, temeiuri ce pot constitui abateri disciplinare, Curtea a reținut că, având în vedere generalitatea expunerii literei b1), aceste temeiuri ar

putea fi atribuite la "încălcarea gravă a legislației". Curtea a observat că legea nu cuprinde criteriile, în funcție de care Colegiul disciplinar apreciază încălcarea gravă a legislației. Or, din art. 21 alin. (2) lit.b1) din lege rezultă că prin încălcarea legislației urmează a se înțelege orice acțiune contrară legii întreprinsă de executorul judecătoresc sau orice omisiune a acestuia de a aplica legea atunci când aceasta o cere. Concomitent, Curtea a menționat că, pentru examinare, Colegiului disciplinar nu-i poate fi dedusă orice încălcare a legii comisă de către executorul judecătoresc (încălcări care poate cădea inclusiv sub incidența normei penale, contravenționale, sau încălcare a legislației la întocmirea actelor în cadrul procedurii de executare, acte ce pot fi contestate în instanța de judecată). Curtea a considerat oportună determinarea de către legiuitor în mod expres și cu exactitate a situațiilor care pot fi calificate ca „încălcări grave a legislației” și care urmează a fi deduse pentru examinare Colegiului disciplinar.

D. Opinii separate

Au expus opinii separate judecătorii:

- **Alexandru Tănase**, la Hotărârea nr. 7 din 24.05.2012 pentru controlul constituționalității unor dispoziții ale Legii nr.1234-XIV din 22.09.2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova (sesizarea nr. 1a/2012);

- **Victor Pușcaș**, la Hotărârea nr.3 din 09.02.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.163 din 22 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (sesizarea nr.30a/2011); și

- Hotărârea nr.6 din 03.05.2012 pentru controlul constituționalității alineatului 3 al articolului 3 din Legea nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I (sesizarea nr.35a/2011);

- **Elena Safaleru**, la Hotărârea nr.1 din 12.01.2012 privind controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.266 din 23 decembrie 2011 cu privire la rezultatele alegerilor ordinare pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (sesizarea nr.37a/2011); și

- Hotărârea nr.11 din 30.01.2012 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 28 lit.(a) din Legea cetățeniei Republicii Moldova nr.1024-XIV din 2 iunie 2000, cu modificările și completările ulterioare (sesizarea nr.16g/2012).

E. Date statistice

Pe parcursul anului 2012 la Curte au fost depuse 41 de sesizări, alte 5 sesizări au fost preluate din anul 2011. Astfel, pe parcursul anului 2012 Curtea a avut pe rol în total 46 de sesizări (vezi inclusiv diagramele nr. 1, nr.3 și nr. 5).

Din totalul de 46 de sesizări aflate pe rol, în anul 2012 au fost examinate 34 de sesizări, și anume: 19 sesizări cu adoptarea a 18 hotărâri (2 dosare fiind conexate); 6 sesizări prin adoptarea a 4 decizii de sistare (3 dosare fiind conexate); 4 sesizări au fost respinse prin decizii și 5 sesizări au fost restituite autorilor prin scrisori. Astfel, pentru anul 2013 au fost transferate 12 sesizări (vezi inclusiv diagrama nr. 2).

Clasamentul autorilor sesizărilor depuse la Curte (vezi inclusiv diagramele nr.4, nr.7 și nr.8):

- deputați și fracțiuni parlamentare - 30 de sesizări (2 sesizări au fost preluate din anul 2011, 28 de sesizări au fost depuse în 2012, dintre care 9 sesizări au fost transferate pentru anul 2013). Din numărul total de sesizări depuse în 2012 de către deputați și fracțiunile parlamentare, 23 de sesizări provin de la opoziția parlamentară, iar 5 sesizări de la coaliția de guvernare;

- ministrul justiției - 2 sesizări (1 sesizare a fost preluată din 2011 și 1 sesizare a fost depusă în 2012);

- avocatul parlamentar - 7 sesizări (2 sesizări au fost preluate din 2011, 5 sesizări au fost depuse în 2012, dintre care 1 sesizare a fost transferată în 2013);

- Curtea Supremă de Justiție - 5 sesizări (1 sesizare transferată pentru 2013);

- Comisia Electorală Centrală - 1 sesizare;

- Procurorul General - 1 sesizare (transferată pentru 2013);

Din cele 19 hotărâri pronunțate de Curte: 1 hotărâre a fost pentru interpretarea unor prevederi din Constituție; 14 hotărâri pentru controlul constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, una din hotărâri conținând și prevederi de confirmare a rezultatelor alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova; 1 hotărâre privind controlul constituționalității unei hotărâri de Guvern; 1 hotărâre privind soluționarea excepției de neconstituționalitate; 1 hotărâre privind validarea unui mandat de deputat; 1 hotărâre privind aprobarea Raportului pentru anul 2011 (vezi inclusiv diagramele nr.9 și nr.10).

În urma soluționării sesizărilor aflate pe rol în 2012, în 16 hotărâri Curtea s-a pronunțat asupra constituționalității sau neconstituționalității unor prevederi legale, după cum urmează (vezi inclusiv diagrama nr. 11):

- în 10 hotărâri cel puțin o prevedere legală din cele contestate a fost recunoscută constituțională;

- în 12 hotărâri cel puțin o prevedere legală din cele contestate a fost declarată neconstituțională.

Din cele 16 hotărâri, în 6 hotărâri, Curtea concomitent a recunoscut constituționale unele prevederi legale și a declarat neconstituționale alte prevederi legale.

Diagrama nr.1

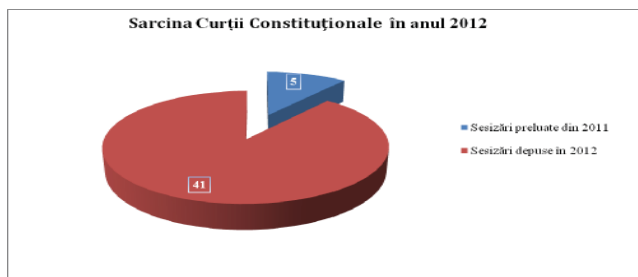

Diagrama nr.2

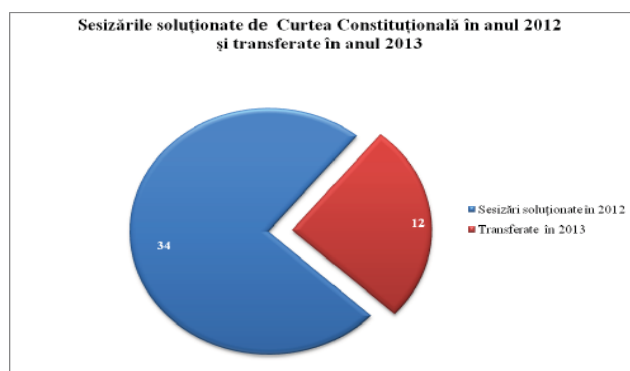

Diagrama nr.5

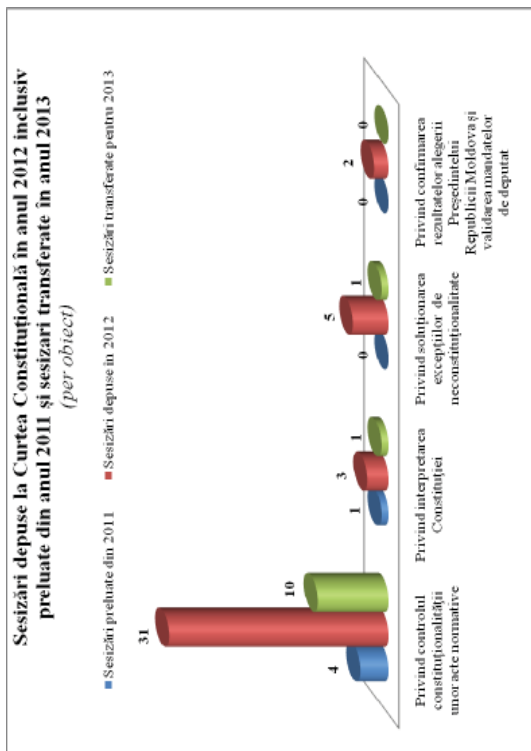

Diagrama nr.6

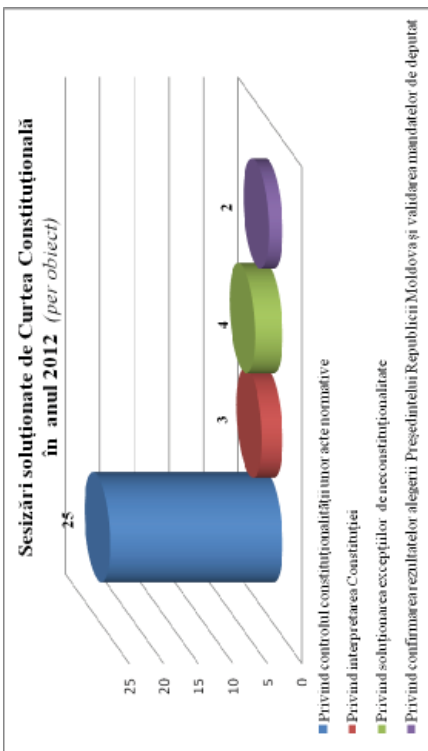

Diagrama nr.3

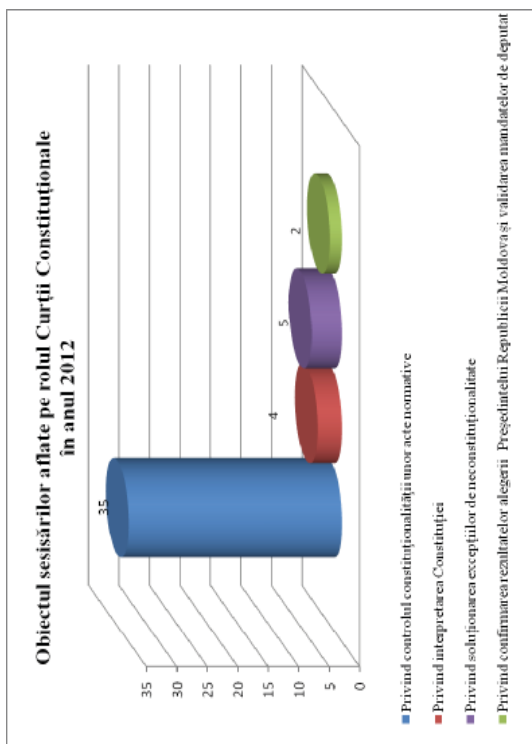

Diagrama nr.4

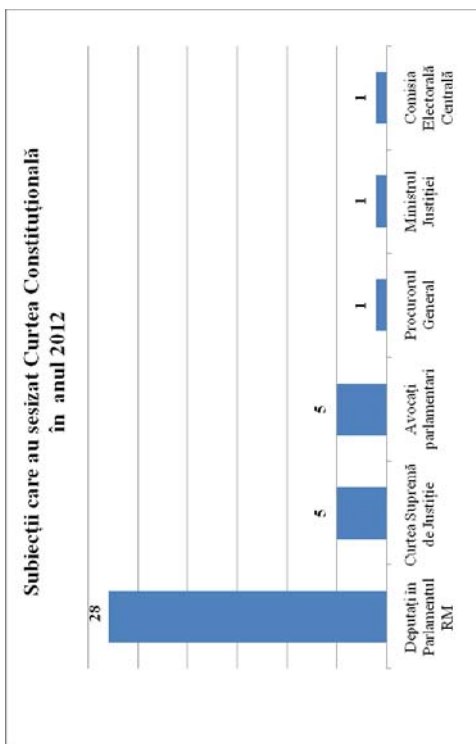

Diagrama nr.9

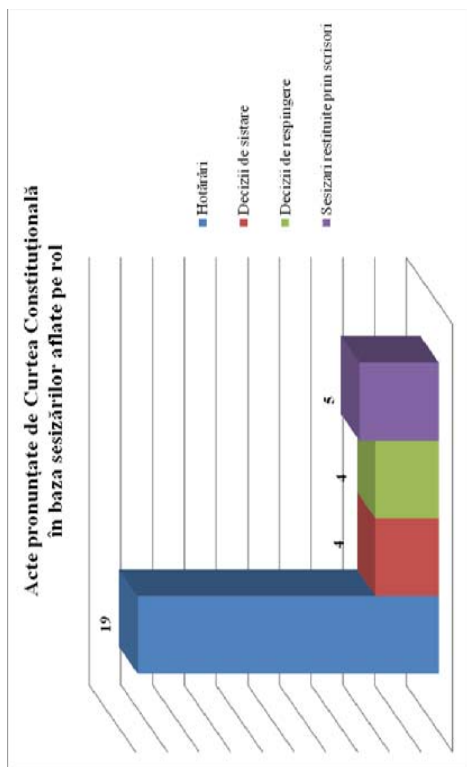

Diagrama nr.10

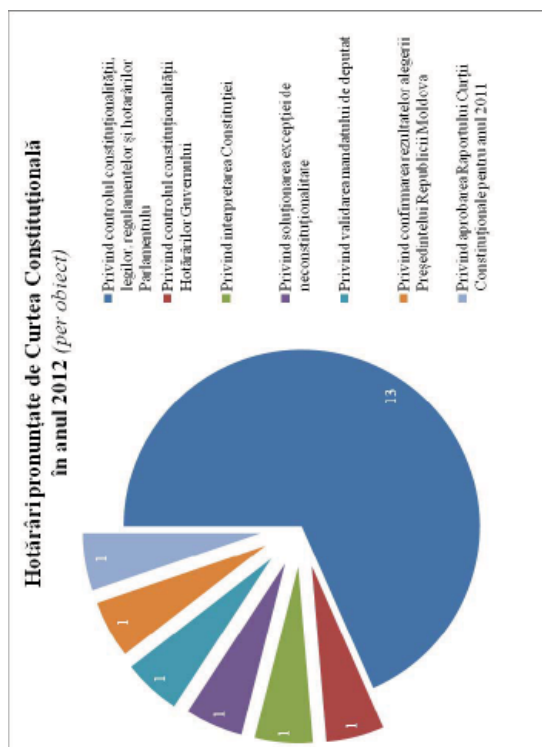

Diagrama nr.7

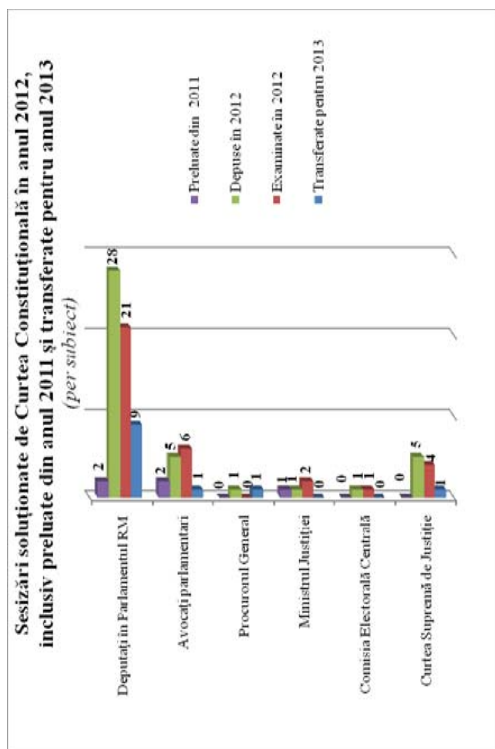

Diagrama nr.8

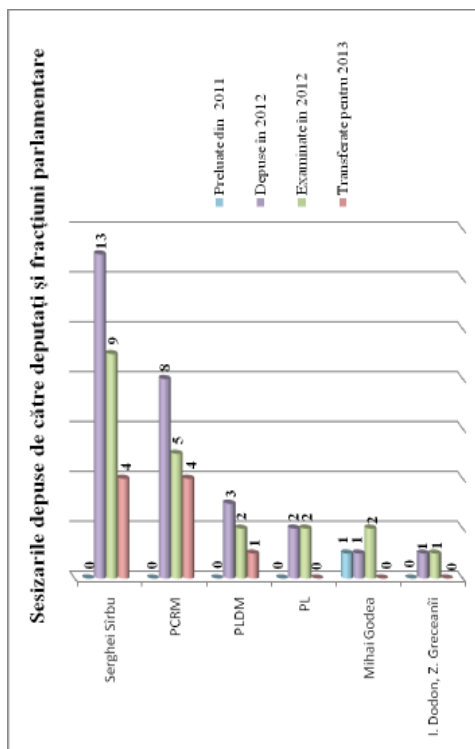
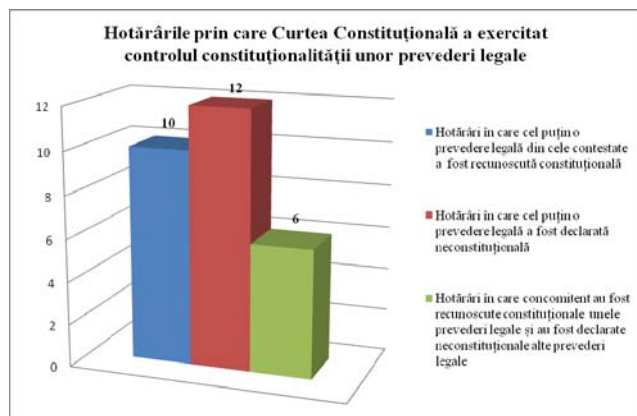

Diagrama nr.11

TITLUL IV EXECUTAREA ACTELOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

Actele Curții Constituționale sînt acte oficiale și executorii, pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. Actele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării hotărârii respective a Curții Constituționale.

Hotărârile și avizele Curții Constituționale sunt expediate părților, autorităților publice și factorilor de decizie ale căror acte au fost examinate de Curtea Constituțională, hotărârile și avizele se expediază de asemenea Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului, Guvernului, Curții Supreme de Justiție, Procurorului General și ministrului justiției.

Autoritățile publice sunt obligate să execute actele Curții Constituționale: Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar; Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de 2 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou.

Dacă la examinarea cauzei, Curtea Constituțională a constatat existența unor lacune în legislație, ea atrage atenția organelor respective, printr-o adresă, asupra lichidării acestor lacune. Adresa urmează să fie examinată de autoritatea vizată, care în termen de cel mult 3 luni urmează să informeze Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.

Curtea Constituțională reprezintă unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, care garantează supremația Constituției și realizarea principiului separației puterilor în stat, acest fapt impunând un deosebit respect față de această autoritate și determinând executarea actelor emise de Curte în termenele stabilite de lege.

Reiesind din cele invocate *supra*, este de menționat că din cele 12 hotărâri pronunțate în 2012, în care cel puțin o prevedere legală din cele contestate a fost declarată neconstituțională, până la data adoptării prezentului Raport, a expirat termenul de executare a 6 hotărâri. Din aceste 6 hotărâri, 2 hotărâri au fost executate în termen (HCC nr. 1 din 12.01.2012, HCC nr. 3 din 09.02.2012 și HCC nr. 5 din 10.04.2012), 1 hotărâre a fost executată cu încălcarea termenului stabilit de lege (HCC nr. 5 din 10.04.2012),

iar alte 3 hotărâri au rămas neexecutate (HCC nr. 7 din 24.05.2012, HCC nr. 10 din 12.07.2012 și HCC nr. 11 din 30.10.2012).

Examinând datele statistice, în anul 2012 nu se atestă un progres semnificativ în executarea hotărârilor Curții, în raport cu anul 2011.

Astfel, din cele 5 hotărâri pronunțate în 2011, în care cel puțin o prevedere legală din cele contestate a fost declarată neconstituțională, 2 hotărâri au fost executate în termen (HCC nr. 5 din 18.02.2011, HCC nr. 28 din 22.12.2011), 2 hotărâri au fost executate cu încălcarea termenului stabilit de lege (HCC nr. 12 din 07.06.2011, HCC nr. 15 din 13.09.2011), iar 1 hotărâre a rămas neexecutată (HCC nr. 27 din 20.12.2011).

La fel, în anul 2012 au fost expediate Parlamentului 7 adrese, iar Curtea Constituțională nu a fost informată despre executarea nici uneia dintre acestea.

TITLUL V RELAȚII EXTERNE

A. Colaborări

În anul 2012, în contextul relațiilor externe ale Curții Constituționale, au avut loc mai multe evenimente semnificative.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova și-a continuat activitatea de consolidare și extindere a relațiilor de cooperare cu instituții similare la nivel european și mondial în calitate de membru cu drepturi depline a 4 structuri internaționale: Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), Asociația Curților Constituționale care utilizează parțial limba franceză (ACCPUF), Conferința Curților Constituționale Europene (CCCE) și Conferința Mondială a Justiției Constituționale.

Ca și în anii precedenți, Curtea Constituțională a transmis Comisiei de la Veneția pentru publicare în Buletinul de jurisprudență constituțională rezumatele celor mai importante hotărâri ale sale și a solicitat opinia experților-membri ai Comisiei în anumite chestiuni. Astfel, la 15 noiembrie 2012 Curtea a solicitat Comisiei de la Veneția să se pronunțe asupra sesizărilor privind interzicerea utilizării de către partidele politice a simbolurilor regimului totalitar comunist și limitarea imunității judecătorilor în cazul infracțiunilor de corupere pasivă și trafic de influență. Avizele *amicus curiae* urmează să fie adoptate în cadrul celei de-a 94-a Sesiuni plenare a Comisiei, la 8-9 martie 2013.

Dezvoltarea relațiilor bilaterale și internaționale constituie una dintre prioritățile instituției. Curtea Constituțională a Republicii Moldova a primit în vizită, în perioada 21-24 noiembrie 2012, o delegație a Tribunalului Constituțional al Poloniei. Delegația a fost condusă de președintele Andrzej Rzeplinski, însoțit de judecătorii Mirosław Granat și Wojciech Hermeliński, și de directorul cabinetului președintelui, Adam Jankiewicz. Aceasta a fost prima vizită în Republica Moldova a reprezentanților Tribunalului Constituțional al Poloniei, în cadrul formatului de cooperare bilaterală.

Programul vizitei a inclus o serie de întreveneri la nivel înalt și participarea la evenimente ce vizează consolidarea relațiilor moldo-poloneze. Membrii delegației s-au întâlnit cu Prim-ministrul Vlad Filat, cu Prim-vicepreședintele Parlamentului Republicii Moldova, Vlad Plahotniuc, cu Președintele Curții Supreme de Justiție, Mihai Poalelungi, cu Secretarul General al Aparatului Președintelui Republicii Moldova, Ion Păduraru, și cu Președintele Asociației Judecătorilor, Ion Druță.

În cadrul întrevenerilor la nivel înalt au fost abordate acțiunile întreprinse de Republica Moldova în realizarea obiectivelor de integrare europeană, în special în domeniile juridic, politic și economic, precum și experiența Poloniei în calea spre integrare europeană. Totodată, oficialii au

făcut o trecere în revistă a relațiilor bilaterale, fiind dată o apreciere înaltă calității și consistenței dialogului politic între Republica Moldova și Polonia, inclusiv sprijinului deplin acordat țării noastre de Polonia în procesul integrării europene. Delegația a reconfirmat disponibilitatea Poloniei de a susține și în continuare Republica Moldova în realizarea obiectivelor pe care și le-a propus.

În context, la 22 septembrie 2012 la Batumi, a fost semnat Memorandumul de cooperare între Curtea Constituțională a Republicii Moldova și Curtea Constituțională a Georgiei, acesta fiind al cincilea acord bilateral, semnat de Curte cu autoritățile de jurisdicție constituțională din alte state. Celelalte patru acorduri au fost semnate cu Curtea

Constituțională a României, Ucrainei, Federației Ruse și Azerbaidjan.

În scopul continuării și dezvoltării relațiilor și acțiunilor comune cu partenerii Curții, la 18 septembrie 2012 a fost semnat Acordul de colaborare cu Institutul pentru cooperare Internațională al Fundației germane „Hanns Seidel” cu sediul la München, având ca obiect promovarea democrației în Republica Moldova și susținerea în domeniul reformelor constituționale. La aceeași dată a avut loc lansarea volumului „*Constituția Republicii Moldova. Comentariu*”, editat cu sprijinul financiar al Fundației, lucrarea fiind rezultatul proiectului comun al celor două instituții.

B. Participări

Participări la conferințe, seminare, vizite de lucru ale judecătorilor Curții Constituționale în 2012				
Data	Numele persoanei	Tipul întrunirii	Locul întrunirii	Genericul
27 ianuarie	Dna V.Șterbeț, judecător al CC	Inaugurarea noului an judiciar la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, ședință solemnă și seminar tematic	Strasbourg Franța	„Asigurarea unei mai mari implicări a jurisdicțiilor naționale în sistemul Convenției”
31 ianuarie	Judecătorii CC	Donarea colecției de 128 de volume, cuprinzând hotărârile Curții Constituționale Federale a Germaniei, de către Fundația germană pentru Cooperare Juridică Internațională (Fundația IRZ)	Chișinău, RM	Consolidarea relațiilor de colaborare cu Fundația IRZ
23-24 martie	Dl V.Zaporojan, judecător-asistent la CC, dna R.Secrieru, Secretar General, dl R.Plămădeală, specialist în Secția relații externe	Congresul 14 Internațional dedicat dreptului constituțional comparat și european	Regensburg, Germania	„Curțile constituționale și politice”
13-14 aprilie	Dna R.Secrieru, Secretar General al CC, dna M. Beschieru, șef al Secției relații externe	Conferința a 5-a a secretarilor generali ai curților constituționale și instanțelor echivalente	Erevan, Armenia	„1. Termene procedurale. 2. Reacții la criticile aduse hotărârilor Curții”
20 aprilie	Dna V.Șterbeț, judecător al CC, și dna R.Secrieru, Secretar General	Masă rotundă, organizată de Biroul local al Asociației avocaților americani „Inițiativa pentru supremația legii” (ABA ROLLI Moldova)	Chișinău, RM	„Unificarea practicii judecătorești. Fortificarea rolului precedentului judiciar”
25-28 aprilie	Dna E.Safaleru și dl V.Pușcaș, judecători ai CC	Festivități și simpozion internațional, consacrate celei de-a 50-a aniversări a Curții Constituționale a Republicii Turcia	Ankara și Istanbul	„Evoluția drepturilor și libertăților în secolul XXI și rolul curților constituționale”
12 mai	Dl A.Tănase, Președintele CC	Colocvii internațional, organizat de Centrul de Drept Constituțional și Instituții Politice	București, România	„Excepția de neconstituționalitate în România – 100 de ani”
21-22 mai	Dna R.Secrieru, Secretar General al CC	Seminarul internațional UniDem, organizat de Comisia de la Veneția, Universitatea din Helsinki și Asociația internațională de drept constituțional	Helsinki, Finlanda	„Designul constituțional”
31 mai - 2 iunie	Dna V.Șterbeț, judecător al CC	Reuniunea a 11-a a Consiliului mixt al justiției constituționale, Comisia de la Veneția	Brno, Cehia	Cooperarea curților constituționale cu Forumul de la Veneția, avize și opinii ale Comisiei de la Veneția, activități de cooperare, baza de date CODICES, miniconferința „Statul de drept”

7 - 8 iunie	Dna E.Safaleru și dl P.Railean, judecători ai CC	Conferință internațională consacrată aniversării a 20-a a Curții Constituționale a Republicii Albania	Tirana, Albania	„Separarea și echilibrul puterilor – rolul controlului constituțional”
21-22 iunie	Judecătorii V.Șterbeț, E.Safaleru, V.Pușcaș și P.Railean, R.Secrieru, Secretar General, și M.Beschieru, șefa Secției relații externe	Manifestări dedicate celei de-a 20-a aniversări a Curții Constituționale a României și împlinirii a 100 de ani de la afirmarea controlului de constituționalitate în România, conferință internațională	București, România	„Controlul de constituționalitate – tradiție și perspective”
4-6 iulie	Dna R.Secrieru, Secretar General al CC	Congresul 6 al ACCPUF, găzduit de Consiliul Constituțional din Maroc	Marrakech, Regatul Maroc	„Cetățeanul și justiția constituțională”
6-7 iulie	Dnii V.Pușcaș și P.Railean, judecători ai CC	Conferință regională a curților constituționale din regiunea Mării Negre, organizată de Comisia de la Veneția	Batumi, Georgia	„Dreptul la egalitate: domeniul de aplicare a protecției constituționale”
29 august – 1 septembrie	DI A.Tănase, Președintele CC, dna R.Secrieru, Secretar General, M.Beschieru, șefa Secției relații externe	Conferință internațională și festivități prilejuite de Ziua Constituției Republicii Kazahstan, la invitația Consiliului Constituțional	Astana și Alma-Ata, Kazahstan	„Constituția - baza modernizării societății și a statului”
9-11 septembrie	DI A.Tănase, Președintele CC, dna R.Secrieru, Secretar General	Reuniunea pregătitoare (Cercul Președinților) a celui de-al XVI-lea Congres al Conferinței Curților Constituționale Europene, a cărui președinție este deținută pentru o perioadă de 3 ani de Curtea Constituțională a Austriei	Viena, Austria	Adoptarea unor rezoluții privind organizarea Congresului XVI al CCCE, care se va desfășura în 2014
20-22 septembrie	DI A.Tănase, Președintele CC, dnele R.Secrieru, Secretar General, L.Rusu, șef al Secției expertiză juridică	Seminar internațional cu participarea Curților Constituționale din statele Parteneriatului Estic, organizat de Curtea Constituțională a Georgiei	Batumi, Georgia	„Rolul curților constituționale din statele Parteneriatului Estic în procesul armonizării legislației naționale cu acquis-ul comunitar”
5-6 octombrie	Dna V.Șterbeț, judecător al CC, dna T.Berladean, referent al judecătorului	Cea de-a XVII-a Conferință internațională, cu participarea curților constituționale ale noilor democrații	Erevan, Armenia	„Interacțiunea curților constituționale și a altor instituții în asigurarea executării hotărârilor instanțelor constituționale”
10 octombrie	Dna V.Șterbeț, judecător al CC	Eveniment festiv dedicat aniversării a 20-a de la înființarea Fundației „Hanns Seidel” în România	București, România	„Pace, securitate și dezvoltare – responsabilitate pentru Europa”
5-9 noiembrie	DI A. Tănase, Președintele CC, dna R.Secrieru, Secretar General	Întâlniri cu înalți oficiali ai Curții Europene a Drepturilor Omului, Consiliului Europei, Comisiei de la Veneția, Curții Europene de Justiție, Comisiei Europene și Parlamentului European, organizate de Fundația „Konrad Adenauer” în cadrul Programului Statul de Drept Europa de Sud-Est	Strasbourg, Luxembourg, Bruxelles	Întâlniri de dialog

Pe parcursul anului 2012 au avut loc întrevederi și întâlniri de lucru ale Președintelui Curții Constituționale și judecătorilor constituționali cu delegația Comisiei Comune pentru Integrare Europeană a Parlamentului României și Parlamentului Republicii Moldova, în frunte cu Președintele Comisiei pentru Politică Externă, dl Titus Corlățean; cu membrii delegației Consiliului Național al Barourilor italiene (*Consiglio Nazionale Forense*), aflați la Chișinău cu ocazia semnării Acordului de colaborare între Uniunea Avocaților a RM și *Consiglio Nazionale Forense* din Italia; cu coraportorii Comisiei de monitorizare a obligațiilor și angajamentelor asumate de statele membre ale Consiliului Europei, APCE.

TITLUL VI

ASIGURAREA TRANSPARENȚEI ÎN ACTIVITATEA CURȚII CONSTITUȚIONALE. PUBLICAȚII

A. Pagina-web. Baza de date

Punctul de contact în politica de comunicare a Curții îl reprezintă noua pagină-web www.constcourt.md. Aceasta pagină este actualizată în mod regulat, în special cu știri privind deciziile Curții în cazuri importante, iar utilizatorii se pot abona la o selecție de feed-uri RSS de știri pentru actualizări.

Pagina-web oferă o gamă largă de informații cu privire la activitatea Curții. Vizitatorii site-ului vor găsi: detalii despre rolul și atribuțiile, componența și structura Curții, activitatea jurisdicțională; comunicatele de presă cu privire la hotărârile adoptate, precum și cele ce vizează relațiile externe ale Curții, rapoarte statistice și de altă natură, precum și informații generale, galerii foto și prezentări video despre activitatea Curții.

Informația despre sesizările depuse la Curte, precum și deciziile emise în baza acestora, poate fi găsită în meniul „activitatea jurisdicțională” sau prin intermediul comunicatelor de presă ale Curții, în timp ce audierile pot fi vizualizate prin intermediul webcast-urilor.

Pagina-web conține, de asemenea, baza de date CCDOC, care sistematizează întreaga jurisprudență a Curții, cu posibilitatea de descărcare a documentului căutat (pentru moment este parțial în proces de elaborare).

Baza de date CCDOC a noii pagini-web reprezintă o noutate, ce vine să ofere o mai bună și eficientă posibilitate de căutare a informației prin intermediul interfeței, care conține o serie de funcționalități de artă concepute pentru a facilita căutarea. Utilizatorii vor putea executa

căutări complexe utilizând gruparea după ani, după tipul documentului, în funcție de limba aleasă, precum și prin intermediul filtrelor suplimentare. Totodată, baza de date posedă un sistem avansat de căutare, într-o varietate de tipuri de documente, folosind diferiți termeni. Astfel, prin lansarea bazei de date, căutarea informației în jurisprudența Curții devine mai rapidă și eficientă.

B. Lansarea Comentariului la Constituția Republicii Moldova

Orice stat are nevoie de Constituție în calitate de instrument al integrării sociale, care să funcționeze realmente, prin spiritul și fiecă literă a sa. Consacrând valorile politice, ideologice și morale, sub semnul cărora este organizat și funcționează sistemul politic, Constituția reprezintă garanția esențială a ordinii de drept și urmărește instituirea unui echilibru politic și a armoniei sociale.

Pornind de la ideea că Constituția nu reprezintă un privilegiu al statului, ci aparține fiecărui om, ordonând viața lui socială, iar rolul justiției constituționale constă în asigurarea respectului pentru Constituție, pentru principiile democratice și drepturile fundamentale, în consolidarea democrației și progresului social, s-a decis elaborarea Comentariului la Constituție.

Comentariul la Constituția Republicii Moldova este o lucrare originală și complexă, prima de acest gen în Republica Moldova. În lucrare normele constituționale sunt analizate prin prisma teoriei generale a dreptului, a doctrinei constituționale și a jurisprudenței Curții Constituționale.

Pornind de la faptul că Legea Supremă este izvorul principal al tuturor ramurilor de drept, Comentariul are drept scop afirmarea și consolidarea constituționalismului în Republica Moldova.

Comentariul urmează să contribuie la eficientizarea justiției constituționale, având în vedere că rolul Curții Constituționale rezidă în garantarea supremației Constituției, asigurarea realizării principiului separării puterii de stat în puterea legislativă, cea executivă și cea judecătorească și garantarea responsabilității statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

La realizarea acestui comentariu au contribuit judecătorii Curții, precum și juriști de vază (teoreticieni și practicieni) din Republica Moldova. Comentariul la Constituția Republicii Moldova a fost editat de Curtea Constituțională cu sprijinul financiar al Fundației „Hanns Seidel” din Germania.

Anexă

Hotărârile pronunțate de Curtea Constituțională în anul 2012

Nr. d/o	Nr. hotărârii	Nr. sesizării
1.	Hotărârea nr.1 din 12.01.2012 privind controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.266 din 23 decembrie 2011 cu privire la rezultatele alegerilor ordinare pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova	Sesizarea nr.37a/2011
2.	Hotărârea nr.2 din 24.01.2012 cu privire la aprobarea Raportului privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2011	
3.	Hotărârea nr. 3 din 09.02.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.163 din 22 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative	Sesizarea nr.30a/2011
4.	Hotărârea nr.4 din 19.03.2012 cu privire la controlul constituționalității unor hotărâri ale Parlamentului și confirmarea rezultatelor alegerii Președintelui Republicii Moldova	Sesizările nr.4e/2012 și nr.5a/2012
5.	Hotărârea nr.5 din 10.04.2012 pentru controlul constituționalității prevederilor articolelor 4 alin.(2) lit.a) și b), 9 alin.(1) și 13 alin.(1) lit.c) din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare	Sesizarea nr.39a/2011
6.	Hotărârea nr.6 din 03.05.2012 pentru controlul constituționalității alineatului 3 al articolului 3 din Legea nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I	Sesizarea nr.35a/2011

7.	Hotărârea nr.7 din 24.05.2012 pentru controlul constituționalității unor dispoziții ale Legii nr.1234-XIV din 22.09.2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova	Sesizarea nr.1a/2012
8.	Hotărârea nr.8 din 19.06.2012 privind interpretarea articolelor 68 alin.(1), (2) și 69 alin.(2) din Constituție	Sesizarea nr.8b/2012
9.	Hotărârea nr.9 din 28.06.2012 pentru controlul constituționalității sintagmei "orice membru" din alineatul (1) articolul 10 al Legii nr.950-XIII din 19 iulie 1996 "Cu privire la colegiul disciplinar și la răspunderea disciplinară a judecătorilor", cu modificările și completările ulterioare, în partea în care Procurorul General, membru de drept al Consiliului Superior al Magistraturii, i se atribuie dreptul de a intenta proceduri disciplinare în privința judecătorilor	Sesizarea nr.6a/2012
10.	Hotărârea nr.10 din 12.07.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la statutul deputatului în Parlament	Sesizarea nr.7a/2012
11.	Hotărârea nr.11 din 30.10.2012 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 28 lit.(a) din Legea cetățeniei Republicii Moldova nr.1024-XIV din 2 iunie 2000, cu modificările și completările ulterioare	Sesizarea nr.16g/2012
12.	Hotărârea nr.12 din 01.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 32 alin.(4) lit.j) din Legea nr.162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor	Sesizarea nr.12a/2012
13.	Hotărârea nr.13 din 06.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.897 din 23 iulie 2003, și din Anexa nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.864 din 17 august 2005	Sesizarea nr.17a/2012
14.	Hotărârea nr.14 din 15.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003	Sesizarea nr.21a/2012
15.	Hotărârea nr.15 din 04.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la exercitarea dreptului la inițiativă legislativă	Sesizarea nr.18a/2012
16.	Hotărârea nr.16 din 04.12.2012 privind validarea unui mandat de deputat în Parlamentul Republicii Moldova	Sesizarea nr.40e/2012
17.	Hotărârea nr.17 din 06.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr.260-XVI din 27 iulie 2006	Sesizarea nr.25a/2012
18.	Hotărârea nr.18 din 11.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea contenciosului administrativ nr.793-XIV din 10 februarie 2000	Sesizarea nr.20a/2012
19.	Hotărârea nr.19 din 18.12.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 18 din Legea nr.113 din 17 iunie 2010 privind executorii judecătorești	Sesizarea nr.34a/2012

5**DECIZIE**

**de sistare a procesului pentru controlul constituționalității
articolului 52 alin. (6) din Legea nr. 10-XVI din 3 februarie
2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice
(Sesizarea nr. 28a/2012)**

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:
DI Alexandru TÂNASE, *președinte, judecător-raportor*,
DI Dumitru PULBERE,
DI Victor PUȘCĂȘ,
DI Petru RAILEAN,
Dna Elena SAFALERU,
Dna Valeria ȘTERBEȚ, *judecătore*,
cu participarea dnei Ludmila Chihai, *grefier*,
Având în vedere sesizarea depusă la 2 august 2012,
înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 2 august 2012, în temeiul articolelor 25 lit. i) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. 1) lit. i) din Codul jurisdicției constituționale, de avocatul parlamentar, dl Anatolie Munteanu, pentru controlul constituționalității articolului 52 alin. (6) din Legea nr. 10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice, care stabilește condiția *vaccinării profilactice sistematice a copiilor pentru admiterea în colectivități și instituții educaționale și de recreere*.

2. Autorul sesizării a pretins, în special, că norma contestată aduce atingere dreptului la integritate fizică, dreptului copiilor la instruire și libertății de conștiință, fiind astfel contrară prevederilor articolelor 1 alin. (3), 4, 7, 15, 16, 35 alin. (1) și alin. (9), 54 din Constituție.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 4 octombrie 2012 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile scrise ale Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Educației și Ministerului Sănătății.

5. La ședința plenară publică a Curții autorul sesizării a participat personal. Parlamentul a fost reprezentat de dl Sergiu Chirică, consultant principal în cadrul Direcției juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Ion Bahnarel, director general al Centrului Național de Sănătate Publică.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

6. Prevederile relevante ale Constituției (M.O. nr. 1/1, 1994) sunt următoarele:

Articolul 4**Drepturile și libertățile omului**

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 16**Egalitatea**

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii

și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 24**Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică**

„(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.”

Articolul 28**Viața intimă, familială și privată**

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.”

Articolul 31**Libertatea conștiinței**

„(1) Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.”

Articolul 35**Dreptul la învățătură**

„(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

[...]

(9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților.”

Articolul 54**Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți**

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

7. Prevederile relevante ale Legii nr. 10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice (M.O., nr. 67/183, 2009) sunt următoarele:

Articolul 1**Obiectul și scopul legii**

„(1) Prezenta lege reglementează organizarea supravegherii de stat a sănătății publice, stabilind cerințe generale de sănătate publică, drepturile și obligațiile persoanelor fizice și juridice și modul de organizare a sistemului de supraveghere de stat a sănătății publice.

(2) Scopul prezentei legi este asigurarea condițiilor optime pentru realizarea maximă a potențialului de sănătate al fiecărui individ pe parcursul întregii vieți prin efortul organizat al societății în vederea prevenirii îmbolnăvirilor, protejării și promovării sănătății populației și îmbunătățirii calității vieții.”

Articolul 51**Prevenirea și controlul bolilor transmisibile**

„(1) Prevenirea și controlul bolilor transmisibile se efectuează prin următoarele acțiuni complexe de sănătate publică:

- 1) prevenirea răspândirii internaționale a bolilor;
- 2) supravegherea epidemiologică;
- 3) organizarea măsurilor de răspuns la urgențele de sănătate publică;
- 4) efectuarea vaccinărilor profilactice;
- 5) implementarea programelor de prevenire și control al bolilor;
- 6) asigurarea populației cu produse și servicii sigure pentru sănătatea umană;
- 7) siguranța și securitatea activităților ce implică utilizarea agenților biologici;
- 8) igiena personală și promovarea unui mod de viață sănătos;
- 9) igiena și salubritatea localităților.

(2) Lista bolilor transmisibile supuse înregistrării și notificării se aprobă de Ministerul Sănătății. [...]”

Articolul 52**Vaccinarea profilactică a populației**

„(1) Vaccinarea profilactică a populației împotriva bolilor infecțioase include vaccinări profilactice sistematice, vaccinări conform indicațiilor epidemiologice și vaccinări recomandate.

(2) Vaccinarea profilactică sistematică a populației este garantată și asigurată de stat la vârstele și pentru grupurile de populație stabilite în Programul național de imunizări.

(3) Lista bolilor infecțioase contra cărora se aplică vaccinarea profilactică sistematică și lista grupurilor de risc se aprobă de Ministerul Sănătății.

(4) Condițiile, indicațiile și modul de organizare a vaccinațiilor conform indicațiilor epidemiologice sunt stabilite de către Ministerul Sănătății.

(5) Modul de organizare a vaccinațiilor recomandate este stabilit de către Ministerul Sănătății.

(6) **Admiterea copiilor în colectivități și instituții educaționale și de recreere este condiționată de faptul vaccinării lor profilactice sistematice.**”

8. Prevederile relevante ale Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, amendată prin protocoalele adiționale la această convenție (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997, M.O. nr. 54-55/502, 1997), în continuare – „*Convenția Europeană*”, sunt următoarele:

**Articolul 2 din Protocolul adițional
Dreptul la instruire**

„Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice.”

9. Prevederile relevante ale Declarației Universale a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, adoptată la New York la 10 decembrie 1948, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea nr. 217-XII din 28 iulie 1990 (Veștile nr. 8/233, 1990), sunt următoarele:

Articolul 26

„1. Orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să fie gratuită, cel puțin în ce privește învățământul elementar și de bază. Învățământul elementar este obligatoriu. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie accesibil tuturor; accesul la studii superioare trebuie să fie deschis tuturor pe baza deplinei egalități în funcție de merit.

2. Educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului pentru drepturile

omului și pentru libertățile fundamentale. Ea trebuie să stimuleze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate popoarele și între toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activității Organizației Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

3. Părinții au, cu prioritate, dreptul să aleagă felul educației care urmează să fie dată copiilor lor.”

10. Prevederile relevante ale Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 16 decembrie 1966, adoptat la New York la 16 decembrie 1966 și ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea nr. 217-XII din 28 iulie 1990 (Veștile nr. 8/233, 1990), sunt următoarele:

Articolul 4

„Statele părți la prezentul Pact recunosc că în ce privește folosința drepturilor asigurate de către stat în conformitate cu prezentul Pact, statul nu poate supune aceste drepturi decât la limitările stabilite de lege, numai în măsura compatibilă cu natura acestor drepturi și exclusiv în vederea promovării bunăstării generale într-o societate democratică.”

Articolul 13

„1. Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la educație. Ele sunt de acord că educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane și a simțului demnității sale și să întărească respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Pe lângă aceasta, ele sunt de acord că prin educație orice persoană trebuie să devină capabilă de a juca un rol util într-o societate liberă, că educația trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase și să încurajeze dezvoltarea activităților Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

2. Statele părți la prezentul Pact recunosc că în vederea asigurării deplinei exercitări a acestui drept:

a) învățământul primar trebuie să fie obligatoriu și accesibil tuturor în mod gratuit;

[...]

3. Statele părți la prezentul Pact se angajează să respecte libertatea părinților și, atunci când este cazul, a tutorilor legali, de a alege pentru copiii lor instituții de învățământ altele decât cele ale autorităților publice, dar conforme cu normele minimale pe care le poate prescrie sau aproba statul în materie de educație și de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor în conformitate cu propriile lor convingeri. [...]”

ÎN DREPT

11. La 3 februarie 2009 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 10-XVI privind supravegherea de stat a sănătății publice, care reglementează organizarea supravegherii de stat a sănătății publice, stabilind cerințele generale de sănătate publică, drepturile și obligațiile persoanelor fizice și juridice și modul de organizare a sistemului de supraveghere de stat a sănătății publice.

12. Această lege are drept obiectiv asigurarea condițiilor optime pentru realizarea maximă a potențialului de sănătate al fiecărui individ pe parcursul întregii vieți prin efortul organizat al societății în vederea prevenirii îmbolnăvirilor, protejării și promovării sănătății populației și îmbunătățirii calității vieții.

13. Articolul 51 alin.(1) din lege prevede mai multe acțiuni complexe de sănătate publică îndreptate spre prevenirea și controlul bolilor transmisibile, printre acestea fiind menționată și efectuarea vaccinărilor profilactice.

14. Potrivit articolului 52 alin.(6) din lege, contestat în prezenta cauză: „*Admiterea copiilor în colectivități și instituții educaționale și de recreere este condiționată de faptul vaccinării lor profilactice sistematice.*”

15. Autorul sesizării consideră că prin norma articolului 52 alin. (6) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice are loc limitarea accesului copiilor la instruire, discriminarea copiilor în funcție de vaccinare/nevaccinare,

precum și limitarea dreptului părinților de a lua decizii privind sănătatea copiilor lor, inclusiv contrar convingerilor lor religioase și filozofice.

16. Curtea reține că prerogativa, cu care a fost investită prin art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție, privind controlul constituționalității legilor presupune stabilirea corelației dintre prevederile actelor legislative contestate și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

17. Pentru examinarea plângerilor care au fost prezentate în fața Curții, Curtea are din start sarcina de a identifica în ce măsură unul sau alt articol din Constituție poate conține dispoziții referitoare la drepturile și libertățile copiilor în ceea ce privește educația lor sau la cele ale părinților în ceea ce privește sănătatea copiilor lor, în special referitor la vaccinare.

18. Curtea constată că, sesizarea scrisă conține argumente și concluzii referitoare la încălcarea mai multor articole din Constituție, care nu sunt indicate expres. Pe de altă parte, autorul sesizării, deși a invocat conținutul material al normelor Constituției, în unele cazuri a făcut referire doar la articolele Convenției Europene, deși există norme corespundente în Constituție. Prin urmare, Curtea va examina problemele abordate în sesizare prin raportare la normele Constituției, operând, în același timp, cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional privitoare la drepturile fundamentale ale omului și jurisprudența Curții Europene.

19. În acest context, Curtea relevă că sesizarea în cauză reflectă patru problematici mai mult sau mai puțin conexe: 1) obligativitatea vaccinării – dreptul la integritate fizică; 2) condiționarea accesului în instituțiile școlare de vaccinarea obligatorie – dreptul la educație; 3) discriminarea copiilor nevaccinați privind accesul în instituțiile educaționale și de recreere; 4) ignorarea convingerilor religioase și filozofice ale părinților prin impunerea vaccinării copiilor – libertatea de conștiință.

20. Deși prevederile Constituției necesită a fi luate în considerare ca un tot întreg, Curtea constată că decizia care urmează a fi luată depinde în esență de conținutul și domeniul de aplicare a trei articole – 24, 31 și 35 – din Constituție.

21. Curtea reține că, ținând cont de ansamblul pretențiilor și argumentelor enunțate de autorul sesizării, chiar dacă el nu face referință expres la normele constituționale în acest sens, adițional articolelor invocate, problemele abordate au tangență cu dreptul la integritate fizică, garantat de articolul 24 din Constituție, în partea ce ține de abordarea principială a constituționalității obligației vaccinării populației, aceasta presupunând o intervenție asupra corpului uman indiferent de voința persoanei. Apoi, Curtea va examina dacă o abordare și o concluzie distinctă se impune în cazul copiilor, precum și în ce măsură este constituțională limitarea autorității parentale în acest sens. În consecință, Curtea va examina, în primul rând, sesizarea în temeiul articolelor 24 și 28 din Constituție, care garantează dreptul la integritatea persoanei și dreptul la viața privată și de familie.

22. În al doilea rând, Curtea va examina prevederile contestate sub raportul articolului 35 din Constituție, care conține dispoziții exprese referitoare la dreptul la educație. În acest context, Curtea reține că sintagma „colectivități și instituții educaționale și de recreere”, cuprinsă în norma contestată, excedează sferei instituțiilor de învățământ, în sensul învățământului obligatoriu garantat de stat. Prin urmare, raționamentul Curții privind respectarea dreptului la educație urmează a fi circumscris acestora din urmă.

23. În aceeași ordine de idei, pretenția autorului sesizării privind ignorarea convingerilor religioase și filozofice țin de libertatea de conștiință, garantată de articolul 31 din Constituție.

24. Curtea reține că articolele 1, 4, 7 din Constituție repre-

zintă substanța oricăror proceduri de control al constituționalității actelor legislative și nu au o semnificație autonomă.

25. De asemenea, articolele 16 și 54 completează celelalte dispoziții substanțiale ale Constituției. Ele nu au semnificație autonomă, deoarece se aplică prin raportare la un drept fundamental garantat de Constituție.

26. În cadrul deliberărilor, opiniile judecătorilor Curții s-au împărțit, **trei judecători** au votat pentru constituționalitatea normei contestate, iar alți **trei judecători** au optat pentru neconstituționalitatea normei, invocând argumentele care urmează.

1. Opinia judecătorilor Alexandru Tănase, Valeria Șterbet și Petru Railean

27. Acești trei judecători, care au votat pentru constituționalitatea normei, au examinat obiectul sesizării în raport cu articolul 24 separat și combinat cu articolele 28 și 54 din Constituție – în partea ce ține de obligativitatea vaccinării populației, în general, și a copiilor, în particular; articolul 35 separat și combinat cu articolele 16 și 54 din Constituție – în partea ce ține de condiționarea accesului în instituțiile școlare de vaccinarea obligatorie și discriminarea copiilor nevaccinați; articolul 31 din Constituție combinat cu articolul 54 din Constituție – în partea ce ține de ignorarea convingerilor religioase și filozofice ale părinților prin impunerea vaccinării copiilor.

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 24 SEPARAT ȘI COMBINAT CU ARTICOLELE 28 ȘI 54 DIN CONSTITUȚIE

28. În opinia autorului sesizării, prevederile articolului 52 alin. (6) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice, supuse controlului constituționalității, încalcă articolul 24 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.”

29. De asemenea, în viziunea autorului sesizării, prevederile contestate încalcă articolul 28 din Constituție, potrivit căruia:

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.”

30. În coraport cu normele contestate, autorul sesizării consideră că acestor drepturi li se aduc restrângeri nejustificate, contrar dispozițiilor articolului 54 din Constituție.

A. Argumentele autorului sesizării

31. Potrivit autorului sesizării, noțiunea de „viață privată” cuprinde, în primul rând, integritatea fizică și morală a persoanei. Astfel, statului îi revine obligația pozitivă de a adopta măsuri legislative de natură a asigura respectarea integrității fizice a persoanelor supuse unor intervenții medicale, spre a nu le expune unor consecințe grave ce ar putea rezulta din acestea.

32. În același sens, statului îi revine obligația de a asigura respectarea vieții private a copilului minor.

33. Întrucât corpul unei persoane reprezintă aspectul cel mai intim al vieții private, iar o intervenție medicală forțată, chiar minoră, constituie o ingerință în exercitarea dreptului la viața privată, la efectuarea unei intervenții medicale o importanță deosebită îl are acordul pacientului, exprimat benevol, în baza informațiilor multilaterale și exhaustive permise de la medic.

34. În viziunea autorului sesizării, cadrul normativ național prevede suficiente pârghii pentru a asigura menținerea sănătății populației.

35. În context, autorul sesizării consideră că responsabilitatea nemijlocită pentru sănătatea copilului le revine, în primul rând, părinților sau altor reprezentanți legali ai acestuia.

B. Argumentele autorităților

36. În opinia prezentată de Președintele Republicii Moldova se menționează că obligațiile statului în raport cu

individul includ protecția sănătății acestuia, care este un drept fundamental al omului, garantat de Constituție.

37. În viziunea Președintelui Republicii Moldova, asigurarea sănătății ființei umane include, printre altele, prevenirea bolilor infecțioase, cea mai eficientă metodă în acest sens fiind imunizarea sistematică a copiilor, deoarece facilitează reducerea semnificativă a morbidității prin maladii infecțioase, prevenite prin vaccinuri, precum și a invalidității cauzate de aceste maladii.

38. Potrivit Parlamentului și Ministerului Sănătății, vaccinarea profilactică sistematică a populației constituie o măsură luată pentru a asigura securitatea sănătății populației și pentru a preveni răspândirea bolilor infecțioase, ținând cont de faptul că bolile transmisibile au proprietatea de a se răspândi larg în rândurile populației, aducând enorme prejudicii sociale, cheltuieli de resurse materiale, financiare și umane, care depășesc de mii de ori resursele necesare pentru executarea măsurilor de prevenire.

39. În același timp, în viziunea celor două instituții, prevenirea prin vaccinări a bolilor transmisibile reprezintă cea mai eficientă investiție în sănătatea publică și contribuie la consolidarea socio-economică a familiei și a societății, deoarece prin imunizări este promovată sănătatea, fiind diminuate și prejudiciile de ordin medical, social și economic cauzate de boală, inclusiv suferința, invaliditatea sau decesul.

C. Aprecierii judecătorilor

a) Obligatorietatea vaccinării populației

1. Principii generale

40. Potrivit Curții Europene, esența Convenției Europene constă în respectul pentru demnitatea umană și pentru libertatea umană, iar noțiunile de autodeterminare și autonomie personală sunt principii importante care stau la baza interpretării garanțiilor sale (a se vedea hotărârea *Pretty v. Regatul Unit*, din 29 aprilie 2002, § 61 și 65).

41. Abilitatea de a-și trăi viața în concordanță cu propriile opțiuni include posibilitatea de a desfășura activități percepute a fi fizic dăunătoare sau periculoase pentru persoana în cauză. În domeniul asistenței medicale, chiar și în cazul în care refuzul de a accepta un tratament special ar putea conduce la un rezultat fatal, impunerea unui tratament medical fără consimțământul unui pacient adult abil mental ar interfera cu dreptul său la integritate fizică și ar aduce atingere drepturilor protejate de articolul 8 din Convenție (a se vedea hotărârea *Pretty*, precitată, § 62 și 63, precum și decizia Comisiei în cauza *Acmanne și alții v. Belgia* din 10 decembrie 1984).

42. Libertatea de a accepta sau refuza un tratament medical specific, sau de a opta pentru o formă alternativă de tratament, este vitală pentru principiile de autodeterminare și autonomie personală (a se vedea hotărârea *Martori v. Iehova din Moscova și alții v. Rusia*, din 10 iunie 2012, § 136).

43. Potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene (a se vedea, între altele, hotărârea *Matter v. Slovacia* din 5 iulie 1999, § 64-66), pentru ca să nu constituie o încălcare a articolului 8 din Convenția Europeană, o ingerință în respectarea dreptului la viață privată trebuie să fie "prevăzută de lege" (a), să urmărească unul din scopurile legitime prevăzute la alin. (2) al aceluiași articol (b) și să fie necesară într-o societate democratică pentru realizarea scopului legitim urmărit (c).

2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

a) Dacă vaccinarea obligatorie constituie o ingerință în dreptul la integritatea fizică a persoanei

44. Cei trei judecători au reținut că orice persoană fizică are dreptul de a dispune de ea însăși, prin aceasta garantându-se dreptul constituțional la integritate fizică și psihică și dreptul la viața intimă, familială și privată (articolele 24 și 28 din Constituție).

45. În context, potrivit prevederilor articolului 23 din

Legea ocrotirii sănătății, consimțământul pacientului este necesar pentru orice prestație medicală propusă (profilactică, diagnostică, terapeutică, recuperatorie).

46. Cei trei judecători consideră că, în măsura în care sesizarea vizează constrângerea de a urma vaccinuri obligatorii, ca tratamente medicale nonvoluntare, acestea duc la o ingerință în dreptul la respectarea integrității fizice a persoanei și a vieții sale private, garantate de articolele 24 și 28 din Constituție, precum și de articolul 8 § 1 din Convenția Europeană (a se vedea hotărârile *Salveti v. Italia*, din 9 iulie 2002 și *Matter v. Slovacia*, din 5 iulie 1999, § 64).

47. Prin urmare, acești trei judecători vor examina dacă o astfel de ingerință este prevăzută de lege, urmărește un scop legitim și este necesară într-o societate democratică pentru atingerea respectivului scop.

b) Dacă ingerința este prevăzută de lege

48. Articolul 36 din Constituție pune în sarcina statului să asigure gratuit un minim al asigurării medicale și să stabilească prin lege organică structura sistemului național de ocrotire a sănătății și mijloacele de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei.

49. Preluând coordonate juridice de principiu din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, articolul 36 din Constituție consacră un drept complex la ocrotirea sănătății. Acest drept ține de condiția umană la nivelul cerințelor actuale de viață, prin conținutul său asigurând cetățeanului păstrarea și dezvoltarea calităților sale fizice și mentale care să-i permită o reală și eficientă participare la întreaga viață politică, economică, socială și culturală.

50. Așa cum rezultă din prevederile instrumentelor juridice internaționale în acest domeniu, realizarea acestui drept implică obligațiile și eforturile statului pentru: scăderea mortalității noilor născuți și a mortalității infantile, precum și dezvoltarea sănătoasă a copilului; îmbunătățirea tuturor aspectelor igienei mediului înconjurător; profilaxia și tratamentul bolilor epidemice, endemice, profesionale și a altora, precum și lupta împotriva acestor maladii; crearea de condiții care să asigure servicii medicale și un ajutor medical în caz de boală etc.

51. În acest sens, potrivit articolului 3 din Legea ocrotirii sănătății, profilaxia este principiul fundamental în asigurarea sănătății populației, autoritățile administrației publice, unitățile economice fiind obligate să ia măsuri sociale și medicale orientate spre profilaxia primară a bolilor.

52. În conformitate cu articolul 17 din Legea ocrotirii sănătății, locuitorii republicii au dreptul la asigurarea sănătății, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex, apartenență socială și religie. Acest drept este asigurat prin păstrarea fondului genetic al țării, prin crearea de condiții de viață și muncă, prin garantarea unei asistențe medicale calificate, acordate în conformitate cu exigențele medicinei moderne, precum și prin apărarea juridică a dreptului la ocrotirea sănătății și la repararea prejudiciului cauzat sănătății. Păstrarea fondului genetic al țării este garantată printr-un complex de măsuri de asigurare a sănătății populației, prin prevenirea îmbolnăvirilor, dezvoltarea potențialului economic, social și cultural al țării, prin salubritatea mediului înconjurător. În acest scop, se efectuează, la nivel interdepartamental, investigații fundamentale și aplicative privitoare la starea fondului genetic în funcție de situația ecologică, se iau măsuri de profilaxie și de tratament pentru persoanele cu anomalii congenitale de dezvoltare și patologii, se prognozează tendințele de schimbare a tipului genetic al omului.

53. Legea nr. 10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice reglementează organizarea supravegherii de stat a sănătății publice, stabilind cerințele generale de sănătate publică, drepturile și obligațiile perso-

nelor fizice și juridice și modul de organizare a sistemului de supraveghere de stat a sănătății publice.

54. Articolul 51 alin.(1) din aceeași lege prevede mai multe acțiuni complexe de sănătate publică îndreptate spre prevenirea și controlul bolilor transmisibile, printre acestea fiind menționată și efectuarea vaccinărilor profilactice.

55. Potrivit articolului 52 din lege, vaccinarea profilactică a populației împotriva bolilor infecțioase include vaccinări profilactice sistematice, vaccinări conform indicațiilor epidemiologice și vaccinări recomandate.

56. Potrivit legii nominalizate, *vaccinarea profilactică sistematică* a populației este garantată și asigurată de stat la vârstele și pentru grupurile de populație stabilite în Programul național de imunizări, iar lista bolilor infecțioase contra cărora se aplică vaccinarea profilactică sistematică și lista grupurilor de risc se aprobă de Ministerul Sănătății.

57. În acest sens, prin Hotărârea Guvernului nr. 1192 din 23 decembrie 2010 pentru aprobarea Programului Național de Imunizare pentru anii 2011-2015, au fost stabilite bolile infecțioase împotriva cărora se efectuează vaccinarea obligatorie, precum și calendarul vaccinărilor.

58. Prin urmare, articolul 52 alin. (6) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice intervine în contextul normelor menționate *supra*, astfel ingerința având o bază legală.

c) Dacă ingerința urmărește un scop legitim

59. Articolul 54 alin. (2) din Constituție menționează ca scopuri legitime ale restrângerii unor drepturi și libertăți: interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, prevenirea tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejarea drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale sau garantarea autorității și imparțialității justiției.

60. Alineatul 2 al articolului 8 din Convenția Europeană precizează, în privința dreptului la respectarea vieții private și de familie, următoarele obiective legitime specifice: securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.

61. Potrivit articolului 1 alin.(2) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice, această lege are drept obiectiv asigurarea condițiilor optime pentru realizarea maximă a potențialului de sănătate al fiecărui individ pe parcursul întregii vieți prin efortul organizat al societății în vederea prevenirii îmbolnăvirilor, protejării și promovării sănătății populației și îmbunătățirii calității vieții.

62. În vederea realizării acestui scop, printre activitățile de bază în supravegherea de stat a sănătății publice se înscrie și *prevenirea maladiilor prin realizarea intervențiilor de prevenție primară și secundară* (articolul 4 pct.6) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice).

63. Potrivit pct. 1 din Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 1192 din 23 decembrie 2010 privind aprobarea Programului Național de Imunizare pentru anii 2011-2015:

„Bolile contagioase nu recunosc hotare și au proprietatea de a se răspândi pe larg printre populație, aducând enorme prejudicii sociale, cheltuieli de resurse materiale, financiare și umane, care depășesc de mii de ori resursele necesare pentru executarea măsurilor preventive. Un șir de boli contagioase cu înalt potențial epidemic și consecințe grave pot fi eficient prevenite prin vaccinări. Prevenirea bolilor transmisibile prin intermediul vaccinărilor reprezintă cea mai eficientă investiție în sănătatea publică, contribuind la stabilirea echității sociale și consolidarea socio-economică a familiei și societății. Prin imunizări se promovează sănătatea și sînt diminuate prejudiciile de ordin medical, social și economic cauzate de boală, printre care sînt suferința cauzată de boală, invaliditatea și decesul. Aspectul moral al

imunizărilor, recunoscut de comunitatea mondială, constă în faptul că fiecare om are dreptul la o viață lungă și fericită, fără prejudiciile cauzate de boală și consecințele ei.”

64. Cei trei judecători observă că problema imunizării populației este abordată la nivel global.

65. Astfel, Organizația Mondială a Sănătății a elaborat “Strategia globală de imunizare pentru anii 2006-2015”, potrivit căreia colaborarea împotriva bolilor de importanță publică, ce pot fi prevenite cu ajutorul vaccinurilor, și pregătirea pentru posibilitatea apariției unei boli cu potențial pandemic vor contribui în mod semnificativ la îmbunătățirea sănătății și securității globale. În acest sens, Strategia menționează, între altele, următoarele obiective de bază:

„Până în 2015, sau mai devreme:

[...]

- Reducerea morbidității și mortalității. Rata globală a morbidității și mortalității din cauza bolilor care pot fi prevenite prin vaccinare vor fi reduse cu cel puțin două treimi față de anul 2000.

- Asigurarea accesului la vaccinuri de calitate înaltă. Fiecare persoană eligibilă pentru imunizare, inclusă în programul național, va fi asigurată cu vaccinuri de calitate, în conformitate cu același program.

- Introducerea de noi vaccinuri. Imunizarea cu vaccinuri nou introduse va fi posibilă pentru toată populația eligibilă, în termen de cinci ani de la introducerea acestora.

- Consolidarea sistemelor. Toate planurile naționale de imunizare vor fi formulate ca componente integrante ale unui sector unic de resurse umane, de finanțare și logistică.”

66. Totodată, potrivit Recomandării Consiliului Europei nr. 1317 (1997) privind vaccinarea în Europa:

„Adunarea recomandă Comitetului de Miniștri să invite statele membre:

să elaboreze și să reactiveze programe publice complexe de vaccinare, ca fiind cele mai eficiente mijloace de prevenire a bolilor infecțioase, și să asigure supravegherea epidemiologică eficientă; [...]

67. În hotărârea *Solomakhin v. Ucraina* din 15 martie 2012, Curtea Europeană a statuat că:

“33. [...] Vaccinarea obligatorie, ca tratament medical involuntar, constituie o ingerință în dreptul la respectul vieții private a cuiva, ceea ce include integritatea fizică și psihică a unei persoane – drept garantat de Articolul 8 § 1. [...]

35. În continuare, Curtea reține faptul că o astfel de ingerință era prevăzută în lege și urmărea un scop legitim de protejare a sănătății. Rămâne a fi cercetat dacă această ingerință a fost necesară într-o societate democratică.

36. După părerea Curții, ingerința în integritatea fizică a reclamantului ar putea fi justificată de considerentul sănătății publice și necesitatea controlului răspândirii maladiilor infecțioase în regiune.”

68. Acești trei judecători constată că nu există niciun motiv să se îndoiască de faptul că ingerința urmărește scopul legitim de a proteja drepturile individului și ale populației la sănătate. Ei vor examina în continuare dacă ingerința este „necesară într-o societate democratică”.

d) Dacă ingerința este proporțională cu scopul urmărit

69. Noțiunea de necesitate implică faptul că ingerința corespunde unei necesități sociale imperioase și, în special, că este proporțională cu scopurile legitime urmărite. Pentru a determina dacă o ingerință este „necesară într-o societate democratică”, judecătorii vor ține cont de faptul că statul dispune de o anumită marjă de apreciere. În plus, ei nu pot să se limiteze la luarea în considerare în mod izolat a normei contestate, ci trebuie să aplice un standard obiectiv și să o analizeze în lumina cauzei luate în ansamblu (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârile CEDO *McLeod v. Regatul Unit*,

din 23 septembrie 1998, § 52 și *Olsson v. Suedia* (nr. 1), din 24 martie 1988, § 67-68).

70. În acest sens, potrivit datelor Ministerului Sănătății, anual, în lume sunt înregistrate aproximativ 10 milioane de decese la copii cu vârsta de până la cinci ani, o mare parte fiind cauzate de maladii transmisibile, precum rujeola, tetanosul etc., care pot fi prevenite prin vaccinare. Cuprinderea insuficientă cu vaccinări într-un șir de state are drept consecință faptul că, anual, la nivel global, circa 2,5 milioane de copii cu vârsta sub 5 ani decedează din cauza infecțiilor care pot fi prevenite prin vaccinări, inclusiv: 1,2 milioane de decese în urma infecțiilor care pot fi prevenite prin vaccinuri obișnuite incluse în Programul Extins de Imunizări și 1,3 milioane de decese cauzate de infecții contra cărora există vaccinuri elaborate și aprobate.

71. Potrivit Ministerului Sănătății, în anul 2010 cuprinderea globală cu vaccinări contra difteriei, tetanosului și tusei convulsive a fost de peste 85%, contra poliomielitei – 86%, rujeolei – 85%. Principala cauză a insuficienței imunizărilor cu toate tipurile de vaccinuri constă în posibilitățile financiare limitate ale unor state, și nu în ineficiența sau dauna vaccinurilor.

72. Tot din cauza nivelului insuficient al vaccinării, unele state s-au confruntat cu diverse epidemii, care puteau fi prevenite. Astfel, în anul 2010, în Tadjikistan, la importul virusului poliomieltic din India, s-a declanșat o epidemie, în cadrul căreia 6,2% din bolnavi au decedat, restul rămânând invalizi pe viață. Mai mult, de aici, virusul a fost exportat în Turkmenistan, Federația Rusă și Kazahstan. La fel, în 2011 state europene precum Franța, Italia, Spania, Germania, România, Ucraina, Bulgaria s-au confruntat cu epidemii de rujeolă, fiind înregistrate și decese, în pofida mijloacelor moderne de tratament.

73. În Republica Moldova, diminuarea cuprinderii cu vaccinuri la începutul anilor '90 ai secolului trecut, cauzată de deficiențele de finanțare pentru procurarea vaccinurilor, refuzul populației în contextul propagandei antivaccinale a determinat apariția epidemiilor de difterie (1994-1996: 888 bolnavi, dintre care 48 au decedat), tuse convulsivă (1991-1997: 3198 bolnavi), oreion (1996-1998: 28.845 cazuri; 2007-2008: 31.540 cazuri), rujeolă (2001-2002: 5386 cazuri), rubeolă (2001-2002: 11.824 cazuri).

74. Potrivit Ministerului Sănătății, în ultimii ani, datorită imunizărilor, Republica Moldova a reușit să mențină o situație epidemică favorabilă.

75. În context, situația epidemiologică favorabilă în linii mari depinde de doi factori principali: pătura imună înaltă la infecția respectivă în mediul populației generale și nivelul înalt de protecție specifică individuală, ceea ce este asigurat prin realizarea imunizărilor sistematice.

76. Potrivit Ministerului Sănătății, Programul Național de Imunizări garantează copiilor și tuturor cetățenilor acordarea gratuită a asistenței de imunizare cu vaccinuri eficiente, calitatea cărora corespunde standardelor mondiale și cerințelor Organizației Mondiale a Sănătății.

77. În context, în cauza *Solomakhin v. Ucraina*, precitată, Curtea Europeană a statuat că:

„36. [...] personalul medical a verificat compatibilitatea pentru vaccinare preliminar administrării vaccinului, fapt ce sugerează că au fost întreprinse măsuri pentru a se asigura ca intervenția medicală să nu fie în detrimentul reclamantului în așa măsura încât să se aducă atingere echilibrului între interesul integrității personale a reclamantului și interesul public de ocrotire a sănătății publice a populației. [...]”

39. În lumina considerațiilor sus-menționate, Curtea constată lipsa încălcării articolului 8 al Convenției în acest caz.”

78. Mai mult, în cauza *X v. Regatul Unit*, în care reclamații s-au plâns că copiii lor au suferit daune severe și

de durată sau chiar au murit ca urmare a administrării vaccinurilor, fosta Comisie Europeană a Drepturilor Omului a considerat că:

„[...] prima propoziție a articolului 2 din Convenția Europeană impune o obligație mai largă a statului decât cea care se conține în a doua propoziție. Sintagma „viața fiecărei persoane este protejată prin lege” obligă statul nu numai la abținerea de a nu lua „intenționat” viața cuiva, ci și la a întreprinde măsuri pentru a o păstra. Totuși, în acest caz, Comisia a dat câștig de cauză statului, dat fiind faptul că a avut loc un număr mic de decese, în contextul unei scheme de vaccinare, care a avut ca scop protecția sănătății întregii societăți prin eliminarea bolilor infecțioase, și nu poate fi vorba de lipsirea intenționată a vieții în sensul articolului 2 ori de faptul că statul nu a întreprins măsurile necesare pentru a salva vieți.

[...] în contextul acestui caz, unde vaccinarea este proiectată pentru a proteja sănătatea publică și care este obiectul unui sistem de control adecvat pentru a reduce la minimum riscurile, nu există nicio interferență cu dreptul la respectarea vieții private și de familie.”

79. Majoritatea vaccinurilor oferă protecție atât individului, cât și comunității din care acesta face parte sau cu care interacționează, deoarece bolile infecțioase se pot răspândi cu mare ușurință într-o colectivitate, de la un individ la altul. De aceea, programele de vaccinare vizează mai ales persoanele cu risc de îmbolnăvire. Imunizarea colectivă contracarează declanșarea epidemiilor. În context, programele de imunizare în masă pot înregistra eșecuri atunci când populația refuză vaccinarea sau când protecția prin vaccinare scade în timp, favorizând reapariția bolilor.

80. „Imunitatea colectivă” este prezentă într-o comunitate doar atunci când un procent ridicat al membrilor săi au fost imunizați împotriva unei anumite boli încât boala nu poate câștiga un punct de sprijin în comunitate. Astfel, obținerea și menținerea „imunității colective” nu doar îi protejează pe cei care au fost vaccinați, dar și pe cei care au un sistem imunitar deficitar, precum persoanele în etate, copii și cei care suferă de HIV.

81. Pe de altă parte, „imunitatea colectivă” nu numai reduce nivelul de suferință umană, ci și este cea mai rentabilă din punct de vedere al costurilor.

82. Prin urmare, având în vedere cele expuse și ținând cont de ansamblul intereselor puse în joc, acești trei judecători consideră că vaccinarea obligatorie a populației este proporțională scopului legitim urmărit, nefiind contrară prevederilor articolului 24 din Constituție.

β) Limitarea autorității parentale prin impunerea vaccinării copiilor

83. Cazurile referitoare la drepturile părintești vizează în esență dreptul la respectarea vieții private și de familie, garantat de articolul 28 din Constituție și de articolul 8 din Convenția Europeană.

84. Ocrotirea de către stat și societate a copilului constituie o preocupare politică, socială și economică de prim ordin.

85. Reieșind din prevederile articolelor 49 și 50 din Constituție, se atestă că statul urmează să garanteze fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale.

86. La fel, se observă că prin prisma prevederilor Convenției cu privire la drepturile copilului – act internațional fundamental în materie, statele semnatare s-au angajat să întreprindă toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute de Convenție.

87. Asigurarea statutului juridic al copilului, ca subiect independent, presupune sănătatea fizică și spirituală a acestuia, formarea conștiinței lui civice pe baza valorilor

naționale și general-umane, acordarea unei griji deosebite și protecției sociale.

88. De asemenea, potrivit tendințelor internaționale, o premisă pentru prosperarea statului și perpetuarea democrației constituie investirea morală, socială și culturală în generațiile viitoare și asigurarea unui regim special de asistență a copiilor și tinerilor întru realizarea drepturilor, intereselor și necesităților lor.

89. Potrivit articolului 23 din Legea privind ocrotirea sănătății, dacă pacientul are mai puțin de 16 ani, consimțământul este dat de reprezentantul său legal. La fel, potrivit Codului familiei, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului se asigură de părinți sau persoanele care îi înlocuiesc.

90. Cu toate acestea, respectivele prevederi nu ar putea în niciun caz să justifice ca un părinte să ia măsuri de natură să prejudicieze sănătatea sau dezvoltarea copilului său.

91. Astfel, potrivit prevederilor art. 47 din Legea ocrotirii sănătății, **părinții sunt obligați să aibă grijă de sănătatea copilului**, de dezvoltarea lui prenatală și postnatală, de educația lui fizică, spirituală și morală, să-i cultive un mod sănătos de viață. Părinții, alți reprezentanți legali, la solicitarea unităților medico-sanitare, trebuie să prezinte copilul pentru examinare medicală și aplicare a măsurilor de profilaxie. De asemenea, potrivit art. 15 alin. (3) din Legea privind drepturile copilului, părinții sunt obligați să respecte recomandările medicilor privind asigurarea dezvoltării normale a copilului în perioada pre- și postnatală.

92. Potrivit art. 24 din Convenția privind drepturile copilului:

„1. Statele părți recunosc dreptul copilului de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate posibilă și de a beneficia de serviciile medicale și de recuperare. Ele vor depune eforturi pentru a garanta că nici un copil nu este lipsit de dreptul de a avea acces la aceste servicii.

2. Statele părți vor depune eforturi pentru a asigura aplicarea efectivă a acestui drept și, în mod deosebit, vor lua măsurile corespunzătoare pentru:

a) reducerea mortalității infantile și a celei în rândul copiilor;

b) asigurarea asistenței medicale și a măsurilor de ocrotire a sănătății pentru toți copiii, cu accent pe dezvoltarea măsurilor primare de ocrotire a sănătății;

c) combaterea maladiilor și a malnutriției, inclusiv în cadrul măsurilor primare de ocrotire a sănătății, [...]”

3. Statele părți vor lua toate măsurile eficiente corespunzătoare în vederea abolirii practicilor tradiționale dăunătoare sănătății copiilor. [...]”

93. Imunizarea copiilor împotriva unei multitudini de agenți infecțioși a fost salutată ca fiind una dintre cele mai importante intervenții în sănătate din secolul 20. Vaccinările au eliminat infecțiile cu variolă și poliomielită la nivel mondial și au redus substanțial incidența difteriei, tetanosului, rujelei și infecțiilor invazive *Haemophilus influenzae*.

94. Cu toate acestea, bolile care pot fi prevenite prin vaccinare la copii, adolescenți și adulți continuă să constituie una din cauzele principale ale morbidității și mortalității.

95. În context, merită atenție faptul că succesul remarcabil al programelor de vaccinare a dus la o situație în care cei mai mulți părinți nu au o memorie legată de efectele devastatoare ale bolilor, precum poliomielită, rujeola și alte boli, ce pot fi prevenite prin vaccinare, ceea ce le face mai dificilă aprecierea beneficiilor imunizării.

96. Problema refuzului părinților de a-și imuniza copiii este importantă pentru societate, în special ținând cont de faptul că, potrivit Programului Național de Imunizare, majoritatea vaccinărilor obligatorii sunt prevăzute până la vârsta de 6-7 ani, cea mai mare parte fiind efectuate în primele 24 de luni de viață.

97. Părinții pot avea mai multe motive pentru a refuza imunizarea. Unii părinți se pot opune imunizării pentru motive religioase sau filozofice, unii pot obiecta la ceea ce pare a fi un atac dureros asupra copilului lor, iar alții pot crede că beneficiile imunizării nu justifică riscurile pentru copilul lor. Multe prejudecăți cu privire la riscurile imunizării nu sunt susținute de datele disponibile, iar acestea provin adesea din pretențiile nejustificate ale organizațiilor care propagă antivaccinarea.

98. Părinții care refuza nejustificat vaccinarea copiilor lor pun în pericol sănătatea acestora. Pe de altă parte, există situații în care o decizie părintească de a se abține de la imunizarea copilului supune alte persoane riscului de vătămare suficientă pentru a justifica intervenția forței de constrângere a statului.

99. Echilibrul între riscuri și beneficii pentru un anumit individ favorizează cel mai puternic imunizarea atunci când ratele de imunizare în comunitate sunt scăzute și prevalența bolii este mare.

100. Beneficiile unui program de vaccinare depășesc în mod clar riscurile la nivelul întregii populații, iar într-o comunitate bine imunizată derivă o protecție indirectă semnificativă în favoarea unui copil nevaccinat, care astfel beneficiază de această protecție indirectă asociată imunizării colective.

101. Însă pentru a putea beneficia de această protecție în baza imunității colective este necesar ca o anumită proporție a populației să fie vaccinată, care variază de la boală la boală, fiind, de exemplu, de circa 80% în cazul poliomielitei și de peste 90% în cazul pojarului.

102. Deși este adevărat că părinții sau alți reprezentanți legali sunt cei care hotărăsc să vaccineze sau nu copilul, acesta neavând nicio responsabilitate pentru această alegere, însă odată ce acel copil este trimis în colectivitate, un copil nevaccinat poate fi în siguranță dacă cel puțin 90% dintre membrii comunității sunt vaccinați. Însă dacă acest procent scade, toată lumea este supusă unui risc nejustificat.

103. Dimpotrivă, studiile arată că, dacă părinții vor continua să-și vaccineze copiii, în câteva generații vor dispărea și mai multe boli.

104. În context și ținând cont de constatările *supra* privind necesitatea vaccinărilor obligatorii, precum și având în vedere faptul că autorul sesizării nu a prezentat, iar acești trei judecători nu au identificat alte argumente care ar permite o concluzie diferită în privința vaccinării obligatorii a copiilor, consideră că limitarea autorității parentale în privința sănătății copilului prin impunerea vaccinării obligatorii este proporțională scopului legitim urmărit și nu este contrară prevederilor Constituției.

3. Concluzii generale

105. Având în vedere constatările menționate *supra*, cei trei judecători consideră că obligativitatea vaccinării populației, de principiu, nu contravine prevederilor Constituției, o astfel de interferență în dreptul la integritate fizică și la viața privată fiind justificată în acest caz de scopul legitim al protejării sănătății publice împotriva bolilor infecțioase transmisibile.

106. Prin urmare, ei vor examina dacă restricționarea accesului copiilor nevaccinați în instituțiile de învățământ constituie o încălcare a dreptului acestora la educație.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 35 SEPARAT ȘI COMBINAT CU ARTICOLELE 16 ȘI 54 DIN CONSTITUȚIE

107. Autorul sesizării pretinde că norma supusă controlului constituționalității aduce atingere dreptului copiilor la instruire și încalcă articolul 35 din Constituție, care prevede următoarele:

„(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul

general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare. [...]

(9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților."

108. Dreptul copilului la educație se desprinde și din articolul 2 al Protocolului nr.1 la Convenția Europeană, articolul 26 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum și articolul 28 din Convenția cu privire la drepturile copilului.

A. Argumentele autorului sesizării

109. Autorul sesizării consideră că norma contestată instituie o condiție nejustificată și discriminatorie pentru accederea în învățământul general obligatoriu.

110. Potrivit autorului sesizării, legiuitorul a prevăzut în cadrul normativ național suficiente pârghii pentru a asigura menținerea sănătății populației. Concomitent, consolidarea încrederii publicului în programele de imunizare a copiilor și în avantajele vaccinării, elaborarea strategiilor de comunicare va permite, în opinia autorului sesizării, organizarea supravegherii de stat a sănătății publice fără a restrânge un drept fundamental – dreptul la învățătură.

B. Argumentele autorităților

111. Potrivit opiniei scrise a Președintelui Republicii Moldova, articolul 52 alin.(6) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice restrânge dreptul copiilor la învățătură, stabilit prin articolul 35 alin.(1) din Constituție. Această restrângere însă este proporțională cu situația care o determină și este impusă cu scopul de a ocroti sănătatea copilului, a colectivităților școlare și a altor cetățeni din afara acestor colectivități, a societății în ansamblu, scopul final fiind garantarea dreptului la viață al fiecărui cetățean.

112. Parlamentul și Ministerul Sănătății consideră că norma contestată este în deplină concordanță cu prevederile Constituției, precum și ale actelor normative internaționale, la care Republica Moldova este parte, în vederea menținerii sănătății publice, situației epidemiologice favorabile, prevenirii bolilor transmisibile și rezultă din situația epidemiologică actuală.

113. Ministerul Educației susține că instituirea condiției vaccinării profilactice a copiilor prealabil înscrierii în instituțiile educaționale constituie o restrângere a dreptului la instruire, garantat de articolul 35 din Constituție. Ministerul Educației consideră această restrângere ca fiind neproporțională, având în vedere faptul că la admiterea în instituțiile educaționale este obligatorie prezentarea certificatului medical, ceea ce constituie o condiție suficientă pentru eliminarea factorilor de risc pentru viața și sănătatea tuturor copiilor.

C. Aprecierea judecătorilor

a) Neînscrierea în instituțiile de învățământ a copiilor nevaccinați

1. Principii generale

114. Cei trei judecători reiterează constatările Curții enunțate în Hotărârea nr. 27 din 29 septembrie 1998, potrivit căroră:

„Dreptul la învățătură constituie unul dintre cele mai importante drepturi sociale ale omului. Acest drept creează premisele necesare pentru afirmarea plenară a personalității și a demnității umane, precum și pentru dezvoltarea întregii societăți. De nivelul potențialului intelectual al persoanei depinde nu numai promovarea persoanei pe scara socială și statutul ei social, dar și progresul societății în ansamblu, evoluția vieții economice, sociale și culturale.

Constituția ocrotește prin art.35 dreptul persoanei la viața socială, dreptul la învățătură.[...] dreptul la învățătură este un drept complex prin conținutul său și prin numărul mare de subiecte implicate în realizarea lui. Este de remarcat nu numai multitudinea de componente ale conținutului acestui drept, dar și specificul juridic ce rezultă din îmbinarea libertății cu

obligatia, deoarece dreptul la învățătură este în același timp și o îndatorire. Aceasta explică obligativitatea unor forme de învățământ (învățământul general obligatoriu). [...] Dreptul la învățătură, ca drept fundamental, urmează să fie asigurat în așa mod încât să ofere tuturor șanse juridice egale, ceea ce implică neadmiterea discriminărilor și privilegiilor."

115. De asemenea, se reamintește că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că articolul 2 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană garantează, *inter alia*, un drept de acces la instituțiile de învățământ existente la un moment dat (a se vedea hotărârile „*Aspecte privind regimul lingvistic în școlile belgiene*” v. *Belgia*, din 23 iulie 1968, §4, și *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen v. Danemarca*, din 7 decembrie 1976, § 52).

116. În același timp, Curtea Europeană a constatat în privința dreptului la educație că există două obligații corelative: obligația statului de a crea instituții de învățământ, la care elevii să aibă un acces real, și obligația părintelui, tutorelui sau a reprezentantului legal de a înscrie minorii aflați în grijă în cadrul unei instituții acreditate de stat.

117. În acest sens, Curtea Europeană a statuat că părinții nu pot invoca, de exemplu, propriile lor convingeri religioase pentru a refuza copilului dreptul la instruire (a se vedea *Konrad și alții v. Germania*, decizia din 11 septembrie 2006).

118. În pofida importanței sale, dreptul la educație nu este absolut, ci poate fi supus unor limitări. Cu condiția ca să nu se aducă atingere substanței acestui drept, aceste limitări sunt permise prin implicare, deoarece dreptul de acces la educație „prin însăși natura sa necesită reglementare de către stat” (a se vedea hotărârea „*Aspecte privind regimul lingvistic în școlile belgiene*” v. *Belgia*, precitată, § 5, și *Campbell și Cosans v. Regatul Unit*, din 25 februarie 1982, § 41).

119. Reglementarea poate varia în timp și în spațiu, printre altele, în funcție de nevoile și resursele comunității și ale persoanelor fizice, precum și în funcție de caracteristicile distincte ale diferitelor niveluri de educație. În consecință, statul se bucură de o anumită marjă de apreciere în acest domeniu. Pentru ca restricțiile care sunt impuse să nu împiedice exercitarea dreptului în cauză într-o asemenea măsură, încât să afecteze însăși esența sa și să nu-l priveze de eficacitatea sa, este necesar ca acestea să fie previzibile pentru cei în cauză și să urmărească un scop legitim.

120. Cu toate acestea, spre deosebire de articolele 8 și 11 din Convenție, în acest caz nu există o listă exhaustivă de „scopuri legitime”, în conformitate cu articolul 2 din Protocolul nr. 1 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Podkolzina v. Letonia*, din 9 aprilie 2002, § 36). În plus, o limitare va fi compatibilă cu articolul 2 din Protocolul nr. 1 doar dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul legitim urmărit (*Leyla Şahin v. Turcia [MC]*, din 10 noiembrie 2005, § 154).

121. Articolul 2 din Protocolul nr. 1 nu implică în mod necesar un drept de acces la o anumită instituție de învățământ (*Simpson v. Regatul Unit*, din 24 februarie 1998). Mai mult decât atât, dreptul la educație nu exclude, în principiu, recurgerea la măsuri disciplinare, cum ar fi suspendarea sau excluderea dintr-o instituție de învățământ, în scopul de a asigura respectarea regulilor sale interne. Impunerea de sancțiuni disciplinare este o parte integrantă a procesului prin care o școală încearcă să realizeze obiectivul pentru care a fost instituită, inclusiv dezvoltarea și formarea caracterului și a abilităților psihice ale elevilor săi (a se vedea, în privința altor autorități, *Campbell și Cosans v. Regatul Unit*, precitată, § 33; a se vedea, de asemenea, cu privire la excluderea unui cadet de la o academie militară, *Yanasik v. Turcia*, decizia Comisiei din 6 ianuarie 1993, precum și excluderea unui student pentru fraudă, *Sulak v. Turcia*, decizia Comisiei din 17 ianuarie 1996).

*2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză***a) Dacă restricționarea accesului copiilor nevaccinați în instituțiile de învățământ constituie o ingerință în dreptul la instruire**

122. Cei trei judecători rețin că impunerea cerinței vaccinării obligatorii prealabile a copiilor pentru a fi admiși în instituțiile de învățământ are ca efect neînscriserea celor nevaccinați și, prin urmare, privarea acestora de accesul la instruire.

b) Dacă ingerința este prevăzută de lege

123. Având în vedere constatările de la paragrafele 48-58, aceștia revin la aceeași concluzie privind existența unei baze legale pentru ingerința în dreptul copiilor nevaccinați la instruire.

c) Dacă ingerința urmărește un scop legitim

124. Ținând cont de constatările de la paragrafele 59-68, acei trei judecători nu găsesc alte argumente care ar induce o concluzie diferită privind scopul ingerinței. Prin urmare, ei rețin că restricționarea accesului copiilor nevaccinați în instituțiile de învățământ urmărește raționamente de sănătate individuală și publică împotriva bolilor infecțioase transmisibile și a consecințelor acestora.

d) Dacă ingerința este proporțională scopului urmărit

125. Se reține că, în dezvoltarea normei legale, pct.10 subpct.3) din Hotărârea Guvernului privind aprobarea Programului Național de Imunizare pentru anii 2011-2015 specifică faptul că este condiționată admiterea în colectivitățile de copii, *în lipsa contraindicațiilor medicale*, doar a copiilor vaccinați în conformitate cu Programul Național de Imunizare.

126. De asemenea, analizând prevederile legale, pentru a fi admiși în colectivitățile de copii, acestora urmează a le fi administrate doar **vaccinurile obligatorii garantate de stat**, și anume, contra tuberculozei, hepatitei virale B, poliomielitei, difteriei, tetanosului, tusei convulsive, rujeolei, oreionului, rujeolei, infecțiilor cu *Haemophilus influenzae* tip b, cu rotavirus și cu pneumococci.

127. Se reține că administrarea vaccinurilor se efectuează cu scopul de a proteja viața și sănătatea oamenilor, iar schemele de imunizare sunt evaluate de autoritățile statului.

128. De asemenea, statul dispune de o serie de instrumente pentru a promova vaccinarea copiilor, precum informarea populației cu privire la beneficiile imunizării și riscurile contractării bolilor transmisibile, care pot fi prevenite prin vaccinare.

129. Pe de altă parte, studiile arată că instituirea cerinței legale a vaccinării obligatorii a copiilor prealabil înscrierii în instituțiile de învățământ rămâne a fi cea mai eficientă metodă.

130. De exemplu, toate cele 50 de state ale SUA solicită ca părinții să-și vaccineze copiii împotriva bolilor, precum rujeola și poliomielitea, inclusiv ca o condiție prealabilă pentru înscrierea lor în școlile publice.

131. Diverse studii arată că statele instituie imunizarea obligatorie ca o cerință prealabilă la înscrierea în școlile publice, deoarece aceasta este cea mai eficientă metodă de a păstra „imunitatea colectivă”.

132. Având în vedere faptul că „imunitatea colectivă” este în mod inerent o măsură preventivă, vaccinarea obligatorie a școlarilor ca o metodă de a perpetua „imunitatea colectivă” este mult mai puțin costisitoare pentru stat, furnizorii de asistență medicală și economie, decât tratarea victimelor unei boli după ce a apărut într-o comunitate. De exemplu, epidemia de rujeolă din anii 1989-1991 în Statele Unite ale Americii, care putea fi prevenită, a cauzat numai în costuri medicale directe cheltuieli de 100 de milioane de dolari. „Imunitatea colectivă” este, prin urmare, nu doar cea mai

eficientă metodă de prevenire a bolilor și a suferinței umane, ci și cea mai rentabilă din punctul de vedere al costurilor.

133. În acest sens, studiile efectuate în SUA arată eficacitatea condiționării vaccinării obligatorii pentru accesul în instituțiile de învățământ, în acest sens înregistrându-se pentru diferite boli și state creșteri de circa 5-15% a proporției celor vaccinați. În prezent, respectarea acestei cerințe asigură o cuprindere în proporție de peste 95% a populației.

134. De altfel, normele obligatorii de imunizare din Statele Unite au fost admise în mod repetat ca fiind un exercițiu rezonabil al puterii de poliție a statului, inclusiv în absența unei epidemii sau chiar a unui singur caz. Aceste norme au fost, de asemenea, recunoscute constituționale, chiar și pentru cazurile în care ele intrau în conflict cu convingerile religioase ale persoanelor fizice (a se vedea cauza *Jacobson v. Commonwealth of Massachusetts*, 197 U.S. 11 (1905)).

135. Potrivit Ministerului Sănătății, tendința de diminuare a nivelului imunizării, sub influența propagandei antivaccinale, reapărută în țară după 2009, creează un nou pericol de declanșare a epidemiilor. Astfel, dacă dintr-o generație de 40000 de copii 5% nu sunt vaccinați, numărul lor va constitui 2000 de copii, iar în 10 generații – respectiv 20000. La creșterea proporției celor nevaccinați până la 10%, numărul celor nevaccinați și, deci, neprotejați față de bolile transmisibile se va dubla. Astfel, se acumulează o masă critică, ce riscă să ducă la declanșarea epidemiilor.

136. În context, se reține că cele mai favorabile condiții pentru răspândirea epidemică a infecțiilor apar anume în colectivitățile de educație și instruire, unde se adună mulți copii și tineri, având un contact apropiat în spații restrânse.

137. Cei trei judecători acceptă argumentul Ministerului Sănătății că, prin impunerea acestor cerințe la înscrierea în instituțiile de învățământ, se creează condiții sigure ce favorizează educația și instruirea eficientă și exclud perturbarea procesului de studii, prin reducerea absenteismului legat de boală, starea precară a sănătății copilului după boală, măsurile antiepidemice și de carantină.

138. Pe de altă parte, în cazul nerespectării cerinței vaccinării obligatorii, legislația permite instruirea în cadrul altor forme de învățământ, ce nu presupun contactul cu colectivitățile, precum învățământul la distanță sau studiul individual.

139. Prin urmare, se consideră că norma contestată este proporțională scopului legitim urmărit și nu încalcă prevederile articolului 35 din Constituție.

b) Discriminarea copiilor nevaccinați în raport cu cei vaccinați la accesul în instituțiile de învățământ

140. Se reiterează faptul că articolul 16 nu are o existență independentă, dar joacă un rol important prin completarea celorlalte dispoziții ale Constituției, deoarece protejează persoanele aflate în situații similare de la orice discriminare în exercitarea drepturilor stabilite în aceste alte dispoziții.

141. În circumstanțele prezentei cauze, se consideră că inegalitatea de tratament pretinsă de autorul sesizării a fost suficient luată în considerare în constatările de mai sus, prin care Curtea a statuat că nu au fost încălcate prevederile Constituției.

142. Rezultă că nu există niciun motiv pentru examinarea separată a aceluiași fapt din punctul de vedere al articolului 16 din Constituție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Mitropolia Basarabiei v. Moldova*, din 13 decembrie 2001 § 134, și *Sidiropoulos și alții v. Grecia*, din 10 iulie 1998, § 52).

143. În orice caz, cei trei judecători consideră că diferențierea dintre copiii vaccinați și nevaccinați în privința accesului în colectivități se bazează pe criterii obiective și nu neagă protecția egală a legilor.

**III. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 31
COMBINAT CU ARTICOLUL 54 DIN CONSTITUȚIE**

144. Potrivit autorului sesizării, de obligația vaccinării nu sunt scutiți cei ce se opun din motive religioase sau filozofice, care sunt garantate de articolul 31 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.”

A. Argumentele autorului sesizării

145. În viziunea autorului sesizării, obligarea persoanelor de a-și vaccina copiii contrar convingerilor lor religioase și filozofice constituie o încălcare a liberei exercitări a religiei și a manifestării convingerilor filozofice.

B. Argumentele autorităților

146. Ministerul Sănătății recunoaște existența unei probleme pentru membrii unor culte religioase, care din cauza convingerilor nu admit anumite intervenții medicale.

C. Aprecierea judecătorilor

147. Cei trei judecători reamintesc că, astfel cum este consacrată în articolul 31 din Constituție, libertatea de conștiință este unul dintre fundamentele unei societăți democratice. Această libertate este, în dimensiunea sa religioasă, unul dintre elementele cele mai esențiale ale identității credincioșilor și ale concepțiilor lor de viață, dar este, de asemenea, un bun prețios pentru atei, agnostici, sceptici sau indiferenți.

148. Pluralismul și democrația, de asemenea, trebuie să se bazeze pe dialog și pe spiritul de compromis, care implică în mod necesar din partea persoanelor diferite concesi, care sunt justificate în scopul protejării și promovării idealurilor și valorilor unei societăți democratice. Necesitatea de a le proteja poate determina statul să restricționeze alte drepturi sau libertăți garantate de Constituție. Această căutare constantă a unui echilibru între diferite interese constituie fundamentul unei „societăți democratice”.

149. Atunci când în joc sunt aspecte legate de relația dintre stat și religie, între care pot exista divergențe profunde rezonabile într-o societate democratică, este necesar să se acorde o atenție deosebită rolului decidentului național.

150. Pentru a delimita întinderea acestei marje de apreciere, trebuie să se ia în considerare diversele interese care intervin, și anume, protecția drepturilor și a libertăților celorlalți, imperativele de ordine publică etc.

151. Se recunoaște că refuzul din motive religioase a unui tratament medical care ar putea salva viața este o problemă de o complexitate juridică semnificativă, care implică un conflict între interesul statului de a proteja viața și sănătatea cetățenilor săi și dreptul individului la autonomie personală în domeniul integrității fizice și credinței religioase (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea CEDO *Pretty v. Regatul Unit*, precitată, § 62).

152. Legislația Republicii Moldova privind vaccinarea obligatorie nu prevede scutiri religioase și de altă natură.

153. Cu toate acestea, cei care au obiecții religioase autentice privind vaccinarea nu reprezintă întreaga amenințare la adresa societății.

154. Deși multe religii organizate, inclusiv ortodoxismul, catolicismul și iudaismul, nu interzic vaccinările, mai multe culte religioase mai mici, mai ales Știința Creștină și Amish, se opun vaccinării pentru motive religioase. Alte persoane se opun vaccinării pentru alte motive, acestea variind de la convingerile filozofice sau morale nonreligioase, cum ar fi convingerea că vaccinurile ar interfera cu „amprenta genetică a naturii”, sau „din motive personale” nespecificate.

155. Cu toate acestea, deoarece ratele de imunizare în proporție de 100 % nu sunt necesare pentru a obține „imunitatea colectivă”, majoritatea statelor au ales să scutească anumite persoane de vaccinarea obligatorie, considerând că se poate obține „imunitatea colectivă” chiar dacă astfel de

persoane nu sunt vaccinate. Cele mai multe state scutesc pe cei ale căror convingeri religioase interzic vaccinarea, altele includ și scutiri bazate pe convingeri filozofice.

156. Datele din SUA arată că doar circa 0,64% din populație invocă motive religioase sau filozofice pentru a se opune vaccinării și că, această cifră chiar și înainte de anul 2000 nu depășea 2,5% din populație în niciunul din cele 50 de state.

157. Pe de altă parte, acordarea pe scară largă a unor asemenea scutiri pot să nu fie sustenabile pe termen lung, or, instituirea unor excepții prea largi ar putea submina beneficiile vaccinării obligatorii, cum ar fi menținerea „imunității colective”.

158. Există riscul ca persoanele nevaccinate, inclusiv din cauza unor contraindicații medicale (motive obiective), să sufere la apariția unei epidemii ca urmare a pierderii unei părți a „imunității colective” a comunității.

159. Cu toate acestea, se consideră că, având în vedere constatările de mai sus, statul poate adopta legi prin care să prevadă vaccinarea obligatorie, deoarece libertatea individului trebuie să fie subordonată uneori binelui comun și să fie supusă puterii de control al statului.

2. Opinia judecătorilor Victor Pușcas, Elena Safaleru și Dumitru Pulbere

160. În cadrul dezbaterilor asupra sesizării, acești trei judecători, de asemenea, au relevat importanța deosebită a supravegherii de stat a sănătății publice, a măsurilor de protejare și realizare a potențialului de sănătate al fiecărui individ, a acțiunilor complexe de sănătate publică îndreptate spre prevenirea și controlul bolilor transmisibile, profilaxia primară a maladiilor, inclusiv vaccinările profilactice.

161. Totodată, acești judecători consideră că, prin prevederile art.52 alin.(6) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice, care condiționează admiterea copiilor în colectivitățile și instituțiile educaționale și de recreere de „vaccinarea profilactică sistematică”, statul de fapt a prevăzut o condiție nejustificată și discriminatorie pentru accederea copiilor la învățământul general obligatoriu, astfel aducând atingere substanței dreptului la învățătură și încălcând flagrant dispozițiile art.16, 35, 54 din Constituție.

162. Potrivit normelor constituționale și internaționale, statul este responsabil pentru respectarea drepturilor și intereselor copilului, asigurarea sănătății fizice și spirituale și formarea conștiinței lui civice.

163. Art.36 alin.(1) din Constituție statuează că dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.

164. Atât dreptul la ocrotirea sănătății, cât și dreptul la învățătură sint drepturi constituționale fundamentale.

165. Art.35 din Constituție prevede că „dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare (alin.(1). Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților” (alin.(9)).

166. Prin introducerea prevederilor legale contestate, legiuitorul a garantat realizarea dreptului fundamental privind ocrotirea sănătății, suprimând, însă, un alt drept fundamental – dreptul la învățătură.

167. Învățământul în Republica Moldova constituie o prioritate națională (art.3 din Legea învățământului). Prin noțiunea de învățământ se înțelege un proces organizat de instruire și educare, prin care persoana atinge un anumit nivel de pregătire fizică, intelectuală și spirituală, stabilit de stat. Statul garantează dreptul la învățătură și asigură șanse egale de acces în instituțiile de stat de învățământ.

168. Ținându-se cont de necesitatea continuării educației și de particularitățile psihofiziologice de vârstă, sistemul de învățământ este organizat pe niveluri și trepte, unele din trepte fiind obligatorii (învățământul preșcolar, învățământul

primar, învățământul general). Pregătirea copiilor pentru școală este obligatorie de la vârsta de 5 ani. Școlarizarea devine obligatorie la atingerea vârstei de 7 ani.

169. Instituind învățământul general obligatoriu, statul este obligat să asigure prin toate mijloacele accesul copiilor în instituțiile educaționale și posibilitatea exercitării dreptului lor la instruire.

170. În Hotărârea nr.27 din 29.09.1998, Curtea Constituțională a subliniat: „Dreptul la învățătură, ca un drept fundamental, urmează să fie asigurat în așa mod, încât să ofere tuturor șanse juridice egale, ceea ce implică neadmiterea discriminărilor și privilegiilor.”

171. Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art.26 alin.(1), prevede: „Orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să fie gratuită, cel puțin în ce privește învățământul elementar și de bază. Învățământul elementar este obligatoriu”.

172. Articolul 2 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană garantează oricărei persoane dreptul la educație, la instruire, la învățământ, atunci când „beneficiarii” acestui drept sunt copiii. Părinții au dreptul să pretindă, iar statul, ca organizator al procesului educativ, are îndatorirea corespunzătoare ca în cadrul acestuia să fie respectate convingerile filozofice și religioase ale părinților.

173. Totodată, statele trebuie să asigure un învățământ de bază obligatoriu, la care să aibă acces toți membrii societății, indiferent de categoria socială sau calități. Școala este un instrument de socializare, de aceea socializarea trebuie să fie forțată, iar părinții nu pot îngredi accesul copiilor în instituțiile educaționale. („Nu se poate permite părinților să țină copii lor departe de școală și influențele altor copii. Școlile reprezintă societatea, și este în interesul copiilor de a deveni parte din acea societate”. Cauza *Fritz Konrad v. Germania*, din 11.09.2006, cererea nr.35504/03).

174. Preluând principiul constituțional al accesibilității învățământului, Legea învățământului reglementează accesarea copiilor în sistemul de învățământ (instituții educaționale) fără a institui condiții privind vaccinarea lor profilactică sistematică.

175. Statul are o obligație de rezultat, adică el este responsabil pentru încălcarea dreptului la educație ori de câte ori acest drept al persoanei este încălcat printr-un act al statului, fără instituirea anumitor condiții, inclusiv vaccinarea lor profilactică sistematică.

176. Fiind un drept relativ, dreptul la educație poate fi marcat de diverse tipuri de ingerințe. Condițiile ce trebuie îndeplinite în cazul restrângerii dreptului sunt: ingerința să fie prevăzută de o lege accesibilă și previzibilă, să vizeze un scop legitim, să fie necesară într-o societate democratică pentru atingerea scopului și să păstreze un raport rezonabil de proporționalitate între interesele balansate, între scopul urmărit și mijloacele folosite.

177. Natura restricției fiind criteriul după care se apreciază proporționalitatea ingerinței aduse unui drept constituțional, acești trei judecători constată că măsura luată de autoritățile naționale prin adoptarea normei legale contestate aduce atingere substanței dreptului la învățătură. Or, urmând logica normei, copiii care, din diferite motive, n-au fost imunizați rămân neșcolarizați.

178. Prin norma art.52 alin.(6) din lege, legiuitorul a comis o ingerință în exercițiul dreptului la învățătură. Această ingerință nu este proporțională cu situația care a determinat-o și cu scopul urmărit.

179. În ședința plenară a Curții Constituționale reprezentantul Guvernului a subliniat că în ultimii ani, datorită imunizărilor, în Republica Moldova se menține o situație epidemică favorabilă. Nu au fost înregistrate cazuri de poliomielită, provocată de virusul sălbatic, sau vaccin-asociat, tetanos neonatal, rubeolă congenitală, difterie, tetanos. S-a diminuat

morbiditatea prin rubeolă, rujeolă, oreion, hepatită virală B la copii. Este redus nivelul morbidității de tuse convulsivă. Însă nici reprezentantul Parlamentului și nici reprezentantul Guvernului n-au putut aduce argumente în favoarea instituirii normei legale contestate, care restricționează admiterea copiilor nevaccinați în colectivitățile și instituțiile educaționale și de recreere.

180. Reprezentantul Guvernului a remarcat existența unui nou pericol de declanșare a epidemiilor în legătură cu tendința de diminuare a nivelului cuprinderii cu vaccinare, sub influența propagandei antivaccinale (inclusiv din convingeri religioase sau filozofice), reapărută în țară din anul 2009. Însă în ședința plenară n-au fost aduse niciun fel de probe sau argumente privind declanșarea epidemiilor în perioada 2009-2011 în legătură cu neimunizarea copiilor.

181. În contextul acestui argument, acești trei judecători relevă că statul este obligat să depună eforturi pentru a menține și a consolida încrederea publicului în programele de imunizare a copiilor și în avantajele vaccinării. Or, statul dispune de diverse pârghii pentru a promova vaccinarea copiilor, în primul rând, prin informarea și convingerea populației asupra beneficiilor imunizării, precum și asupra riscurilor care pot fi evitate prin vaccinare.

182. Prin instituirea restricțiilor de admitere în instituțiile educaționale a copiilor neimunizați statul de fapt s-a eschivat de la îndeplinirea obligațiilor sale. Interdicția impusă prin norma legală contestată încalcă drepturile copiilor, care nu poartă nicio vină pentru inacțiunile organelor statale în acest domeniu.

183. În multe state normele obligatorii de imunizare sunt puse în sarcina instituțiilor medicale. Spre exemplu, în România, potrivit Ordonanței nr.53 din 30 ianuarie 2000 „Privind obligativitatea raportării bolilor și a efectuării de vaccinuri”, medicii de familie, indiferent de forma de organizare a asistenței medicale primare în cadrul sistemului public sau privat, au obligația de a asigura vaccinarea copiilor (art.1 alin.(1)). Art.6 alin.(1) al acestei ordonanțe prevede că constituie contravenții, dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni, nerespectarea obligațiilor prevăzute la art.1 alin.(1) și art.5 lit.a) și se sancționează cu amendă de la 2.000.000 lei la 5.000.000 lei.

184. Acești trei judecători nu sunt de acord cu opinia celorlalți trei judecători, care au subliniat că „în cazul nerespectării cerinței vaccinării obligatorii, legislația permite instruirea în cadrul altor forme de învățământ, ce nu presupun contactul cu colectivitățile, precum învățământul la distanță sau studiu individual”.

185. Această concluzie vine în contradicție cu prevederile Convenției internaționale cu privire la drepturile copilului în domeniul educației.

186. Într-adevăr, potrivit art. 13 alin. (3) din Legea învățământului, învățământul *se poate organiza* ca învățământ de zi, învățământ cu frecvență redusă, învățământ la distanță sau studiu individual.

187. În același timp, trebuie menționat că nicio normă legală nu reglementează instruirea în cadrul altor forme de învățământ a copiilor nevaccinați.

188. Sub alt aspect, în condițiile în care situația materială a părinților nu permite realizarea învățământului individual al copiilor nevaccinați, nu este clar în ce mod legea asigură educația acestei categorii de copii.

189. Art.28 din Convenția internațională cu privire la drepturile copilului stipulează că statele-părți recunosc dreptul copilului la educație. În vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, ele vor urmări în special:

a) să facă învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți;

e) să ia măsuri pentru a încuraja frecventarea școlii cu regularitate și reducerea ratei de abandonare a școlii.

190. Acești trei judecători consideră că norma legală contestată instituie un tratament diferit al dreptului copiilor vaccinați și celor nevaccinați la învățătură. Reiesind din jurisprudența Curții Europene, diferența de tratamente în situații similare, precum și orice similitudine de tratament în situații diferite vor fi considerate discriminări în lipsa unei justificări obiective și rezonabile.

191. O diferență de tratament admisibilă trebuie nu numai să urmărească un scop legitim, ci și să se caracterizeze printr-un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (cauza *Marckx v. Belgia*, din 13.06.1979).

192. Diferența de tratament este admisibilă dacă se realizează conform unor criterii obiective, care nu variază în funcție de persoană și care țin de ansamblul grupului. Caracterul rezonabil al diferențierilor are menirea de a evita arbitrarul, astfel încât diferența operată să nu poată răsturna principiul egalității (cauza *„Aspecte privind regimul lingvistic în școlile belgiene” v. Belgia* din 23.07.1968).

193. În opinia a trei judecători, prin prevederile legale contestate se încalcă dreptul constituțional la viață și la integritate fizică (art.24 din Constituție), exprimat prin dreptul pacientului la exprimarea benevolă a consimțământului sau refuzului la intervenție medicală, statuat în Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului.

194. Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului prevede clar necesitatea consimțământului informat și exprimat în scris pentru intervențiile medicale. Intervenția medicală este definită în art.1 alin.(2) din lege astfel: „intervenție medicală (act medical) – orice examinare, tratament, cercetare clinică și asistență sau altă acțiune aplicată pacientului cu scop profilactic (cuprinzând așadar și vaccinarea – nota judecătorilor), diagnostic, curativ (de tratament), de reabilitare sau de cercetare biomedicală și executată de un medic sau alt lucrător medical”.

195. Legea ocrotirii sănătății nu prevede obligativitatea vaccinării, indiferent de voința persoanei. Potrivit art.23 din lege, consimțământul pacientului este necesar pentru orice prestație medicală propusă (profilactică, diagnostică, terapeutică, recuperatorie) [...]. (6) Dacă pacientul are mai puțin de 16 ani, consimțământul este dat de reprezentantul său legal. În caz de pericol de moarte iminentă sau de amenințare gravă a sănătății, prestația medicală se poate desfășura și fără consimțământul reprezentantului legal. (7) Consimțământul sau refuzul pacientului ori al reprezentantului său legal se atestă în scris prin semnătura medicului curant sau a completului în componența echipei de gardă, în cazuri excepționale, prin semnătura conducerii instituției medico-sanitare”.

196. Curtea Europeană a constatat că problemele legate de integritatea fizică și morală a persoanelor, precum și cele legate de consimțământul lor asupra actelor medicale la care sunt supuse intră în câmpul de aplicabilitate al noțiunii de viață privată la care face referire art.8 din Convenție. Curtea a subliniat faptul că statele au obligația de a adopta un cadru legal, care să impună spitalelor, indiferent dacă acestea sunt publice ori private, adoptarea unor măsuri necesare pentru a proteja integritatea fizică a pacienților. Curtea a subliniat de asemenea faptul că orice pacient trebuie informat despre consecințele posibile ale unei intervenții medicale și trebuie să-și dea consimțământul de a fi supus la un anumit

tratament în cunoștință de cauză. În lipsa unei astfel de informații, în măsura în care intervenția medicală se realizează într-un spital public, statele pot fi ținute responsabile de consecințele produse (cauza *Codarcea v. România*, din 02.06.2009, cererea nr.31675/04).

197. Astfel, acești trei judecători consideră că administrarea vaccinurilor obligatorii prin constrângere, ca tratamente medicale nonvoluntare, duce la o ingerință în dreptul la respectarea integrității fizice a persoanei și a vieții sale private, garantate de art.24 din Constituție.

198. Acești trei judecători, la fel, au subliniat că potrivit jurisprudenței Curții Europene: „[...] odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerentă pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții [...]” (Hotărârea CEDO *Păduraru v. România*).

199. În același sens, potrivit articolului 3 alin.(2) din Legea nr.780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative: „Actul legislativ trebuie să respecte condițiile legalității, accesibilității, preciziei [...]”.

200. Norma legală contestată nu corespunde acestor cerințe.

201. Dispozițiile art.52 alin.(6) din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice vin în contradicție cu dispozițiile din Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, Legea sănătății și Legea învățământului.

202. Din norma legală contestată nu este clar dacă, în instituțiile educaționale, copiii pot fi admiși în lipsa unui vaccin sau pot fi admiși numai dacă le-au fost administrate toate vaccinurile obligatorii garantate de stat.

203. Din lege nu rezultă dacă restricțiile instituite se referă și la copiii care se află în grupurile de risc (cu contra-indicații medicale) sau care provin din familii socialmente vulnerabile.

204. Legea nu stipulează cine este responsabil de școlarizarea copiilor nevaccinați și în ce mod va fi asigurată aceasta.

205. Astfel, acești trei judecători au ajuns la concluzia că norma legală nu corespunde prevederilor art. 16, 24, 35 și 54 din Constituție.

După încheierea deliberărilor, desfășurate cu respectarea articolului 55 din Codul jurisdicției constituționale, au fost puse la vot propunerile judecătorului-raportor și ale altor judecători, înregistrându-se paritate de voturi. Ca urmare, în conformitate cu articolele 27 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 66 alin. (5) din Codul jurisdicției constituționale, în redacția Legii nr. 1570-XV din 20 decembrie 2002, actul normativ contestat se prezumă constituțional, iar procesul asupra cauzei se sistează.

Pentru considerentele expuse, în temeiul articolelor 26 și 27 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolelor 61, 64 și 66 alin.(5) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. Se sistează procesul asupra sesizării pentru controlul constituționalității articolului 52 alineatul (6) din Legea nr.10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice.

2. Decizia este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Alexandru TĂNASE

Nr. 1. Chișinău, 22 ianuarie 2013.

Acte ale Curții de Conturi a Republicii Moldova**6****HOTĂRÎRE****privind Raportul auditului Proiectului “Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova” la Ministerul Educației pe perioada 2006-2012**

Curtea de Conturi, în prezența ministrului educației dna Maia Sandu; viceministrului educației dna Tatiana Potîng; șefului Direcției finanțe în învățământ, cultură și știință a Ministerului Finanțelor dna Svetlana Bortoi; consilierului ministrului educației/director executiv al Proiectului dna Inga Afanasieva; șefului Direcției învățământ, tineret și sport Rîșcani dl Viorel Dandara; șefului Direcției generale finanțe Rîșcani dna Galina Tabîrta; ex-șefului Direcției învățământ, tineret și sport Căușeni dl Andrei Toderasco; șefului Direcției generale finanțe Căușeni dl Semion Buga; șefului Direcției generale finanțe Chișinău dna Veronica Hertă; șefului Direcției învățământ, tineret și sport Singerei dna Elena Covaliuc; șefului Direcției generale învățământ, tineret și sport Glodeni dl Tudor Casauțan; șefului Direcției generale învățământ, tineret și sport Ștefan-Vodă dna Raisa Burduja; șefului Direcției generale învățământ, tineret și sport Hîncești dna Valentina Tonu; șefului Direcției generale învățământ, tineret și sport Cimișlia dl Ion Delinschi; șefului Direcției finanțe în învățământ, cultură și sport a Direcției generale finanțe mun.Chișinău dna Valentina Lachi, precum și a altor persoane cu funcții de răspundere din cadrul Proiectului și autorităților administrației publice, călăuzindu-se de art.2 alin.(1) și art.4 alin.(1) lit.a) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008¹, a examinat Raportul auditului Proiectului “Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova” la Ministerul Educației pe perioada 2006-2012.

Misiunea de audit s-a realizat în temeiul articolelor 28, 30 alin.(4), 31 din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008 și în conformitate cu Programul activității de audit a Curții de Conturi pe anul 2012, avînd drept scop evaluarea impactului implementării Proiectului asupra creșterii calității învățămîntului.

Auditul a fost planificat și s-a efectuat în conformitate cu Standardele de audit ale Curții de Conturi². Probele de audit au fost obținute prin examinarea documentelor din dosarele Proiectului; verificarea selectivă a informațiilor prezentate prin observări la fața locului; interviuarea personalului antrenat în cadrul Proiectului; analiza rapoartelor Ministerului Educației, Studiului Institutului de Științe ale Educației, Studiului Centrului de Analiză și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS, Studiului Centrului CBS-AXA, Studiului Institutului de Politici Publice etc. De asemenea, unele probe de audit au fost acumulate de la Biroul Vamal Chișinău.

Examinînd rezultatele auditului, audiînd rapoartele prezentate și explicațiile persoanelor cu funcții de răspundere prezente în ședință, Curtea de Conturi

a constatat:

Pentru implementarea Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova”, Asociația Internațională pentru Dezvoltare/Banca Mondială, conform Acordului de Finanțare din 05.04.2006, a acordat Guvernului Republicii Moldova un credit/grant în sumă de 7,2 mil. Drepturi Speciale de Tragere (echivalentul a circa 10,01 mil. dolari SUA). Obiectivul de bază al Proiectului consta în sporirea accesului la învățămîntul de calitate pentru copiii din familiile sărace din mediul rural; îmbunătățirea eficienței utilizării resurselor și fortificarea capacității sistemului de planificare și management al prestării serviciilor educa-

onale. Proiectul a fost prevăzut pentru implementare în perioada 7 august 2006 - 31 mai 2010, dar ulterior s-a extins pînă în luna mai 2012. Mijloacele provenite din credit/grant au fost direcționate Ministerului Educației, care a fost responsabil de implementarea Proiectului, precum și de sporirea calității învățămîntului și modificarea sistemului de finanțare a școlilor.

Constatările din Raportul auditului Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova” denotă că, deși au fost întreprinse unele măsuri pentru creșterea eficienței alocării și utilizării resurselor publice în sistemul educațional prin finanțarea pe bază de formulă, cu optimizarea rețelei prin utilizarea eficientă a banilor publici, acestea n-au fost suficiente pentru asigurarea unui învățămînt de calitate.

Controlul intern irelevant și monitorizarea defectuoasă au constrîns impactul Proiectului asupra realizării obiectivelor acestuia în sectorul educațional, generînd nereguli și nereușite, identificate de audit.

Factorii determinanți care au generat neatingerea scontată a obiectivelor Proiectului și gestionarea ineficientă a creditului/grantului acordat pentru implementarea Proiectului, precum și a bunurilor procurate sînt:

- nestabilirea responsabilităților distincte de coordonare, executare și monitorizare în procesul de implementare a Proiectului;

- monitorizarea și coordonarea insuficientă a activităților din cadrul Proiectului de către Ministerul Educației;

- neasigurarea unui grad avansat de răspundere managerială la utilizarea fondurilor publice de către beneficiarii de granturi în cadrul proiectelor;

- carențele existente în curriculum (modernizat în cadrul implementării Proiectului), care nu asigură un învățămînt durabil;

- Ministerul Educației, Direcțiile generale învățământ, tineret și sport din raioane n-au asigurat utilizarea eficientă a tuturor echipamentelor de laborator și a materialelor didactice, primite de școli și licee pentru îmbunătățirea calității învățămîntului;

- AAPL n-au asigurat înregistrarea în evidența contabilă a valorii granturilor primite în sumă de 1,0 mil.lei, fapt constatat de audit în urma verificărilor selective în raioanele Căușeni, Rîșcani, Hîncești, Ștefan-Vodă, Cimișlia, Glodeni și Singerei;

- formula de finanțare elaborată, acceptată și implementată deja și la nivel național se bazează pe principiul „banii urmează elevul”, care asigură o utilizare mai eficientă a mijloacelor publice, dar nu ține cont de existența anumitor particularități ale unor instituții de învățămînt;

- procesul de optimizare a școlilor are loc în mod forțat, ca urmare a lipsei resurselor pentru întreținerea unor instituții de învățămînt, deși urma să se desfășoare anticipat, cu folosirea resurselor economisite la finanțarea necesităților procesului de învățămînt (materiale didactice, echipamente de laborator, softuri educaționale etc.), pentru care sursele financiare continuă să fie insuficiente;

- conlucrarea ineficientă între autoritățile administrației publice centrale (responsabile de elaborarea politicilor și implementarea acestora) și autoritățile administrației

¹M.O., 2008, nr.237-240, art.864.

²Hotărîrea Curții de Conturi nr.58 din 28.12.2009 “Despre aprobarea Standardelor generale de audit și Standardelor auditului regularității”.

publice locale (care implementează formula de finanțare a instituțiilor de învățământ);

- neasigurarea participării largi a operatorilor economici, inclusiv autohtoni, la procedurile de achiziție a bunurilor, care a determinat achitarea unor adaosuri comerciale exagerate la procurarea autobuzelor în sumă de circa 1,4 mil. dolari SUA;

- lipsa monitorizării de către Ministerul Educației a activității consultantului financiar, precum și neasigurarea de către acesta a ținerii evidenței contabile în conformitate cu legislația Republicii Moldova, în special a intrărilor și ieșirilor bunurilor materiale și decontărilor cu persoanele fizice, care au generat denaturări în rapoartele financiare ale Proiectului etc.

Reieșind din cele expuse, în temeiul art.7 alin.(1) lit.a), art.15 alin.(2) și alin.(4), art.16 lit.c), art.34 alin.(3) și alin.(7) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008, Curtea de Conturi

hotărăște:

1. Se aprobă Raportul auditului Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova” pe perioada 2006-2012, anexat la prezenta Hotărâre.

2. Prezenta Hotărâre și Raportul de audit se remit:

2.1. Ministerului Educației și se cere:

- asigurarea implementării recomandărilor auditului, indicate în Raportul de audit, cu determinarea acțiunilor concrete în vederea înlăturării deficiențelor constatate, precum și cu stabilirea termenelor și a persoanelor responsabile de implementarea recomandărilor;

- implementarea unui sistem eficient de control intern care ar asigura economisirea banilor publici în procesul achizițiilor;

2.2. Inspectoratului Fiscal Principal de Stat și

PREȘEDINTELE CURȚII DE CONTURI

Nr. 2. Chișinău, 25 ianuarie 2013.

Serviciului Vamal, pentru informare, și se cere verificarea corectitudinii reținerii impozitului pe venit la sursa de plată din veniturile achitate consultantilor Proiectului și, respectiv, a existenței declarațiilor vamale cu același număr și aceeași serie, dar care indică sume diferite ale valorii în vamă a mărfurilor importate;

2.3. Ministerului Finanțelor, pentru informare, și se cere stabilirea categoriilor de cheltuieli care servesc drept bază pentru determinarea ponderii normativelor valorice pentru un elev și pentru o instituție, precum și fundamentarea prin calcule relevante a ponderii acestor normative;

2.4. Președintelui Republicii Moldova, Președintelui Parlamentului și Prim-ministrului Republicii Moldova, pentru informare;

2.5. Comisiilor permanente parlamentare: economie, buget și finanțe; cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media; administrație publică și dezvoltare regională, pentru informare.

3. Se ia act că:

3.1. Procuratura Generală a inițiat o investigație privind procurarea autobuzelor școlare în cadrul implementării Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova”;

3.2. au fost luate la evidență bunuri materiale primite ca granturi de calitate și echitate de către AAPL din raionul Cimișlia în sumă de 64,8 mii lei, din raionul Rîșcani - în sumă de 51,1 mii lei, și din raionul Glodeni - în sumă de 124,7 mii lei.

4. Despre măsurile întreprinse pentru executarea subpct. 2.1.-2.3. din prezenta Hotărâre se va informa Curtea de Conturi în termen de 6 luni.

5. Prezenta Hotărâre se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Serafim URECHEAN

Aprobat:

prin Hotărârea Curții de Conturi
nr. 2 din 25 ianuarie 2013

RAPORTUL

**auditului Proiectului “Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova”
la Ministerul Educației pe perioada 2006-2012**

Lista abrevierilor

Abrevierea	Termenul abreviat
AAPL	Autoritățile administrației publice locale
ACER	Australian Council for Educational Research
AID	Asociația Internațională de Dezvoltare
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
CCTM	Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu
CNC	Consiliul Național pentru Curriculum
CNEAG	Comitetul Național de Evaluare și Aprobare a Granturilor
CREAG	Comitetul raional de evaluare și aprobare a granturilor
CMR	Carriage of Goods by Road / Factură internațională de expediție
DGÎTS	Direcția generală învățământ, tineret și sport
DST	Drepturi Speciale de Tragere
FISM	Fondul de investiții sociale din Moldova
IȘE	Institutul de Științe ale Educației
ME	Ministerul Educației
MET	Ministerul Educației și Tineretului

MF	Ministerul Finanțelor
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
ONG	Organizația nonguvernamentală
PISA	Program for International Student Assessment / Program Internațional de Evaluare a Elevilor
PAD	Documentul de evaluare a Proiectului cu privire la creditul și grantul propuse Guvernului RM
S.R.L.	Societate cu răspundere limitată
TIMSS	Tendințe în Studiile Internaționale în Matematică și Științe
UAT	Unitate administrativ-teritorială
UTAG	Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia

I. SFERA ȘI ABORDAREA AUDITULUI

Dimensiunea sistemului educațional atît ca prioritate la scară națională, cît și ca pondere în cheltuielile publice este una de importanță majoră. În contextul reformelor instituționale, sectorul social (în ansamblu) și cel educativ (în particular) trebuie să-și reorienteze obiectivele întru corelarea calității serviciilor prestate cetățeanului cu provocările unei societăți competitive. Totodată, aceste servicii urmează a fi prestate conform principiului cost-eficiență. Numai în asemenea condiții reformele de rigoare aduc plusvaloare, sînt sprijinite și au suport financiar din partea donatorilor-parteneri de dezvoltare.

Proiectul „Educația de calitate în mediul rural” din cadrul Ministerului Educației este unul din cele demarate de către Guvern, cu asistența Băncii Mondiale. Proiectul a avut un obiectiv bine determinat, și anume: susținerea și promovarea politicii statului în domeniul educațional, și urma să asigure creșterea calității serviciilor publice prestate populației în acest domeniu. Curtea de Conturi, fiind motivată de interesul societății față de realizarea obiectivelor proiectelor investiționale în sectorul educațional, a efectuat auditul Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova”.

Obiectivul general al auditului: evaluarea impactului implementării Proiectului asupra creșterii calității învățămîntului.

Obiectivele specifice ale auditului:

I. Au fost atinși indicatorii de performanță stabiliți pentru implementarea Proiectului, iar sursele financiare s-au utilizat econom, eficient și eficace?

II. Au fost respectate prevederile regulamentare în procesul de gestionare a mijloacelor financiare destinate Proiectului?

Responsabilitatea managerială generală pentru implementarea Proiectului aparține Ministerului Educației, sub conducerea Directorului General al Proiectului, fără implicarea unităților de implementare a Proiectului.

Comitetul de Supraveghere al Proiectului este o structură instituțională creată special pentru Proiect¹, care urma să asigure dirijarea generală, supravegherea, monitorizarea progresului și coordonarea interministerială.

Directorul General al Proiectului este ministrul educației², care urma să asigure managementul general al Proiectului și să supravegheze implementarea tuturor activităților ce țin de Proiect.

Directorul Executiv al Proiectului este un viceministru sau un șef de direcție din cadrul Ministerului Educației³, care urma să asigure coordonarea zilnică a tuturor componentelor Proiectului.

Responsabilitatea echipei de audit a constat în

obținerea probelor de audit suficiente și adecvate pentru susținerea concluziilor auditului.

Metodologia de audit. Auditul a fost planificat și s-a efectuat în conformitate cu Standardele de audit ale Curții de Conturi⁴. În vederea susținerii constatărilor, formulării concluziilor și recomandărilor, probele de audit au fost acumulate în cadrul Ministerului Educației, precum și la unele AAPL din raioanele Rîșcani, Singerei, Căușeni, Glodeni, Ștefan-Vodă, Hîncești și Cimișlia, cu aplicarea procedurilor de fond, folosindu-se diferite tehnici și metode, cum ar fi: analiza documentelor din dosarele Proiectului; verificarea selectivă a informațiilor prezentate prin observări la fața locului; interviuarea personalului antrenat în cadrul Proiectului etc. De asemenea, unele probe de audit au fost acumulate de la Biroul Vamal Chișinău și AAPL din mun. Chișinău. În cadrul auditului s-au analizat rapoartele Ministerului Educației, Studiul Institutului de Științe ale Educației, Studiul Centrului de Analiză și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS, Studiul Centrului CBS-AXA, Studiul Institutului de Politici Publice.

II. PREZENTARE GENERALĂ

În conformitate cu art.35 din Constituția Republicii Moldova și art.4 din Legea învățămîntului nr.547-XIII din 21.07.1995, învățămîntul de stat este gratuit și constituie o prioritate națională. Obiectivul educațional major al școlii constă în dezvoltarea liberă, armonioasă a omului și formarea personalității creative, care se poate adapta la condițiile în schimbare ale vieții, iar din punct de vedere practic, sistemul de învățămînt are ca obiective: educarea unui cetățean cu o conștiință și o cultură generală înaltă, precum și însușirea de aptitudini/activități necesare pentru exercitarea unor profesii. Legislația în vigoare prevede că sistemul de învățămînt are la bază standarde educaționale de stat, care stabilesc cerințele minime obligatorii față de diverse niveluri și trepte de învățămînt, iar învățămîntul general urmează a fi coordonat cu pregătirea și instruirea profesională de toate nivelurile, care se efectuează în conformitate cu standardele naționale ocupaționale.

Reieșind din obiectivele stabilite în Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei, aprobată prin Legea nr.398-XV din 02.12.2004⁵, privind: promovarea parteneriatelor publice și private în vederea susținerii și dezvoltării sistemului educațional; optimizarea rețelei instituțiilor de învățămînt în mediul rural; sporirea accesului populației la serviciile educaționale, în special al celei sărace, precum și îmbunătățirea esențială a calității învățămîntului, Ministerul Educației a elaborat un studiu de fezabilitate și prioritate a Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova”, în vederea obținerii din surse externe a mijloacelor financiare necesare pentru implementarea Proiectului.

¹Aprobat de către Prim-ministrul dl V.Tarlev, la data de 09.11.2006, modificat ulterior prin Dispoziția Guvernului RM nr. 14-d din 25.02.2008.

²În cadrul derulării Proiectului au activat 5 miniștri ai educației: dl Victor Tivircun (pînă la 31.03.2008); dna Larisa Savga (de la 31.03.2008 pînă la 25.09.2009); dl Leonid Bujor (de la 25.09.2009 pînă la 14.01.2011); dl Mihail Sleahtitchi (de la 14.01.2011 pînă la 24.07.2012) și dna Maia Sandu (de la 24.07.2012 pînă în prezent).

³Ex-vice-ministru, ex-șef al Direcției generale a învățămîntului preșcolar, primar secundar general al Ministerului Educației dl V. Crudu.

⁴Hotărîrea Curții de Conturi nr. 11 din 03.04.2009 privind aprobarea Standardelor auditului performanței și Hotărîrea Curții de Conturi nr.58 din 28.12.2009 „Despre aprobarea Standardelor generale de audit și Standardelor auditului regularității”.

⁵Legea nr.398-XV din 02.12.2004 „Privind aprobarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006)”, articolele nr.504, nr.506 și nr.507.

Evaluând rezultatele studiului de fezabilitate și prioritate⁶ (PAD), AID a acceptat semnarea Acordului de finanțare pentru dezvoltare în valoare de 7,2 mil. DST⁷ (echivalentul a 10,01 mil. dolari SUA), din care 50 % - sub formă de grant, și 50 % - sub formă de credit, cu perioada de rambursare de 40 ani, inclusiv cu termenul de grație de 10 ani și rata dobânzii de 0,75% anual. Acest acord a fost ratificat prin Legea nr.190-XVI din 30.06.2006⁸.

În vederea implementării Proiectului "Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova", în baza PAD, precum și a documentelor și Studiilor efectuate de către echipa de consultanți ai Băncii Mondiale la etapa de pregătire a Proiectului, a fost elaborat Manualul operațional al Proiectului.

Potrivit Manualului operațional al Proiectului, au fost stabiliți indicatorii-cheie, care vor permite măsurarea performanțelor Proiectului, și anume:

a) în domeniul îmbunătățirii calității învățământului:

➤ Rezultatele școlare medii ale elevilor din școlile rurale s-au îmbunătățit.

➤ Decalajul dintre rezultatele școlare medii ale elevilor din școlile rurale și cele urbane s-a micșorat.

➤ Moldova a participat în cel puțin un program de evaluare internațională, inclusiv la elaborarea, implementarea și diseminarea rezultatelor.

➤ 100% de licee au primit ghiduri curriculare pentru clasele X-XII.

➤ 100% de cadre didactice care predau la clasele X-XII au fost formate în contextul noului curriculum.

➤ 80% din liceele rurale au primit echipament nou și materiale pentru clasele X-XII.

➤ 100% de propuneri pentru obținerea Granturilor de Calitate pentru Școlile Rurale au avut un nivel acceptabil de calitate.

b) în domeniul modificării formulei de finanțare a învățământului:

➤ Formula revăzută de finanțare a școlilor a fost implementată la nivel național.

➤ 30% din școlile din raioanele-pilot au devenit autonome.

➤ 80% din personalul relevant al MET și din raioane a fost format și a participat în mod satisfăcător în procesul CCTM.

Termenul de implementare a Proiectului a fost stabilit 7 august 2006 - 31 mai 2010, care ulterior a fost extins până în luna mai 2012, conform Amendamentului nr.2 din 27 mai 2010 la Acordul de finanțare.

În perioada anilor 2006-2012, din sursele creditului/grantului contractat, ca urmare a diferenței de curs valutar, s-au debursat 11,1 mil. dolari SUA, fiind efectuate cheltuieli în aceeași sumă (sau 129,3 mil.lei). Dinamica cheltuielilor Proiectului în anii 2006-2012 se prezintă în felul următor:

dolari SUA

Sursă: Informația prezentată de către Ministerul Educației

Repartizarea cheltuielilor în funcție de scopul cheltuielilor și tipul de achiziție se prezintă în felul următor:

Tipul achiziției	Cheltuieli cumulative (mii dolari SUA)			Pondere în total cheltuieli (%)
	Sporirea calității învățământului în mediul rural	Modificarea sistemului de finanțare a școlilor	Total	
Procurări de bunuri	4223,337	4111,668	8335,005	74,9
Servicii de consultanță	492,708	826,199	1318,907	11,9
Instruiri, seminare	580,485	406,375	986,860	8,9
Alte achiziții	347,451	127,662	475,113	4,3
Total pe Proiect	5643,981	5471,904	11115,885	100,0

Sursă: Informația privind executarea planului de procurări al Proiectului și Rapoartele privind executarea devizelor de cheltuieli la implementarea Proiectului

III. CONSTATĂRI, CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Obiectivul I: Au fost atinși indicatorii de performanță stabiliți pentru implementarea Proiectului, iar sursele financiare s-au utilizat econom, eficient și eficace?

Auditul a constatat că cheltuielile Proiectului s-au executat pentru realizarea a două scopuri principale: a) sporirea calității învățământului, și b) modificarea sistemului de finanțare a școlilor.

a) Cu privire la sporirea calității învățământului

Potrivit Manualului operațional al Proiectului, îmbunătățirea calității și a relevanței predării și învățării în școlile rurale, în special pentru clasele superioare ale ciclului secundar, adică liceul (clasele X-XII), urma să se realizeze prin fortificarea celor trei sisteme pedagogice de bază: **curriculum** (îmbunătățirea și modernizarea curriculumului, acordarea de noi manuale și materiale educaționale), **predarea** (dezvoltarea profesională a cadrelor didactice în contextul și structura noului curriculum) și **evaluarea** (evaluare obiectivă, profesională și eficientă, monitorizarea și evaluarea elevilor).

Pentru evaluarea implementării acestor obiective ale Proiectului, în PAD s-au stabilit 7 indicatorii de performanță. Auditul a constatat că au fost îndepliniți doi indicatori; la 2 indicatori, deși au fost îndepliniți, auditul își exprimă rezerve privind eficacitatea acestora, iar pentru 3 indicatori n-au fost prezentate auditului date relevante pentru a determina realizarea acestora.

➤ **Existența unor carențe în curriculum, modernizat în cadrul implementării Proiectului, nu au asigurat impactul necesar asupra creșterii calității învățământului.**

În procesul de îmbunătățire și modernizare a curriculumului au fost implicate: CNC, IȘE, Direcția Învățământ Preuniversitar a MET și grupurile de lucru pe discipline. CNC, constituit prin Ordinul ministrului educației nr.268 din 20.09.2006⁹, în perioada anilor 2006-2008, a convocat 6 ședințe¹⁰.

La această componentă, din mijloacele destinate Proiectului au fost finanțate cheltuieli în sumă de 5,6 mil. dolari SUA, inclusiv pentru: procurarea bunurilor – 4,2 mil.dolari SUA; instruirii și seminare – 0,6 mil.dolari SUA; servicii de

⁶Documentul de evaluare a Proiectului cu privire la creditul și grantul propuse pentru Proiectul "Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova" din 22 decembrie 2005.

⁷Acordul de finanțare pentru dezvoltare din 7 august 2006, încheiat între Guvernul RM și Asociația Internațională pentru Dezvoltare (Credit 4155-MD and Grant H208-MD).

⁸Legea nr. 190-XVI din 30.06.2006 „Pentru ratificarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare privind finanțarea Proiectului "Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova".

⁹Ordinul ministrului educației nr.268 din 20.09.2006 „Privind Consiliul Național pentru Curriculum”.

¹⁰Au fost discutate și aprobate următoarele documente: Ghidurile de implementare a curriculumului modernizat de liceu și a Cadrului de referință al Curriculumului Național, elaborate în cadrul Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova”; Ghidul cadrelor didactice pentru educația timpurie; Materiale didactice pentru grădinite; Standardele de formare continuă a cadrelor didactice din învățământul secundar general; Ghidurile metodologice de formare a cadrelor didactice de liceu; Curriculumul de dirigiență clasele I-IV; Curriculumul pentru clasa a VIII-a la disciplina „Protecția consumatorului” și Îndrumarul metodic la disciplina „Protecția consumatorului”.

consultantă – 0,5 mil. dolari SUA; alte tipuri de achiziții – 0,3 mil. dolari SUA. În urma analizei eficienței cheltuielilor suportate, auditul a constatat următoarele.

• În anul 2007 au fost editate și distribuite câte 4,0 mii de exemplare ale Cadrului de referință al Curriculumului Național și ale Standardelor de formare continuă a cadrelor didactice din învățământul secundar general; 37,0 mii de exemplare ale Ghidurilor de implementare a curriculumului de liceu la 17 discipline și 35,0 mii de exemplare ale Ghidurilor metodologice pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar, pentru care au fost suportate cheltuieli în sumă de 101,1 mii dolari SUA. Aceste acțiuni s-au realizat anterior modernizării curriculumului (axarea pe competențe).

Ministerul Educației a purces la evaluarea și modernizarea curriculumului școlar la 14.05.2009, când, prin ordinul ministrului educației nr.352 din 14.05.2009¹¹, a fost aprobat planul de acțiuni comune cu IȘE privind evaluarea și modernizarea curriculumului școlar în anii 2009-2010.

Astfel, în perioada anilor 2009-2010, MET și IȘE au elaborat programul și metodologia de evaluare a curriculumului; au selectat experții naționali pentru evaluarea curriculumului disciplinar și coordonatorii grupurilor de experți; au format grupul de experți naționali pentru evaluarea și modernizarea curriculumului la disciplinele de studiu; au elaborat ghidul pentru experții naționali privind evaluarea curriculumului; au analizat practicile de proiectare a standardelor educaționale; au elaborat criteriile de expertiză și au determinat experții pentru analiza standardelor educaționale existente; au elaborat ghidul metodologic de evaluare a standardelor existente etc. Ca urmare a acestor activități, în anii 2009 și 2010, a fost evaluat, editat și distribuit curriculumul modernizat și Ghidurile de implementare a curriculumului de liceu pe 19 discipline, suportându-se cheltuieli de 110,6 mii dolari SUA. De asemenea, pentru instruirea cadrelor didactice privind implementarea curriculumului au fost folosite mijloace ale Proiectului în sumă de 477,8 mii dolari SUA, din care 118,2 mii dolari SUA - în anii 2007-2008 până la modernizarea curriculumului.

Cheltuielile totale suportate din mijloacele Proiectului pentru revizuirea, aprobarea și implementarea curriculumului școlar și instruirea cadrelor didactice au constituit 689,5 mii dolari SUA.

De menționat că nu au fost prezentate auditului documentele care ar confirma expertizarea și evaluarea curriculumului modernizat, ci doar cele privind evaluarea curriculumului existent până în anul 2009. Conform acestor evaluări, „elevii nu sînt învățați să rezolve probleme de viață, iar sursele de învățare dominante rămîn a fi manualul și caietul, fiind necesare: descongestionarea curriculumului; centrarea curriculumului pe dezvoltarea abilităților intelectuale și a capacităților elevilor de integrare în societate și în familie; valorificarea consecventă a evaluărilor de tip formativ; stabilirea coerenței între reforma curriculară și reforma evaluării; promovarea educației în bază de competențe; asigurarea educației pentru viața privată; promovarea școlii prietenoase copilului; continuitatea între treptele de învățămînt; îmbunătățirea coerenței curriculumului; promovarea în mod consecvent a valorilor democrației, ale respectului pentru drepturile individuale și ale responsabilităților față de comunitate și societate etc.”¹².

Chestionarele completate de către cadrele didactice în timpul prezentului audit relevă că nu toate problemele existente s-au soluționat în cadrul modernizării curriculumului, fiind necesară în continuare descongestionarea acestuia.

De asemenea, s-a constatat că Ministerul Educației nu a asigurat aprobarea regulamentară a Standardelor educaționale, care urmau să stea la baza elaborării, aprobării și implementării curriculumului școlar. Astfel, conform informațiilor și explicațiilor prezentate, contrar prevederilor Legii nr.317-XV din 18.07.2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale, Standardele educaționale au fost aprobate în decembrie 2003, la ședința Colegiului Ministerului Educației, care, conform pct.14 din Regulamentul Ministerului Educației, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1272 din 27.09.2002, este organ consultativ, și nu decizional. Totodată, aceste Standarde nu au fost publicate în Monitorul Oficial al RM. Conform explicațiilor prezentate de ME, aceste Standarde sînt documente specifice destinate profesorilor școlari și au fost editate în broșuri.

➤ **DGÎTS din raioane și CREAG nu au avut o atitudine responsabilă față de sarcinile înaintate, n-au asigurat utilizarea eficientă a tuturor echipamentelor de laborator și a materialelor didactice, primite de școli și licee pentru îmbunătățirea calității învățămîntului, iar AAPL n-au asigurat înregistrarea conformă în evidența contabilă a beneficiarilor acestor echipamente și materiale didactice.**

Conform Acordului de finanțare, obiectivul de bază al Proiectului a fost de a acorda școlilor și comunităților rurale sărace resurse adăugătoare pentru îmbunătățirea calității și a accesului la servicii educaționale de calitate. În cadrul Proiectului, instituțiilor de învățămînt din raioanele republicii le-au fost acordate Granturi de Echitate (materiale didactice la disciplinele: arte și tehnologii, educație fizică, limbă și comunicare, limbi străine, fizică, chimie, biologie, geografie și istorie, în sumă de 2083,1 mii dolari SUA) și Granturi de Calitate pentru licee (echipamente de laborator, echipamente IT, manuale, precum și materiale didactice la disciplinele: chimie, biologie și fizică, în sumă de 1091,9 mii dolari SUA) în sumă totală de 3,2 mil. dolari SUA. Bunurile materiale acordate ca Granturi de Echitate și de Calitate au fost procurate și distribuite beneficiarilor de către ME din sursele Proiectului.

De Granturi de Echitate, în anul 2007, au beneficiat 1190 de instituții eligibile din raioanele republicii, iar de Granturi de Calitate, în perioada anilor 2006-2008, au beneficiat, în bază de concurs, 304 licee. Astfel, prin Ordinul ministrului educației nr.356 din 13.10.2006¹³ a fost instituit CNEAG, iar în fiecare raion – CREAG, responsabil de supravegherea, monitorizarea și evaluarea școlilor în legătură cu activitățile susținute din grant.

În scopul acordării de asistență liceelor în pregătirea și prezentarea la concurs a proiectelor investiționale, în baza contractului de colaborare cu FISM, au fost desfășurate seminare de instruire pentru directorii de liceu și membrii CREAG, suportându-se cheltuieli de 107,3 mii dolari SUA.

• Pentru determinarea gradului de utilizare a echipamentului în procesul educativ, elucidarea lacunelor la procurarea și distribuirea echipamentului, aprecierea efectelor imediate ale utilizării grantului în procesul educațional, precum și pentru evaluarea impactului programului de formare a directorilor de liceu la pregătirea și implementarea proiectelor, în luna octombrie 2008 a fost contractat, prin concurs, un studiu sociologic, pentru care s-au achitat 41,7 mii dolari SUA. Raportul inițial privind realizarea studiului a fost prezentat MET, la 12.05.2009, în care s-a menționat că „procurarea echipamentului de laborator pentru discipline fizică, chimie, biologie, precum și a materialelor

¹¹Ordinul ministrului educației nr.352 din 14.05.2009 „Cu privire la aprobarea Planului de acțiuni privind evaluarea și modernizarea curriculumului școlar pentru anii 2009-2010”.

¹²Evaluarea curriculumului școlar – perspectivă de modernizare, întocmit în anul 2009 de către Institutul de Științe ale Educației.

¹³Ordinul ministrului educației nr.356 din 13.10.2006 „Privind constituirea Comitetului Național de Examinare și Aprobare a Granturilor (CNEAG)”.

didactice la unele discipline de studii în cadrul Granturilor de Echitate și Granturilor de Calitate a fost efectuată cu întârzieri considerabile. De asemenea, s-a constatat că unele echipamente au fost de o calitate joasă, nu corespundeau cerințelor înaintate sau au fost deteriorate”¹⁴.

De asemenea, pentru monitorizarea procesului de implementare a Granturilor de Calitate în licee, în perioada decembrie 2008 - mai 2010, a fost angajat un consultant, fiindu-i achitate 16,8 mii dolari SUA. Conform Raportului prezentat, consultantul a stabilit că „majoritatea CREAG au realizat efectiv procesul de monitorizare și au prezentat rapoarte detaliate, cu analiză comparativă, punând accentul pe calitatea educației, au anexat copiile documentelor confirmative privind utilizarea contribuției comunității; în r-nele Soldănești, Taraclia, Florești, Căușeni, Basarabeasca s-a constatat valorificarea contribuției comunității la un nivel insuficient; rapoarte superficiale au prezentat CREAG Dondușeni, Călărași, Orhei; nu au fost prezentate rapoartele de monitorizare sau notele informative de către CREAG Briceni, Leova, Dubăsari, UTAG; CREAG Dubăsari n-a prezentat informația nici la I, nici la a II-a etapă a distribuirii granturilor, fapt ce denotă că procesul de implementare a proiectelor de investiții în liceele care au câștigat Granturi de Calitate nu este monitorizat”.

Deși, conform dispozițiilor MET nr.403 din 03.08.2009 și nr.429 din 12.08.2009, s-a cerut de la direcțiile raionale de învățământ și instituțiile de învățământ să întreprindă măsuri pentru eliminarea deficiențelor constatate în urma studiului și concluziilor consultantului, prezentul audit a constatat la beneficiarii aceeasi situație, ceea ce denotă că deficiențele constatate de studiu și de consultant n-au fost eliminate, iar suma de 58,5 mii dolari SUA a fost utilizată fără a avea un impact asupra situației reale.

• **Urmarea verificării selective a corectitudinii reflectării valorii granturilor primite în sumă de 9,79 mil.lei, în evidența contabilă a AAPL din raioanele Căușeni, Rîșcani, Hîncești, Ștefan-Vodă, Cimișlia, Glodeni, Singerei, auditul a constatat că nu au fost înregistrate sau raportate în modul corespunzător bunuri materiale în valoare de 1,02 mil.lei,** inclusiv AAPL din raioanele: Glodeni - în sumă de 124,7 mii lei; Hîncești - de 295,1 mii lei; Ștefan-Vodă - de 139,3 mii lei; Rîșcani - de 127,2 mii lei; Singerei - de 136,7 mii lei; Căușeni - de 87,4 mii lei; Cimișlia - de 111,1 mii lei, ceea ce denotă existența unei situații similare privind neluarea la evidență a granturilor primite și la alte AAPL. De asemenea, auditul a constatat lipsa controlului din partea directorului școlii și/sau altor persoane responsabile asupra proceselor de păstrare și utilizare a granturilor primite.

Intervievările cu profesorii de specialitate din instituțiile de învățământ relevă că, din toate disciplinele, doar la biologie se utilizează integral materialele didactice, pe cînd la fizică și chimie există un șir de dificultăți. Astfel, echipamentul primit pentru obiectul „Fizica” se utilizează în proporție de circa 80%, iar la obiectul „Chimie” - pînă la 50%, motivul principal invocat fiind lipsa reactivelor chimice pentru efectuarea lucrărilor practice.

Conform explicațiilor prezentate de către ME, la momentul aplicării granturilor, administrațiile instituțiilor școlare erau la curent cu faptul că procurarea de reactive chimice nu era prevăzută în procesul de acordare a acestora.

Auditul a constatat că în 8 școli din raionul Rîșcani¹⁵ unele

echipamente erau de calitate joasă, nu corespundeau cerințelor înaintate sau au fost deteriorate. În raionul Glodeni, în instituțiile de învățământ unde lipsesc clase cu profil real nu sînt utilizate mai multe materiale didactice, ceea ce denotă existența unor deficiențe la selectarea beneficiarilor granturilor. În rezultatul chestionării managerilor instituțiilor de învățământ privind adresarea demersurilor către diferite instanțe despre calitatea nesatisfăcătoare a unor materiale didactice primite centralizat în perioada anilor 2008-2011, precum și despre lipsa substanțelor chimice pentru executarea lucrărilor practice la chimie, s-a constatat că referitor la cele menționate s-a discutat doar verbal, la nivel de DGÎTS din raion, ceea ce denotă lipsa unei monitorizări adecvate asupra sporirii calității învățămîntului preuniversitar.

• **Pentru sporirea calității învățămîntului în mediul rural s-au utilizat servicii de consultanță locală și internațională în sumă de 492,7 mii dolari SUA.**

Astfel, pentru stabilirea nivelului calității învățămîntului din sistemul educațional al RM, din mijloacele Proiectului au fost realizate studii și testări ale cunoștințelor elevilor atît la nivel de țară, cît și la nivel internațional.

• În perioada anilor 2006-2007 a fost realizat Studiul de evaluare a capacităților de bază ale elevilor claselor a VIII-a și a X-a („Base-line”) la matematică și limba maternă¹⁶, suportîndu-se cheltuieli de 35,0 mii dolari SUA. În urma Studiului, s-a constatat că *în clasa a VIII-a testul la matematică a fost realizat de 22,8% din elevii testați, iar în clasa a X-a - de 33,1% din elevi. Totodată, testul la limba maternă a fost realizat în clasa a VIII-a de 48% din elevii testați la limba română și de 59% din elevii testați la limba găgăuză, iar în clasa a X-a - de 39% și, respectiv, de 67% din elevi. Elevii din mediul urban au realizat, în medie, testul mai bine decît elevii din mediul rural.* Datele obținute în urma evaluării cunoștințelor și competențelor elevilor la matematică și limba maternă au servit drept reper în analiza evoluției rezultatelor elevilor la aceste discipline ca urmare a realizării unui studiu asemănător în anul 2010 (pentru care s-au cheltuit mijloace financiare în sumă de 87,5 mii dolari SUA).

Studiul efectuat în anul 2010¹⁷ a constatat că „*intervențiile Proiectului au contribuit într-o anumită măsură la schimbarea mediului educațional din instituțiile școlare din republică, fapt ce a determinat, în cele din urmă, îmbunătățirea cunoștințelor elevilor la disciplinele de bază*”. Totodată, Studiul a identificat și anumite discrepanțe ce țin de intervențiile Proiectului și necesită să fie soluționate în favoarea sporirii calității studiilor și însușitei la învățatură a elevilor, care sînt descrise în Anexa la prezentul Raport de audit.

• În cadrul realizării Proiectului, s-au întreprins unele măsuri pentru participarea RM la testarea TIMSS 2007, începută de un ONG din Bălți, dar care n-a fost finalizată. Pentru a obține rezultatele testului, dar mai exact - pentru a afla de ce rezultatele testării pentru RM nu au fost introduse în Raportul Internațional, din mijloacele Proiectului a fost plătită suma de 10,0 mii dolari SUA. Aceste mijloace s-au utilizat pentru efectuarea unei analize a datelor testării oferite de RM în Raportul Internațional. Totuși, din cauza tergiversării efectuării testării (18-21 decembrie 2007, față de perioada planificată - martie-mai 2007) și necorespunderii întocmai a procesului de testare a standardelor internaționale, rezultatele testării n-au fost comunicate RM și nu s-au publicat în Raportul Internațional, ceea ce determină faptul că suma de 10,0 mii dolari SUA a fost utilizată fără

¹⁴Studiul de evaluare a impactului programului de granturi, prezentat MET la 12.05.2009 de către Centrul de Investigații Sociologice și Studii de Marketing „CBS-AXA”.

¹⁵Scoala medie „Aluniș”, Liceul teoretic „Liviu Damian”, Gimnaziul Păscăuți, Gimnaziul Hiliuți, Gimnaziul Răcăria, Gimnaziul Mihăileni, Gimnaziul Grinăuți, Gimnaziul „Aurel Scobioală” din s. Mălăiești.

¹⁶Realizat de Institutul de Stat de Instruire Continuă și aprobat de Banca Mondială la 08.07.2008.

¹⁷Studiul de evaluare a impactului în clasele a VIII-a și a X-a în anul de studii 2009/2010, efectuat în perioada aprilie-mai 2010 de către Centrul de Analiză și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS.

a avea un impact real asupra creșterii calității învățămîntului și politicilor educaționale promovate. ME consideră că participarea la această testare, deși nu s-a finalizat cu rezultatele scontate, a permis acumularea de experiență pentru efectuarea testărilor internaționale.

• De asemenea, ME s-a angajat, în anul 2007, în implementarea Proiectului PISA¹⁸ 2009. Programul prevedea realizarea a două testări: testarea-pilot (a.2008) și testarea de bază (a.2009). În cadrul acestui proiect, urmau a fi testate competențele elevilor cu vîrsta de 15-16 ani privind aplicarea cunoștințelor acumulate și a aptitudinilor de integrare în societate. Astfel, în anii 2007-2008, au fost întreprinse mai multe măsuri pentru pregătirea testării PISA 2009, inclusiv la 18-21 mai 2008 s-a realizat testarea-pilot, la care au participat 1400 elevi de la 42 de instituții de învățămînt din 8 raioane (Ialoveni, Criuleni, Basarabeasca, Ungheni, Rîșcani, Căușeni, Soroca, Dondușeni), 2 municipii (Chișinău, Bălți) și UTAG. Rezultatele acestei testări au permis formularea următoarelor concluzii: „lipsa la elevi a deprinderilor de rezolvare a unui test-standard internațional; lipsa deprinderilor de organizare a timpului, deoarece mulți elevi nu au răspuns la o serie de itemi (poate nu au avut timp suficient sau poate nu au dorit să răspundă); neînțelegerea textului, deoarece multe răspunsuri nu corespund condițiilor itemului”. După testarea-pilot, s-a purces la pregătirea testării de bază, care era planificată pentru luna aprilie 2009, dar în decembrie 2008 ACER au comunicat că recomandă OECD ca RM să se afilieze la Proiectul PISA 2009+ (destinat țărilor aflate la prima participare PISA), demarat în noiembrie 2008 și care urma să dureze pînă în decembrie 2011. În aceste condiții, activitatea privind testarea PISA 2009 practic a fost suspendată. Totuși, în cadrul pregătirilor și testării-pilot, s-a ajuns la următoarele concluzii:

✓ Elevii sînt supratestați pe parcursul anului de studii, dar subtestați din punctul de vedere al informației de formare și de obținere a deprinderilor flexibile;

✓ Testările și evaluările naționale nu sînt stabilite în corespundere cu standardele moderne internaționale (în primul rînd, la compartimentul „Condițiile de testare”);

✓ Testele în cadrul sesiunilor de evaluare sînt formulate, în mare măsură, pe conținuturi și cunoștințe, dar mai puțin pe aptitudini și competențe;

✓ Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățămînt (multiplicarea materialelor, multimedia) influențează calitatea procesului de predare-învățare-evaluare;

✓ Media de rezolvare a testelor PISA este mai mică decît cea obținută de absolvenții gimnaziilor în cadrul sesiunii de examinare;

✓ Rezultatele testărilor și evaluărilor nu sînt analizate pe scară largă pentru a spori calitatea testelor aplicate (în cadrul seminarelor, reuniunilor metodice);

✓ Necesită o atenție suplimentară instruirea atît a elevilor, cît și a managerilor școlari în organizarea și desfășurarea unei testări internaționale-standard.

Cheltuielile pentru participarea Republicii Moldova la testarea internațională PISA 2009+ au fost suportate din mijloacele financiare ale Proiectului în sumă de 167,4 mii dolari SUA. Testarea internațională PISA 2009+ a elevilor a relevat că competențele egale sau mai mari decît linia de bază, necesare pentru a participa în mod eficient și productiv la viață, au 43% dintre elevii testați la lectură, 39% dintre elevii testați la matematică și 53 % dintre elevii testați la științe.

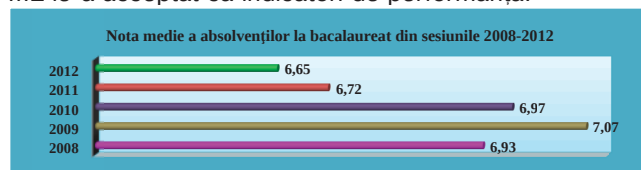
Lipsa unor informații privind acțiunile întreprinse de ME în urma acestor studii și evaluări nu permite

auditului să evalueze impactul acestora asupra procesului educațional.

• În cadrul realizării Proiectului a fost finanțată crearea pe lîngă MET a Centrului Național de Examinare și Asigurare a Calității (în prezent - Agenția de Asigurare a Calității). Agenția a fost creată în temeiul Hotărîrii Guvernului nr.1469 din 25.12.2006¹⁹, avînd drept scopuri de a asigura calitatea educației, a realiza politica statului privind evaluarea externă a sistemului de învățămînt secundar general, a ameliora capacitatea națională în măsurarea educațională, precum și de a propune MET politici și strategii de permanentă ameliorare a calității învățămîntului preuniversitar.

Deși pentru instalarea la Agenția de Asigurare a Calității a sistemului automat de prelucrare a datelor din mijloacele Proiectului s-au utilizat peste 160,0 mii dolari SUA (echipamentul hard – 114,0 mii dolari SUA, soft – 50,0 mii dolari SUA), softul nu a fost folosit în întregime la sesiunea de examinare BAC 2009, fiind înlocuit de către conducerea precedentă a MET cu un nou mod de transmitere a datelor pentru examene (prin Internet). În consecință, unele module de bază ale acestui sistem au fost înlocuite cu alte programe, ceea ce a dus la utilizarea irațională a mijloacelor Proiectului în sumă de 50,0 mii dolari SUA (598,3 mii lei). Totodată, contabilitatea Agenției de Asigurare a Calității abia la finalizarea auditului a înregistrat regulamentul în evidența contabilă acest activ nematerial în sumă de 598,3 mii lei.

➤ În scopul evaluării impactului implementării Proiectului asupra calității învățămîntului, dar și din cauza lipsei unor evaluări fundamentate privind atingerea indicatorilor de performanță a Proiectului, auditul a analizat rezultatele examenelor de bacalaureat pe ultimii 5 ani. Comparîndu-se aceste rezultate, s-a **observat o tendință de micșorare continuă a mediei la examenele de bacalaureat de la 6,93 (în anul 2008) pînă la 6,65 (în anul 2012), fapt ce denotă calitatea joasă a învățămîntului și/sau creșterea exigențelor la susținerea examenelor (înăsprirea procedurilor anticorupționale) și la evaluare.** De menționat că media la examenele de bacalaureat a absolvenților din colegii și universități este mai mică decît cea a absolvenților din licee, ceea ce se explică prin faptul că aceste trepte de învățămînt au rămas în afara proiectelor de creștere a calității educației și de asigurare cu manuale pentru clasele X-XII. De menționat că, în opinia ME, rezultatele examenelor de evaluare nu pot fi considerate ca indicatori de performanță, însă din lipsa altor indicatori, ME le-a acceptat ca indicatori de performanță.

Anul	Nr. de elevi		% de elevi promovați	Nota medie	Inclusiv din:			
	admiși	promovați			licee	colegii	universități	externi
2008	30890	29149	94,4	6,93	-	-	-	-
2009	30033	28765	95,8	7,07	-	-	-	-
2010	28137	27033	96,1	6,97	7,34	6,32	5,91	6,36
2011	29999	27690	92,3	6,72	7,04	6,28	5,96	6,0
2012	27461	25432	92,6	6,65	6,91	6,06	5,24	5,92

Sursă: Rapoartele ME pe perioada anilor 2011-2012

Recomandări Ministerului Educației:

1. Elaborarea, revizuirea și aprobarea curriculumului

¹⁸Programul Internațional de Evaluare a Elevilor (PISA) a fost proiectat și dezvoltat de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) la sfîrșitul secolului XX drept studiu internațional comparativ continuu și periodic, care inițial adună indicatori ai performanțelor și cunoștințelor elevilor. Este proiectat de a genera indicatori de încredere și calitate înaltă a capacității sistemului de educație, mai ales cunoștințe și abilități în domeniul citirii, matematicii și științelor.

¹⁹Hotărîrea Guvernului nr.1469 din 25.12.2006 "Cu privire la crearea Agenției de Asigurare a Calității".

școlar doar în baza Standardelor educaționale, elaborate și aprobate în conformitate cu legislația în vigoare;

2. Reevaluarea, expertizarea și descongestionarea curriculumului la disciplinele de studii, asigurând continuitatea curriculară la toate treptele sistemului educațional;

3. Examinarea posibilității de includere în programele de creștere a calității învățământului și de asigurare cu manuale pentru clasele X-XII a elevilor cu studii medii incomplete din instituțiile de învățământ neliceale;

4. Elaborarea pentru toate disciplinele de studii a materialelor didactice, precum și întreprinderea măsurilor în vederea asigurării, în limita alocățiilor bugetare, a instituțiilor de învățământ cu echipamente de laborator și IT, substanțe chimice, softuri educaționale etc., necesare pentru asigurarea calității procesului educațional;

5. Asigurarea, în comun cu AAPL, a luării la evidență a bunurilor materiale primite de instituțiile de învățământ, procurate din mijloacele Proiectului.

b) Cu privire la modificarea sistemului de finanțare a școlilor

Pentru sporirea eficienței resurselor în sistemul de învățământ, pe parcursul derulării Proiectului s-au utilizat 5,47 mil. dolari SUA, inclusiv: pentru procurarea bunurilor - 4,11 mil. dolari SUA (din care, pentru 45 de autobuze - 3,6 mil. dolari SUA), pentru servicii de consultanță - 826,19 mii dolari SUA, pentru instruire/ seminare - 406,37 mii dolari SUA, pentru alte tipuri de achiziții - 127,66 mii dolari SUA.

Principalul obiectiv al componentei „Sporirea eficienței utilizării resurselor” a fost creșterea eficienței alocării și utilizării resurselor publice în sistemul educațional, ce include „optimizarea rețelei instituțiilor educaționale rurale”, „îmbunătățirea alocării resurselor în scopul dezvoltării eficiente și durabile a educației”.

Responsabili de implementarea acestei componente a Proiectului au fost desemnați, prin ordinul ministrului educației nr.828 din 26.11.2007, Direcția analiză, monitorizare și evaluare a politicilor, în comun cu Direcția economico - financiară a Ministerului Educației.

Necesitatea implementării componente date a fost dictată de scăderea drastică a numărului de elevi în școli, gimnazii și licee și de creșterea ineficienței cheltuielilor în acest domeniu. Evoluția indicatorilor de state și contingente la data de 1 octombrie pe perioada 2000-2012 se relevă în următorul tabel:

Anul	Numărul de elevi	Numărul de instituții	Cadre didactice	Cadre nondidactice	Elevi per instituție	Elevi per cadre didactice	Elevi per cadre nondidactice
2000	590516	1350	40513	26535	437,4	14,6	22,3
2004	521364	1345	41346	30898	387,6	12,6	16,9
2006	472014	1343	39535	28359	351,5	11,9	16,6
2009	400110	1313	34841	27019	304,7	11,5	14,8
2010	376745	1296	33604	24983	290,7	11,2	15,1
2011	360531	1266	33400	22480	284,8	10,8	16,0
2012	347182	1233	31432	20395	281,6	11,0	17,0

Sursă: Informația Ministerului Finanțelor

Datele din tabel atestă că în perioada implementării noii formule de finanțare (anii 2010-2012) s-a reușit stoparea declinului indicatorilor ce țin de numărul de elevi per instituție, per cadru didactic și per cadru nondidactic.

Conform Manualului operațional al Proiectului, așteptările implementării componente „Sporirea eficienței utilizării resurselor” erau „îmbinarea finanțării pe bază de formulă cu autonomia școlară și cu optimizarea rețelei școlare, care urma să elibereze resurse financiare pentru majorarea salariilor profesorilor și alte cheltuieli pentru îmbunătățirea calității prin sporirea eficienței la nivel național, local și școlar”.

➤ Tergiversarea implementării componente „Sporirea eficienței utilizării resurselor” și lipsa

unor indicatori clari de performanță la acest capitol determină riscul nerealizării obiectivului principal al Proiectului - creșterea calității învățământului.

Activitățile ce țin de această componentă au demarat cu întârziere de circa 2 ani de la perioada inițial stabilită (anul 2006), fără motivarea acestui fapt.

Conform indicatorilor de performanță inițial stabiliți în Manualul operațional, formula de finanțare a școlilor urma a fi implementată la nivel național, iar 30% din școlile din raioanele-pilot urmau să devină autonome. La încheierea Proiectului, evaluarea implementării componente date nu s-a efectuat și nici nu a fost stabilit nivelul de atingere a indicatorilor preconizați inițial. Evaluările auditului relevă că pînă în prezent nu există o formulă stabilă de finanțare a învățământului, precum și reglementări privind criteriile de autonomie a școlilor, ceea ce denotă neîndeplinirea indicatorilor de implementare a Proiectului.

Examinînd eficiența utilizării resurselor financiare publice pentru realizarea acestei componente, auditul a constatat următoarele:

• Finanțarea instituțiilor de învățământ existentă pînă la implementarea noii formule de finanțare nu asigură o echitate privind accesarea resurselor financiare de către aceste instituții.

Astfel, potrivit art.9 din Legea nr.397-XV din 16.10.2003²⁰ și Notelor metodologice elaborate de Ministerul Finanțelor²¹, cheltuielile educaționale planificate pentru a fi asigurate din sursele bugetului de stat erau calculate de către MF reieșind din numărul copiilor în vîrstă de 7 - 16 ani conform datelor statistice la nivel de raion/municipiu, majorat cu numărul de elevi din clasele X-XII, și din normativul de cheltuieli pentru un copil determinat de MF. Această metodă de finanțare a învățământului se utiliza doar pentru alocarea de mijloace financiare AAPL de nivelul II, iar pentru finanțarea AAPL de nivelul I, de către AAPL de nivelul II se utiliza principiul finanțării cheltuielilor de bază ale fiecărei instituții de învățământ fără a se ține cont de numărul de copii în aceste UAT. Neasigurarea aplicării aceluiași principii de finanțare a AAPL de nivelul I și de nivelul II a generat irosirea de mijloace publice pentru întreținerea unor instituții de învățământ costisitoare, totodată celelalte instituții fiind lipsite de sursele de finanțare a procesului didactic (echipamente de laborator, materiale didactice pentru profesori și elevi). O altă deficiență ce ține de formula de finanțare practică anterior de MF era că numărul de copii conform datelor statistice nu corespundea cu numărul de copii care real frecventau instituțiile de învățământ, primul, de regulă, fiind mai mare.

În cadrul elaborării noii formule de finanțare, indicatorul privind numărul de elevi conform datelor Biroului Național de Statistică a fost înlocuit cu numărul ponderat de elevi²², iar normativul valoric pentru un copil în vîrstă de 7-16 ani a fost înlocuit cu normativele valorice pentru un elev „ponderat” și o instituție de învățământ.

• Formula de finanțare elaborată, acceptată și implementată deja și la nivel național, se bazează pe principiul „banii urmează elevul”, care asigură o utilizare mai eficientă a mijloacelor publice, dar nu ține cont de existența anumitor particularități ale unor instituții de învățământ.

Urmarea analizelor efectuate, în opinia auditului, formula de finanțare a școlilor este percepută strict în termeni mecanici, de distribuire a mijloacelor existente pentru finanțarea educației preuniversitare. Totodată, nu există „practica” de a încerca utilizarea finanțării disponibile pentru

²⁰Legea privind finanțele publice locale nr.397-XV din 16.10.2003.

²¹Elaborate în conformitate cu prevederile Legii nr.847-XIII din 24.05.1996 și Legii nr.397-XV din 16.10.2003.

²²Numărul elevilor „ponderați” pentru anii 2011, 2012 și 2013 se determină pe toate instituțiile, în baza datelor cu privire la numărul elevilor din grupele de clase 1-4, 5-9 și 10-12, la sfîrșitul perioadei de gestiune (coloana 9), a Raportului pe 9 luni ale anilor 2009, 2010 și 2011, conform Formularului nr.3R- BL “Raportul privind îndeplinirea planului de rețea, state și contingente în instituțiile finanțate din bugetele locale”.

a contribui la îmbunătățirea calității procesului educațional. Astfel, este asigurată finanțarea cheltuielilor de întreținere a instituțiilor (energia electrică, energia termică, apa, salubritatea, retribuirea muncii etc.) și, în esență, nimic nu se cheltuie pentru materiale și echipamente destinate să asigure un proces de învățământ de calitate.

În scopul creării unui sistem echitabil și echilibrat de finanțare a școlilor, urmează a se ține cont de faptul că necesitățile școlilor diferă în funcție de mărimea (numărul de elevi/clase paralele) și specificul lor, fiind diferite și necesitățile unor UAT (în special, ale municipiilor). Astfel, auditul a constatat că la elaborarea formulei de finanțare nu s-a ținut cont de: existența liceelor cu profil (de arte, sportiv etc.) și liceelor cu predare în limbi străine (franceză, engleză, găgăuză, ucraineană, rusă etc.), la care numărul de ore diferă de cel stabilit în mod general; mărimea instituțiilor de învățământ (numărul de elevi/clase paralele) și numărul clădirilor gestionate; existența în mun. Chișinău a liceelor serale; integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale în sistemul general de educație, ceea ce duce la apariția unor necesități suplimentare pentru școli etc.

De asemenea, nu au fost stabilite expres sursele (transferurile categoricale sau veniturile proprii ale bugetelor UAT) de achitare a datoriilor instituțiilor de învățământ existente la începutul implementării formulei de finanțare.

Reiesind din prevederile Manualului operațional al Proiectului, noua formulă de finanțare se bazează pe principiul „*banii urmează elevul*”. Această formulă are ca scop „*îmbunătățirea considerabilă a calității educației în instituțiile de învățământ prin utilizarea eficientă și repartizarea echitabilă a banilor publici*”.

Cheltuielile directe pentru elaborarea și implementarea noii formule au constatat în contractarea diferitor experți locali și internaționali, desfășurarea unor seminare privind sporirea managementului financiar în instituțiile de învățământ și monitorizarea implementării formulei de finanțare în raioanele-pilot, constituind suma de 547,92 mii dolari SUA.

Implementarea noii metodologii de formare a bugetelor pe bază de formulă urmărește: *sporirea echilibrării cheltuielilor pentru un elev; sporirea eficientizării cheltuielilor publice; simplificarea și fortificarea posibilităților de prognozare a procesului de formare a bugetelor; extinderea autonomiei școlare*.

În Raportul Băncii Mondiale „Evaluare la mijloc de termen a Proiectului pentru anii 2006 – 2009” se indică că au fost elaborate trei variante de formulă, care s-au prezentat și discutat atât cu reprezentanții MET, MF, cât și cu cei ai AAPL din raioanele-pilot, însă au fost prezentate auditului numai 2 variante de formule propuse spre implementare de către experți - „1A” și „1B”²³.

Expertul a considerat preferabilă pentru implementare formula (1B), deoarece aceasta ține cont de specificul serviciilor educaționale pentru diferite trepte de învățământ, condiționate de standardele naționale: programul de studii și sarcina pedagogilor. Astfel, numărul de elevi „ponderați” urma să fie stabilit reiesind din indicatorii efectivi privind normele didactice depline la o clasă, pe treptele de educație, acceptând drept bază (unitate) indicatorul pentru clasele V-IX, și s-au stabilit în mărime de 0,75 – pentru

clasele primare (1-4); 1,0 – pentru clasele gimnaziale (5-9); și 1,22 – pentru clasele liceale. N-au fost prezentate auditului careva informații privind modalitatea de determinare a acestor coeficienți, indicându-se doar că aceștia s-au determinat în baza indicatorilor efectivi din anul 2007 ai UAT din raioanele Rîșcani și Căușeni.

În rezultat, prin Dispoziția ministrului educației nr.493 din 28.07.2008, a fost aprobată pentru implementare Formula (1B) și s-a purces la elaborarea proiectului Hotărârii Guvernului privind pilotarea formulei de finanțare în două raioane-pilot (Rîșcani, Căușeni). Astfel, conform Hotărârii Guvernului nr.612 din 30.10.2009²⁴, pentru anul 2010 au fost aprobate două formule de finanțare: pentru calcularea transferurilor *din bugetul de stat către bugetul de nivelul II*²⁵, și pentru calcularea transferurilor *de la bugetul de nivelul II către bugetul de nivelul I* (instituții de învățământ)²⁶.

Conform informațiilor prezentate, normativele valorice pentru un elev „ponderat” și pentru o instituție au fost obținute pe cale matematică, în urma analizei executării bugetelor în anul 2007 la 1202 instituții școlare. În urma acestei analize, s-a determinat pentru anul 2012 raportul dintre cheltuielile variabile pentru un elev și cheltuielile fixe pentru o școală de mărime medie, care constituie, respectiv, 77% și 23%, iar pentru anul 2012 – 80% și, respectiv, 20%. Și în acest caz nu au fost prezentate auditului calculele sau documentele justificative pentru determinarea acestor valori.

Urmare implementării în anul 2010 a formulei de finanțare în raioanele-pilot și deficiențelor constatate, pentru finanțarea instituțiilor de învățământ în anul 2011, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr.535 din 14.07.2011²⁷, care prevedea unele ajustări privind implementarea formulei pentru: gimnaziile cu mai puțin de 9 clase; școlile primare cu un număr mai mic de 41 elevi „ponderați”; gimnaziile cu un număr mai mic de 91 elevi „ponderați”.

Atât formula elaborată de expert, cât și formulele aprobate prin Hotărâre de Guvern neglijează reglementarea tipului de cheltuieli care servesc drept bază pentru determinarea și aprobarea mărimii normativului valoric pentru un elev „ponderat” și pentru o instituție, precum și modul de determinare (calculare) a acestora. Astfel, normativul de cheltuieli pentru un elev stabilit de MF în Notele metodologice de elaborare a bugetelor UAT pe anul 2011 a constituit 6036,5 lei, iar pentru raioanele-pilot – 5823 lei – pentru un elev „ponderat”, și 458,40 mii lei – pentru o instituție de învățământ. De menționat că ME și DGITS din raioane nu dispun de informații care ar permite evaluarea exhaustivă privind faptul dacă aceste mijloace determinate de MF asigură realizarea curriculumului școlar, inclusiv pe fiecare disciplină în parte și pe fiecare treaptă de studiu (clasă). De asemenea, aceștia nu dispun de informații privind asigurarea financiară și materială în fiecare instituție de învățământ; necesitățile ce urmează a fi suplinite; necesitățile ce nu sînt pe deplin satisfăcute din buget și sursele alternative posibile. Cauza principală a lipsei acestor informații este neelaborarea de către ME a unor standarde de implementare a curriculumului școlar.

Auditul a constatat că formula de finanțare s-a elaborat de către experții locali și internaționali fără a se determina mărimea mijloacelor financiare necesare pentru asigu-

²³Formula (1A): $E = A \cdot N \cdot (1 + K_i) + B$; formula (1B): $E = A \cdot NW \cdot (1 + K_i) + B$, unde: E – cheltuieli curente ale bugetului școlii; A – parametrii cheltuielilor variabile pentru un elev; N – numărul mediu al elevilor; NW – numărul ponderat de elevi; B – parametrii cheltuielilor fixe (stabilite) pentru o școală; K_i – coeficientul pentru reflectarea necesităților speciale ale școlii cu un număr de elevi în clase paralele mai mic de 15.

²⁴Hotărârea Guvernului nr.612 din 30.10.2009 „Cu privire la Proiectul-pilot pentru finanțarea pe bază de formulă a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale” (în continuare – Hotărârea Guvernului nr. 612 din 30.10.2009).

²⁵ $C_i = A \cdot N_i + B \cdot S_i + A_{ci}$, unde: C_i – suma transferurilor pe categorii și a transferurilor adiționale pe categorii pentru raionul i; A – normativul valoric pentru un elev „ponderat”; N_i – numărul de elevi „ponderați” din raionul i; B – normativul valoric pentru o instituție; S – numărul de instituții amplasate în cadrul raionului i; A_{ci} – suma transferurilor categoricale pentru toate instituțiile raionului i;

²⁶ $V = (A \cdot N_i + B) \cdot K + R_i$, unde: V – bugetul instituției i; A – normativul valoric pentru un elev „ponderat”; N_i – normativul de elevi „ponderați” dintr-o anumită instituție; B – normativul valoric pentru o instituție; K – coeficientul egal cu sau mai mare decât 0,95, stabilit de către autoritățile raionului j; R_i – alocații repartizate instituției i din componenta raională.

²⁷Hotărârea Guvernului nr.535 din 14.07.2011 „Cu privire la Proiectul pentru finanțarea pe bază de formulă a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale” (în continuare – Hotărârea Guvernului nr. 535 din 14.07.2011).

rarea implementării curriculumului. Totodată, ME nu a stabilit pentru un elev sau pentru o clasă resursele umane, materiale și didactice necesare pentru a asigura implementarea curriculumului, precum și normele de consum al energiei electrice și termice, al apei și canalizării, salubrității, necesare implementării Regulilor și normativelor sanitaro-epidemiologice „Igienă instituțiilor de învățământ primar, gimnazial și liceal”, aprobate prin Hotărârea nr.21 din 29.12.2005 a medicului-sef sanitar de stat.

De asemenea, ME nu dispune de fundamentări/studii privind determinarea numărului optim de elevi într-o clasă, care nu ar afecta calitatea procesului de învățământ. Astfel, la 20.06.2012, a fost aprobat Ordinul ministrului educației privind numărul de elevi într-o clasă, acesta stabilindu-se pînă la 35 de elevi într-o clasă de liceu, față de 30 de elevi, indicat anterior în actele normative/legislative.

Un risc privind asigurarea finanțării instituțiilor de învățământ comportă și prevederile Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.535 din 14.07.2011 în ce privește numărul de elevi luați în calcul la calcularea transferurilor de la bugetul de stat la bugetul de nivelul II și de la bugetul de nivelul II la instituțiile de învățământ (bugetul de nivelul I). Astfel, în primul caz se ia în calcul numărul de copii conform dării de seamă pe trimestrul III cu 2 ani anteriori anului pentru care se face calculul, iar în al doilea caz se ia în calcul numărul de copii conform dării de seamă pe trimestrul III al anului precedent anului pentru care se face calculul. Prin urmare, dacă numărul de copii descrește, bugetele de nivelul II vor avea sold pozitiv (profit), iar dacă numărul de copii se mărește, bugetele de nivelul II vor avea sold negativ (deficit) de surse financiare.

Conform explicațiilor MF, calendarul bugetar nu permite să se ia în calcul același număr de elevi „ponderați”, deoarece elaborarea limitelor de cheltuieli este inițiată în luna februarie a anului anterior celui pentru care se face calculul, iar neconcordanța (sold pozitiv/negativ) este ajustată cu întârziere de un an.

Cele menționate determină riscul că normativele existente de finanțare nu acoperă necesitățile pentru implementarea curriculumului și nu țin cont de mărirea cheltuielilor fixe în funcție de mărirea instituțiilor de învățământ și de numărul claselor paralele în aceste instituții.

• Reieșind din faptul că elaborarea formulei de finanțare s-a efectuat fără a se ține cont de asigurarea implementării curriculumului, precum și din cauza nestabilității (inclusiv în cadrul normativ/legal) de către ME a indicatorilor de autonomie, inclusiv financiară, a instituțiilor de învățământ, cheltuielile suportate în sumă totală de 400,53 mii dolari SUA au o eficacitate redusă.

În scopul definirii listei complete a datelor necesare pentru elaborarea costurilor programelor din sectorul educațional și elaborarea prognozelor CCTM, ME, la 18.06.2007, a angajat un consultant, ale cărui studii și recomandări nu au fost folosite ulterior, iar realizarea obiectivului „Îmbunătățirea elaborării bugetului educațional” a fost stopată, ceea ce a dus la utilizarea ineficientă a mijloacelor publice în sumă de 11,3 mii dolari SUA, achitate acestui consultant.

Pentru elaborarea unei noi formule de finanțare, la 01.10.2007, a fost angajat un consultant internațional, pentru 122,1 mii dolari SUA, iar la 19.11.2007 - un consultant local, pentru 77,26 mii dolari SUA, și din 26.01.2009 - personal de suport (consultant local), pentru 12,94 mii dolari SUA. Activitățile acestora urmau a fi monitorizate de

către Direcția economico-financiară a ME, însă rapoartele de monitorizare lipsesc, ceea ce determină riscul prestării unor servicii de consultare necalitative în sumă totală de 212,3 mii dolari SUA.

Contrar prevederilor pct.9 din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.836 din 24.06.2002²⁸, persoanele care în anul 2006 au efectuat o deplasare în Lituania (în sumă de 18,4 mii dolari SUA) pentru a se familiariza cu mecanismul de finanțare a sistemului educațional (Ordinul MET nr.448 din 28.11.2006), nu au prezentat darea de seamă privind rezultatele vizitei, nefiind descris nici sistemul de finanțare existent în Lituania, dar și faptul dacă acesta va fi sau nu luat în considerare la elaborarea formulei de finanțare în Republica Moldova.

Cheltuielile pentru organizarea instruirii în managementul financiar a circa 650 de persoane (directori ai instituțiilor de învățământ, economiști în Direcțiile de învățământ din 9 raioane și 2 municipii), în anul 2011, au constituit 106,11 mii dolari SUA. Instruirile s-au efectuat după următoarele module: Conceptul general privind managementul financiar; Analiza financiară; Informații Generale și Metodologia bugetară; Sursele de formare a conturilor instituțiilor bugetare.

Studiul de fezabilitate pentru optimizarea instituțiilor de învățământ s-a efectuat în baza Contractului din 10.06.2010, la preț de 158,53 mii dolari SUA, după începerea procesului de optimizare a instituțiilor de învățământ în raioanele-pilot. Acest studiu a fost realizat prin intermediul colectării informațiilor din: Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației; baza de date statistice referitoare la fiecare instituție de învățământ, la piramida vîrstelor pentru fiecare localitate din RM pe anii 1985-2009; baza de date a Centrului Resurselor Informaționale de Stat „Registru”; baza de date privind dezvoltarea economică a localităților rurale ale RM, la nivel de primărie și raioane, pe anul 2008, furnizate de către Ministerul Economiei; sistemul informațional al Ministerului Finanțelor referitor la finanțarea instituțiilor de învățământ primar, gimnazial, liceal și mediu de reședință, pe principalele categorii, pe anul 2009. Astfel, operatorul economic a colectat majoritatea datelor de la instituțiile statului, și nu de sine stătător. De menționat că aceste date puteau fi colectate și analizate de structurile ME, dar ele nu și-au îndeplinit regulamentul obligațiilor de serviciu²⁹, contractînd aceste servicii de la companii private, astfel utilizînd ineficient mijloace financiare publice în sumă de 158,53 mii dolari SUA.

• ME și MF nu au evaluat corespunzător rezultatele implementării noului model de finanțare a instituțiilor de învățământ în raioanele-pilot și nu au elaborat recomandări pentru perfecționarea și implementarea acestuia la scara întregii țări, prin ce n-au îndeplinit sarcinile stabilite în Manualul operațional al Proiectului.

Deși prin Ordinul ministrului educației nr.31 din 21.01.2008 a fost creată comisia de selectare a raioanelor pentru pilotarea noii formule de finanțare și a strategiei de optimizare a instituțiilor de învățământ secundar general, acest proces nu a fost monitorizat în modul corespunzător, lipsind rapoartele și concluziile de rigoare. Astfel, extinderea implementării formulei de finanțare în 9 raioane și 2 municipii, unde a început din anul 2012, iar în restul UAT - din anul 2013, s-a realizat în lipsa unui raport de evaluare privind eficacitatea implementării formulei de finanțare. Conform explicațiilor prezentate de către MF, evaluarea formulei de finanțare s-a efectuat de către experții angajați de Banca Mondială.

²⁸Hotărârea Guvernului nr.836 din 24.06.2002 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la delegarea salariilor întreprinderilor instituțiilor și organizațiilor din Republica Moldova, abrogat prin Hotărârea Guvernului nr.10 din 05.01.2012 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la delegarea salariilor întreprinderilor instituțiilor și organizațiilor din Republica Moldova.

²⁹Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.653 din 06.11.2009 „Cu privire la aprobarea Regulamentului, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al Ministerului Educației”.

Una din direcțiile principale pentru derularea implementării formulei de finanțare a fost „experimentarea/pilotarea finanțării pe bază de formulă și a autonomiei școlare”. În acest context, urma a fi elaborat statutul-model al școlii „autonome”, ceea ce i-ar oferi posibilitatea să facă față sarcinilor impuse: managementul calității, managementul bugetului, soluționarea problemelor legate de optimizare, însă, în final, statutul-model al „școlii autonome” nu a fost elaborat. Astfel, în baza Hotărârii Guvernului nr.612 din 30.10.2009, școlile-pilot beneficiază de următoarele elemente de autonomie: dreptul de a repartiza, pe articole, mijloacele financiare în cadrul alocațiilor acordate pe baza formulei de finanțare și autonomia deplină în ceea ce privește numirea în funcție și eliberarea din funcție a personalului auxiliar (nedeidactic), alte elemente nefiind reglementate, cum ar fi: efectuarea achizițiilor publice, gestiunea spațiilor libere din instituțiile de învățământ etc.

• **Verificările efectuate la AAPL denotă că procesul de optimizare a instituțiilor de învățământ are loc în mod forțat, ca urmare a lipsei resurselor pentru întreținerea unor instituții de învățământ, deși urma a fi realizat anticipat, prin utilizarea resurselor economisite pentru finanțarea cheltuielilor necesare procesului de învățământ (materiale didactice, echipamente de laborator, softuri educaționale etc.).**

Spre exemplu, cu toate că Consiliul raional Rîșcani a susținut inițiativa DGÎTS și în august 2012 a decis să reorganizeze 11 instituții de învățământ (de la 01.09.2012), care, potrivit prognozei pe anul 2013, vor avea deficit bugetar, această decizie a fost ignorată de către UAT de nivelul I. Reieșind din această situație, în octombrie 2012, la ședința Consiliului s-a luat decizia de a prelungi procesul de studii în aceste școli până la 31.05.2013.

Astfel, în lipsa surselor financiare pentru acoperirea deficitului bugetar, echipa de audit prognozează o degradare a situației financiare în anul 2013 la cel puțin 11 instituții de învățământ din r-nul Rîșcani, inclusiv: școlile din satele/comunele Sturzeni, Ușurei, Duruitoarea Nouă, Sverdiac, Păscăuți, Știubeieni, Ciubara, Mălăiești, Pociumbăuți, Cucuieții Vechi, Horodiște, iar ponderea cheltuielilor pentru retribuirea muncii în structura totală a cheltuielilor acestor instituții urmează să constituie, în anul 2013, de la 85% până la 116%.

• Una din provocările majore pentru introducerea finanțării sistemului școlar pe bază de formulă se referă la reducerea consecințelor negative pentru școlile care vor pierde un anumit volum de finanțare în raport cu cel folosit în prezent pe bază de intrări/input (*numite ca școli cu sold negativ*). În perioada de tranziție la implementarea noii formule de finanțare, raioanele-pilot au beneficiat, pe parcursul a 3 ani (din anul 2012 - pe parcursul a 2 ani), de transferuri categoricale complementare în mărime de 1,5% din valoarea plafonului de cheltuieli estimat de Ministerul Finanțelor.

Aplicarea noii formule de finanțare la formarea bugetelor instituțiilor școlare din raioanele-pilot pentru anul financiar 2010 a generat un sold negativ bugetar pentru 48 (din 72) de instituții (32 instituții din raionul Căușeni și 16 instituții din raionul Rîșcani). Pentru diminuarea efectelor negative, din contul componentei raionale a formulei de finanțare, acestor instituții le-a fost compensat complet sau parțial deficitul format pe o perioadă de până la 3 ani, iar fiecare instituție urma să elaboreze și să implementeze un plan de raționalizare a cheltuielilor, ceea ce nu a fost realizat în totalitate.

Conform informației DGÎTS Rîșcani, în perioada de pilotare a Proiectului, Ministerul Educației și reprezentanții Băncii Mondiale au verificat implementarea Proiectului pentru finanțarea pe bază de formulă a instituțiilor de

învățământ primar, secundar general, finanțate din bugetele UAT, însă documente referitor la rezultatele constatate nu au fost expediate în adresa DGÎTS Rîșcani, dar nici prezentate auditului de către ME.

• **Generalizându-se constatările în urma procesului de optimizare a rețelei școlare, se relevă că la momentul actual utilizarea capacităților instituțiilor de învățământ determină în continuare folosirea ineficientă a resurselor financiare publice pentru întreținerea suprafețelor care nu sunt utilizate în procesul educațional.** În urma optimizării rețelei școlare, la situația din 01.09.2012, capacitatea medie de utilizare a instituțiilor preuniversitare în raioanele verificate a încetat să scadă, dar rămâne în continuare destul de mică, constituind în raioanele: Căușeni – 55,8%; Rîșcani – 48,5%; Glodeni – 49,3%; Ștefan-Vodă – 47,4%; Singerei – 47%.

• **Autoritățile administrației publice centrale și locale nu au asigurat elaborarea, aprobarea și utilizarea regulamentară a componentei raionale de finanțare a instituțiilor de învățământ, care s-a format în conformitate cu prevederile Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.612 din 30.10.2009 și Hotărârea Guvernului nr.535 din 14.07.2011.**

Probele colectate privind alocarea mijloacelor financiare din componenta raională au relevat unele abateri de la prevederile actelor normative în vigoare. De exemplu, în anul 2012, în r-nul Singerei, din componenta raională de finanțare s-a alocat la 20 de instituții de învățământ suma de 3461,6 mii lei pentru acoperirea deficitului format în urma implementării formulei de finanțare, fără a dispune de informații, analize și calcule privind mărimea și destinația deficitului pentru fiecare instituție de învățământ.

Direcția generală finanțe a Consiliului raional Singerei nu a respectat prevederile pct.7 al Regulamentului aprobat de către Consiliul raional, acceptând alocarea mijloacelor financiare din componenta raională de finanțare în sumă de 1099,9 mii lei pentru transportarea elevilor, fără fundamentarea acestora, precum și în lipsa informației privind numărul elevilor efectiv transportați. De asemenea, în lipsa informațiilor privind existența căminelor și costul de întreținere a unui elev, în anul 2012 au fost planificate alocații de 781,0 mii lei, din care 600,0 mii lei - pentru cămine care, de fapt, nu funcționau. O parte din aceste alocații (400,0 mii lei) au fost retrase la sfârșitul anului 2012, iar 200,0 mii lei, prin decizia Consiliului com.Chîșcăreni, au fost transferate Asociației de părinți pentru reparația cantinei gimnaziului din s.Slobozia-Chîșcăreni.

• **Analizele efectuate în urma finanțării instituțiilor de învățământ primar și secundar general relevă că după 9 luni (2012) unele instituții nu mai dispun de resurse financiare pentru continuarea activității, iar la alte instituții mijloacele financiare disponibile pentru asigurarea activității pe trimestrul IV al anului 2012 nu acoperă pe deplin cheltuielile necesare.**

Comparând cheltuielile efective executate în 9 luni ale anului 2012 cu cheltuielile anuale ce urmau a fi suportate conform formulei de finanțare, s-a stabilit că în raioanele Căușeni, Ștefan-Vodă și Singerei 6 instituții de învățământ (gimnaziile din satele/comunele: Alava, Surchiceni, Chircăiești Noi, Sacarovca, Bilicenii Noi, Valea Norocului) nu mai dispuneau de resurse financiare pentru desfășurarea activității lor până la finele anului bugetar, iar 12 instituții de învățământ din raioanele Singerei, Ștefan-Vodă și Căușeni nu vor fi asigurate cu finanțare până la sfârșitul anului.

O situație similară a fost constatată și în mun. Chișinău, unde 21 (din 94) instituții de învățământ (sau 22,3 %) nu mai dispun de resurse financiare pentru desfășurarea activității până la finele anului bugetar, iar 8 instituții nu vor fi finanțate până la sfârșitul anului. Astfel, pentru finanțarea cheltuielilor

instituțiilor de învățământ în trimestrul IV rămân la dispoziție 78,7 mil. lei, pe cînd cheltuielile efective pentru 9 luni ale anului 2012 au constituit 387,6 mil. lei, din ce reiese că nu va fi asigurată finanțarea cheltuielilor pentru trimestrul IV al anului 2012.

Conform explicațiilor prezentate de ME, deficit bugetar, sau insuficiență de resurse, de regulă, înregistrează instituțiile de învățământ care anterior au admis cheltuieli exagerate, cum ar fi unități de personal în exces, spații libere, sisteme de aprovizionare cu căldură ineficiente etc. În acest aspect, instituțiile trebuie să elaboreze Planul de raționalizare a cheltuielilor, în care să prevadă măsurile, termenele și modalitățile de reducere a acestor cheltuieli, pentru ce li se oferă 2 ani de tranziție.

• Ca efect economic în urma optimizării rețelei școlare în raioanele Rîșcani, Căușeni, Glodeni și Singerei s-a constatat economisirea anuală a mijloacelor bugetare în sumă totală de 10803,5 mii lei.

Optimizarea rețelei școlare poate fi realizată prin aplicarea a trei metode: închiderea, relocalizarea/ transferarea și schimbarea statutului instituției. Analizînd efectul economic obținut în rezultatul reorganizării a 27 instituții de învățământ preuniversitar din raioanele Rîșcani, Căușeni, Glodeni și Singerei, prin contrapunerea cheltuielilor de întreținere a acestor instituții înainte și după optimizare, s-a constatat o economisire anuală de mijloace bugetare în sumă totală de 10803,5 mii lei. Deși ca rezultat al optimizării rețelei școlare se preconiza eliberarea resurselor financiare care vor fi utilizate pentru majorarea salariilor profesorilor și alte cheltuieli de sporire a calității educației, aceasta, de fapt, s-a realizat doar într-o mică măsură pentru instituțiile de învățământ cu sold pozitiv de finanțare.

Odată cu întreprinderea măsurilor de optimizare a rețelei instituțiilor de învățământ în raioanele Rîșcani, Căușeni, Stefan-Vodă, Singerei și Glodeni, la situația din 01.09.2012, s-au reorganizat/lichidat 29 de instituții preuniversitare, din care: 14 edificii școlare sînt utilizate pentru desfășurarea procesului educațional preșcolar și extrașcolar, 7 - în alte scopuri, iar 8 edificii școlare nu se utilizează. Edificiile neutilizate nu pot fi înstrăinate în alte scopuri decît cele pentru instruire, educație și luminare culturală, după cum prevede art.62 alin.(5) din Legea nr.547-XIII din 21.07.1995³⁰. Unele din edificiile școlare neutilizate nu sînt asigurate cu pază. Situația creată generează riscul deteriorării edificiilor școlilor închise în rezultatul optimizării.

De menționat că paza și întreținerea clădirilor instituțiilor de învățământ închise se efectuează din contul veniturilor proprii a AAPL de nivelul I.

Un caz aparte este faptul că lipsa monitorizării din partea persoanelor responsabile din cadrul primăriei com. Duruitoarea Nouă din r-nul Rîșcani a condiționat închiderea școlii din s.Dumeni (a.2009) după 4 ani de la efectuarea reparației capitale din contul FISM (a.2005), ceea ce a dus la utilizarea neeficientă a surselor FISM în sumă de 266,6 mii lei și la crearea riscurilor de distrugere a patrimoniului public.

Recomandări Ministerului Educației:

6. Ajustarea formulei de finanțare a instituțiilor de învățământ, ținînd cont de particularitățile acestora.

Obiectivul II: Au fost respectate prevederile regulamentare în procesul de gestionare a mijloacelor financiare destinate Proiectului ?

• Comitetul de Supraveghere a Proiectului nu și-a exercitat atribuțiile, misiunea de audit constatînd că acesta n-a examinat și n-a aprobat Rapoartele semestriale și anuale privind evaluarea implementării Proiectului, precum și n-a prezentat semestrial Guvernului rapoartele și procesele-verbale ale ședințelor sale.

Conform prevederilor din PAD și Manualul operațional, Comitetul de Supraveghere reprezintă organul de conducere a implementării Proiectului și are ca atribuții: conducerea generală a implementării Proiectului; apărarea intereselor beneficiarilor de proiect - elevilor, cadrelor didactice din mediul rural, părinților; asumarea rolului de conducător în soluționarea problemelor majore privind realizarea Proiectului și coordonarea activităților interdependente; asigurarea transparenței la utilizarea fondurilor; monitorizarea proceselor de desfășurare a concursurilor și tenderelor pentru selectarea companiilor producătoare de echipamente școlare, a prestatorilor de servicii de training, precum și a altor furnizori de servicii care participă la licitațiile organizate de ME în cadrul Proiectului; examinarea și aprobarea rapoartelor semestriale și anuale privind implementarea Proiectului; prezentarea semestrială în adresa Guvernului a rapoartelor și proceselor-verbale ale ședințelor sale; coordonarea deciziilor la nivel național și local, precum și a activităților în cadrul Proiectului, inclusiv informarea populației din mediul rural despre realizările acestuia, alte activități ce țin de implementarea Proiectului. Ședințele Comitetului de Supraveghere urmau a fi convocate cel puțin o dată în trimestru sau de cîte ori este nevoie, la propunerea a cel puțin 3 membri ai Comitetului.

Auditul relevă că Comitetul de Supraveghere a Proiectului, de la constituirea sa și pînă la momentul efectuării auditului, s-a convocat doar de 5 ori³¹. De asemenea, acesta n-a examinat și n-a aprobat rapoartele semestriale și anuale privind evaluarea implementării Proiectului; n-a prezentat semestrial Guvernului rapoartele și procesele-verbale ale ședințelor sale, ceea ce denotă lipsa monitorizării activităților desfășurate în cadrul Proiectului.

a) Cu privire la achiziționarea bunurilor necesare pentru implementarea Proiectului

Din totalul mijloacelor financiare destinate Proiectului în sumă de 11 116 mii dolari SUA, pentru achiziționarea bunurilor s-au utilizat 8 335 mii dolari SUA. Misiunea de audit a efectuat verificări asupra respectării procedurilor de procurare a bunurilor în valoare de 7 105 mii dolari SUA, astfel acoperînd 85,24% din totalul bunurilor achiziționate și 63,92% din totalul cheltuielilor suportate din mijloacele Proiectului.

Analizînd procedurile de efectuare a achizițiilor publice din cadrul Proiectului, misiunea de audit a constatat că, potrivit Acordului de finanțare, Ministerul Educației urma să respecte întocmai prevederile Directivelor pentru procurări în cadrul împrumuturilor BIRD și creditelor AID, aprobate de către Banca Mondială în luna mai 2004, în caz contrar, Banca Mondială fiind în drept să rezilieze Acordul de finanțare, iar statul - obligat să restituie mijloacele utilizate din grant. În cazurile neprevăzute în Acordul de finanțare, Ministerul Educației urma să asigure efectuarea procedurilor de achiziții publice în conformitate cu prevederile legislației Republicii Moldova.

În rezultatul verificărilor, auditul a constatat că Ministerul Educației (consultanții din Proiect), la achiziționarea bunurilor, s-a condus de prevederile Directivelor pentru procurări, aprobate de Banca Mondială, iar în cazurile neprevăzute de reglementările Băncii Mondiale, nu s-a condus de prevederile legislației Republicii Moldova. Astfel, exercitarea neconformă a atribuțiilor de serviciu de către unii consultanți din Proiect, precum și unii angajați ai Ministerului Educației, lipsa monitorizării eficiente din partea Comitetului de Supraveghere a Proiectului, Directorului general și Directorului executiv ai Proiectului au determinat procurarea bunurilor la prețuri exagerate, precum și neasigurarea calității acestor bunuri.

În contextul celor relatate, misiunea de audit menționează următoarele:

• Ministerul Educației nu a asigurat participarea

³⁰Legea învățămîntului nr.547-XIII din 21.07.1995 (cu modificările ulterioare).

³¹la 08.02.2007; 23.11.2007; 04.09.2008; 04.02.2009; 10.07.2009.

largă a operatorilor economici, inclusiv autohtoni, la procedurile de achiziționare a bunurilor.

Misiunea de audit a constatat că în cazul procurării echipamentelor de laborator și a materialelor didactice, anunțul de intenție privind achizițiile publice preconizate au fost publicate în Buletinul achizițiilor publice. De menționat că în cazul publicării în Buletinul achizițiilor publice și a celorlalte anunțuri, după cum prevede art.19 din Legea privind achizițiile publice, s-ar fi asigurat o participare mai largă a operatorilor economici, inclusiv autohtoni.

În majoritatea cazurilor, Ministerul Educației a publicat anunțurile de intenție în sursele specificate de către Banca Mondială (2 publicații internaționale + 1 ziar național), la care operatorii economici autohtoni au acces limitat.

În cazul a 4 proceduri de procurare a echipamentului IT (shopping), anunțurile de intenție nu au fost publicate în nici o sursă de informare, acestea fiind repartizate, prin e-mail, unui număr limitat de agenți economici. Ministerul Educației a motivat aceste acțiuni prin faptul că astfel va fi diminuat riscul procurării unor bunuri contrafăcute, iar reprezentanții Băncii Mondiale au permis continuarea procedurilor de achiziție în cazul în care vor fi înregistrate cel puțin 3 oferte de prețuri.

În rezultatul verificărilor efectuate, s-a constatat că pe parcursul derulării Proiectului în cadrul Ministerului Educației nu a existat o listă a tuturor companiilor autohtone care furnizează echipament IT certificat, lista invitațiilor la licitație fiind mereu în descreștere (de la 13 invitați la prima licitație din anul 2007 până la 4 invitați la ultima licitație din anul 2012). Auditul a remarcat faptul că doar 2 companii au fost invitate la toate cele 4 licitații, una din ele („Global Service” S.R.L.) fiind desemnată drept câștigătoare a tuturor celor 4 licitații, încasând în urma contractelor semnate suma de 260,1 mii dolari SUA (sau circa 3,0 milioane lei).

• Ministerul Educației nu a asigurat integritatea dosarelor achiziției publice, fapt ce creează riscul sustragerii sau înlocuirii înscrisurilor pe care acestea le conțin.

Ministerul Educației nu a asigurat integritatea dosarelor achiziției publice, materialele stocate în ele nefiind cusute, ștampilate și numerotate, fapt ce creează riscul sustragerii sau înlocuirii înscrisurilor pe care acestea le conțin, prevederi care sînt expuse și în pct.6 din Regulamentul cu privire la întocmirea și păstrarea dosarului achiziției publice³², aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.9 din 17.01.2008. Misiunea de audit, comparînd lista documentelor prevăzute în pct.5 din Regulamentul menționat, cu documentele anexate în dosarele de achiziție ale Proiectului, a constatat lipsa mai multor documente, ceea ce nu a permis auditului stabilirea exactă a procesului de achiziție.

• La procurarea autobuzelor școlare, Ministerul Educației a utilizat mijloace financiare publice în sumă de circa 17,4 milioane lei pentru plata unor adaosuri comerciale exagerate.

În urma verificărilor efectuate, misiunea de audit a constatat că la elaborarea caietelor de sarcini pentru procurarea autobuzelor școlare Ministerul Educației nu a efectuat o analiză argumentată din punctul de vedere al cost-eficienței, al specificațiilor tehnice minime necesare pentru implementarea Proiectului, fapt ce a generat limitarea liberei concurențe și a dus la majorarea nejustificată a prețului de procurare a acestora. În scopul de a selecta oferta care ar genera cele mai mici costuri pentru Proiect, pe parcursul

implementării Proiectului au fost organizate 2 licitații internaționale pentru procurarea a 3 loturi de autobuze școlare (la prima licitație - 1 lot, iar la a doua licitație - 2 loturi).

Deși inițial 9 companii au prezentat interesul pentru a participa la licitații (2 companii autohtone și 7 companii străine), ulterior doar 3 companii au depus ofertele pentru loturile scoase la licitație: „East Auto Lada” S.R.L.³³ și „Auto Prezent” S.R.L.³⁴, care au înaintat câte 3 oferte, precum și „Copenhagen Global A/S” (Danemarca)³⁵, care a înaintat 2 oferte pentru loturile la cea de-a doua licitație.

La prima licitație (noiembrie 2009) au fost depuse 2 oferte, din care una a fost respinsă din cauza necorespunderii cu specificațiile tehnice stabilite. Astfel, Ministerul Educației a desemnat drept câștigător al primei licitații Compania „East Auto Lada” S.R.L., care inițial urma să livreze 12 autobuze IRISBUS IVECO THESI CC65 (Cehia), însă din cauza lipsei mijloacelor în cadrul Proiectului s-a contractat achiziționarea doar a 10 autobuze la prețul total de 779,9 mii euro (sau 77,9 mii euro pentru un autobuz).

Drept câștigătoare a licitației a doua (iunie 2011) a fost desemnată Compania „Auto Prezent” S.R.L., care urma să livreze 11 autobuze Zaz „I-VAN” A07A1-10 (Ucraina), în valoare totală de 793,7 mii dolari SUA (sau 72,1 mii dolari SUA pentru un autobuz), și, respectiv, 24 autobuze Zaz „I-VAN” A07A3-10 (Ucraina), în valoare totală de 1 865,6 mii dolari SUA (sau 77,7 mii dolari SUA pentru un autobuz).

De menționat că atât Compania „East Auto Lada” S.R.L., cît și Compania „Auto Prezent” S.R.L. au fost scutite de plata taxei vamale, taxei pentru efectuarea procedurilor vamale, precum și impozitate la cota zero a TVA, în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr.246 din 08.04.2010³⁶.

Analizînd procedura de desemnare a ofertelor câștigătoare, misiunea de audit a constatat că ME nu a comparat prețurile propuse la licitație cu prețul producătorului, fapt ce a condiționat achitarea unor adaosuri comerciale exagerate.

Astfel, comparînd prețurile contractuale cu prețurile producătorilor indicate în declarațiile vamale, Invoice-uri, CMR și în Polița de asigurare CASCO, misiunea de audit a constatat că autobuzele școlare livrate de către Compania „East Auto Lada” S.R.L., de fapt, au prețul unitar de 63 179 euro, iar cele livrate de către Compania „Auto Prezent” S.R.L. – de 38 730 dolari SUA și, respectiv, 42 080 dolari SUA. Prin urmare, în rezultatul procurării autobuzelor școlare prin intermediari, Ministerul Educației a achitat adaosuri comerciale în valoare de circa 1417,3 mii dolari SUA (17,4 milioane lei), sau de 23,4% - către Compania „East Auto Lada” S.R.L., și, respectiv, de 86,3% și 83,8% - către Compania „Auto Prezent” S.R.L..

De menționat că prețul autobuzelor procurate în cadrul Proiectului (fără TVA) de la Compania „Auto Prezent” S.R.L. este mai mare și decît prețul aceleiași tip de autobuze procurate din mijloacele bugetului de stat (inclusiv TVA) de la aceleași agent economic și în aceeași perioadă. Diferențele constatate se prezintă în următorul tabel:

Marca autobuzului	Numărul de locuri	Prețul unui autobuz procurat din contul Proiectului (fără TVA)	Prețul unui autobuz procurat din contul Bugetului de Stat (inclusiv TVA)	Diferența pe un autobuz
Zaz „I-VAN” A07A3-10	33	77 735 \$ / 914 117 MDL	901 544 MDL	162 830 MDL
Zaz „I-VAN” A07A1-10	27	72 163 \$ / 848 594 MDL	836 924 MDL	151 157 MDL

³²Aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 9 din 17.01.2008.

³³1 licitație - autobuze IVECO 65c15ccIndBusIngwi 27, cu prețul pentru o unitate de 62,4 mii euro, și autobuze IVECO 65c15ccIndBusIngwi 33, cu prețul pentru o unitate de 66,4 mii euro.

³⁴1 licitație - autobuze PAZ-4234-70 (Pavlovo, Rusia), cu prețul pentru o unitate de 32,0 mii euro.

³⁵1 licitație - autobuze Mercedes Benz 260 City Bus, cu prețul pentru o unitate de 90,0 mii dolari SUA.

³⁶Hotărîrea Guvernului nr. 246 din 08.04.2010 „Cu privire la modul de aplicare a cotei zero a TVA la livrările de mărfuri, servicii efectuate pe teritoriul țării și de acordare a facilităților fiscale și vamale pentru proiectele de asistență tehnică și investițională în derulare, care cad sub incidența tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte”.

• Ministerul Educației nu a asigurat procurarea bunurilor cost-eficiente, acceptând achiziționarea unor bunuri ce nu întruneau toate specificațiile tehnice stipulate în contractele de achiziții și care generează cheltuieli majorate la întreținerea și deservirea lor.

În urma verificării actelor de recepție finală a autobuzelor școlare procurate în cadrul Proiectului de la Compania "Auto Prezent" S.R.L., auditul a constatat că Comisiile de primire cantitativă și calitativă a autobuzelor au depistat deficiențe tehnice la autobuzele destinate elevilor din raioanele Nisporeni și Singerei, care ar fi putut servi ca temelie pentru rezilierea contractelor de achiziție. Totuși, Ministerul Educației a permis Companiei "Auto Prezent" S.R.L. să înlăture deficiențele până la plata finală de către Ministerul Educației a ultimei tranșe de 10% din valoarea contractului, ceea ce confirmă limitarea concurenței la procurarea acestor bunuri, astfel fiind generate cheltuieli suplimentare la întreținerea și deservirea autobuzelor de către AAPL.

De asemenea, auditul denotă faptul că la toate autobuzele livrate Comisiile de primire cantitativă și calitativă a autobuzelor au constatat lipsa scuturilor motoarelor, care erau obligatorii potrivit specificațiilor tehnice stipulate în contract.

Conform Actului de primire-predare din 10.01.2012, Compania "Auto Prezent" S.R.L. a transmis Ministerului Educației 1893 litri de motorină în sumă de 29,6 mii lei ca compensare a neinstalării scutului motorului la toate cele 35 de autobuze. De menționat că această sumă a fost stabilită în mod arbitrar, Ministerul Educației neevaluând prețul real al scuturilor. Mai mult decât atât, analizând dosarele de evidență contabilă a ME (Proiectului), misiunea de audit a constatat că această operațiune economică nu a fost înregistrată nici în evidența contabilă a Proiectului, nici în evidența contabilă a ministerului și nici în evidența contabilă a unor DGÎTS din raioane, fapt ce creează riscul folosirii contrar destinației a acestor bunuri.

De asemenea, Comisiile de primire cantitativă și calitativă a autobuzelor au stabilit că consumul real de combustibil nu corespunde cu cel specificat în contractele de achiziție (15 – 18 l/100 km).

Potrivit explicațiilor unui membru permanent al Comisiilor de primire cantitativă și calitativă a autobuzelor, "Ministerul Educației a acceptat consumul de combustibil majorat față de cel indicat în pașaportul tehnic, deoarece acesta este stabilit în condiții de poligon, însă pe timp de iarnă și pe drumuri locale cu condiții dificile acesta este mai mare".

Verificările efectuate la AAPL relevă faptul că normativele de consum s-au stabilit în lipsa unor justificări, iar consumul de combustibil variază, potrivit normelor de consum aprobate de către șefii DGÎTS din raioane, pe timp de vară - de la 17 litri până la 27 litri la 100 km, și, respectiv, pe timp de iarnă - de la 22 litri până la 29,5 litri la 100 km, ceea ce generează cheltuieli suplimentare de combustibil. De exemplu, la DGÎTS Singerei, pentru 2,1 tone de combustibil consumate suplimentar (9 luni ale anului 2012), cheltuielile au constituit 32,8 mii lei. Astfel, s-a constatat că normativele de consum al combustibilului s-au stabilit în lipsa unor justificări.

În urma verificărilor efectuate în 5 din cele 14 raioane care au beneficiat de astfel de autobuze, s-a relevat că, deși acestea au garanție valabilă 3 ani, sau 100,0 mii km parcurși, în perioada anilor 2010-2012, AAPL care gestionează bunurile respective au înregistrat cheltuieli pentru serviciile de reparație a autobuzelor în sumă de 373,8 mii lei, inclusiv la: DGÎTS Căușeni – 60,7 mii lei; DGÎTS Rîșcani, primăria com. Alexăndrești și primăria com. Braniște – 297,0 mii lei; DGÎTS Singerei – 16,1 mii lei.

• În unele cazuri, autobuzele școlare procurate în cadrul Proiectului sînt utilizate contrar destinației, fapt ce creează riscul deteriorării anticipate a acestora.

Ministerul Educației nu a asigurat utilizarea autobuzelor școlare doar pentru transportarea elevilor la școală și de la școală, neîntocmind în acest sens contracte cu AAPL, fapt ce a permis utilizarea autobuzelor pentru deservirea intereselor AAPL, părinților elevilor etc.

Totodată, AAPL nu au asigurat documentarea conformă a acestor transportări, nefiind luat la evidență combustibilul primit de la părinți, precum și decontarea acestuia, în unele cazuri constatîndu-se achitarea combustibilului direct conducătorilor auto. De exemplu, în raioanele Singerei, Căușeni și Rîșcani s-au efectuat transportări contrar destinației, respectiv, pe 2339 km, 1847 km și 564 km.

• Contrar prevederilor contractuale, Ministerul Educației nu a asigurat încasarea prejudiciului cauzat de nerespectarea termenelor de livrare a bunurilor procurate în cadrul Proiectului.

Deși în cazul neîndeplinirii clauzelor contractuale ME urma să aplice, conform prevederilor contractuale, față de vânzători, sancțiuni financiare în valoare de 0,5% pe săptămînă, dar nu mai mult de 10% din valoarea contractului, aceste prevederi n-au fost aplicate, astfel Ministerul Educației ratînd posibilitatea diminuării costului Proiectului și a economisirii banului public.

În contextul celor relatate, misiunea de audit a constatat că doar pentru Compania "East Auto Lada" S.R.L., care a livrat 10 autobuze școlare cu o întîrziere de 4 săptămîni, penalitățile respective urmau să constituie circa 15,8 mii euro (sau 252 mii lei), și pentru Compania "Global Service" S.R.L. - 15,6 mii dolari SUA (sau circa 179,4 mii lei).

O situație similară a fost constatată și la livrarea echipamentelor de laborator și a materialelor didactice de către Compania italiană "De Lorenzo" S.R.L., "Editura Cartdidact" și "Editura Didactică și Pedagogică" RA, de la care Ministerul Educației n-a asigurat încasarea sancțiunilor financiare.

• Unele echipamente de laborator procurate de la Compania italiană "De Lorenzo" S.R.L. sînt necalitative, fapt ce afectează utilizarea eficientă a acestora.

Deși în cadrul implementării Proiectului "Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova", în perioada septembrie 2007 - iulie 2008, instituțiile de învățămînt au fost aprovizionate cu diferite echipamente de laborator, în rezultatul verificărilor s-a constatat că unele echipamente distribuite sînt defectate, descompletate, necalitative, nu corespund standardelor și, deci, nu pot fi utilizate eficient, prin ce nu se asigură calitatea învățămîntului. Astfel, la obiectul "Fizica" mașinile electrofonice au fost primite cu defecte; balanțele școlare se proptesc pe suport și împiedică la cîntărire; lentilele sînt fără centrul optic etc. La obiectul "Chimia" cîntarele electronice nu sînt utile, din motiv că unitățile se indică în mărimi întregi, dar nu în zecimi și sutimi; spirtierele sînt descompletate etc. Despre existența acestor deficiențe instituțiile de învățămînt au informat verbal DGÎTS din raioane, care nu au întreprins măsuri pentru prezentarea reclamațiilor către ME.

Recomandări Ministerului Educației:

7. Implementarea în procesul de achiziționare a bunurilor și serviciilor din mijloacele creditelor și granturilor contractate a procedurilor de control intern, inclusiv care ar asigura participarea largă a operatorilor economici, publicarea tuturor anunțurilor de intenție în Buletinul Achizițiilor Publice, evaluarea ofertelor în baza criteriului cost-eficientă, instruirea personalului din grupul de achiziții, respectarea prevederilor contractelor de achiziții semnate etc.

8. Asigurarea perfectării tuturor dosarelor achiziției

publice în conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la întocmirea și păstrarea dosarului achiziției publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 9 din 17.01.2008.

9. Asigurarea contabilizării, potrivit legislației în vigoare, a combustibilului în sumă de 29,6 mii lei, primit de la Compania "Auto Prezent" S.R.L. și distribuit AAPL.

10. Asigurarea restituirii de către operatorii economici a mijloacelor financiare utilizate de AAPL pentru reparația autobuzelor școlare în termenul de garanție.

11. Asigurarea stabilirii în acte normative sau contractuale a unor proceduri clare de utilizare a autobuzelor școlare de către AAPL beneficiare (exclusiv pentru transportarea elevilor la școală și de la școală).

12. Asigurarea evaluării stării tehnice a echipamentelor de laborator, cu prezentarea către operatorii economici a reclamațiilor de rigoare și recuperarea prejudiciilor cauzate.

b) Cu privire la modul de ținere a evidenței contabile

• **Lipsa monitorizării de către Ministerul Educației a activității consultantului financiar, precum și neasigurarea de către acesta a ținerii evidenței contabile în conformitate cu legislația Republicii Moldova și Standardele Naționale de Contabilitate au generat denaturări în registrele contabile ale Proiectului.**

Conform Acordului de finanțare, evidența contabilă a Proiectului privind utilizarea mijloacelor financiare și raportarea financiară urma a fi ținută în forma acceptabilă pentru Banca Mondială. Totodată, conform Manualului Managementului Financiar și al Contabilității al Proiectului, aprobat de către Banca Mondială, Politica de contabilitate a Proiectului urma să se bazeze pe Standardele Naționale de Contabilitate. Pentru ținerea evidenței contabile a fost angajat un consultant financiar, în perioada anilor 2006–2012 suportându-se cheltuieli în sumă de 67,9 mii dolari SUA.

Consultantul financiar al Proiectului n-a întocmit și n-a asigurat aprobarea Politicii de contabilitate a Proiectului, conform prevederilor Standardelor Naționale de Contabilitate. De asemenea, evidența mijloacelor bănești a fost asigurată în baza conturilor contabile bugetare, deși urma a fi ținută în baza conturilor contabile pentru entitățile la autogestiune.

Auditul a constatat că evidența contabilă a Proiectului nu corespunde nici Standardelor Naționale de Contabilitate și nici prevederilor Instrucțiunilor 85³⁷ și 93³⁸. Astfel, consultantul financiar al Proiectului a asigurat doar evidența mijloacelor financiare, în baza căreia întocmea rapoartele financiare prezentate Băncii Mondiale, iar evidența analitică și cea sintetică a primirii și ieșirii bunurilor materiale, precum și a decontărilor cu titularii de avans nu au fost ținute, nefiind întocmite registrele/fișele de evidență analitică a mijloacelor fixe (materialelor). De asemenea, registrele contabile nu au fost tipărite pe suport de hirtie, după cum prevede art.23 din Legea contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007.

La momentul efectuării auditului, Registrul principal „Cartea mare” pe perioadele: ianuarie-decembrie 2010; octombrie-decembrie 2011; ianuarie-iunie 2012 nu a fost întocmit sub formă de document de ieșire. Abia la finalizarea auditului s-a prezentat „Cartea mare” pe anul 2010; octombrie – decembrie 2011 și pe luna iunie 2012, dar care nu a fost semnat de către executor – consultantul financiar. „Cartea mare” pentru iunie 2012 a fost prezentată în 2 variante, cu o diferență de 232,4 mii lei pe debitul contului

215 „Cheltuieli efective din contul mijloacelor obținute din proiectele finanțate din surse externe”. Potrivit explicațiilor consultantului financiar, în luna iulie 2012, din cauza virusilor, au fost distruse o parte din informațiile contabile. Deși în „Cartea mare” au fost înregistrate unele intrări de bunuri materiale, aceste înregistrări nu au avut la bază note contabile întocmite regulamentar.

Consultantul financiar nu a asigurat returnarea în termen de 5 zile după întoarcerea din deplasare a persoanelor delegate a valutei nefolosite, ceea ce contravine prevederilor punctelor 38, 39, 43 și 44 din Regulamentul cu privire la delegarea salariaților, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor din RM, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.836 din 24.06.2002. De asemenea, sumele nefolosite au fost depuse în bancă după 50 de zile (1661 dolari SUA), iar în alt caz - după 56 de zile (105 dolari SUA), ceea ce contravine prevederilor pct.10 din Normele pentru efectuarea operațiunilor de casă în economia națională a Republicii Moldova, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 764 din 25.11.1992³⁹.

• **Ministerul Educației nu a asigurat implementarea recomandărilor auditurilor situațiilor financiare ale Proiectului, efectuate de către auditori independenți, deși în acest scop s-au alocat 59,3 mii dolari SUA.**

Pentru efectuarea auditului Proiectului, în anii 2007-2009 au fost încheiate contracte cu firma ICS „PricewaterhouseCoopers Audit” S.R.L., iar în anii 2010-2011 - cu firma „BAKER TILLY KLITOU”, România, fiindu-le achitate din mijloacele Proiectului sumele de 35,0 mii dolari SUA și, respectiv, 24,3 mii dolari SUA. Astfel, s-au efectuat auditurile situațiilor financiare speciale ale Proiectului, implementarea unui sistem adecvat de control intern, precum și evaluarea rapoartelor prezentate luate în ansamblu. Luându-se în considerație deficiențele constatate în cadrul auditurilor, managerilor le-au fost înaintate recomandări, unele dintre care au rămas neimplementate. Nu s-a asigurat implementarea recomandărilor privind necesitatea stabilirii unor proceduri formale de evidență și păstrare a tuturor activelor livrate din sursele Proiectului, precum și de evidență și raportare a activelor pierdute și deteriorate; întocmirea rapoartelor despre livrarea și utilizarea de facto a activelor, pentru a evita procurarea de active care nu sînt întrebunîtate; instalarea unui sistem ajustat pentru a îmbunătăți și a automatiza unele procese ce țin de raportarea financiară.

• **Mărirea remunerării consultantilor din Proiect nu este adusă în concordanță cu volumul activităților real executate și cu cadrul legal existent. Consultantul financiar al Proiectului n-a asigurat reținerea conformă a impozitelor din venitul său, precum și din venitul unor persoane fizice nerezidente.**

Mărirea remunerării consultantilor din Proiect a fost aprobată de către ministrul educației, fără ca în cadrul legislativ-normativ în vigoare să fie prevăzute în mod expres instanțe de competențe pentru conducerea ministerului⁴⁰. Totodată, în acordurile internaționale de împrumut (credit), precum și în documentele Băncii Mondiale nu sînt stipulate normele (tarifele) de remunerare a muncii angajaților (consultanților). De asemenea, norma de salarizare nu se aprobă în baza unor indici economici, cum ar fi termenul și volumul lucrărilor efectuate etc.

De menționat că unii consultanți în Proiect au fost angajați fără a fi necesar. Un exemplu în acest sens poate servi funcția de consultant în relații publice, persoana

³⁷Instrucțiunea „Cu privire la evidența contabilă în instituțiile publice”, aprobată prin Ordinul ministrului finanțelor nr.85 din 09.10.1996 (în continuare – Instrucțiunea 85); abrogată la 03.08.2010, prin Ordinul ministrului finanțelor nr.93 din 19.07.2010.

³⁸Instrucțiunea „Cu privire la evidența contabilă în instituțiile publice”, aprobată prin Ordinul ministrului finanțelor nr.93 din 19.07.2010 (cu modificările și completările ulterioare; în continuare – Instrucțiunea 93).

³⁹Hotărârea Guvernului nr.764 din 25.11.1992 privind aprobarea Normelor pentru efectuarea operațiunilor de casă în economia națională a Republicii Moldova.

⁴⁰Legea nr.64-XII din 31.05.1990 „Cu privire la Guvern”; „Regulamentul, structura și efectivul-limită ale aparatului central al Ministerului Educației”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 653 din 06.11.2009.

în cauză dându-și demisia la 13.01.2009, din motiv că nu a început implementarea componentei Proiectului „Comunicare și relații publice”.

Conform prevederilor contractului din 14.08.2006 (încheiat între persoana fizică și ME), consultantul financiar al Proiectului exercită funcțiile ce-i revin (semnarea documentelor primare de casă, rapoartelor financiare și altor documente contabile), care coincid cu funcțiile contabilului-șef. Contrar obligațiilor consultantului financiar al Proiectului, la 11.09.2012, ME a încheiat, în baza patentei de întreprinzător, cu consultantul financiar al Proiectului un nou contract de prestare a serviciilor, fără a ține cont de faptul că, potrivit patentei eliberate de către Inspectoratul fiscal de stat Chișinău, acesta urma să presteze serviciul de „întocmire a dărilor de seamă contabile”, adică doar o parte din funcțiile ce trebuiau să fie executate conform contractului încheiat.

De la 01.02.2011, consultantul financiar al Proiectului, neregulamentar⁴¹ (fără a fi modificat contractul încheiat anterior), a încetat să rețină din venitul primit impozitele și contribuțiile aferente, motivând acest fapt prin prestarea acestor servicii în baza patentei de întreprinzător. Reieșind din venitul mediu lunar îndreptat spre achitare consultantului financiar în sumă de 11,9 mii lei, în perioada februarie 2011 – mai 2012, ME n-a asigurat reținerea impozitului pe venit la sursa de plată în sumă de circa 23,3 mii lei.

Nerespectându-se prevederile legale⁴², în perioada anilor 2007-2010, nu s-a reținut impozitul din venitul unei persoane fizice nerezidente în sumă totală de 81,2 mii dolari SUA, cu toate că, potrivit pct.3 al Contractului de angajare, era prevăzută reținerea plăților din venitul calculat, astfel nefiind asigurată încasarea impozitului pe venit la sursa de plată în sumă de cel puțin 8,1 mii dolari SUA (95,0-100,0 mii lei).

Recomandări Ministerului Educației:

13. *Asigurarea restabilirii evidenței contabile a Proiectului în conformitate cu prevederile art.43 (pct. 6) din Legea contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007.*

14. *Asigurarea unui control intern relevant la calcularea și achitarea veniturilor consultantilor din Proiect în corespundere cu volumul activităților real executate, cu reținerea și declararea tuturor impozitelor și contribuțiilor stabilite de cadrul legal al Republicii Moldova.*

c) Alte constatări ale auditului

• **Declarațiile vamale prezente la Ministerul Educației nu coincid cu declarațiile vamale stocate în arhiva Biroului Vamal Chișinău, fapt ce creează riscul de fraudă.**

În urma contrapunerii datelor primite de la Biroul Vamal Chișinău cu informațiile din dosarele Proiectului, misiunea de audit a constatat că prețul autobuzelor livrate de către Compania „East Auto Lada” S.R.L., specificat în copiile declarațiilor vamale din dosarele Proiectului (**77 990 euro**), diferă de prețul autobuzelor specificat în declarațiile vamale prezentate de către Biroul Vamal Chișinău (**63 179 euro**), fapt ce creează riscul de fraudă.

• Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor și

**Șeful echipei de audit, controlor
de stat principal, auditor public**

**Membrii echipei de audit,
controlori de stat, auditori publici**

Ministerul Economiei nu au asigurat pe deplin elaborarea unui cadru normativ adecvat pentru asigurarea trecerii finanțării instituțiilor de învățământ de la finanțarea din bugetul UAT de nivelul I la finanțarea din bugetul UAT de nivelul II.

Ținând cont de modificările operate în cadrul legal și de trecerea, începând cu 01.01.2013, a finanțării instituțiilor de învățământ preuniversitar de la AAPL de nivelul I la AAPL de nivelul II, au apărut mai multe lacune privind gestionarea patrimoniului instituțiilor de învățământ. Astfel, conform cadrului legal, AAPL de nivelul II vor asigura doar finanțarea instituțiilor, iar bunurile imobile și mobile vor fi proprietatea AAPL de nivelul I, ceea ce înseamnă că acestea rămân responsabile de evidența, întreținerea și decontarea lor. Totodată, AAPL de nivelul II vor deveni proprietari doar ai bunurilor procurate după 01.01.2013. Astfel, instituțiile de învățământ se vor folosi de bunurile proprietate a mai multor AAPL, ceea ce va condiționa evidența dublă a unora și acelorași bunuri (evidența bilanțieră - la proprietar, evidența extrabilanțieră - la gestionar). De asemenea, nu este clară modalitatea majorării valorii de bilanț a bunurilor imobile în urma reparațiilor capitale efectuate de către gestionarii bunurilor imobile.

Alt aspect care nu a fost luat în considerație sînt drepturile și obligațiile managerilor instituțiilor de învățământ. Faptul de acordare acestora, de către AAPL de nivelul II, a dreptului de a efectua achiziții publice va determina divizarea lor și, respectiv, majorarea prețului la bunurile procurate.

Statutul de ordonator secundar de buget se acordă instituțiilor de învățământ fără a fi asigurat un management contabil calitativ și eficient. Astfel:

- la prelucrarea dărilor de seamă ale instituțiilor de învățământ, va crește simțitor volumul de lucru al colaboratorilor Direcției generale finanțe și/sau ai Direcțiilor generale învățământ, tineret și sport;

- planificarea conformă a cheltuielilor, care în prezent este defectuoasă, va fi influențată negativ de lipsa unui personal calificat în acest domeniu.

IV. CONCLUZII GENERALE

Proiectul „Educația de calitate în mediul rural din Republica Moldova” a avut ca scop susținerea politicii educaționale a statului, fiind finanțat de către unul dintre principalii parteneri de dezvoltare pentru Republica Moldova - Banca Mondială. Totodată, implementarea acestui Proiect a fost constrînsă de absența unor viziuni din partea autorităților administrației publice centrale asupra unor politici conjugate și coerente în materie de educație, coroborate cu politici financiare adecvate întru asigurarea unui suport pe măsură, cu impact și rezultate de performanță.

Rezultatele misiunii de audit denotă faptul că Ministerul Educației (instituția responsabilă de implementarea Proiectului dat) a tratat superficial importanța acestui Proiect, neasigurînd implementarea adecvată a lui, precum și controlul asupra utilizării eficiente a resurselor destinate pentru implementarea Proiectului, fapt ce a generat diminuarea impactului acestuia asupra creșterii calității învățămîntului preuniversitar și, în special, a celui din mediul rural din Republica Moldova.

A.Dudarenco

**N.Ialamov
S.Tabarcea
A. Lisii**

⁴¹art. 19 din Legea contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007; art.88 din Codul fiscal.

⁴²Notă: În perioada decembrie 2007 – decembrie 2010, articolele 71 lit.b), 73 alin.(3), 74 alin.(1) din Codul fiscal n-au fost modificate, însă art.90, art.91 lit.c) au fost modificate: art.90 în redacția Legii nr.267 din 23.12.2011, în vigoare din 13.01.2012; art.90 completat prin Legea nr.172-XVI din 10.07.2008, în vigoare din 25.07.2008; art.90² introdus prin Legea nr.172-XVI din 10.07.2008, în vigoare din 25.07.2008; art.90¹ modificat prin Legea nr.108-XVIII din 17.12.2009, în vigoare din 01.01.2010.

Prezentul Raport a fost întocmit și în baza probelor acumulate la AAPL de către echipele de audit, în componența: șefului Direcției Nord din cadrul Direcției generale (Auditul APL), auditor public I.Burlacu; controlorilor de stat principali, auditori publici R.Tcaci, A.Rusu; controlorului de stat superior, auditor public M.Mozan; controlorilor de stat, auditori publici Ig.Cojocari, A. Răilean.

**Responsabil de desfășurarea
și monitorizarea misiunii de audit,
șeful Direcției Centru a Direcției
generale III (Auditul APL)**

S.Știrbu

Anexă
la Raportul de audit

**Constatări ale Studiului de evaluare a impactului în clasele a VIII-a și a X-ea, în anul de studii
2009/2010, efectuat în perioada aprilie-mai 2010 de către Centrul de Analiză și Investigații
Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS⁴³**

„Practic fiecare al doilea cadru didactic care a beneficiat de materiale/echipament pentru cabinet consideră că ele corespund doar parțial programei în vigoare, necesităților de învățare ale copiilor, necesităților de predare ale cadrelor didactice. Deși marea majoritate a cadrelor didactice consideră că programa școlară în vigoare la disciplinele predate este de o calitate înaltă și contribuie la dezvoltarea aptitudinilor și capacităților elevilor, corespunde particularităților de vîrstă ale elevilor, necesităților de învățare și intereselor lor, peste 30% dintre profesori au opinat că numărul de subiecte ce trebuie însușite nu corespunde numărului de ore acordate, că programa la disciplina predată nu este corelată suficient cu programele la alte discipline. Problemele de bază cu care se confruntă cadrele didactice în implementarea programei sînt: insuficiența materialelor didactice; subiectele și exercițiile prea complicate și solicitante pentru elevi; necoresponderea dintre programa școlară, manual și teste; temele foarte teoretice și nelegate cu viața cotidiană.

Problemele de bază cu care se confruntă cadrele didactice la evaluarea cunoștințelor elevilor sînt următoarele: mecanismul de evaluare nu prevede evaluarea diferențiară a elevilor cu nivel diferit de dezvoltare; lipsesc criterii-standard de evaluare (matrice de specificare, barem de notare etc.); testarea nu întotdeauna oferă posibilitatea de a evalua obiectiv cunoștințele elevilor – baremul nu corespunde cu sarcinile ca pondere, prea multă evaluare în scris, uneori cerințele din itemi nu corespund cu variantele din baremul de notare, evaluarea verbală a elevilor este limitată; neconcordanța dintre mecanismul de evaluare a elevilor la bacalaureat și cel de evaluare la teste. În cazul limbii materne, sînt prea multe ore pentru evaluări și nu se reușește predarea integrală a materialului. La limba română, culegerile de teste apărute acum cîțiva ani sînt depășite. În cazurile ce țin de matematică, fizică și chimie s-a menționat timpul limitat pentru susținerea testelor. La biologie, schemele biologice prezentate în teste deseori sînt neclare, iar la chimie este imposibil de a realiza unele lucrări de laborator din cauza lipsei reactivelor chimice.

Majoritatea cadrelor didactice și directorilor au rămas

satisfăcuți de instruirile obținute în cadrul Proiectului, totodată menționînd că aceste treninguri nu au fost suficiente pentru implementarea eficientă a programei școlare și că ar fi necesare instruirii în următoarele domenii: metodele moderne de predare, utilizarea tehnologiilor noi de predare, planificarea activităților, monitorizarea reușitei elevilor, metodele moderne de evaluare a cunoștințelor elevilor, managementul clasei, tehnologiile noi de formare a competențelor la elevi, psihologia copiilor etc.

De rînd cu problemele ce țin de implementarea programei noi, dotarea cabinetelor cu materiale instructive și instruirea cadrelor didactice, intervievații au manifestat îngrijorare și în privința condițiilor de studii, stării în care se află clădirile instituțiilor de învățămînt în mediul rural, condițiilor sanitaro-igienice, care, de altfel, de asemenea, fac parte din mediul educațional. Astfel, conform studiului, peste 40% din instituțiile școlare selectate în eșantion necesită reparații capitale. Fiecare a cincea școală nu este conectată la rețeaua de apă, fiecare a treia școală – la rețeaua de gaz, iar o bună parte din școlile din mediul rural nu dispun de săli sportive, cantine. Concomitent cu problemele menționate, intervievații au venit cu un șir de recomandări practice în vederea implementării mai eficiente a programei în vigoare și sporirii calității educației.

Ca exemplu, în vederea îmbunătățirii programei școlare (curriculumului) în vigoare, cadrele didactice au propus următoarele: revizuirea programei și corelarea programelor la diferite discipline, revizuirea/modificarea manualelor și aducerea lor în concordanță cu programa, simplificarea programei, aducerea volumului de informație în concordanță cu numărul de ore, decongestionarea programei.

În vederea îmbunătățirii mecanismului de evaluare a cunoștințelor elevilor, cadrele didactice au propus următoarele: desfășurarea unor seminare pe tema evaluării; elaborarea unor broșuri cu teste de evaluare la nivel de minister pentru fiecare clasă și profil, în corespundere cu programa în vigoare; elaborarea materialelor didactice (culegeri de probleme, caiete de testare, teste); aducerea testelor de evaluare în corespundere cu obiectivele programei școlare”.

⁴³Studiul a cuprins 120 instituții de învățămînt din 92 de localități din 22 de raioane ale țării, în care au fost testați 5412 elevi; chestionați - 4043 elevi, 486 cadre didactice, 120 directori de școală și 22 reprezentanți ai direcțiilor raionale de învățămînt.

PARTEA II
Hotărîri ale Guvernului Republicii Moldova**185 H O T Ă R Î R E**
privind stabilirea valorii admise a cadourilor simbolice,
a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor
acțiuni de protocol și aprobarea Regulamentului
cu privire la evidența, evaluarea, păstrarea, utilizarea
și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor oferite
din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol

În temeiul art. 23 alin. (2) și (3) din Legea nr. 16-XVI din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 72-75, art.231) și art. 11 din Legea nr. 25-XVI din 22 februarie 2008 privind Codul de conduită a funcționarului public (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.74-75, art. 243), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

PRIM-MINISTRU**Contrasemnează:**
Ministrul justiției**Nr. 134. Chișinău, 22 februarie 2013.****Vladimir FILAT****Oleg Efrim**

Aprobat
prin Hotărîrea Guvernului nr.134
din 22 februarie 2013

REGULAMENT
cu privire la evidența, evaluarea, păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor
simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol

1. Prevederile prezentului Regulament determină modul de activitate a Comisiei de evaluare și evidență a cadourilor, precum și modul de evidență, evaluare, păstrare, utilizare și răscumpărare a cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol (în continuare – cadouri) subiecților Legii nr. 16-XVI din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese și ai Legii nr. 25-XVI din 22 februarie 2008 privind Codul de conduită a funcționarului public.

2. Sînt exceptate de la prevederile prezentului Regulament:

- a) medaliile, decorațiile, insignele, ordinele, eșarfele, colanele și altele asemenea, primite în exercitarea funcției;
- b) produsele perisabile.

1. Comisia de evidență și evaluare a cadourilor.
Evaluarea cadourilor

3. În cadrul organizațiilor publice în care activează persoanele enumerate în art. 3 al Legii nr. 16-XVI din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese și art. 1 alin. (3) al Legii nr. 25-XVI din 22 februarie 2008 privind Codul de conduită a funcționarului public (în continuare – beneficiar) se constituie, prin act administrativ al conducătorului, Comisia de evidență și evaluare a cadourilor (în continuare – Comisia).

4. Comisia este compusă din 3 membri, inclusiv un președinte și un secretar. Din componența Comisiei face parte, în mod obligatoriu, un angajat al serviciului economico-financiar din cadrul organizației publice, care, de regulă, are calitatea de secretar. Prin actul administrativ de constituire a Comisiei sînt desemnați și 3 supleanți.

5. Pentru activitatea desfășurată în cadrul Comisiei, membrii acesteia nu sînt retribuiți.

6. Comisia are următoarele atribuții:

- a) ține evidența cadourilor;

- b) evaluează cadourile;
- c) returnează cadoul beneficiarului;
- d) propune conducătorului organizației publice, după caz, păstrarea cadoului în gestiunea organizației publice, transmiterea cadoului către o instituție publică de profil sau transmiterea cadoului cu titlu gratuit în scopuri de caritate;
- e) asigură păstrarea și securitatea cadourilor predate Comisiei;

- f) inventariază cadourile;
- g) publică anual pe pagina web a organizației publice lista cadourilor și beneficiarilor acestora.

7. Ședințele Comisiei se convoacă de președinte în termen de 3 zile lucrătoare de la data depunerii de către beneficiar a demersului privind predarea cadoului.

8. Ședințele Comisiei sînt deliberative dacă la ele participă toți membrii acesteia. Toate deciziile Comisiei se iau cu majoritatea simplă de voturi și se consemnează într-un proces-verbal, semnat de toți membrii.

9. În cazul în care unul sau mai mulți membri ai Comisiei au solicitat evaluarea cadoului, aceștia nu participă la ședințele Comisiei, fiind înlocuiți de supleanți, în ordinea indicată în actul administrativ de constituire a Comisiei. Dispozițiile pct.8 se aplică în mod corespunzător.

10. În cazul neparticipării președintelui sau a secretarului Comisiei, comisia decide exercitarea atribuțiilor acestora de către unul dintre membrii Comisiei sau, după caz, de supleant.

11. Comisia evaluează cadoul, avînd în vedere prețul estimativ al acestuia indicat în demersul beneficiarului sau documentele anexate la demers. În cazul absenței informațiilor privind prețul cadoului, Comisia determină valoarea acestuia pornind de la prețul de piață la data predării cadoului pentru bunuri analogice. Dacă se cunoaște prețul cadoului în valută străină, valoarea acestuia se stabilește în

lei moldovenești la cursul oficial stabilit de Banca Națională a Moldovei la ziua evaluării.

12. În cazul în care Comisia ajunge la concluzia că respectivul cadou poate avea o valoare istorică, științifică, artistică sau altă valoare culturală și evaluarea acestuia este imposibilă din cauza unicității sale, precum și în situația în care nu se ajunge la un consens asupra valorii cadoului, Comisia va consulta în mod obligatoriu experți în domeniu, care vor prezenta raportul de evaluare în termen de 30 de zile lucrătoare.

13. Consultarea experților se efectuează de către organizația publică care solicită evaluarea cadoului din contul mijloacelor financiare ale acesteia.

14. Dacă nu este necesară invitarea unui expert pentru evaluarea cadoului, iar Comisia nu a ajuns la un consens asupra deciziei ce urmează a fi luată, președintele Comisiei convoacă în termen de 5 zile lucrătoare o ședință suplimentară pentru a discuta problema respectivă.

15. Ca urmare a evaluării, Comisia ia una dintre următoarele decizii:

1) returnarea cadoului beneficiarului – în cazul în care valoarea cadoului nu depășește suma de 1000 lei;

2) răscumpărarea cadoului – în cazul în care valoarea cadoului depășește suma de 1000 lei;

3) trecerea cadoului în gestiunea organizației publice:

a) în cazul în care valoarea acestuia depășește suma de 1000 lei și beneficiarul nu a prezentat, în termenul stabilit, dovada de plată a contravalorii;

b) dacă beneficiarul solicită în mod expres în demersul privind predarea cadoului transmiterea acestuia în gestiunea organizației publice.

16. În cazul în care nu este de acord cu evaluarea efectuată și cu decizia Comisiei de trecere a cadoului în gestiunea organizației, beneficiarul este în drept să le conteste în instanța de judecată competentă.

II. Evidența cadourilor

17. Beneficiarul are obligația să declare cadourile și să le prezinte în starea inițială Comisiei, în termen de 7 zile lucrătoare de la primire. În cazul în care cadoul este primit în timpul aflării beneficiarului în deplasare, acesta urmează a fi declarat în termen de 7 zile lucrătoare de la data revenirii la locul de muncă.

18. Beneficiarul înaintează Comisiei un demers privind predarea cadoului (în continuare – demers), formulat în scris conform anexei nr. 1 la prezentul Regulament, care este însoțit de cadoul primit și, după caz, de alte documente aferente acestuia.

19. După primirea demersului, secretarul Comisiei întocmește un act de predare-primire a cadoului, conform anexei nr. 2 la prezentul Regulament. Copia actului de predare-primire este eliberată beneficiarului.

20. Cadourile se înregistrează într-un registru special, cu caracter public, ținut manual și/sau electronic, denumit Registru de evidență a cadourilor (în continuare – Registru).

21. Registrul se ține în limba de stat și trebuie să fie întocmit conform anexei nr. 3 la prezentul Regulament.

22. Înscrierea în Registru se efectuează imediat după întocmirea actului de predare-primire a cadoului, prin atribuirea unui număr de înregistrare.

23. Înregistrarea repetată a cadoului în Registru se interzice.

24. Înscrierile în Registru se efectuează astfel încât să fie exclusă posibilitatea radierii (ștergerii, distrugerii) lor prin metode mecanice, chimice sau prin alte metode ori în orice alt mod, fără a lăsa urme vizibile.

25. Înscrierile trebuie făcute citet, clar, fără prescurtări, pentru a evita interpretările echivoce. Toate datele vor fi

scrise în formă completă, potrivit informațiilor incluse în demers.

26. Fiecare înscriere în Registru se certifică prin semnătura secretarului.

27. Concomitent cu emiterea actului specificat la p. 15, se face mențiunea în Registru cu privire la acest fapt.

28. Organizația publică este obligată să asigure păstrarea Registrului în arhiva proprie, în modul stabilit de legislație.

III. Utilizarea și răscumpărarea cadourilor

29. În cazul luării deciziei prevăzute la pct.15 subpct.1), Comisia returnează beneficiarului cadoul în termen de 3 zile lucrătoare, întocmind un act de returnare, conform modelului stabilit în anexa nr. 4 la prezentul Regulament.

30. În cazul luării deciziei prevăzute la pct.15 subpct.2), Comisia este obligată să informeze beneficiarul în termen de o zi despre dreptul său de răscumpărare a cadoului, dacă acesta va achita contravaloarea cadoului, stabilită prin decizia Comisiei.

31. Plata contravalorii se face în termen de 30 de zile calendaristice de la data aducerii la cunoștință a deciziei prevăzute la pct. 15 subpct.2), în contul bugetului de stat.

32. După prezentarea dovezii de plată, cadoul este returnat beneficiarului în termen de 3 zile, întocmindu-se un act de returnare, conform modelului stabilit în anexa nr. 4 la prezentul Regulament.

33. Dacă în termenul specificat la pct.31 beneficiarul nu a prezentat dovada de plată a contravalorii, Comisia ia decizia privind trecerea cadoului în gestiunea organizației publice.

34. În cazul luării deciziei prevăzute la pct.15 subpct.3), Comisia transmite cadoul organizației publice în termen de 30 de zile calendaristice, pentru a fi utilizat conform destinației.

35. Cadourile care prezintă valoare istorică, științifică, artistică sau altă valoare culturală, precum și obiectele de cult, trecute în gestiunea organizației publice, pot fi transmise cu titlu gratuit în gestiunea muzeelor, bibliotecilor, instituțiilor, cu informarea Ministerului Culturii. Odată cu transmiterea cadoului se face mențiunea respectivă în Registru, indicându-se data transmiterii.

36. În cazul în care cadoul menționat la pct. 35 prezintă valoare pentru organizația publică, acesta poate rămâne în gestiunea organizației respective, cu informarea Ministerului Culturii.

37. Anual Comisia inventariază cadourile aflate în gestiunea organizației publice și propune conducătorului organizației publice lista cadourilor ce pot fi înstrăinate sau transmise cu titlu gratuit în scopuri de caritate. Conducătorul organizației publice aprobă lista respectivă.

38. Cadourile trecute în gestiunea organizației publice pot fi transmise cu titlu gratuit în scopuri de caritate, cu respectarea prevederilor legislației în vigoare.

39. Înstrăinarea cadourilor trecute în gestiunea organizației publice se efectuează în conformitate cu legislația în vigoare.

40. Mijloacele încasate din înstrăinarea cadourilor în condițiile pct. 39 se transferă în contul bugetului de stat.

IV. Păstrarea cadourilor

41. Organizațiile publice creează condițiile necesare pentru păstrarea cadourilor trecute în gestiunea lor, rezervând încăperi sau spații adecvate pentru asigurarea integrității acestora. În acest sens, organizațiile publice pot dispune, după caz, crearea unui muzeu sau a unei săli de expoziție.

42. Conducătorul organizației publice numește prin act administrativ persoana responsabilă pentru păstrarea cadourilor trecute în gestiunea organizației publice în încăperile și spațiile destinate în acest scop.

Anexa nr. 1
la Regulamentul cu privire la evidența, evaluarea,
păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor
oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol

DEMERS
privind predarea cadoului

Subsemnatul (a) _____
(numele, prenumele, funcția deținută și subdiviziunea în cadrul căreia activează beneficiarul)
declară că acest cadou a fost oferit de _____
(numele/denumirea persoane/instituției care a oferit cadoul, datele de contact ale acesteia)

în contextul _____

Descrierea cadoului:

Valoarea estimativă a cadoului (lei): _____

_____ (se indică, după caz, solicitarea beneficiarului de a transmite cadoul în gestiunea organizației publice)

Data completării _____

Semnătura beneficiarului _____

Anexa nr. 2
la Regulamentul cu privire la evidența, evaluarea,
păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor
oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol

ACT
de predare-primire a cadoului

_____ 20 _____ nr. _____

Prin prezentul act se ia la păstrare cadoul predat de _____
(numele, prenumele, funcția deținută de beneficiar)
_____ în contextul _____

Cadoul a fost predat împreună cu următoarele documente:

A predat,

Numele, prenumele _____

Semnătura _____

A primit, secretarul Comisiei

Numele, prenumele _____

Semnătura _____

Actul de predare-primire a fost întocmit în 2 exemplare.

Anexa nr. 3
 la Regulamentul cu privire la evidența, evaluarea,
 păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor
 oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol

Republica Moldova (denumirea organizației publice) REGISTRUL DE EVIDENȚĂ A CADOURILOR nr.

Nr. de înregistrare	Data, luna și anul predării	Numele, prenumele beneficiarului cadoului, funcția deținută	Numele, prenumele persoanei/denumirea instituției care a oferit cadoul	Descrierea împrejurărilor în care a fost primit cadoul	Descrierea cadoului	Valoarea estimativă a cadoului (lei)	Decizia luată în raport cu cadoul (se indică una dintre cele trei decizii luate de Comisie*, precum și numărul și data procesului-verbal)	Soarta cadoului (se indică, după caz, returnat beneficiarului, returnat beneficiarului ca urmare a răscumpărării sau trecut în gestiunea organizației publice**) și data	Semnătura secretarului Comisiei

* În situația în care la început a fost luată decizia prevăzută la pct.15 subpct.3), iar ulterior, întrucât beneficiarul nu a prezentat dovada de plată a diferenței, a fost luată decizia prevăzută la pct.15 subpct.2), se indică ambele decizii, separate prin bară.

** Dacă după trecerea cadoului în gestiunea organizației, aceasta decide transmiterea lui către muzee, biblioteci, instituții, transmiterea gratuită în scopuri de caritate sau înstrăinarea, se indică și acest fapt.

Anexa nr. 4
 la Regulamentul cu privire la evidența, evaluarea,
 păstrarea, utilizarea și răscumpărarea cadourilor simbolice, a celor
 oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol

ACT
de returnare a cadoului

_____ 20_____ nr. _____

Prin prezentul act se confirmă returnarea către
 domnul/doamna _____
 (numele, prenumele, funcția deținută)

a _____
 (se indică cadoul)

primit în baza actului de predare-primire nr. ____ din _____ și înregistrat
 în Registrul de evidență a cadourilor cu nr. _____.

A predat, secretarul Comisiei

Numele, prenumele _____

Semnătura _____

A primit,

Numele, prenumele _____

Semnătura _____

186 HOTĂRÎRE

pentru modificarea anexei nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.864 din 17 august 2005

În vederea executării Hotărîrii Curții Constituționale nr. 13 din 6 noiembrie 2012 „Pentru controlul constituționalității unor prevederi din anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.897 din 23 iulie 2003, și din anexa nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.864 din 17 august 2005” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 242-244, art.23), Guvernul HOTĂRĂȘTE:

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul apărării

Ministrul sănătății

Nr. 135. Chișinău, 22 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Vitalie Marinuța

Andrei Usatii

187 HOTĂRÎRE

cu privire la retragerea din Parlament a unui proiect de lege și abrogarea unei hotărîri de Guvern

În conformitate cu prevederile art.55 alin.(1) din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr.797-XIII din 2 aprilie 1996 (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.50, art.237), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se retrage din Parlament proiectul de lege pentru

modificarea unor acte legislative, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.38 din 16 ianuarie 2012.

2. Se abrogă Hotărîrea Guvernului nr.38 din 16 ianuarie 2012 „Privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte legislative” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.16-18, art.59).

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul afacerilor interne

Ministrul apărării

Ministrul justiției

Nr. 136. Chișinău, 22 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Dorin Recean

Vitalie Marinuța

Oleg Efrim

188 HOTĂRÎRE

cu privire la emiterea monedelor comemorative

În conformitate cu Hotărîrea Parlamentului nr. 249-XIV din 24 decembrie 1998 „Privind emiterea în circulație a unor monede jubiliare și comemorative” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 1-2, art. 6), Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se acceptă emiterea de către Banca Națională a Moldovei, în anul 2013, ca mijloc de plată și în scop numismatic, a monedelor comemorative cu următoarele tematici:

1) Seria „Personalități”:

Alexandru Plămădeală – 125 de ani de la naștere;

Alexei Mateevici – 125 de ani de la naștere.

2) Seria „Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfint” din mun. Chișinău”:

Adrian Păunescu.

3) Seria „Evenimente istorice”:

20 de ani de la introducerea monedei naționale în Republica Moldova;

1900 de ani de la inaugurarea Columnei lui Traian;

Anul european al cetățenilor.

4) Seria „Sărbătorile, cultura, tradițiile Moldovei”:

Guguță – personaj literar din creația lui Spiridon Vangheli;

Plugușorul.

5) Seria „Mănăstirile Moldovei”:

Mănăstirea Țipova.

6) Seria „Cartea Roșie a Republicii Moldova”:

Lebăda cucuiată;

Libelula Mercuriu.

PRIM-MINISTRU

Nr. 137. Chișinău, 22 februarie 2013.

Vladimir FILAT

189 HOTĂRÎRE

cu privire la edificarea în orașul Leova a monumentului în memoria victimelor represiunilor politice și ale regimului totalitar stalinist

În conformitate cu prevederile art. 7 alin. (1) din Legea monumentelor de for public nr. 192 din 30 septembrie 2011

(Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.197-202, art.569) și în scopul eternizării memoriei victimelor repre-

siunilor politice și ale regimului totalitar stalinist, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se acceptă propunerea Ministerului Culturii, prezentată în temeiul deciziei Consiliului orășenesc Leova, privind edificarea în orașul Leova, pe str. Unirii nr.21/1, a monumentului în memoria victimelor represiunilor politice și ale regimului totalitar stalinist.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Ministrul culturii

Nr. 138. Chișinău, 22 februarie 2013.

2. Monumentul va fi edificat conform unui proiect coordonat cu Ministerul Culturii.

3. Cheltuielile pentru edificarea monumentului și lucrările de amenajare a terenului aferent se recomandă a fi acoperite din resursele disponibile ale Primăriei orașului Leova, din sponsorizări și donații.

Vladimir FILAT

Boris Focșă

190 HOTĂRÎRE **cu privire la modificarea Hotărîrii** **Guvernului nr.950 din 14 octombrie 1997**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Hotărîrea Guvernului nr.950 din 14 octombrie 1997 „Despre aprobarea Regulamentului cu privire la satisfacerea serviciului, textului jurămîntului, Regulamentului privind modul de depunere a jurămîntului, listei gradelor speciale și modelului legitimației de serviciu pentru efectivul de trupă și corpul de comandă din sistemul penitenciar al Ministerului Justiției” (Monitorul Oficial al

Republicii Moldova, 1997, nr.74-75, art.781), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

în titlul, textul hotărîrii și în anexele nr.1, nr.2, nr.3 și nr.4 la hotărîre, cuvintele „efectivul de trupă și corpul de comandă din sistemul” se substituie, respectiv, cu cuvintele „colaboratorii sistemului”, la formele gramaticale corespunzătoare; anexa nr.5 la hotărîre va avea următorul cuprins:

„Anexa nr. 5
la Hotărîrea Guvernului nr. 950
din 14 octombrie 1997

MODELUL

legitimației de serviciu a colaboratorilor sistemului penitenciar al Ministerului Justiției

1. Descrierea legitimației de serviciu a colaboratorilor sistemului penitenciar al Ministerului Justiției

Legitimația de serviciu a colaboratorilor sistemului penitenciar al Ministerului Justiției se eliberează persoanelor din efectivul de trupă și corpul de comandă, stabilind identitatea lor.

Legitimația de serviciu are dimensiunile 85,60 mm x 53,98 mm x 0,76 mm și este laminată bilateral.

Legitimația de serviciu constă din două părți: recto și verso.

Partea recto:

În partea de sus (pe bandă orizontală): în stînga – Stema de Stat a Republicii Moldova pe fundalul tricolorului; în centru: rîndul întîi – inscripția „MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA”; rîndul al doilea – inscripția „DEPARTAMENTUL INSTITUȚIILOR PENITENCIARE”.

Partea de mijloc: în stînga – fotografia titularului; în centru: rîndul întîi – inscripția „LEGITIMAȚIE DE SERVICIU”; rîndul al doilea – prenumele și numele titularului; rîndul al treilea – gradul special al titularului; rîndul al patrulea: în stînga – inscripția „Data eliberării”, în dreapta – „Valabilă pînă la”.

Partea de jos: în stînga – staniol „Stema de Stat a Republicii Moldova” (D=15 mm), seria și numărul documentului; în centru – inscripția „PENITENCIARE”.

Partea verso:

În partea de sus, în centru – funcția deținută de titular.

Partea de mijloc: în stînga – Logo-ul subdiviziunii pe fundalul tricolorului; în centru: rîndul întîi – denumirea subdiviziunii; rîndul al doilea – data nașterii; rîndul al treilea – grupa sanguină; rîndul al patrulea – numărul de identificare.

Pe partea de jos, menționată inscripția „TITULARUL LEGITIMAȚIEI ARE DREPTUL LA PĂSTRAREA ȘI PURTAREA ARMEI DE FOC DIN DOTARE”.

2. Modelul legitimației de serviciu a colaboratorilor sistemului penitenciar al Ministerului Justiției

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Ministrul justiției
Ministrul finanțelor

Nr. 139. Chișinău, 22 februarie 2013.

Recto

Verso

Vladimir FILAT

Oleg Efrim
Veaceslav Negruța

191 HOTĂRÎRE
cu privire la aprobarea Acordului financiar dintre
Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană
cu privire la reabilitarea rețelelor de transport electric
ale Î.S. „Moldelectrica”, semnat la Chișinău
la 17 decembrie 2012

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre informare Acordul financiar dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană cu privire la reabilitarea rețelelor de transport electric ale Î.S. „Moldelectrica”, semnat la Chișinău la 17 decembrie 2012.

2. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene va notifica Secretariatului General al Consiliului Uniunii Europene aprobarea Acordului menționat.

3. Ministerul Economiei va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea prevederilor Acordului nominalizat.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Viceprim-ministru,
ministrul economiei
Ministrul finanțelor

Iurie Leancă

Valeriu Lazăr
Veaceslav Negruța

Nr. 140. Chișinău, 22 februarie 2013.

192 HOTĂRÎRE
pentru aprobarea proiectului de lege pentru ratificarea
Acordului în domeniul securității sociale între Republica
Moldova și Regatul Belgiei, semnat la Bruxelles
la 12 septembrie 2012

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Președintelui Republicii Moldova spre examinare proiectul de lege pentru ratifi-

carea Acordului în domeniul securității sociale între Republica Moldova și Regatul Belgiei, semnat la Bruxelles la 12 septembrie 2012.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul muncii,
protecției sociale și familiei
Ministrul justiției

Iurie Leancă

Valentina Buliga
Oleg Efrim

Nr. 141. Chișinău, 25 februarie 2013.

193 HOTĂRÎRE
cu privire la aprobarea proiectului de lege
pentru acceptarea amendamentului la anexa A
la Convenția de la Stockholm privind poluanții organici
persistenți

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Președintelui Republicii Moldova spre examinare proiectul de lege pentru acceptarea amendamentului la anexa A la Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți, adoptat

prin Decizia SC-5/3 privind listarea endosulfanului tehnic și a izomerilor aferenți acestuia la cea de-a 5-a Reuniune a Conferinței Părților Convenției de la Stockholm, care a avut loc la Geneva în perioada 25-29 aprilie 2011.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul mediului
Ministrul justiției

Iurie Leancă
Gheorghe Șalaru
Oleg Efrim

Nr. 142. Chișinău, 25 februarie 2013.

194 HOTĂRÎRE
cu privire la aprobarea proiectului de lege
pentru ratificarea Protocolului privind registrele emisiilor
și transferului poluanților, întocmit la Kiev la 21 mai
2003, la Convenția privind accesul la informație, justiție
și participarea publicului la adoptarea deciziilor
în domeniul mediului, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998

Guvernul HOTĂRĂȘTE

Se aprobă și se prezintă Președintelui Republicii Moldova spre examinare proiectul de lege pentru ratificarea Protocolului privind registrele emisiilor și transferului

poluanților, întocmit la Kiev la 21 mai 2003, la Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:
Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul mediului
Ministrul justiției

Iurie Leancă
Gheorghe Șalaru
Oleg Efrim

Nr. 143. Chișinău, 25 februarie 2013.

195 HOTĂRÎRE
pentru aprobarea proiectului de lege cu privire
la ratificarea Acordului dintre Republica Moldova
și Uniunea Europeană de stabilire a cadrului pentru
participarea Republicii Moldova la operațiunile Uniunii
Europene de gestionare a crizelor, încheiat la Bruxelles
la 13 decembrie 2012

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Președintelui Republicii Moldova spre examinare proiectul de lege cu privire la ratificarea Acordului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană

de stabilire a cadrului pentru participarea Republicii Moldova la operațiunile Uniunii Europene de gestionare a crizelor, încheiat la Bruxelles, la 13 decembrie 2012.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:
Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul apărării
Ministrul justiției

Iurie Leancă
Vitalie Marinuța
Oleg Efrim

Nr. 144. Chișinău, 25 februarie 2013.

196 HOTĂRÎRE
pentru modificarea și completarea Regulamentului
cu privire la modul de îndeplinire a serviciului special
în cadrul Serviciului Protecției Civile și Situațiilor
Excepționale

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului special în cadrul Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 461 din 24 martie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 66-68, art. 436), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1) la punctul 27, cuvintele „ori posedarea pluralității de cetățenii” se exclud;

2) la punctul 30, litera d) se exclude;

3) la punctul 76, litera e) va avea următorul cuprins:

„e) aflați la dispoziție, pînă la numirea în funcție, cu excepția colaboratorilor detașați la studii peste hotarele Republicii Moldova, pe o perioadă mai mare de un an”;

4) punctul 100:

litera e) va avea următorul cuprins:

„e) în cazul comiterii unei încălcări grave a disciplinei de serviciu.

Colaboratorul este prezentat pentru a fi eliberat din serviciu în baza prezentului temei în cazul săvîrșirii unei încălcări grave a disciplinei de serviciu prevăzute la art. 47 alin. (1) din Legea Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, care a cauzat un prejudiciu material și/sau un prejudiciu de imagine serviciului (onoarea, reputația acestuia).

Concedierea colaboratorilor se efectuează în urma unei anchete de serviciu.”;

la litera f), cuvintele „vechimea în muncă” se substituie cu cuvintele „vechimea în serviciu”, iar ultimul alineat se exclude;

se completează cu literele g)-i) cu următorul cuprins:

„g) în legătură cu transferarea colaboratorului, în conformitate cu prevederile Codului muncii.

Colaboratorii sînt transferați prin ordinul ministrului afacerilor interne într-o altă structură de stat în care este prevăzut serviciul special (militar) în baza solicitării parvenite de la conducătorul structurii de stat unde este prevăzut serviciul special (militar) în adresa șefului Serviciului, cu acordul colaboratorului;

h) la atingerea limitei de vîrstă de aflare în serviciu.

Cu două luni înainte de expirarea contractului de îndeplinire a serviciului special, conducătorul (direcției, secției, centrului, detașamentului, unității) este obligat să informeze colaboratorul despre atingerea vîrstei-limită, pentru adoptarea deciziei respective în vederea concedierii sau prelungirii serviciului peste limita de vîrstă, în modul stabilit.

În interesul completării efectivului Serviciului, colaboratorii care sînt clasati de comisia medico-militară ca fiind apti pentru serviciul special și care dovedesc o înaltă competență profesională, la decizia șefului Serviciului, pot fi

lăsați în serviciul special pînă la 5 ani peste limita de vîrstă de aflare în serviciul special prin contract, cu încheierea contractelor în fiecare an;

i) în cazul aplicării pedepsei penale prin hotărîre a instanței de judecată, care exclude posibilitatea continuării serviciului prin contract, de la data rămîinerii definitive a hotărîrii judecătorești.

Colaboratorii condamnați de către instanța de judecată pentru săvîrșirea infracțiunilor sînt eliberați din serviciul special cu trecerea în rezervă (retragere).”;

5) se completează cu punctul 100¹ cu următorul cuprins:

„100¹. Încetarea serviciului prin demisie se efectuează în baza art. 28¹ din Legea Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale nr. 93-XVI din 5 aprilie 2007.

Colaboratorul Serviciului are dreptul la demisie – desfacere a contractului individual de muncă din proprie inițiativă, în conformitate cu prevederile Codului muncii.”

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul afacerilor interne

Nr. 145. Chișinău, 25 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Dorin Recean

197

HOTĂRÎRE

**cu privire la modificarea anexelor nr. 2 și nr. 4
la Hotărîrea Guvernului nr. 40 din 26 ianuarie 2009**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Anexele nr.2 și nr.4 la Hotărîrea Guvernului nr. 40 din 26 ianuarie 2009 „Privind unele măsuri de realizare a Legii nr.178-XVI din 10 iulie 2008 cu privire la Aeroportul Internațional Liber „Mărculești” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.16-18, art. 65), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1) la pct. 12 din anexa nr. 2, sintagma „ministrul economiei și comerțului” se substituie cu sintagma „ministrul apărării”;

2) anexa nr.4:

la pct. 1 și 2, sintagma „Ministerului Economiei și Comerțului” se substituie cu sintagma „Ministerului Apărării”;
la pct.4, sintagma „ministrul economiei și comerțului” se substituie cu sintagma „ministrul apărării”;
la pct. 12, sintagma „ministrului economiei și comerțului” se substituie cu sintagma „ministrului apărării”;
la pct.14, sintagma „Ministerul Economiei și Comerțului” se substituie cu sintagma „Ministerul Economiei”.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,

ministrul economiei

Ministrul finanțelor

Ministrul apărării

Nr. 146. Chișinău, 25 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Valeriu Lazăr

Veaceslav Negruța

Vitalie Marinuța

198

HOTĂRÎRE

**cu privire la modificarea și completarea anexei nr. 3
la Hotărîrea Guvernului nr. 1020 din 29 decembrie 2011**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Anexa nr. 3 la Hotărîrea Guvernului nr. 1020 din 29 decembrie 2011 „Cu privire la tarifele pentru serviciile medico-sanitare” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.7-12, art. 25), se modifică și se completează după cum urmează:

la poziția 830.7, cuvîntul „vaselor” se substituie cu

cuvîntul „venelor”;

la poziția 1226, cuvintele „Tui Na masajul unei articulații” se substituie cu cuvintele „Masajul unei articulații”;

la poziția 1126.1, cifra „1126.1” se substituie cu cifra „1226.1”, iar cuvintele „Masajul unei articulații” se substituie cu cuvintele „Tui Na masajul unei articulații”;

se completează cu următoarele poziții:

„521.2	Angiofluorografia retinei	1 procedură	570
521.3	Autofluorescența retinei	1 procedură	386
521.4	Biometria AB-scan	1 procedură	233
521.5	Ecografia AB-scan	1 procedură	259
521.6	Fotocoagularea focală a retinei	1 procedură	431
521.7	Fotocoagularea panretiniană cu laser	1 procedură	496
521.8	Fotocoagularea periferică a retinei	1 procedură	435
521.9	Fotografierea retinei	1 procedură	386
521.10	Fotografierea segmentului anterior al globului ocular	1 procedură	386
521.11	Iridectomia laser	1 procedură	433
521.12	Iridotomia laser	1 procedură	431
521.13	Tomografia în coerență optică a discului nervului optic	1 procedură	386
521.14	Tomografia în coerență optică a maculei	1 procedură	386
521.15	Tomografia în coerență optică a segmentului anterior al globului ocular	1 procedură	386”;
„814.55	Examen ecografic transabdominal al prostatei	1 examinare	100
814.56	Determinarea urinei reziduale	1 examinare	30”;
„822.1	Sonodopplerografia arterelor membrelor inferioare (Dopler Spectral)	1 examinare	64
822.2	Sonodopplerografia venelor membrelor inferioare (Dopler Spectral)	1 examinare	64”;
„823.1	Sonodopplerografia patologiei unui organ	1 examinare	130
823.2	Elastografia formațiunilor tumorale a unui organ	1 examinare	140”;
„852.1	Ecocardiografia 4D (M, 2D, Doppler color, tisular, spectral, continuu, pulsativ, 3D-Real Time)	1 examinare	843”;
„853.2	Radiografia laringelui 8x10in(20x24)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	102”;
„859.5	Radiografia cutiei toracice, 8x10in(20x24)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	102
859.6	Radiografia cutiei toracice, 10x12 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	102
859.7	Radiografia cutiei toracice, 11x14in(27x35)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	102
859.8	Radiografia cutiei toracice, 14x17in(35x43)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	102”;
„863.6	Radiografia cutiei toracice în două incidente 8x10in(20x24)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	108
863.7	Radiografia cutiei toracice în două incidente 8x10in(20x24)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	108
863.8	Radiografia cutiei toracice în două incidente - 11x14in(27x35)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	116
863.9	Radiografia cutiei toracice în două incidente 14x17in(35x43)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	111
863.10	Radiografia cutiei toracice în două incidente 14x17in(35x43)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	125”;
„866.3	Radiografia cutiei toracice în trei incidente 11x14in(27x35)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	111
866.4	Radiografia cutiei toracice în trei incidente 11x14in(27x35)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	116”;
„867.2	Radioscopia și radiografia cordului în trei incidente 14x17in(35x43)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	111”;
„868.2	Radioscopia și radiografia cordului în două incidente 14x17in(35x43)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	125”;
„889.2	Mamografia glandelor mamare (18x24cm) în regim digital 4	1 investigație	280”;
„890.2	Faringografia contrastantă 8x10in(20x24)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	118”;
„894.4	Radioscopia cavității abdominale 8x10in(20x24)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	105
894.5	Radioscopia cavității abdominale 11x14in(27x35)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	114

894.6	Radioscopia cavității abdominale 14x17in(35x43)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	116";
„895.2	Radioscopia și radiografia esofagului - 11x14in (27x35) - 1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	127";
„896.4	Radioscopia și radiografia stomacului -8x10 in (20x24)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	129
896.5	Radioscopia și radiografia stomacului -11x14 in (27x35)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	129
896.6	Radioscopia și radiografia stomacului 11x14 in (27x35)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	142";
„900.2	Duodenografia fără sondă - 11x14 in (27x35)-1 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	129";
„901.2	Duodenografia cu sondă - 11x14 in (27x35)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	146";
„902.2	Radioscopia și radiografia intestinului subțire - 11x14 in (27x35)-2 în regim digital (fără costul filmului)	1 examinare	141";
„1018.1	Tomografia computerizată a glandei tiroide cu contrast Iohexolum Omnipac la aparat spiralat 16 Slices f. „General Electric”	1 examinare	1552
1018.2	Tomografia computerizată a glandelor mamare la aparat spiralat 16 Slices	1 examinare	728
1018.3	Tomografia computerizată a oaselor temporale (urechea medie și internă) la aparat spiralat 16 Slices	1 examinare	728
1018.4	Tomografia computerizată a orbitelor la aparat spiralat 16 Slices	1 examinare	728
1018.5	Tomografia computerizată a abdomenului și bazinului în faza urografică cu contrast la aparat spiralat 16 Slices	1 examinare	2266";
„1019.22	Tomografia computerizată spiralată cu imagine tridimensională a glandei tiroide cu contrast la aparatul spiralat 128 Slices	1 investigație	1815
1019.23	Tomografia computerizată tomo cone-beam 500 a maxilei și sinusului maxilar	1 investigație	781
1019.24	Tomografia computerizată tomo cone-beam 500 a mandibulei și canalului mandibular	1 investigație	781
1019.25	Tomografia computerizată tomo cone-beam a scheletului facial	1 investigație	845
1019.26	Tomografia computerizată tomo cone-beam a căilor aeriene superioare	1 investigație	544
1019.27	Tomografia computerizată tomo cone-beam a urechii interne și procesului mastoid	1 investigație	534
1019.28	Artroradiografia computerizată tomo cone-beam temporo-mandibulară	1 investigație	635
1019.29	Tomografia computerizată tomo cone-beam 500 a ambelor arcade cu simularea implantului și evidențierea canalului mandibular	1 investigație	881
1019.30	Tomografia computerizată tomo cone-beam de control după intervenția chirurgicală	1 investigație	387
1019.31	Tomografia computerizată tomo cone-beam sialografie	1 investigație	1414
1019.32	Tomografia computerizată tomo cone-beam submandibularie cu contrastarea glandei submandibulare	1 investigație	1414
1019.33	Tomografia computerizată tomo cone-beam fistulografie facială	1 investigație	926
1019.34	Tomografia computerizată tomo cone-beam angiografie facială	1 investigație	2163
1019.35	Tomografia computerizată tomo cone-beam limfografie facială	1 investigație	2163
1019.36	Artroradiografia computerizată tomo cone-beam a temporo	1 investigație	982

	mandibulară cu probe funcționale		
1019.37	Tomografia computerizată tomo cone-beam 500 a maxilei și sinusului maxilar cu contrastare i/v (sol.Omnipac 50 ml)	1 investigație	1407
1019.38	Tomografia computerizată tomo cone-beam 500 a mandibulei și canalului mandibular cu contrastare i/v (sol.Omnipac 50 ml)	1 investigație	1407
1019.39	Tomografia computerizată tomo cone-beam a scheletului facial cu contrastare i/v (sol.Omnipac 50 ml)	1 investigație	1536
1019.40	Tomografia computerizată tomo cone-beam regional	1 investigație	457
1019.41	Tomografia computerizată tomo cone-beam hemiarcadă	1 investigație	626
1019.42	Examenul cone-beam al scheletului facial 2D	1 investigație	329
1019.43	Cefalometria în 2 proiecții fără determinarea computerizată a indicilor ortodontici	1 investigație	311
1019.44	Cefalometria în 2 proiecții cu determinarea computerizată a indicilor ortodontici	1 investigație	337
1019.45	Tomografia computerizată spiralată cu imagine tridimensională a glandelor mamare la aparat spiralat 128 Slices	1 examinare	952
1019.46	Tomografia computerizată spiralată cu imagine tridimensională a oaselor temporale (urechea medie și internă) la aparat spiralat 128 Slices	1 examinare	952
1019.47	Tomografia computerizată spiralată cu imagine tridimensională a orbitelor la aparat spiralat 128 Slices	1 examinare	952
1019.48	Tomografia computerizată spiralată cu imagine tridimensională a abdomenului și bazinului în faza urografică cu contrast la aparat spiralat 128 Slices	1 examinare	2600
1019.49	Tomografia computerizată pentru planificarea radioterapiei în cadrul sistemelor de planificare 3D	1 investigație	464
1019.50	Tomografia computerizată pentru planificarea radioterapiei în cadrul sistemelor de planificare 3D cu simulare	1 investigație	547";
„1087.91	Dublarea rezultatului investigației de imagistică prin rezonanță magnetică	1 investigație	240";
„1110.1	Brahioterapia la aparatul cu surse ionizate Iridiu 192 (Ir ¹⁹²)	1 ședință	964";
„1111.1	Radioterapia disiațională la aparatul de cobalt (Co) prin metoda 3D	1 ședință	224";
„1156.1	Magnetoterapie generală cu curenți de joasă frecvență (MgTg - Măd) cu durata de 10 minute	1 procedură	45
1156.2	Magnetoterapie generală cu curenți de joasă frecvență (MgTg - Măd) cu durata de 15 minute	1 procedură	57
1156.3	Magnetoterapie generală cu curenți de joasă frecvență (MgTg - Măd) cu durata de 20 minute	1 procedură	70
1156.4	Magnetoterapie generală cu curenți de joasă frecvență (MgTg - Măd) cu durata de 25 minute	1 procedură	82
1156.5	Magnetoterapie generală cu curenți de joasă frecvență (MgTg - Măd) cu durata de 30 minute	1 procedură	95";
„1358.1	Determinarea Cystatin C	1 analiză	50";
„1400.19	Determinarea Prealbuminei	1 analiză	40
1400.20	Determinarea lanțurilor ușoare tip Lambda	1 analiză	28
1400.21	Determinarea lanțurilor ușoare tip Kappa	1 analiză	28
1400.22	Analiză biochimică PCT – Procalcitonin marker imunologic al sterilor septic la aparatul Kryptor Classic BRAHMS	1 analiză	575
1400.23	Screening biochimic prenatal trimestrul I și II de sarcină pentru anomalii cromozomiale la aparatul Kryptor Classic BRAHMS	1 analiză	590";

1590.47	Deteminarea Feritin	1analiză	78
1590.48	Deteminarea AFP	1analiză	73
1590.49	Deteminarea PSA	1analiză	63
1590.50	Deteminarea PSA liber	1analiză	63
1590.51	Deteminarea HCG	1analiză	64
1590.52	Deteminarea Free Beta HCG	1analiză	88
1590.53	Deteminarea CMV Ig G	1analiză	76
1590.54	Deteminarea CMV Ig M	1analiză	112
1590.55	Deteminarea Toxo IgG	1analiză	80
1590.56	Deteminarea Toxo IgM	1analiză	100
1590.57	Deteminarea EBV - EBNA IgG	1analiză	108
1590.58	Deteminarea EBV - VCA IgG	1analiză	137
1590.59	Deteminarea EBV - VCA IgM	1analiză	90
1590.60	Deteminarea Helicobacter Pylori IgG	1analiză	78
1590.61	Deteminarea Rubella IgG	1analiză	78
1590.62	Deteminarea Rubella IgM	1analiză	85
1590.63	Deteminarea CRP high sensibilitate (proteina C-reactivă de înaltă sensibilitate)	1analiză	65
1590.64	Deteminarea CK - MB	1analiză	68
1590.65	Deteminarea ECP	1analiză	120
1590.66	Deteminarea EPO	1analiză	83
1590.67	Deteminarea Folic Acid	1analiză	85
1590.68	Deteminarea Gastrin	1analiză	85
1590.69	Deteminarea Myoglobulin	1analiză	85
1590.70	Deteminarea Urinary Albumin	1analiză	71
1590.71	Deteminarea Vitamina B12	1analiză	83
1590.72	Deteminarea Estradiol	1analiză	77
1590.73	Deteminarea PAP	1analiză	87
1590.74	Deteminarea PAPP - A	1analiză	107
1590.75	Deteminarea Pyrilinks KS-D	1analiză	152
1590.76	Deteminarea IGF- I	1analiză	116
1590.77	Deteminarea IL - 2R	1analiză	168
1590.78	Deteminarea IL - 6	1analiză	201
1590.79	Deteminarea NT-proBNP	1analiză	315
1590.80	Deteminarea T3	1analiză	51
1590.81	Deteminarea T3 liber	1analiză	51
1590.82	Deteminarea T4	1analiză	51
1590.83	Deteminarea T4 liber	1analiză	51
1590.84	Deteminarea TSH	1analiză	51
1590.85	Deteminarea LH	1analiză	54
1590.86	Deteminarea FSH	1analiză	64
1590.87	Deteminarea Cortizol	1analiză	89
1590.88	Deteminarea Testosteron	1analiză	60
1590.89	Deteminarea Estradiol	1analiză	55
1590.90	Deteminarea Progesteron	1analiză	54

„1422.2	Deteminarea Homocisteinei	1 analiză	88”;
„1447.2	Deteminarea anticorpilor anti-CCP prin metoda Elisa	1analiză	72
1447.3	Deteminarea anticorpilor anti-MCV prin metoda Elisa	1analiză	84”;
„1448.1	Deteminarea Procalcitonina prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	255”;
„1460.1	Deteminarea HBs Ag prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	72”;
„1468.1	Deteminarea anti HCV prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	82”;
„1497.1	Deteminarea CMV Ig G prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	75
1497.2	Deteminarea CMV Ig M prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	75
1497.3	Deteminarea Lime Ig G prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	103
1497.4	Deteminarea Lime Ig M prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	103”;
„1499.1	Deteminarea Toxoplasmei IgG prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	72
1499.2	Deteminarea Toxoplasmei IgM prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	72”;
„1509.1	Deteminarea anticorpilor anticardiolipinici Ig G prin metoda Elisa	1 analiză	64
1509.2	Deteminarea anticorpilor anticardiolipinici Ig M prin metoda Elisa	1 analiză	64”;
„1535.1	Deteminarea HCG prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	86
1535.2	Deteminarea Anti-TG prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	156
1535.3	Deteminarea Anti-TPO prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	156”;
„1567.1	Deteminarea D-Dimer prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	132
1567.2	Deteminarea NT-proBNP prin metoda imunofluorescentă ferment dependent	1 analiză	270”;
„d) determinarea parametrilor imunologici prin metoda chemiluminescentă amplificată enzimatic			
1590.34	Deteminarea IgE total	1analiză	71
1590.35	Deteminarea Allergen Specific Ig G	1analiză	65
1590.36	Deteminarea IgE specific	p/u 1 alergen	61
1590.37	Deteminarea Alla Top Allergy Screen	1analiză	161
1590.38	Deteminarea HBs Ag	1analiză	62
1590.39	Deteminarea Anti HBs Ag	1analiză	60
1590.40	Deteminarea Anti HBcor	1analiză	62
1590.41	Deteminarea Anti HBcor IgM	1analiză	64
1590.42	Deteminarea Anti HAV IgM	1analiză	94
1590.43	Deteminarea CA 19-9	1analiză	74
1590.44	Deteminarea CA 15-3	1analiză	74
1590.45	Deteminarea CA 125	1analiză	74
1590.46	Deteminarea CEA	1analiză	71

1590.91	Determinarea Prolactin	1 analiză	58
1590.92	Determinarea Anti - TG	1 analiză	59
1590.93	Determinarea Anti - tTG IgA	1 analiză	74
1590.94	Determinarea DHEA SO ₄	1 analiză	64
1590.95	Determinarea Anti TPO	1 analiză	66
1590.96	Determinarea ACTH	1 analiză	64
1590.97	Determinarea Hormonului creșterii	1 analiză	70
1590.98	Determinarea Insulinei	1 analiză	75
1590.99	Determinarea C - Peptid	1 analiză	75
1590.100	Determinarea Calcitoninei	1 analiză	80
1590.101	Determinarea Osteocalcinei	1 analiză	75
1590.102	Determinarea Digoxinei	1 analiză	71
1590.103	Determinarea Digitoxinei	1 analiză	71
1590.104	Determinarea Androstenedione	1 analiză	76
1590.105	Determinarea Beta-2 Microglobulin	1 analiză	72
1590.106	Determinarea Intact PTH	1 analiză	86
1590.107	Determinarea D-Dimer	1 analiză	87
1590.108	Determinarea LBP	1 analiză	274”;
„1609.1	Determinarea Papiloma virus tip 16,18,31 prin metoda PCR reacția de polimerizare în lanț	1 analiză	245”;
„1611.7	Determinarea Varicela Zoster în regimul Real Time la analizatorul Rotor gene - 6000 Corbett	1 analiză	258”;
„2212.1	Ședință de hemodializă	1 ședință	1335”.

PRIM-MINISTRU**Vladimir FILAT****Contrasemnează:****Viceprim-ministru,
ministru economiei
Ministrul finanțelor
Ministrul sănătății****Valeriu Lazăr
Veaceslav Negruța
Andrei Usatii**

Nr. 148. Chișinău, 25 februarie 2013.

199 HOTĂRÎRE

**cu privire la unele măsuri de executare a prevederilor
Acordului privind colaborarea în domeniul protecției
juridice și apărării proprietății intelectuale și crearea
Consiliului Interstatal pentru problemele protecției
juridice și apărării proprietății intelectuale, semnat
la Sankt Petersburg la 19 noiembrie 2010
și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului**

În temeiul prevederilor art. 5 al Acordului privind colaborarea în domeniul protecției juridice și apărării proprietății intelectuale și crearea Consiliului Interstatal pentru problemele protecției juridice și apărării proprietății intelectuale, semnat la Sankt Petersburg la 19 noiembrie 2010, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 442 din 16 iunie 2011 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 103-106, art. 506), Guvernul **HOTĂRĂȘTE:**

1. Se aprobă Lista autorităților publice responsabile de executarea prevederilor Acordului privind colaborarea în

domeniul protecției juridice și apărării proprietății intelectuale și crearea Consiliului Interstatal pentru problemele protecției juridice și apărării proprietății intelectuale, conform anexei nr. 1.

2. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene va notifica Comitetului Executiv al Comunității Statelor Independente lista autorităților responsabile de executarea prevederilor Acordului nominalizat.

3. Se abrogă unele hotărâri ale Guvernului, conform anexei nr. 2.

PRIM-MINISTRU**Vladimir FILAT****Contrasemnează:****Viceprim-ministru,
ministru afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul afacerilor interne
Ministrul finanțelor****Iurie Leancă
Dorin Recean
Veaceslav Negruța**

Nr. 149. Chișinău, 25 februarie 2013.

Anexa nr. 1
la Hotărârea Guvernului nr.149
din 25 februarie 2013

LISTA
autorităților publice responsabile de executarea prevederilor
Acordului privind colaborarea în domeniul protecției juridice
și apărării proprietății intelectuale și crearea Consiliului Interstatal
pentru problemele protecției juridice și apărării proprietății intelectuale

1. Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală
2. Serviciul Vamal

3. Ministerul Afacerilor Interne

Anexa nr. 2
la Hotărârea Guvernului nr. 149
din 25 februarie 2013

LISTA
hotărârilor Guvernului care se abrogă

1. Hotărârea Guvernului nr. 1334 din 10 octombrie 2002 „Privind unele măsuri de executare a prevederilor Acordului de colaborare pentru combaterea încălcărilor drepturilor în domeniul proprietății intelectuale” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 142-143, art.1466).

2. Hotărârea Guvernului nr. 63 din 24 ianuarie 2005 „Pentru aprobarea Regulamentului privind reprezentantul plenipotențiar al Republicii Moldova în Comisia mixtă de lucru a statelor-membre la Acordul de colaborare pentru combaterea încălcărilor drepturilor în domeniul proprietății intelectuale, semnat la Moscova la 6 martie 1998” (Monitorul

Official al Republicii Moldova, 2005, nr. 17-19, art. 113).

3. Hotărârea Guvernului nr. 349 din 4 mai 2010 „Cu privire la numirea reprezentanților plenipotențiar ai Republicii Moldova în Consiliul interstatal pentru problemele protecției proprietății industriale și în Consiliul administrativ al Organizației Eurasiatice de Brevete” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.70-71, art. 421).

4. Hotărârea Guvernului nr. 962 din 15 octombrie 2010 „Privind modificarea pct.1 din Hotărârea Guvernului nr.349 din 4 mai 2010” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.206-209, art. 1072).

200 HOTĂRÎRE
cu privire la transmiterea unor bunuri

În temeiul art.6 alin.(1) lit. a) și art.14 din Legea nr. 121-XVI din 4 mai 2007 privind administrarea și deetatzarea proprietății publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 90-93, art.401), cu modificările și completările ulterioare, și al Legii nr.523-XIV din 16 iulie 1999 cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.124-125, art. 611), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se transmite, cu titlul gratuit, cu acordul Consiliului municipal Chișinău, bunurile aflate în gestiunea Institutului de Genetică și Fiziologie a Plantelor al Academiei de Științe a Moldovei, din proprietatea publică a statului în proprietatea

publică a municipiului Chișinău, conform anexei.

2. Academia de Științe a Moldovei, în comun cu Consiliul municipal Chișinău, va institui comisia de primire-predare a bunurilor menționate în anexă, asigurând transmiterea lor, în termen de 60 de zile, conform Regulamentului cu privire la modul de transmitere a întreprinderilor, organizațiilor, instituțiilor de stat, a subdiviziunilor lor, clădirilor, edificiilor, mijloacelor fixe și altor active, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.688 din 9 octombrie 1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.10, art.45), cu modificările și completările ulterioare.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Viceprim-ministru,
ministrul economiei
Ministrul finanțelor

Nr. 150. Chișinău, 25 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Valeriu Lazăr
Veaceslav Negruța

Anexă
la Hotărârea Guvernului nr. 150
din 25 februarie 2013

LISTA
bunurilor Institutului de Genetică și Fiziologie a Plantelor
al Academiei de Științe a Moldovei care se transmit
în proprietatea publică a municipiului Chișinău

Nr. d/o	Denumirea	Valoarea inițială, lei
1.	Linie aeriană cu tensiunea de 0,4 kV	103502

2.	Traseu de canalizare	127145
3.	Apeduct	20180
4.	Traseu termic	113506
	TOTAL	364333

201 HOTĂRÎRE
cu privire la numirea în funcție
a domnului Ion CEBANU

În temeiul articolului 22 din Legea nr. 64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se numește domnul Ion CEBANU în funcția de director general al Agenției „Moldsilva”.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Nr. 153. Chișinău, 27 februarie 2013.

202 HOTĂRÎRE
cu privire la eliberarea din funcție
a domnului Ion DULSCHI

În temeiul alineatului (3) al articolului 20 din Legea nr.64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern și punctului 9 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului de Stat de Arhivă, aprobat prin Hotărîrea Guvernului

nr.695 din 14 septembrie 2012, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se eliberează domnul Ion DULSCHI din funcția de director general adjunct al Serviciului de Stat de Arhivă în baza cererii de demisie.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Nr. 154. Chișinău, 27 februarie 2013.

203 HOTĂRÎRE
cu privire la eliberarea din funcție
a domnului Vasile BAHĂU

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se eliberează domnul Vasile BAHĂU din funcția de director general al Agenției Sanitar-Veterinare și pentru

Siguranța Produselor de Origine Animală în legătură cu transferul în altă funcție.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Nr. 155. Chișinău, 27 februarie 2013.

204 HOTĂRÎRE
cu privire la inițierea negocierilor asupra proiectului
Acordului de grant, prin schimb de note, dintre
Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei
în vederea realizării Proiectului „Utilizarea Eficientă
a Combustibilului Solid din Biomasă” și acordarea
deplinei puteri dlui Vasile BUMACOV, ministru
al agriculturii și industriei alimentare

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se ia act de proiectul Acordului de grant, prin schimb de note, dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei în vederea realizării Proiectului „Utilizarea Eficientă a Combustibilului Solid din Biomasă”.

2. Se inițiază negocierile asupra proiectului Acordului de grant, prin schimb de note, dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei în vederea realizării Proiectului

„Utilizarea Eficientă a Combustibilului Solid din Biomasă”.

3. Se acordă depline puteri dlui Vasile BUMACOV, ministru al agriculturii și industriei alimentare, pentru semnarea proiectului Acordului de grant, prin schimb de note, dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei în vederea realizării Proiectului „Utilizarea Eficientă a Combustibilului Solid din Biomasă”.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:
Viceprim-ministru,
ministru afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul finanțelor
Ministrul agriculturii
și industriei alimentare

Iurie Leancă
Veaceslav Negruța

Vasile Bumacov

Nr. 156. Chișinău, 27 februarie 2013.

205**HOTĂRÎRE**

cu privire la inițierea negocierilor asupra proiectului Memorandumului de înțelegere dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind procedura de achiziție publică aplicabilă în cazul lucrărilor de subtraversare a râului Prut din cadrul proiectului „Conducta de interconectare a Sistemului Național de Transport Gaze din România cu Sistemul de Transport Gaze din Republica Moldova pe direcția Iași (România) – Ungheni (Moldova)”

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se ia act de proiectul Memorandumului de înțelegere dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind procedura de achiziție publică aplicabilă în cazul lucrărilor de subtraversare a râului Prut din cadrul proiectului „Conducta de interconectare a Sistemului Național de Transport Gaze din România cu Sistemul de Transport Gaze din Republica Moldova pe direcția Iași (România) – Ungheni (Moldova)”.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Viceprim-ministru,
ministrul economiei
Ministrul finanțelor

Nr. 157. Chișinău, 27 februarie 2013.

2. Se inițiază negocierile asupra proiectului Memorandumului de înțelegere dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind procedura de achiziție publică aplicabilă în cazul lucrărilor de subtraversare a râului Prut din cadrul proiectului „Conducta de interconectare a Sistemului Național de Transport Gaze din România cu Sistemul de Transport Gaze din Republica Moldova pe direcția Iași (România) – Ungheni (Moldova)”.

Vladimir FILAT

Iurie Leancă

Valeriu Lazăr
Veceaslav Negruța

206**DISPOZIȚIE**

În scopul organizării și desfășurării în condiții optime a manifestărilor consacrate Zilei Memoriei (2 martie) (ziua de comemorare a celor căzuți în conflictul armat din anul 1992 pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova și a victimelor acestui conflict):

1. Se aprobă Planul manifestărilor consacrate Zilei Memoriei, conform anexei nr.1.

2. Se instituie Grupul de lucru pentru organizarea și desfășurarea manifestărilor consacrate Zilei Memoriei

PRIM-MINISTRU

Nr. 20-d. Chișinău, 27 februarie 2013.

Anexa nr.1
 la Dispoziția Guvernului nr. 20-d
 din 27 februarie 2013

PLANUL
manifestărilor consacrate Zilei Memoriei

Nr. d/o	Denumirea manifestărilor	Responsabil de executare	Termen de executare
1	2	3	4
1.	Organizarea și desfășurarea în localitățile țării a activităților consacrate Zilei Memoriei	Autoritățile administrației publice locale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării	2 martie 2013
2.	Participarea la desfășurarea serviciilor divine în catedralele și bisericile din țară în memoria celor căzuți în acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992)	Ministerul Afacerilor Interne, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	2 martie 2013
3.	Asigurarea deplasării tur-retur a delegațiilor din localitățile țării pentru participarea la activitățile din mun.Chișinău consacrate Zilei Memoriei	Autoritățile administrației publice locale, Ministerul Transportului și Infrastructurii, Drumurilor, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă, Ministerul Afacerilor Interne	2 martie 2013
4.	Deplinarea de flori la monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt	Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, Căminul de Stat, Serviciul de Informații și Securitate, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	2 martie 2013
5.	Organizarea și desfășurarea Mărgului memoriei pe străzile mun. Chișinău: Piața Marii Adunări Naționale – bd. Ștefan cel Mare și Sfânt – str. Ismail – str. Pan Halipa – Complexul memorial „Eternitate”	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	2 martie 2013
6.	Organizarea și desfășurarea mitingului de comemorare a eroilor căzuți în acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992) și depunerea de flori la monumentul „Maica îndurerată” din cadrul Complexului memorial „Eternitate”	Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, Căminul de Stat, Serviciul de Informații și Securitate, Primăria mun.Chișinău, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	2 martie 2013

și se aprobă componența nominală a acestuia, conform anexei nr.2.

3. Realizarea acțiunilor incluse în Planul menționat se va efectua din contul mijloacelor autorităților implicate, precum și din alte surse, conform legislației în vigoare.

4. Autoritățile publice locale vor identifica mijloacele financiare necesare și vor realiza acțiunile comemorative prevăzute în Planul nominalizat.

Vladimir FILAT

1	2	3	4
7.	Deplinarea de flori la mormintele colaboratorilor organelor afacerilor interne și militarilor căzuți în acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992) din cimitirele din țară	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, Serviciul de Informații și Securitate, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	2 martie 2013
8.	Participarea veteranilor acțiunilor de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992) la masa de pomenire organizată în mun.Chișinău pentru 700 de persoane	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării	2 martie 2013
9.	Organizarea în localitățile țării a meselor de pomenire cu participarea veteranilor acțiunilor de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992)	Autoritățile administrației publice locale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, Serviciul de Informații și Securitate, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	2 martie 2013
10.	Organizarea acțiunilor de comemorare pe platurile de luptă din perioada conflictului armat	Autoritățile administrației publice locale, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, Serviciul de Informații și Securitate	2 martie 2013
11.	Organizarea și desfășurarea în instituțiile de învățământ de toate nivelurile și în uniunile militare a orelor de educație patriotică și de comemorare a eroilor căzuți în acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992), cu păstrarea unui minut de reculegere	Ministerul Educației, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, Serviciul de Informații și Securitate, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	2 martie 2013
12.	Organizarea înfățișărilor participanților la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992) cu recruții și efectivul Armatei Naționale și al Departamentului Trupelor de Carabinieri al Ministerului Afacerilor Interne	Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	februarie-martie 2013
13.	Implicarea tinerilor în acțiuni de voluntariat în scopul îngrijirii monumentelor și cimitirelor militare ale participanților căzuți pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992)	Autoritățile administrației publice locale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, uniunile veteranilor	martie 2013

1	2	3	4
		acțiunilor de luptă	
14.	Difuzarea reportajelor de la manifestările dedicate evenimentului la posturile de radio și TV republicane	Instituția publică națională a audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”	2 martie 2013
15.	Difuzarea în cadrul emisiunilor radiofonice și televizate „La datorie” și „Scutul Patriei”, precum și publicarea în ziarul „Gardianul” și „Oastea Moldovei” a materialelor consacrate faptelor eroice ale participanților acțiunilor de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992)	Instituția publică națională a audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”, Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne	februarie-martie 2013
16.	Deschiderea muzeului în memoria eroilor căzuți pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992)	Ministerul Apărării, Academia de Științe a Moldovei	2 martie 2013
17.	Acordarea ajutoarelor materiale unice invalizilor și familiilor participanților decedați în acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992) din mijloacele Fondului republican, prin intermediul fondurilor locale de susținere socială a populației	Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației, autoritățile administrației publice locale	pînă la 2 martie 2013
18.	Organizarea activităților de restaurare și amenajare a monumentelor, plăcilor comemorative și mormintelor eroilor căzuți pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova (1991-1992), precum și a cavalerilor Ordinului „Ștefan cel Mare”, decorați pentru acțiunile de luptă în conflictul menționat, care au decedat în perioada post-conflictuală	Autoritățile administrației publice locale	februarie – martie 2013
19.	Menționarea cu distincții a participanților la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992), inclusiv conferirea distincțiilor post-mortem participanților căzuți pe cîmpul de luptă	Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul de Informații și Securitate, Serviciul de Protecție și Pază de Stat, uniunile veteranilor acțiunilor de luptă	februarie – martie 2013

Anexa nr.2
 la Dispoziția Guvernului nr. 20-d
 din 27 februarie 2013

COMPONENTA NOMINALĂ
a Grupului de lucru pentru organizarea și desfășurarea
manifestărilor consacrate Zilei Memoriei

MOLDOVANU Mihail	- viceprim-ministru, președinte al Grupului de lucru	ZAPOROJAN Veaceslav	- șef adjunct al Departamentului Poliție al Ministerului Afacerilor Interne
BODRUG Ion	- viceministru al afacerilor interne, vicepreședinte al Grupului de lucru	CEBOTARI Oleg	- șef de direcție, Ministerul Apărării
SAINCIUC Sergiu	- viceministru al muncii, protecției sociale și familiei	SOLOVEI Alexei	- vicepreședinte al prezidiului Asociației Veteranilor Organelor Afacerilor Interne și Trupelor de Carabinieri din Republica Moldova
POTÎNG Tatiana	- viceministru al educației		- președinte al Federației Veteranilor și Rezerviștilor Structurilor de Forță din Republica Moldova
GRAMA Octavian	- viceministru al sănătății	COCIUG Anatolie	- șef al Centrului de Cultură și Istorie Militară al Ministerului Apărării
COROPCEAN Ion	- consilier principal de stat al Prim-ministrului		
BUCINSCHI Iurii	- șef al Direcției dezvoltare socială a Cancelariei de Stat	CIOBANU Vitalie	

PARTEA III**Acte ale ministerelor, departamentelor și ale Băncii Naționale a Moldovei**
Acte ale Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova**236 O R D I N**
privind modificarea și completarea
Clasificației bugetare

În temeiul articolului 7 alineatul (5) al Legii privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XIII din 24 mai 1996 și în scopul reglementării și perfecționării modului de reflectare a unor indicatori bugetari,

ORDON:

În Ordinul ministrului finanțelor nr.91 din 20 octombrie 2008 „Privind clasificatia bugetară” se operează următoarele modificări.

1. În anexa nr.1 “Clasificatia veniturilor bugetare”:

1.1. La capitolul 122 “Taxele și plățile administrative”, se exclude paragraful 65 „Taxa de la posesorii unităților de transport”.

2. În anexa nr.6 „Clasificatia programelor și subprogramelor”:

2.1. Denumirea programului 85.00 „Cultura, agreementul și sportul” se modifică în următoarea redacție: „Cultură și agreement”.

2.2. Denumirea subprogramului 85.01 „Elaborare a politicii și management în domeniul culturii, agreementului și sportului” se modifică în următoarea redacție: „Elaborare a politicii în domeniul culturii și agreementului”.

2.3. Se introduce subprogramul 85.02 cu următoarea

denumire: „Dezvoltare a culturii”.

2.4. Denumirea subprogramului 85.03 „Sport” se modifică în următoarea redacție: „Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național”.

2.5. Denumirea subprogramului 85.04 „Dezvoltare a culturii” se modifică în următoarea redacție: „Sustținerea culturii scrise”.

2.6. Subprogramele 85.05 „Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național”, 85.06 „Sustținerea culturii scrise”, 85.08 „Servicii pentru tineret” se exclud.

2.7. Se introduce programul 86.00 „Tineret și Sport” cu subprogramele 01, 02, 03 cu următorul conținut:

„86.00 Tineret și Sport

86.01 Elaborare a politicii în domeniul tineretului și sportului

86.02 Sport

86.03 Tineret”.

3. Prezentul ordin intră în vigoare din data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția punctului 2 care se pune în aplicare începând cu etapa de elaborare a Cadrului bugetar pe termen mediu (2014-2016).

MINISTRUL FINANTELOR**Veaceslav NEGRUȚA****Nr. 19. Chișinău, 18 februarie 2013.****237 O R D I N**
privind modificarea Ordinului ministrului finanțelor
nr.165 din 19 decembrie 2012 „Cu privire la modul
de achitare și evidență a plăților la bugetul public
național prin sistemul trezorerial al Ministerului
Finanțelor în anul 2013”

În scopul executării punctului 7 art.I al Legii nr.324 din 27 decembrie 2012 pentru modificarea și completarea Codului fiscal nr.1163-XIII din 24 aprilie 1997,

ORDON:

În Ordinul ministrului finanțelor nr.165 din 19 decembrie 2012 „Cu privire la modul de achitare și evidență a plăților la bugetul public național prin sistemul trezorerial al Ministerului

Finanțelor în anul 2013”, se operează următoarea modificare.

În Anexa nr.2 „Clasificatorul conturilor trezoreriale de încasări ale bugetelor raionale, bugetelor municipale Chișinău și Bălți, bugetului central al UTA Găgăuzia și bugetelor locale”:

- se exclude capitolul 122 paragraful 65 „Taxa de la posesorii unităților de transport”.

MINISTRUL FINANTELOR**Veaceslav NEGRUȚA****Nr. 20. Chișinău, 18 februarie 2013.**

Acte ale Ministerului Justiției al Republicii Moldova

ÎNREGISTRAT
Ministerul Justiției
nr. 913 din 19 februarie 2013
Ministrul justiției
_____ Oleg EFRIM

238**O R D I N**

cu privire la modificarea și completarea Regulamentului privind activitatea Colegiului disciplinar al notarilor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 169 din 30 aprilie 2009

În temeiul art.22' din Legea nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.154-157, art.1209), cu modificările și completările ulterioare, pct.5 sbp. 7) lit.a) și lit.b) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Justiției, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.736 din 3 octombrie 2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.212-215, art.799),

O R D O N:

Regulamentul privind activitatea Colegiului disciplinar al notarilor, aprobat prin Ordinul ministrului Justiției nr.169 din 30 aprilie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.95, art.391), înregistrat la Ministerul Justiției cu nr.676 din 30 aprilie 2009, se modifică și se completează

MINISTRUL JUSTIȚIEI**Nr. 57. Chișinău, 14 februarie 2013.**

după cum urmează:

1. Punctul 2 va avea următorul cuprins:
„2. Colegiul are următoarele atribuții:
a) intenționează procedura disciplinară în privința notarului și constată abaterile disciplinare;
b) examinează, la cererea ministrului justiției și a notarilor, sesizările privind încălcarea de către notari a obligațiilor profesionale și/sau a Codului deontologic al notarilor;
c) adoptă hotărâri în procedurile disciplinare intentate.”;
2. Propoziția a doua din punctul 37 se completează în final cu următoarele cuvinte: „, cu excepția situației când notarul lipsește nejustificat de la ședința Colegiului. ”.

Oleg EFRIM**Acte ale Ministerului Sănătății al Republicii Moldova****239****O R D I N**

cu privire la aprobarea Cartei Instituției Publice Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova

În temeiul Hotărârii Guvernului nr. 983 din 22.12.2012 „Cu privire la modul de funcționare a instituțiilor de învățământ superior de stat în condiții de autonomie financiară” și punctului 9 al Regulamentului privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acestuia, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 397 din 31 mai 2011, emit prezentul ordin:

1. Se aprobă Carta Instituției Publice Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova cu modificările și completările ulterioare (se anexează), aprobată prin decizia Senatului Universității

nr. 10 din 28.12.2012.

2. Dl Ion Ababii, rector la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, va întreprinde măsurile ce se impun de prezentul ordin și va asigura activitatea Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” corespunzător reglementărilor actelor normative în vigoare și prezenta Cartă.

3. A publica prezentul ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

4. Controlul executării prezentului ordin mi-l asum.

MINISTRUL SĂNĂTĂȚII**Nr. 01-pș2. Chișinău, 2 ianuarie 2013.****Andrei USATII**

AVIZAT
de Ministerul Sănătății
al Republicii Moldova
la data de 02.01.2013

Ministru _____

APROBAT
la ședința Senatului
Universității de Stat
de Medicină și Farmacie
„Nicolae Testemițanu”
din Republica Moldova
nr. 10 din 28.12.2012
Rector _____

AVIZAT
de Ministerul Educației
al Republicii Moldova
la data de 03.01.2013

Ministru _____

ÎNREGISTRAT
de Ministerul Justiției
al Republicii Moldova
nr. 5936 din 10.01.2013

C A R T A
Instituției Publice
UNIVERSITATEA DE STAT
DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
„NICOLAE TESTEMIȚANU”
DIN REPUBLICA MOLDOVA
cu modificările și completările ulterioare

C A P I T O L U L I
DISPOZIȚII GENERALE

Art. 1.

(1) Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova (în continuare **Universitate**) este persoană juridică, de drept public, dispune de bilanț contabil, are conturi proprii bancare, inclusiv în valută străină, are antet și stampilă cu Stema de Stat, fiind unica instituție de învățământ medical superior și farmaceutic cu funcții instructive, curative și de cercetare științifică, care, conform Hotărârilor Guvernului Republicii Moldova nr. 363 din 25.07.1991 și nr. 705 din 18.12.1996, este succesoarea Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, fondat în anul 1945.

(2) Sediul central al Universității se află pe adresa: bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, 165, mun. Chișinău.

Art. 2. Universitatea activează în baza Constituției Republicii Moldova, Legii Învățământului, Concepției O.M.S., altor acte legislative și normative, inclusiv tratate și pacte internaționale la care Republica Moldova este parte cum ar fi: „The Lima Declaration on Academic Freedom and Autonomy of Institutions of Higher Education” (1988), „The Magna Charta of European Universities” (Bologna, 1988), Declarația de la Bologna (1999) etc., precum și a prezentei Carte.

Art. 3. Universitatea este un centru științific, curativ, cultural, de instruire continuă universitară și postuniversitară, având drept obiective:

(1) organizarea învățământului medical și farmaceutic universitar și postuniversitar modern, flexibil, în corespundere cu standardele naționale și internaționale acceptate, inclusiv cu cerințele Procesului de la Bologna;

(2) formarea specialiștilor-medici și farmaciști multilateral dezvoltati, înzestrați cu principii morale decente, cunoștințe și deprinderi practice indispensabile pentru exercitarea calificată, competentă și responsabilă a obligațiilor profesionale;

(3) formarea, promovarea și perfecționarea calificării profesionale, pedagogice, bioetice, deontologice și științifice prin educație și instruire continuă în sistemul postuniversitar;

(4) selectarea, orientarea și pregătirea studenților și a absolvenților pentru activitatea practică, de cercetare și didactică;

(5) integrarea personalului didactico-științific universitar în activitățile clinicilor universitare, ale instituțiilor medico-sanitare publice și farmaceutice din Republica Moldova prin acordarea asistenței medicale și farmaceutice, metodice și consultative calificate;

(6) promovarea și dezvoltarea cercetărilor științifice,

acordarea de sprijin material membrilor Universității pentru participare la acțiunile științifice naționale și internaționale; promovarea culturii naționale și universale;

(7) implementarea rezultatelor cercetărilor științifice și ale realizărilor mondiale avansate în domeniul medicinei și farmaciei în scopul perfecționării procesului de instruire continuă universitară și postuniversitară și de soluționare a problemelor practice ale ocrotirii sănătății;

(8) popularizarea și implementarea realizărilor în domeniul medicinei și farmaciei, propagarea cunoștințelor sanitaro-igienice în rândul populației;

(9) pregătirea universitară și postuniversitară a cetățenilor din alte țări, în tradițiile școlii medicale naționale;

(10) asigurarea necesităților sociale de bază ale studenților;

(11) beneficierea de investiții bugetare, extrabugetare, inclusiv străine;

(12) promovarea și dezvoltarea cooperării interuniversitare cu instituții similare, centre medicale și farmaceutice din alte țări, a mobilității studenților, rezidenților, masteranzilor, doctoranzilor, cadrelor profesoral-didactice;

(13) cultivarea tradiției gândirii libere și a democrației academice în spiritul recunoașterii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a principiului supremației legii.

Art. 4. Universitatea activează în condiții de autonomie universitară și libertate academică, într-un spațiu propriu, cu buget propriu în conformitate cu legislația în vigoare.

Libertatea academică reprezintă dreptul de gândire și exprimare neîngrădită, în virtutea căruia membrii comunității universitare dobîndesc, dezvoltă și transmit cunoștințe prin intermediul predării, dezbaterii, cercetării, lecturii și scrisului. Respectarea legilor și a Cartei Universitare și dreptul la protecție socială, profesională și morală se exercită în parteneriat cu organizațiile sindicale liber alese ale cadrelor Universității și ale studenților, rezidenților, masteranzilor și doctoranzilor. Condițiile acestui parteneriat se consemnează în contractul colectiv de muncă.

Autonomia universitară vizează domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției, activității didactice și de cercetare științifică, administrării și finanțării, și constă, în principal, în:

(1) organizarea, desfășurarea și perfecționarea procesului de învățământ și de cercetare științifică;

(2) stabilirea specializărilor;

(3) elaborarea planurilor de studii și a programelor analitice în conformitate cu standardele educaționale de stat;

- (4) admiterea candidaților la studii;
- (5) selectarea și promovarea cadrelor didactice și ale celorlalte categorii de personal;
- (6) stabilirea criteriilor de evaluare a activității didactice și științifice;
- (7) acordarea de titluri științifico-didactice;
- (8) eligibilitatea tuturor organelor de conducere prin vot secret;
- (9) rezolvarea problemelor sociale ale studenților și personalului;
- (10) asigurarea ordinii și disciplinei în spațiul universitar;
- (11) găsirea surselor suplimentare de venituri;
- (12) stabilirea relațiilor de colaborare cu diverse instituții de învățământ și științifice, centre și organizații din republică și din străinătate.

Art. 5.

(1) Universitatea este o instituție depolizată. În spațiile Universității **sînt interzise activitățile de propagandă politică și crearea de filiale ale partidelor politice.**

(2) Procesul de studii în Universitate este laic, refractar la discriminarea ideologico-partinică, politică, rasială, națională.

Art. 6. (1) Universitatea este o unitate cu autonomie financiară nonprofit, care activează în condiții de autogestiune, în baza alin. (10) art. 61 din Legea învățămîntului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995, prevederilor Regulamentului cu privire la modul de funcționare a instituțiilor de învățământ superior de stat, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.983 din 22 decembrie 2012 și a devizului aprobat.

(2) Autonomia financiară ca parte componentă a autonomiei universitare, acordă dreptul Universității de a-și organiza activitatea independent și a se autogestiona financiar, de a-și exercita activitatea fără nici un fel de ingerințe ideologice, politice sau religioase, de a-și asuma un ansamblu de competențe și obligații în concordanță cu opțiunile și orientările strategice naționale ale dezvoltării învățămîntului superior, postuniversitar și a sectorului de cercetare, dezvoltare și inovare, stabilite prin lege și documente de politici.

(3) Autonomia financiară se corelează cu principiile responsabilității publice pentru calitatea întregii activități de formare profesională, de cercetare științifică și de prestare a serviciilor pe care le desfășoară Universitatea cu gestionarea eficientă a mijloacelor bănești și a patrimoniului statului.

Art. 7.

(1) Totalitatea personalului, care desfășoară activitatea didactică, de cercetare științifică, administrativă și auxiliară, precum și a celui care studiază în Universitate, formează **comunitatea universitară.**

(2) Drepturile și obligațiile comunității universitare sînt stipulate în prezenta Cartă, în Regulamentul intern al Universității, în Codul Moral și în alte Regulamente în vigoare, aprobate de către Senat, precum și în atribuțiile de funcție aprobate de rector.

(3) Comunitatea universitară este obligată să păstreze și să dezvolte bunele tradiții de devotament ale sănătății omului, să susțină prestigiul Universității, să păstreze și să contribuie la sporirea și consolidarea patrimoniului Universității.

(4) Comunitatea universitară protejează în toate circumstanțele libertatea fiecărui membru al ei de a produce, transmite și însuși cunoștințe, fără discriminări și represalii de orice gen, libertatea de gândire, de conștiință, de exprimare, de asociere în condițiile legii, ale ordinii de drept și în acord cu Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Art. 8.

(1) Totalitatea imobilelor: blocuri de studii, Clinicile stomatologice universitare, Centrul farmaceutic universitar „Vasile Procopișin”, Centrul de cultivare a plantelor medicinale, cămine, terenuri etc., dotările de orice natură și cu orice destinație, folosite de Universitate, constituie spațiul universitar, indiferent de titlul juridic sub care acestea funcționează. **Spațiul Universității este inviolabil și nu poate fi înstrăinat fără acordul**

personalului Universității legiferat prin decizia Senatului.

(2) Accesul în spațiile universitare este permis numai cu respectarea Regulamentului intern al Universității și a altor Regulamente în vigoare.

CAPITOLUL II**Responsabilitatea publică, atribuțiile și drepturile Universității**

Art. 9. Responsabilitatea publică obligă Universitatea:

(1) să respecte legislația în vigoare, Carta universitară și politicile naționale în domeniul învățămîntului superior și al cercetării-inovării;

(2) să aplice și să respecte reglementările în vigoare referitoare la asigurarea și evaluarea calității în învățămîntul superior universitar, postuniversitar și al cercetării-inovării;

(3) să asigure eficiența managerială și eficacitatea utilizării resurselor;

(4) să asigure transparența tuturor deciziilor și activităților sale, conform legislației în vigoare;

(5) să respecte libertatea academică a personalului didactic, științific, didactic - auxiliar, științific - auxiliar precum și drepturile și libertățile studenților, masteranzilor, doctoranzilor și rezidenților.

Art. 10. Universitatea este în drept să-și stabilească structura conducerii, activitățile didactice și domeniile de cercetare științifică, modalitatea de administrare și sursele de finanțare, altele decît cele aferente conform Planului (Comanda de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate și activității de cercetare științifică, în condițiile legii și a Cartei universitare.

Art. 11. Autonomia financiară se realizează prin:

(1) gestionarea mijloacelor financiare, inclusiv a celor alocate din bugetul de stat, prin conturi bancare;

(2) gestionarea mijloacelor financiare din diverse surse și a patrimoniului în conformitate cu Planul de Dezvoltare Instituțională și modul stabilit de prezentul Regulament;

(3) plasarea la depozit bancar a soldului de mijloace disponibil în contul bancar, realizat supradewiz, cu excepția granturilor externe;

(4) stabilirea cuantumului taxelor de studii, de cazare în cămine, conform metodologiei aprobate de Guvern, precum și pentru serviciile acordate și lucrările executate contra plată coordonate cu fondatorul;

(5) stabilirea programelor și capacității ofertei instituționale;

(6) susținerea socială a studenților și angajaților;

(7) acordarea bursei de studii și de cercetare;

(8) stabilirea structurii interne a Universității și aprobarea bugetului;

(9) gestionarea patrimoniului, dezvoltarea, fortificarea și dotarea Universității;

(10) atragerea resurselor financiare prin participarea la proiecte de cercetare, investiționale în baza cooperării cu diverși parteneri naționali și internaționali, inclusiv parteneriatul public privat;

(11) crearea unităților și subdiviziunilor de cercetare-inovare, dezvoltare, proiectare, prestări de servicii și activități de producție;

(12) înființarea uniunii de persoane juridice și asociații profesionale conform legii.

CAPITOLUL III**ORGANIZAREA ȘI ADMINISTRAREA UNIVERSITĂȚII**

Art. 12. Universitatea posedă următoarea structură organizatorică de administrare:

- Senatul universitar;
- Consiliul Științific universitar;
- Biroul Senatului universitar;
- Consiliul de Administrație;
- Rectorul, prorectorii, secretarul științific.

Art. 13. În cadrul Universității funcționează:

- Facultatea Medicină nr. 1;
- Facultatea Medicină nr. 2

- Facultatea Stomatologie;
- Facultatea Farmacie;
- Facultatea Rezidențiat și Secundariat Clinic;
- Facultatea Educație Continuă în Medicină și Farmacie;
- Direcțiile:
 - Studii;
 - Clinică și instruire postuniversitară;
 - Știință;
 - Relații Internaționale;
 - Educație și Probleme Sociale;
- Școala de Management în Sănătate Publică;
- Serviciul Resurse Umane;
- Serviciul Stomatologic Universitar;
- Serviciul Tehnologii Informaționale;
- Serviciul Administrarea patrimoniului;
- Departamentul Relații Externe și Integrare Europeană;
- Centrul de instruire postuniversitară;
- Centrul Editorial-Poligrafic "Medicina";
- Centrul Estetic "Ion și Doina";
- Centrul de instruire și testare a deprinderilor practice;
- Centrul Farmaceutic Universitar „Vasile Procopișin”;
- Clinicile stomatologice universitare;
- Secția Doctorat și Masterat;
- Secția Didactică;
- Secția Pregătire Preuniversitară;
- Secția Admitere, Documentare și evidența Studenților

internaționali;

- Secția Organizarea Lucrului Curativ;
- Secția Economie;
- Contabilitatea;
- Secția Juridică;
- Secția Achiziții și Marketing;
- Secția Audit Intern;
- Secția Alimentară;
- Secția Metrologie și Renovare;
- Biblioteca Științifică Medicală;
- Garaj;
- Curs Auto;
- Direcția de exploatare a complexului studentesc;
- alte subdiviziuni ale Universității.

Art. 14. Facultățile posedă următoarea structură organizatorică de administrare:

- Consiliul Facultății, prezidat de decan;
- Biroul Consiliului Facultății;
- Decanul, prodecanii, secretarul Consiliului.

Art. 15. (1) Unitatea academică de bază a structurii Universității este catedra, în cadrul căreia se realizează activitatea didactică, de cercetare științifică, de formare a cadrelor științifico-didactice și de asistență medicală.

(2) Conducerea executivă a catedrei este realizată de șeful catedrei, care este ales pentru un termen de cinci ani, în conformitate cu reglementările în vigoare. Funcția de șef al catedrei este considerată muncă suplimentară la postul didactic de bază, conform art. 104 (1) al Codului muncii.

(3) Catedrele cu discipline înrudite pot fi comasate în departamente prin decizia Senatului.

Art. 16. Atribuțiile și obligațiile șefului de catedră:

- (1) acționează în numele catedrei, reprezentând-o în cadrul facultății și Universității;
- (2) administrează, organizează și este responsabil de activitatea complexă și multilaterală a catedrei;
- (3) elaborează la începutul fiecărui an de studii planul de lucru al catedrei și îl prezintă spre aprobare Consiliului Facultății;
- (4) organizează, coordonează și realizează controlul desfășurării procesului de studii și de cercetare științifică la disciplinele catedrei, în conformitate cu planurile de învățământ;
- (5) organizează activitatea de cercetări științifice la catedră;
- (6) organizează procesul de formare și perfecționare a

cadrelor didactice la catedră;

(7) coordonează gestionarea bunurilor și a fondurilor catedrei;

(8) asigură desfășurarea concursului pentru ocuparea posturilor didactice vacante în statele catedrei;

(9) anual pregătește și prezintă spre aprobare Consiliului Facultății raportul privind activitatea didactico-științifică și educativă a catedrei;

(10) este responsabil de organizarea și desfășurarea activității catedrei în ansamblu, de respectarea legislației în vigoare și a disciplinei muncii de către personalul catedrei;

(11) alte atribuții specificate în fișa postului aprobată de către rector.

Art. 17. Consiliul Facultății

(1) Conducerea facultății este efectuată de Consiliul Facultății constituit din: cadre didactice ale facultății, conducători ai clinicilor și instituțiilor medico-sanitare publice (85%), studenți, magistri, rezidenți, secundari clinici, doctoranzi (15%).

(2) Consiliul se alege pe un termen de 5 ani în conformitate cu Regulamentul în vigoare. Locurile membrilor Consiliului Facultății, devenite vacante, vor fi atribuite altor persoane prin aceeași procedură de alegere, determinată de Regulamentul în vigoare.

(3) Cadrele didactice, membri ai Consiliului Facultății, sînt alese în baza propunerilor catedrelor în conformitate cu Regulamentul în vigoare.

(4) Studenții se aleg prin vot direct sau secret de către adunarea generală sau cea a reprezentanților studenților.

(5) Consiliul propune Senatului Universității pentru alegere candidatura decanului. La recomandarea decanului, prin ordinul rectorului sînt numiți prodecanii și secretarul Consiliului. În funcțiile sus-numite, devenite vacante, se aleg alte persoane, prin aceeași procedură.

(6) Consiliul Facultății se întrunește în ședințe periodice pentru audierea raportului de activitate al Biroului Consiliului, avizarea sau abrogarea deciziilor Biroului Consiliului, precum și pentru discutarea problemelor curente ale facultății.

(7) Deciziile Consiliului Facultății, inclusiv cele referitoare la alegeri, sînt adoptate cu votul a cel puțin **50+1** din numărul membrilor Consiliului, în condițiile în care sînt prezenți cel puțin **2/3** din numărul de membri ai Consiliului.

Deciziile cu privire la membrii Consiliului se adoptă prin vot secret.

(8) La ședințele Consiliului Facultății pot participa și invitați (fără drept de vot).

Art. 18. Atribuțiile Consiliului Facultății:

(1) sintetizează propunerile și inițiativele catedrelor, stabilește strategia și direcțiile de dezvoltare ale facultății, examinează și prezintă spre aprobare Consiliului Științific al Universității planul de învățământ, avizează programele analitice ale catedrelor, ale stagiilor clinice și practicii de producere;

(2) analizează și soluționează probleme de fond ale procesului de învățământ de la facultate (calitatea organizării și realizării procesului instructiv-educativ, rezultatele pregătirii generale și profesionale ale studenților, inclusiv rezultatele sesiunilor de examene și colocvii, ale practicii clinice; transferul studenților dintr-o grupă în alta sau între serii) ș.a.;

(3) numește comisii de activitate și stabilește obiectivele și componența acestora;

(4) avizează propunerile Biroului Consiliului privind înființarea sau desființarea de catedre sau a unor unități de cercetare;

(5) aprobă comisii de concurs pentru suplinirea posturilor didactice de asistent, lector, lector superior, conferențiar și organizează desfășurarea concursului;

(6) aprobă temele și planurile de cercetări științifice și de perfecționare a cadrelor didactico-științifice;

(7) analizează desfășurarea cercetărilor științifice în subdiviziunile facultății;

(8) analizează activitatea de cercetare științifică a studenților;

(9) avizează și înaintea Biroului Senatului sau Senatului Universității sugestii privind utilizarea patrimoniului facultății;

(10) examinează, la propunerea decanului, materialele privind aplicarea sancțiunilor disciplinare membrilor facultății care au încălcat prevederile regulamentelor universitare și le înaintea rectorului spre aprobare;

(11) aprobă darea de seamă a decanului cu privire la activitatea didactico-științifică și educațională a facultății pe anul respectiv de studii.

Art. 19. Biroul Consiliului Facultății

(1) Biroul Consiliului Facultății este format din: decan, prodecani, secretarul Consiliului și reprezentanții studenților.

(2) Biroul asigură conducerea operativă a facultății în intervalele dintre ședințele Consiliului prin decizii, luate cu o majoritate simplă din numărul membrilor săi, decizii pe care le propune spre avizare Consiliului Facultății.

(3) Biroul Consiliului își poate desfășura activitatea numai în caz de participare a cel puțin **2/3** din numărul membrilor.

Art. 20. Atribuțiile Biroului Consiliului Facultății:

(1) elaborează și redactează Regulamentul cu privire la activitatea facultății și îl propune spre adoptare Biroului Senatului universitar;

(2) elaborează Planul de învățământ;

(3) propune metode de utilizare a patrimoniului facultății;

(4) avizează propunerile catedrelor privind lista de personal, realizarea activității didactice prin prestarea de ore cu plată, angajarea de personal didactic auxiliar, devizul de cheltuieli și le înaintea spre aprobare Consiliului de Administrație;

(5) prezintă Consiliului Facultății deciziile sale spre avizare și lista de posturi propuse pentru concurs;

(6) prezintă Consiliului Facultății spre avizare propuneri privind înființarea sau desființarea unor catedre sau unități de cercetare;

(7) înaintea Consiliului Facultății spre examinare propuneri de aplicare a sancțiunilor disciplinare;

(8) aprobă transferul studenților dintr-o grupă în alta sau dintr-o serie în alta;

(9) avizează transferul studenților de la o facultate la alta, în cadrul Universității.

Art. 21. Conducerea executivă a facultății este exercitată de decan. Funcția de decan este considerată muncă suplimentară la postul didactic de bază, conform art. 104 (1) al Codului muncii.

Atribuțiile decanului Facultății:

(1) administrează activitățile Facultății;

(2) activează în numele Facultății, reprezentând-o atât în cadrul instituției, cât și în relațiile cu alte persoane juridice și fizice;

(3) se subordonează nemijlocit rectorului și prorectorilor;

(4) conduce ședințele Consiliului Facultății, Biroului Consiliului Facultății și asigură executarea hotărârilor adoptate;

(5) organizează, coordonează și supraveghează realizarea procesului de studii și de cercetare științifică în cadrul Facultății;

(6) determină și repartizează atribuțiile între prodecani;

(7) anual, prezintă Consiliului Facultății și Senatului raportul cu privire la activitatea didactico-științifică și educațională a Facultății;

(8) este responsabil de organizarea și desfășurarea activității Facultății, de respectarea legislației în vigoare, disciplinei muncii de către personalul Facultății;

(9) avizează cererile personalului Facultății pentru deplasări în țară și peste hotare în timpul procesului de învățământ;

(10) împuternicește un prodecan sau secretarul Consiliului Facultății pentru suplinirea funcției de decan în absența sa;

(11) asigură accesul liber al membrilor comunității universitare la stenogramele ședințelor Consiliului Facultății, precum și la alte materiale ce țin de activitatea Facultății;

(12) alte atribuții specificate în fișa postului aprobată de către Rector.

Art. 22. Senatul Universității

(1) Conducerea Universității revine Senatului Universității, care asigură toate măsurile privind autonomia universitară în spațiul universitar.

(2) Senatul Universității este constituit din reprezentanți ai facultăților: **75%** - cadre didactice, conducători ai clinicilor universitare și instituțiilor medico-sanitare publice republicane, municipale și **25%** - reprezentanți ai studenților, rezidenților, masteranzilor, doctoranzilor și serviciilor administrative-gospodărești.

(3) Senatul se alege pe un termen de **5 ani** în conformitate cu prezenta **Cartă** și **Regulamentul** în vigoare.

(4) Senatul are în componența sa pînă la **101 persoane**. Rectorul, prorectorii, decanii, secretarul științific, președintele comitetului sindical al colaboratorilor și președintele Asociației studenților și rezidenților Universității, directorul bibliotecii științifice medicale, directorii clinicilor și centrelor ce aparțin Universității sînt membri ai Senatului în virtutea funcțiilor lor.

(5) Ședințele Senatului Universității sînt deliberative, dacă la ele sînt prezenți majoritatea din numărul membrilor aleși.

(6) Secretarul Senatului este secretarul științific al Universității numit prin ordinul rectorului.

(7) Deciziile Senatului Universității, inclusiv cele legate de alegeri, se iau cu o majoritate simplă de voturi.

(8) Deciziile cu caracter normativ devin obligatorii de la data publicării pe site-ul Universității, iar cele referitoare la persoane individuale - de la data comunicării sub semnătură.

(9) Deciziile cu privire la persoane se iau prin vot secret.

La votul pentru ocuparea sau eliberarea posturilor didactice participă numai cadrele didactice.

(10) La cererea a **25%** din numărul de membri ai Senatului Universității se poate solicita un vot de neîncredere celor aleși în funcție de rector, decan și șef de catedră.

(11) Decizia de suspendare din funcție a rectorului, prorectorilor, secretarului științific și altor persoane care îndeplinesc funcții de conducere se ia cu votul a cel puțin **2/3** din membrii Senatului.

Art. 23. Atribuțiile Senatului Universității:

(1) aprobă Carta Universității, modificările și completările la aceasta, Regulamentul intern al Universității, Codul moral, Regulamentele de activitate a subdiviziunilor Universității;

(2) validează deciziile Biroului Senatului, Consiliului Științific și Consiliului de Administrație cu votul a **2/3** din numărul membrilor Senatului;

(3) alege rectorul pe o perioadă de **5 ani**;

(4) aprobă fondarea, reorganizarea sau desființarea, afilierea facultăților, catedrelor, departamentelor sau altor unități didactice, de cercetare și administrative în baza propunerilor consiliilor facultăților sau în baza propunerilor rectorului;

(5) propune Ministerului Sănătății înființarea sau desființarea unor facultăți;

(6) aprobă Regulamentul de desfășurare a concursului de admitere, precum și cifra de școlarizare pentru viitor;

(7) aprobă planurile de învățământ și de cercetări științifice și introduce eventualele modificări în acestea de comun acord cu Ministerul Sănătății, Ministerul Educației în concordanță cu Standardele educaționale de Stat;

(8) examinează și aprobă raportul rectorului cu privire la activitatea Universității;

(9) aprobă, la propunerea rectorului, candidaturile prezentate la postul de profesor-consultant;

(10) aprobă propunerile Biroului Senatului privind acordarea titlului onorific de „Doctor Honoris Causa”, „Profesor Asociat”, „Visiting Professor”;

(11) examinează chestiunile principale privind dezvoltarea economică și socială a Universității, utilizarea fondurilor, aprobă proiectele cu privire la structura bugetului și realizarea lui, căile

de obținere a unor venituri proprii, donații, lichidarea datoriilor etc.

Senatul este în drept să pună în dezbatere orice problemă referitoare la procesul de învățământ și de cercetare științifică, precum și chestiuni ce țin de activitatea social-economică a Universității.

Notă: Deciziile Senatului cu caracter administrativ, economic și financiar se confirmă prin ordinul rectorului.

Art. 24. Conducerea operativă a Universității între ședințele Senatului este exercitată de Consiliul Științific, Biroul Senatului și Consiliul de Administrație.

Art. 25. Consiliul Științific

(1) Consiliul Științific este format la propunerea rectorului și sub președinția lui din membrii Senatului în număr de până la **31 de persoane**.

(2) Consiliul Științific examinează problemele curente de ordin științific, didactic, de concurs și promovare.

(3) Ședințele Consiliului Științific se convoacă lunar, cu excepția când au loc ședințele Senatului.

(4) Deciziile Consiliului Științific se iau cu votul majorității simple, atât prin vot secret, cât și prin vot deschis și sunt considerate valabile dacă numărul celor prezenți reprezintă **2/3** din numărul membrilor Consiliului.

(5) Deciziile privind ocuparea posturilor științifico-didactice și de conducere se confirmă prin ordinul rectorului.

Art. 26. Atribuțiile Consiliului Științific:

(1) soluționează problemele de organizare a procesului didactic și a activității științifice;

(2) aprobă planurile și programele de studii și cercetări științifice, coordonate cu Ministerele și Direcțiile interesate, între ședințele Senatului, fiind apoi înaintate spre aprobare Ministerului Educației;

(3) examinează fondarea, desființarea și schimbarea denumirii facultăților, catedrelor, laboratoarelor, subdiviziunilor universitare;

(4) examinează și aprobă dările de seamă privind activitatea subdiviziunilor didactico-științifice și tehnico-administrative;

(5) aprobă dările de seamă ale președinților Comisiilor de stat pentru susținerea examenelor de absolvire și de licență;

(6) aprobă Comisia de concurs a Universității, examinează chestiunea suplinirii posturilor vacante de către șefii de catedre, profesorii universitari, unii membri ai corpului didactic, a personalului științific și perfecționarea lor;

(7) aprobă temele tezelor de doctor și doctor habilitat, conducătorii și consultanții științifici;

(8) aprobă și înaintază candidaturile pentru trimiterea la studii în doctorat, postdoctorat și unele stagii peste hotare;

(9) acordă concedii de creație pentru finalizarea tezelor de doctor și doctor habilitat;

(10) confirmă componența nominală a Consiliilor Științifice Specializate și referenții oficiali pentru susținerea tezelor de doctor/doctor habilitat și le prezintă Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare;

(11) examinează și înaintază Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare candidaturi pentru conferirea titlurilor științifico-didactice/științifice de conferențiar universitar/conferențiar-cercetător, profesor universitar/profesor-cercetător; candidați pentru abilitare cu dreptul de conducător/consultant științific la tezele de doctor și doctor habilitat;

(12) examinează și înaintază candidaturi la ocuparea posturilor vacante pentru titlurile de academician și membru - corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, pentru conferirea titlului onorific „Om Emerit”;

(13) examinează, selectează și înaintază lucrările la concurs pentru decernarea Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției;

(14) examinează candidaturile prezentate de catedre la postul de profesor-consultant.

Art. 27. Biroul Senatului Universității

(1) Biroul Senatului Universității este constituit din: rector, prorectori și secretarul științific al Universității.

(2) La ședințele Biroului Senatului pot participa decanii, contabilul-șef, economistul-șef, președintele comitetului sindical al colaboratorilor și președintele Asociației studenților și rezidenților Universității și alți reprezentanți ai subdiviziunilor Universitare, în calitate de invitați cu drept de vot consultativ. Pentru probleme specifice pot fi invitați șefi ai structurilor subordonate sau alte persoane.

(3) Ședințele Biroului Senatului sunt deliberative numai cu participarea a **2/3** din numărul membrilor.

(4) Sunt valabile doar deciziile luate cu o majoritate de **2/3** din voturi ale membrilor Biroului Senatului.

Art. 28. Atribuțiile Biroului Senatului Universității:

(1) asigură administrarea operativă a Universității;

(2) prezintă Senatului spre aprobare Carta Universității și toate Regulamentele activității multilaterale universitare;

(3) înaintază Senatului Universității spre avizare propuneri de înființare sau desființare a facultăților;

(4) propune Senatului aprobarea modului de desfășurare a concursului de admitere și cifrele de școlarizare pentru anul I;

(5) aprobă transferul studenților de la o facultate la alta, de la alte universități de stat, transferul rezidenților de la o specializare la alta cu respectarea Regulamentelor în vigoare;

(6) propune Senatului sau Consiliului Științific al Universității spre aprobare acordarea titlului onorific de „Doctor Honoris Causa”;

(7) aprobă înaintarea candidaturilor la diverse distincții de Stat și acordarea titlurilor onorifice „Profesor Asociat” și „Visiting Professor”;

(8) aprobă deplasarea personalului comunității universitare în țară și peste hotare (în timpul procesului de instruire);

(9) aprobă deținătorii burselor de studii pe categorii, ai burselor nominale, burselor sociale în baza criteriilor stabilite de Regulamentele în vigoare.

Art. 29. Consiliul de Administrație

(1) În componența Consiliului de Administrație se includ: rectorul, prorectorii, decanii, contabilul-șef, economistul-șef, secretarul științific al Senatului, șeful serviciului administrarea patrimoniului, directorul bibliotecii științifice medicale a Universității, directorul direcției Complexului studentesc, șeful serviciului Resurse umane, șeful secției Juridice, președintele comitetului sindical al colaboratorilor, președintele Asociației studenților și rezidenților Universității, reprezentanți ai studenților și rezidenților.

(2) Rectorul este președinte al Consiliului de Administrație.

(3) Ședințele Consiliului de Administrație se desfășoară după necesitate.

(4) Deciziile Consiliului de Administrație se adoptă cu majoritatea simplă.

Art. 30. Atribuțiile Consiliului de Administrație:

(1) coordonează întreaga activitate administrativă;

(2) asigură executarea deciziilor Senatului și Consiliului Științific în domeniul de administrare și finanțare;

(3) examinează chestiunile privind activitatea serviciilor administrative și gospodărești;

(4) aprobă devizul anual de venituri și cheltuieli, darea de seamă contabilă despre venituri și pierderi;

(5) aprobă devizul de cheltuieli și alte operațiuni financiare, referitoare la asigurarea informațională și tehnico-materială a procesului didactico-științific, ameliorarea condițiilor de muncă și de trai, organizarea odihnei colaboratorilor și studenților, la reparații capitale și curente;

(6) examinează și propune măsurile necesare pentru optimizarea cheltuielilor, economisirea resurselor și obținerea de noi surse financiare;

(7) aprobă reducerea sau scutirea de taxa pentru studii, de plata pentru cazare în căminele universitare;

(8) aprobă scutirea de taxa pentru studii a copiilor salariaților titulari ai Universității;

(9) aprobă menționarea salariaților, studenților, rezidenților, masteranzilor, doctoranzilor cu distincții și premii pentru activitate științifică deosebită și cu prilejul „Zilelor Universității”;

(10) examinează și aprobă premierea autorilor de manuale, monografii, materiale didactice;

(11) înaintea propunerii rectorului pentru premierea salariaților;

(12) întreprinde măsuri pentru asigurarea securității și integrității patrimoniului universitar;

(13) supraveghează și, după necesitate, ia măsuri de asigurare a desfășurării construcțiilor capitale și a reparațiilor curente ale blocurilor de studii, căminelor studențești, cantinelor și altor bunuri imobile ale Universității;

(14) ia decizii referitoare la asigurarea condițiilor normale de desfășurare a procesului didactico-științific, de trai și activitate a studenților, rezidenților, masteranzilor, doctoranzilor, secundarilor clinici, audienților și salariaților Universității;

(15) contribuie la cazarea studenților, rezidenților, masteranzilor, doctoranzilor, secundarilor clinici, audienților, medicilor cursanți și salariaților Universității în căminele universitare;

(16) examinează și aprobă repartizarea spațiului locativ în cămine salariaților Universității.

Art. 31. Organele de administrare financiară ale Universității sînt constituite din Senatul universitar și Consiliul de Administrație și au următoarele funcții:

(1) aprobarea Planului de Dezvoltare Instituțională, ce conține viziunea, misiunea, strategia de dezvoltare a Universității pentru perioada de cel puțin 5 ani și principalele măsuri pentru realizarea acestora;

(2) planificarea, aprobarea, executarea, monitorizarea și evaluarea mijloacelor financiare;

(3) aprobarea deciziilor strategice privind:

a) gestionarea patrimoniului;

b) determinarea salarizării și a metodelor de motivare a personalului;

c) stabilirea cuantumului taxelor de studii, taxelor de cazare în cămine, servicii și lucrări;

d) cooperarea cu filiale și reprezentanțe;

e) gestionarea resurselor financiare;

f) înaintarea propunerilor de fuzionare cu alte instituții de învățămînt superior;

g) managementul instituțional privind dreptul la proprietate intelectuală;

h) managementul instituțional privind procesul de transfer tehnologic;

(4) realizarea conexiunii cu piața muncii;

(5) aprobarea devizului de venituri și cheltuieli.

Art. 32. Rectorul Universității

Conducerea executivă supremă a Universității este exercitată de Rector, ales de Senat în bază de concurs pe un termen **de 5 ani**, în conformitate cu Legea învățămîntului și activează pînă la expirarea contractului individual de muncă, încheiat cu Ministerul Sănătății. În limitele competenței administrativ-juridice și în baza legislației în vigoare Rectorul îndeplinește următoarele funcții:

(1) efectuează conducerea generală a activității multilaterale și complexe a Universității, emite ordine și dispoziții de reglementare a acestei activități;

(2) asigură conducerea operativă a Universității împreună cu Biroul Senatului, constituit conform Legii învățămîntului și prezentei Carte;

(3) elaborează și perfectează documentația necesară pentru activitatea normală a Universității;

(4) organizează activitatea Biroului Senatului și a tuturor subdiviziunilor universitare;

(5) reprezintă Universitatea în toate organele și organizațiile statale și nestatale, în relațiile interuniversitare naționale și internaționale și în relații cu persoane fizice și juridice;

(6) dirijează și controlează utilizarea fondurilor provenite de la buget și din veniturile Universității în lei sau valută, deschide conturi în instituțiile bancare, încheie contracte, eliberează procuri etc. Este ordonatorul principal de credite;

(7) prezidează ședințele Consiliului Științific universitar, Biroului Senatului, Consiliului de Administrație și asigură îndeplinirea deciziilor adoptate. Informează Senatul Universității despre activitatea Consiliului Științific, Biroului Senatului și Consiliului de Administrație între ședințele acestuia;

(8) numește și eliberează în/din post prorectorii, persoanele care ocupă posturi didactice și de conducere pentru care nu este organizată alegerea prin concurs;

(9) confirmă prin ordin în posturile didactice și de conducere persoanele alese în bază de concurs, precum și în postul de pedagog social în căminele studențești în conformitate cu Regulamentele în vigoare; angajează prin ordin persoane în posturi didactice și de conducere, cu participarea ulterioară la concurs, în corespundere cu prevederile legislației în vigoare;

(10) efectuează înmatricularea studenților la studii bugetare și contra plată sau exmatricularea lor, transferul și restabilirea studenților, admiterea în rezidențiat, doctorat, masterat, repartizarea absolvenților;

(11) solicită Senatului universitar atribuirea împuternicirilor speciale pentru soluționarea unor probleme bine precizate;

(12) asigură accesul liber al membrilor comunității universitare la stenogramele ședințelor Senatului, precum și la alte materiale ce țin de activitatea Universității;

(13) împuternicește un prorector cu suplinirea funcțiilor în absența sa;

(14) aprobă atribuțiile de funcție ale prorectorilor și secretarului științific al Senatului, precum și ale personalului aflat în subordonare directă;

(15) acordă în numele Senatului Universității titlul de „Doctor Honoris Causa” și postul de profesor-consultant;

(16) analizează permanent starea și nivelul materialo-tehnic al Universității și subdiviziunilor sale, înaintînd Ministerelor și organelor guvernamentale diverse propuneri întru ameliorarea bazei tehnico-materiale și dezvoltării ei ulterioare;

(17) stimulează material și moral activitatea personalului didactico-științific, administrativ și auxiliar;

(18) aplică sancțiuni disciplinare membrilor comunității universitare în conformitate cu prevederile legislației în vigoare;

(19) rectorul are dreptul la demisie, informînd în scris Senatul Universității cu o lună înainte de data demisionării;

(20) în caz de numire în funcție publică (prin Decret Preșidențial, Hotărîre de Guvern etc.) contractul individual de muncă al Rectorului se suspendă în conformitate cu art.77 lit. (f) al Codului muncii pe perioada exercitării funcției;

(21) pe perioada suspendării contractului individual de muncă funcția de rector-interimar va fi exercitată de unul din prorectori numit prin ordinul Ministrului Sănătății.

Art. 33. Activitatea didactico-științifică

(1) Conducerea nemijlocită a activității didactico-științifice, clinice, de instruire postuniversitară și de administrare este efectuată de către prorectori, decani, șefi de catedre, conducători ai subdiviziunilor structurale.

(2) Funcțiile și atribuțiile acestora sînt determinate de Regulamentele aprobate de Senat și de atribuții de funcții (fișa postului) aprobate de către Rector.

CAPITOLUL IV **PERSONALUL UNIVERSITĂȚII**

Art.34. Personalul Universității este format din cadre didactice, științifice, administrative, de specialiști, didactice-auxiliare, științifice-auxiliare, auxiliare.

Art. 35. Personalul Universității are dreptul:

(1) să aleagă și să fie ales în organele de conducere ale Universității;

(2) să participe la soluționarea problemelor universitare în conformitate cu prezenta **Cartă** și legislația în vigoare;

(3) să se folosească de laboratoare, săli de curs, mijloace tehnice, fonduri de cărți etc. în scopul realizării sarcinilor didactice, științifice și a necesităților spirituale;

(4) să beneficieze de asigurare cu pensii, concedii, asistență medicală conform legislației în vigoare;

(5) să se asocieze în organizații publice apolitice;

(6) să se folosească de serviciile prestate de către subdiviziunile structurale ale Universității.

Art. 36. Personalul Universității este obligat:

(1) să respecte prezenta Cartă, Regulamentul intern al Universității, Codul moral și alte Regulamente în vigoare;

(2) să respecte normele de etică, bioetică și deontologie profesională, valorile culturale naționale și internaționale, să educe o atitudine grijulie față de patrimoniul universitar și mediul înconjurător;

(3) să nu se implice în propagandă șovină, naționalistă, politică, de partid, militaristă în procesul de instruire.

Art. 37. Cadrele didactice și științifice au drepturi egale în domeniul instruirii și activității științifice, pot activa prin cumul atît în cadrul Universității, cît și în alte instituții medicale din țară.

Art. 38. Posturile didactice și științifice vacante se suplinesc în conformitate cu Regulamentul în vigoare.

Art. 39. Norma didactică a cadrelor Universității se stabilește de Guvern la sugestia Ministerului Educației de comun acord cu Ministerul Sănătății.

Art. 40. Salarizarea cadrelor didactico-științifice se efectuează în dependență de funcția ocupată, gradul științific, titlul științifico-didactic, vechimea în muncă în baza alocărilor financiare de la buget, precum și a surselor extrabugetare în conformitate cu legislația în vigoare.

Art. 41. Drepturile cadrelor didactice și științifice:

(1) să aleagă și să elaboreze programele de studii, formele și metodele de predare, manualele și materialele didactice pe care le consideră adecvate pentru realizarea standardelor instructive și educaționale de stat;

(2) să participe la perfecționarea continuă a planurilor și programelor analitice de studii, la elaborarea manualelor, lucrărilor metodice și să efectueze cercetări științifice;

(3) să comunice liber rezultatele cercetărilor științifice în cadrul universitar și în afara lui și să propună standarde de validare a cunoștințelor;

(4) să conteste orice decizie a unui organ sau persoană de conducere a Universității, care îi lezează drepturile și interesele legitime, în instanțele ierarhic superioare și în cele judecătorești;

(5) să li se acorde concediu cu durată **de pînă la 3 luni** cu menținerea salariului pentru elaborarea manualelor, lucrărilor metodice, monografiilor la comanda Senatului și/sau Ministerului Sănătății;

(6) să li se acorde concediu, cu sau fără menținerea salariului, pe un termen de **pînă la 3 luni** pentru finisarea tezei de doctor;

(7) să li se acorde concediu de creație pe un termen **de pînă la 6 luni**, cu sau fără menținerea salariului, pentru finisarea tezei de doctor habilitat;

(8) să realizeze una din formele de perfecționare o dată **în 3 – 5 ani**;

(9) să ceară includerea în vechimea de muncă pedagogică, activitatea didactică desfășurată în învățămîntul preuniversitar;

(10) să beneficieze de concediu de odihnă și asistență medicală conform legislației în vigoare;

(11) să participe la alegerea democratică a reprezentanților în organele administrative și consultative ale Universității.

Art. 42. Obligațiile cadrelor didactice și științifice:

(1) să realizeze la un nivel profesional activitatea didactică, științifică, educativă și clinică;

(2) să-și perfecționeze permanent calificarea profesională și măiestria pedagogică;

(3) să respecte drepturile, să asigure securitatea vieții și

ocrotirea sănătății studenților, rezidenților, masteranzilor, doctoranzilor în procesul de învățămînt;

(4) să desfășoare procesul de educație și de instruire în spiritul respectului față de familie, părinți, adulți, față de valorile culturale și spirituale, naționale și universale, să cultive o atitudine de respect față de legislația în vigoare.

CAPITOLUL V

ORGANIZAREA PROCESULUI DE INSTRUIRE ȘI A ACTIVITĂȚII STUDENȚILOR

Art. 43.

(1) Formarea specialiștilor de medici și farmaciști în Universitate se efectuează în 2 cicluri – universitar și postuniversitar, conform planurilor și programelor aprobate de Senat.

(2) Pentru asigurarea calității procesului de instruire, prin decizia Senatului se creează Direcția Studii și Direcția Calitate și Integrare în Învățămînt și se numește prorectorul responsabil de activitatea didactică și calitatea instruirii.

(3) La toate catedrele se numesc șefi de studii și responsabili de instruirea studenților.

Art. 44. Durata studiilor în Universitate este de **5 – 6 ani**, în funcție de profil:

Facultatea Medicină nr. 1 (cu specialitățile – medicină generală – 6 ani,

sănătate publică – 6 ani);

Facultatea Medicină nr. 2 (pentru studenții internaționali cu specialitățile – medicină generală – 6 ani, stomatologie – 5 ani);

Facultatea Stomatologie – 5 ani;

Facultatea Farmacie – 5 ani;

Forma de învățămînt la toate facultățile în Universitate este învățămîntul la zi.

Art. 45.

(1) Planul (Comanda de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare din bugetul de stat și pe bază de contract cu achitarea taxei de studii se stabilește anual de către Guvern, în funcție de necesitățile de specialiști pe piața muncii.

(2) Finanțarea serviciilor educaționale prestate de Universitate, conform Planului (Comanda de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare din bugetul de stat, se asigură de către fondator (Ministerul Sănătății al Republicii Moldova).

(3) Studenții ciclurilor I și II, studii integrate, rezidenții, secundarii clinici, doctoranzii și auditorii cursurilor de formare profesională continuă, înmatriculați la studii conform Planului (Comenzii de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate în bază de contract, achită taxa de studii/ instruire în modul stabilit în contractul de pregătire a specialistului.

Art. 46.

(1) Conținutul învățămîntului în Universitate este determinat de planurile de învățămînt și programele analitice de studii, aprobate de Senat de comun acord cu Ministerul Sănătății, coordonate cu Ministerul Educației.

(2) Instruirea în Universitate se realizează în limba română, precum și în alte limbi moderne de studii în concordanță cu standardele educaționale de stat.

(3) Studenții internaționali, analogic celor autohtoni, sînt incluși în serii și grupe speciale cu instruirea la solicitare în limbile română, rusă, engleză.

(4) La catedrele clinice începînd cu anul IV studiile se efectuează în limba română.

Art. 47.

(1) Admiterea în Universitate se realizează prin concurs în conformitate cu prevederile Regulamentului de organizare și desfășurare a admiterii în instituțiile de învățămînt superior din Republica Moldova, aprobat de Ministerul Educației.

(2) Student al Universității devine cetățeanul din Republica Moldova, declarat admis prin concurs în conformitate cu Regulamentul în vigoare.

(3) Cetățenii din alte țări devin studenți ai Universității

dacă îndeplinesc condițiile legale și în conformitatea cu Regulamentele în vigoare.

Art. 48.

(1) Anul de studii în Universitate începe la 1 septembrie și durează 34 săptămâni, repartizate în 2 semestre, la care se adaugă două sesiuni de examene, stagiile practice și două vacanțe – sărbătorile Anului Nou și Crăciunului și ale Sfințelor Paști.

(2) Cursurile, lecțiile practice și de laborator, seminare se realizează conform orarului semestrial (sau anual), aprobat de către rector.

(3) Studenții sînt repartizați în serii și grupe anual prin ordinul rectorului.

Art. 49. Studenților bugetari li se acordă bursă în modul stabilit. Studenții din localitățile rurale și urbane sînt asigurați cu cămine după posibilitățile Universității.

Art. 50. Studenților li se eliberează carnetul de student și carnetul de note.

Art. 51. Studenții Universității au dreptul:

(1) să aleagă și să fie aleși în organele de conducere ale Universității (facultății);

(2) să participe la rezolvarea celor mai stringente probleme ale activității Universității și ale vieții studentești;

(3) să-și facă studiile la specialitatea aleasă în baza bugetului de stat sau prin contract cu plată;

(4) să facă studii conform unui plan individual și conform Regulamentului în vigoare;

(5) să participe la activitatea de cercetare științifică;

(6) să participe la conferințe științifice de rang național și internațional;

(7) să utilizeze spațiile de studii și utilajul, biblioteca, baza sportivă și alte localuri pentru activitatea culturală și publică;

(8) să fie asigurați cu asistență medicală în conformitate cu legislația în vigoare;

(9) să-și expună liber opiniile, convingerile, ideile;

(10) să beneficieze de serviciile prestate în cantinele și bufetele Universității.

Art. 52. Studenții Universității sînt obligați:

(1) să obțină cunoștințe teoretice, deprinderi practice și metodice de investigații în domeniul specialității alese;

(2) să îndeplinească în termene stabilite toate tipurile de lucrări prevăzute de planurile de studii și de programele respective;

(3) să respecte legislația în vigoare a Republicii Moldova, Carta Universității, Regulamentul intern al Universității, Codul moral, Regulamentul de funcționare a căminelor Universității, alte Regulamente ale Universității;

(4) să aibă atitudine grijulie față de patrimoniul Universității, să tindă permanent spre un înalt nivel de cultură generală, spre desăvîrșire fizică și morală.

Art. 53.

(1) Prezența studenților la toate activitățile didactice conform planurilor și programelor de studii (cursuri, lucrări practice, seminare, stagii etc.) este obligatorie.

(2) Absențele se recuperează integral conform Regulamentului în vigoare.

Art. 54. Admiterea la sesiunile de examen și la colocvii, susținerea examenelor, colocviilor, aprecierea cunoștințelor, a deprinderilor practice, exmatricularea și restabilirea studenților sînt efectuate conform Regulamentelor universitare în vigoare și prezentei Carte.

Art. 55.

(1) Promovează anul universitar studentul, care a acumulat pe parcursul anului universitar integral numărul de credite obligatorii, prevăzute de planul de învățămînt și obține la toate disciplinele obligatorii drept calificativ minim nota "5" sau atestat.

(2) Studenții care nu s-au prezentat la examenul de restanță din sesiunile de iarnă-vară din motive argumentate (confirmate prin acte) pot fi reprogramați în primele două săptămîni după

încheierea sesiunilor cu aprobarea decanului, în caz de lipsă a actelor confirmative – se exmatriculează.

(3) Studentul din anul I, care nu promovează anul de studii, este exmatriculat.

(4) Studenții de la anul I pot beneficia de concediu academic în cazuri excepționale (boli cronice însoțite de pierderea capacității de muncă).

(5) Întreruperea studiilor poate avea loc în următoarele situații:

a) pierderea capacității de studii din motive de sănătate (boli cronice, intervenții chirurgicale, accidente, concediu de maternitate etc.);

b) pentru îngrijirea copilului;

c) din motive materiale;

d) pentru satisfacerea serviciului militar;

e) alte motive bine întemeiate: bursă într-un program de mobilitate în străinătate, studii în paralel etc.

(6) Întreruperea studiilor se realizează prin acordarea concediului academic. Un student poate repeta consecutiv un singur an de studii și numai doi în perioada studiilor.

(7) Perioada concediului academic se stabilește prin ordin. De regulă, concediul academic se aprobă pentru un an. În cazuri excepționale concediul academic pe motiv de boală poate fi aprobat pe un termen de doi ani, iar concediul academic pentru îngrijirea copilului se acordă pe un termen de pînă la trei ani în baza copiei certificatului de naștere a copilului.

(8) Nu se acordă concediu academic studenților, aflați în situație de exmatriculare.

(9) Nu se admite ca durata totală a studiilor să o depășească cu mai mult de 5 ani pe cea prevăzută de planul de învățămînt.

(10) Întreruperea procesului de învățămînt pe o perioadă de maximum un an este posibilă în cazuri bine motivate cu aprobarea decanului.

Art. 56

(1) Exmatricularea este prerogativa Consiliului facultății și se face prin ordinul Rectorului, determinînd pierderea calității de student. Baza deciziei de exmatriculare poate fi:

a) sancționarea studentului în conformitate cu prevederile prezentei Carte, Regulamentelor Universitare sau Contractului de studii;

b) cererea scrisă a studentului în cauză.

(2) Studenții sînt pasibili de a fi exmatriculați în următoarele cazuri:

a) pentru nereușită –dacă nu a acumulat pe parcursul anului universitar integral numărul de credite obligatorii, prevăzute de planul de învățămînt;

b) pentru absențe nemotivate la cel puțin 1/3 din timpul prevăzut pentru unitățile de curs din planul de învățămînt în semestrul dat sau absențe nemotivate pe o perioadă mai mare de cinci săptămîni;

c) pentru încălcări grave ale legislației în vigoare și/sau prezentei Carte, Codului moral, Regulamentului intern al Universității, altor Regulamente ale Universității, prevederilor contractului de studii;

d) din proprie inițiativă;

e) pe motive de sănătate;

f) pentru promovarea unui examen în mod fraudulos (cu dovezi incontestabile).

(3) Studenții exmatriculați sau cei care renunță la calitatea de student, pot fi la cerere reinmatriculați la studii în bază de taxă.

(4) Restabilirea la studii se referă la persoanele, care au pierdut prin exmatriculare calitatea de student și solicită continuarea fără examen de admitere a programului de studii din cauza neîndeplinirii căruia au fost exmatriculate. Restabilirea la studii a studenților exmatriculați se face prin ordinul rectorului la propunerea decanului. Rectorul poate aproba restabilirea, la propunerea decanului, numai dacă studiile universitare anterioare ale solicitantului includ promovarea a cel puțin anului I de studii.

Restabilirea la studii se realizează prin evaluarea finalităților de studii și a competențelor dobândite anterior.

(5) Studenții exmatriculați din motiv ca au promovat examenul prin fraudă/copiere sau pentru comportament incompatibil cu prevederile prezentei Carte, Codului moral, Regulamentului intern și altor Regulamente ale Universității nu pot fi restabiliți la studii/sau reinmatriculați.

Art. 57.

(1) Transferul studenților din serie în serie și din grupă în grupă la facultate se permite la finele anului universitar, pe principii de schimb, cu aprobarea Biroului Consiliului Facultății.

(2) Transferul motivat între facultăți se efectuează la finele anului de studii, cu avizele decanilor și aprobat de Biroul Senatului. Studenții transferați la facultatea Stomatologie achită taxa pentru întreaga perioadă de studii la disciplinele stomatologice conform Regulamentului „Instruirea studenților și rezidenților în clinicile universitare stomatologice”.

(3) Transferul dintre alte universități se admite numai înaintea începerii anului de studii, cu aprobarea Biroului Senatului, în baza Regulamentului special.

Art. 58.

(1) Studiile universitare se finalizează prin Examen de Stat și lucrări de diplomă cu eliberarea diplomei de medic de profil general, specialist în sănătate publică, medic stomatolog, farmacist.

(2) Diploma de absolvire asigură dreptul de înscriere prin concurs la studii postuniversitare prin rezidențiat, masterat, pentru obținerea diplomei de specialist-licențiat, care permite încadrarea în sistemul de sănătate din Republica Moldova.

(3) Nota finală a studiilor absolventului va fi calculată conform Regulamentelor în vigoare.

Art. 59.

În caz de nepromovare, examenul de absolvire mai pot fi susținute **cel mult de 2 ori** în decursul următorilor **2 - 3 ani**.

CAPITOLUL VI

ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE

Art. 60.

(1) La Universitate se efectuează cercetări științifice și alte activități creative în conformitate cu planurile tematice aprobate de Consiliul Științific al Universității și Consiliile Facultăților.

(2) Drepturile și obligațiile colaboratorilor științifici sunt reflectate în Regulamentul respectiv.

Art. 61.

(1) Pentru asigurarea calitativă a activității științifice prin decizia Senatului se creează Direcția Știință și se numește un prorector pentru activitate științifică.

(2) Cercetarea științifică se realizează în cadrul catedrelor, laboratoarelor, centrelor științifice și altor unități de cercetare.

(3) La toate catedrele, precum și la facultăți se numesc responsabili pentru activitatea științifică.

Art. 62. Cercetările științifice sînt finanțate din contul:

(1) bugetului de stat pentru realizarea cercetărilor fundamentale și aplicative, la comanda de stat, în baza relațiilor contractuale, prin includerea în programe ramurale, interramurale, naționale, prin încadrarea în proiecte de cercetare instituționale, transfer tehnologic, programe de stat, granturi etc.;

(2) ministerelor, asociațiilor și altor organizații de ramură;

(3) proiectelor de cercetare finanțate prin contract cu beneficiarii;

(4) granturilor și programelor internaționale;

(5) mijloacelor acumulate în rezultatul activității de acordare a serviciilor contra plată;

(6) investițiilor, donațiilor, mijloacelor de binefacere, fondurilor etc.;

(7) persoanelor particulare, inclusiv celor străine, în bază de relații contractuale.

Art. 63. Formele concrete ale activității științifice, organizarea și darea de seamă cu privire la cercetările efectuate se

stabilesc de către Senat (Consiliul Științific al Universității) la propunerea Direcției Știință.

Art. 64. Remunerarea muncii se efectuează în conformitate cu legislația în vigoare.

Art. 65. În scopul pregătirii cadrelor științifice Direcția Știință realizează forma de învățămînt postuniversitar prin masterat, doctorat și postdoctorat conform Regulamentelor în vigoare.

Art. 66. În limitele bugetului Universitatea poate organiza laboratoare și centre științifice, unități provizorii de cercetări și alte subunități structurale, activitatea cărora asigură realizarea sarcinilor în toate domeniile de activitate ale Universității.

Art. 67. Universitatea susține dezvoltarea competitivității în sfera științei, încurajează concurența, apariția diverselor școli științifice și realizează aplicarea în practică a rezultatelor cercetărilor științifice, conform legislației în vigoare.

Art. 68. Universitatea coordonează activitatea Consiliilor Științifice Specializate de susținere a tezelor de doctorat, postdoctorat.

Art. 69. Universitatea susține activitatea editorială, organizarea congreselor, conferințelor și simpozioanelor științifice la nivel național și internațional etc.

Art. 70. Universitatea favorizează activitatea asociațiilor științifice, munca cărora contribuie la dezvoltarea științifică și culturală a Republicii Moldova.

Art. 71. Universitatea susține activitatea de cercetare a studenților prin Asociația științifică a studenților și tinerilor medici și favorizează organizarea forurilor științifice naționale și internaționale studentești.

CAPITOLUL VII
ACTIVITATEA CLINICĂ

Art. 72. Salariații Universității realizează obiectivele curative în cadrul clinicilor universitare, fondate de Ministerul Sănătății în corespundere cu legislația în vigoare.

Art. 73. Salariații catedrelor clinice, laboratoarelor științifice organizează acordarea asistenței medicale spitalicești și consultative înalt calificate (specializate), în cadrul secțiilor curative (componente ale clinicii) ale Institutelor Medico-Sanitare Publice (IMSP), Institutelor Medico-Sanitare Sociale (IMSS) prin participarea de comun cu studenții, rezidenții, secundarii clinici, auditorii și medicii cursanți în procesul curativ, efectuînd investigații clinice, intervenții chirurgicale; în organizarea conferințelor matinale și morfopatologice; în efectuarea vizitelor și consiliilor medicale; în elaborarea și implementarea metodelor noi de diagnostic și tratament, de recuperare medicală și profilaxie.

Art. 74. Salariații catedrelor medico-biologice exercită funcția de consultant clinic și metodic în subdiviziunile paraclinice de profil ale IMSP, IMSS republicane și municipale.

Art. 75. Baza clinică universitară este constituită din: IMSP Clinica Universitară de Asistență Medicală Primară a USMF „Nicolae Testemițanu”; Centrul de Medicină Tradițională Chineză; IMSP Clinica Universitară Stomatologică a USMF „Nicolae Testemițanu”, Clinica Stomatologică Universitară nr.1 din str. Toma Ciorbă 42; Clinica Stomatologică Universitară nr.2 din str. Mihai Viteazu 1; Centrul de instruire/testare a deprinderilor practice; Centrul de cultivare a plantelor medicinale; Centrul Farmaceutic Universitar „Vasile Procopișin”; clinicile universitare instituite prin Hotărîre de Guvern în baza secțiilor IMSP, IMSS republicane, municipale; centrelor medico-sanitare departamentale; institutelor de cercetări științifice; dispensarelor; ATM și altor subdiviziuni Universare și instituții.

Sefii Clinicilor universitare sînt numiți prin ordinul Rectorului în corespundere cu actele juridice în vigoare.

Art. 76.

(1) Dirijarea activității curativ-diagnostice a clinicilor universitare este efectuată de Secția organizarea lucrului curativ a Direcției Clinică și instruire postuniversitară, care se află în subordonarea prorectorului pentru activitate curativă și instruire postuniversitară.

(2) La facultăți și la catedrele clinice sint numiți responsabili pentru activitatea curativă.

Art. 77. Sarcina principală a Secției organizarea lucrului curativ este coordonarea activității curative a clinicilor Universității și organelor ocrotirii sănătății spre ameliorarea și perfecționarea calității asistenței medicale acordate populației și creării condițiilor optime de instruire practică a studenților, rezidenților, secundarilor clinici și medicilor cursanți.

Art. 78. Secția organizarea lucrului curativ organizează și asigură:

(1) dirijarea activității Consiliului medical universitar, funcțiile căruia sint reglementate de un regulament special;

(2) analiza, controlul și dirijarea activității curativ-profilactice a clinicilor în corespundere cu regulamentele în vigoare;

(3) studierea nivelului de înzestrare a clinicilor pentru a elabora și a prezenta rectorului propunerile practice de dezvoltare și consolidare a bazei tehnico-materiale a catedrelor clinice, de repartizare rațională și folosire eficientă a aparaturii și utilajului medical;

(4) menținerea relațiilor permanente cu organele ocrotirii sănătății, informarea catedrelor clinice despre ordinele și directivele organelor sănătății;

(5) dirijarea procesului de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice și a formelor noi de diagnostic, tratament și profilaxie în practica curativă; a schimbului de experiență în clinicile Universității și în alte instituții de învățământ superior medical;

(6) analiza rapoartelor de activitate curativă anuală a catedrelor clinice, în baza cărora se elaborează politica curativă de perspectivă a clinicilor universitare.

CAPITOLUL VIII

ÎNĂVĂȚĂMÎNTUL POSTUNIVERSITAR

Art. 79. Învățământul postuniversitar – compartiment al concepției instruirii continue a cadrelor de medici și farmaciști, include rezidențiatul, masteratul, secundariatul clinic, doctoratul, postdoctoratul, reciclarea și perfecționarea tematică a specialiștilor medici și farmaciști.

Art. 80. Instruirea postuniversitară prin rezidențiat, secundariat clinic, reciclare și perfecționare tematică ține de competența prorectorului pentru activitatea curativă și instruire postuniversitară, iar instruirea prin masterat, doctorat și postdoctorat sint dirijate de prorectorul pentru activitate științifică.

Art. 81. Universitatea asigură înscrierea și pregătirea postuniversitară prin rezidențiat și secundariat clinic a medicilor și farmaciștilor conform Regulamentelor în vigoare de comun acord cu Ministerul Sănătății.

Art. 82. Rezidențiatul

(1) Rezidențiatul este prima etapă de instruire a medicului-specialist și a farmacistului-specialist în sistemul studiilor postuniversitare.

(2) Sarcina de bază a rezidențiatului o constituie pregătirea absolvenților Universității și a deținătorilor diplomelor de medic, nostrificate de Ministerul Sănătății, la specialitățile nominalizate în Nomenclatorul specialităților și al specializărilor al Ministerului Sănătății, pentru activitatea individuală ca medic sau farmacist specialist.

(3) Durata de studii în rezidențiat, în funcție de specialitate, la profilul chirurgical și profilul internistic este de 3-5 ani; la profilul stomatologic – 2-3 ani; la profilul sănătate publică – 2 ani; în domeniul farmaceutic – 2 ani.

(4) Numărul de locuri în rezidențiat este stabilit de Ministerul Sănătății.

(5) Admiterea în rezidențiat se efectuează prin concurs în baza Regulamentului în vigoare.

(6) Pregătirea în rezidențiat este dirijată de catedrele de profil ale Universității în cadrul instituțiilor medico-sanitare publice republicane, municipale și raionale din Republica Moldova sub conducerea nemijlocită a șefilor catedrelor și a șefilor de studii conform planurilor și programelor înaintate de Consiliul Metodic Central al Universității și aprobate de Ministerul Sănătății.

(7) Studiile în rezidențiat se finalizează cu un examen de licență și eliberarea diplomei de licență cu calificarea de specialist licențiat.

Art. 83. Secundariatul clinic

(1) Secundariatul clinic are ca obiectiv pregătirea medicilor-specialiști de profil îngust pentru activitatea în Universitate, instituțiile de cercetări științifice, instituțiile medico-sanitare de rang republican, municipal și raional.

Durata studiilor în secundariatul clinic este de 2 ani.

(2) La studii în secundariatul clinic se admit absolvenți ai rezidențiatului pentru aprofundarea pregătirii într-un profil îngust.

(3) La concursul de admitere în secundariat clinic se admit cetățenii Republicii Moldova, titularii diplomei de licență, absolvenți ai rezidențiatului Universității și medici cu stagiul de muncă.

(4) Numărul de locuri în secundariat este stabilit de Ministerul Sănătății.

(5) Secundariatul clinic se finalizează cu susținerea examenului de absolvire și eliberarea certificatului de medic specialist.

Art. 84. Masteratul

(1) Masteratul are drept obiectiv pregătirea cadrelor didactico-științifice în științele fundamentale.

(2) Durata studiilor în masterat este de 1-2 ani.

(3) Admiterea în masterat se face prin concurs conform Regulamentului în vigoare.

(4) Învățământul postuniversitar specializat se încheie cu eliberarea diplomei de masterat și acordarea titlului de master.

(5) Diploma de masterat conferă dreptul de a ocupa, cu prioritate, posturi în instituții de învățământ superior, de cercetări științifice sau de diagnostic și de a participa la concursul de admitere la doctorat în specializarea obținută.

Art. 85. Doctoratul

(1) Doctoratul este o formă de învățământ postuniversitar, care se realizează prin activitate de cercetare științifică cu durata de 3 ani la forma de învățământ de zi și de 4 ani la cea cu frecvență redusă.

(2) Admiterea în doctorat la catedrele medico-biologice se face prin concurs, la care pot participa titularii diplomelor de master, de rezidențiat sau de secundariat clinic.

(3) Admiterea în doctorat la catedrele clinice are loc prin concurs în baza diplomelor de rezidențiat sau secundariat clinic.

(4) Criteriile de admitere, organizare și desfășurare a studiilor de doctorat sint stabilite de Regulamentul în vigoare cu avizul Ministerului Sănătății și al Academiei de Științe.

(5) Conducătorii de doctorat sint persoane cu gradul științific de doctor sau doctor habilitat și titlul științifico-didactic de profesor universitar/profesor-cercetător sau conferențiar universitar/conferențiar-cercetător, abilitați de către Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare.

(6) Doctoratul se încheie cu susținerea publică a tezei în Consiliul Științific Specializat și conferirea gradului științific de doctor (în domeniul științific respectiv) conform criteriilor stabilite de Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare.

Art. 86. Postdoctoratul

(1) Studiile de postdoctorat se pot realiza la catedrele Universității sau peste hotarele țării. La postdoctorat se admit persoanele cu gradul științific de doctor în știință.

(2) Admiterea la postdoctorat se face la cerere.

(3) Postdoctoratul se organizează pe un termen de pînă la doi ani, conform locurilor prevăzute în planul de admitere.

(4) Persoana înmatriculată la studii de postdoctorat este eliberată din serviciu, în baza ordinului de înmatriculare, pe perioada studiilor, cu păstrarea locului de muncă și a salariului.

(5) Postdoctoratul se încheie cu susținerea publică a tezei în Consiliul Științific specializat aprobat de Consiliul Național pentru

Acreditare și Atestare și conferirea gradului științific – doctor habilitat.

(6) Criteriile de elaborare a tezei și de conferire a gradului de doctor habilitat sînt stabilite de Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare.

Art. 87. Pentru definitivarea tezei de doctor sau doctor habilitat, fără a face studii de doctorat sau postdoctorat, persoanele pot beneficia de un concediu de 3 și, respectiv, 6 luni, cu sau fără menținerea salariului conform deciziei Consiliului Științific.

Art. 88. Educația continuă a medicului/farmacistului specialist

(1) Pentru medicul/farmacistul specialist la fiecare 5 ani este obligatorie instruirea continuă cu creditul de 250/175 de ore, care se efectuează la catedrele de profil.

(2) Pentru asigurarea educației continue profesionale a medicului/farmacistului specialist catedrele de profil organizează instruirea în diverse tematici, durată, formă de studii (în teritoriu, în module, intensive, cu frecvență redusă, la distanță etc.).

(3) Selectarea și solicitarea cursului de instruire, înscrierea la studii se realizează conform Programului formării profesionale continue a medicilor și farmaciștilor pe anul curent de studii, aprobat de Ministerul Sănătății.

(4) Instruirea în cadrul Facultății de Educație Continuă în Medicină și Farmacie se efectuează în bază de contract, conform tarifelor în vigoare.

(5) Pe parcursul instruirii toți medicii cursanți pot fi asigurați cu cămin, în limita locurilor disponibile, costul căruia se achită de cursant sau unitatea medico-sanitară publică în care activează.

(6) Instruirea se finalizează cu examen și eliberarea Certificatului de educație continuă în medicină și farmacie.

CAPITOLUL IX

ACTIVITATEA DE COLABORARE INTERNAȚIONALĂ

Art. 89. Cooperarea internațională constituie o parte componentă prioritară a activității integrale a catedrelor și subdiviziunilor Universității și se realizează în conformitate cu actele legislative și normative în vigoare, deciziile Senatului, Consiliului Științific și ale Biroului Senatului Universității.

Art. 90. (1) Organizarea și dirijarea activității de colaborare internațională este asigurată de Direcția relații internaționale în cadrul căreia activează subdiviziunile: Facultatea Medicină nr.2, Secția pregătire preuniversitară pentru studenți internaționali, Departamentul Relații Externe și Integrare Europeană.

(2) Responsabil de activitatea Direcției Relații internaționale este prorectorul în probleme relații internaționale.

Art. 91. Scopul și sarcinile cooperării internaționale prevăd stabilirea unor relații internaționale reciproc avantajoase în problemele perfecționării sistemului de pregătire a medicilor și farmaciștilor, dezvoltării sistemelor informaționale și bazei tehnico-materiale a procesului de instruire și cercetare, evaluarea activității și acreditarea internațională.

Art. 92. Activitatea prioritară a Direcției Relații internaționale este organizarea și perfecționarea procesului de instruire preuniversitară, universitară și postuniversitară pentru auditori, studenți, rezidenți și doctoranzi – cetățeni din alte țări; recunoașterea Universității pe plan internațional.

Art. 93. Facultatea Medicină nr.2, Secția pregătire preuniversitară pentru studenți internaționali, Departamentul Relații Externe și Integrare Europeană, activează în conformitate cu Regulamentele aprobate în modul stabilit.

CAPITOLUL X

PROMOVĂRI, PENSIONĂRI, PREMIERI, BURSE, SANȚIONĂRI

Art. 94. Angajarea și promovarea personalului didactic și științific în Universitate se desfășoară în conformitate cu actele normative și legislative în vigoare.

Art. 95.

(1) Pensionarea personalului, angajat în cadrul Universității,

se efectuează în conformitate cu legislația în vigoare.

(2) Cenzul de vîrstă pentru **academicieni și membri-corespondenți** ai AȘM în posturile de conducere (șef de catedră, subdiviziune științifică) este **pînă la 72 de ani**.

(3) Cenzul de vîrstă pentru șefii de catedră se stabilește **pînă la 70 de ani**.

(4) Cenzul de vîrstă pentru **profesorii universitari** și ceilalți membri ai cadrului profesoral-didactic se stabilește **pînă la 70 de ani**.

(5) După expirarea termenului, stabilit conform cenzului de vîrstă, stipulat în alineatele 2 și 3 ale prezentului articol, reprezentanții cadrului profesoral-didactic **pot continua activitatea pe 0,75; 0,5; 0,25** din norma didactică în conformitate cu necesitățile catedrelor prin contract individual de muncă pe durată determinată.

Art. 96. Profesorii universitari care au avut contribuții remarcabile în domeniul în care și-au desfășurat activitatea profesională pot fi numiți în funcție de profesor-consultant conform Regulamentului în vigoare.

Art. 97. Studenții beneficiază de burse, ajutoare sociale și alte forme de sprijin material conform actelor normative în vigoare.

Art. 98. Pentru nerespectarea actelor normative, legislative, contravenționale și penale în vigoare, și/sau prezentei Carte, a Regulamentului intern al Universității, Codului moral, altor Regulamente, studenților, rezidenților, masteranzilor și doctoranzilor Universității li se aplică sancțiuni disciplinare, inclusiv exmatricularea.

Art. 99. Pentru încălcarea obligațiilor de serviciu, disciplinei muncii, Regulamentului intern al Universității, a prezentei Carte – salariaților Universității li se aplică sancțiuni conform legislației în vigoare.

Art. 100. Pentru orice daună adusă Universității persoana vinovată este obligată să plătească despăgubirile corespunzătoare în condițiile prevăzute de legislație.

CAPITOLUL XI

VENITURILE ȘI CHELTUIELILE UNIVERSITĂȚII. BAZA TEHNICO-MATERIALĂ

Art. 101.

(1) Alocațiile, transferate de la bugetul de stat pentru programele de studii, oferite conform Planului (Comenzii de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate și activității de cercetare științifică, reprezintă una dintre sursele de venituri ale Universității. Universitatea este în drept să obțină venituri din alte surse neinterzise de lege.

(2) Veniturile înregistrate din alte surse neinterzise de lege (mijloace financiare, care provin din alte surse decît de la Planul (Comanda de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate și activității de cercetare științifică) pot fi folosite de Universitate în conformitate cu Planul de Dezvoltare Instituțională. Universitatea păstrează și folosește rațional bunurile primite în gestiune economică și dobîndite pe parcursul activității.

(3) Proprietatea aflată în gestiunea Universității este patrimoniul statului:

a) se folosește pentru scopuri educaționale, de cercetare-inovare, dezvoltare, precum și pentru activități afiliate (cămine, cantine, săli de sport etc.);

b) patrimoniul statului poate fi oferit în locațiune în coordonare cu fondatorul.

Art. 102. Universitatea beneficiază și de alte surse legale de finanțare:

(1) taxele pentru studii pe bază de contract – instruirea universitară și postuniversitară (rezidențiat, secundariat clinic, masterat, doctorat și postdoctorat) a studenților/auditorilor autohtoni și internaționali;

(2) veniturile de la pregătirea, perfecționarea și reciclarea cadrelor și de la organizarea cursurilor de scurtă durată (curs Auto);

(3) veniturile de la instruirea la cursurile de pregătire pentru

admitere (pentru studenți internaționali);

(4) veniturile de la activitatea de producție a subdiviziunilor Universității;

a) Farmaciei Centrului Farmaceutic Universitar din vânzarea medicamentelor și produselor farmaceutice cu amănuntul, cu rețetă și fără;

b) Secției de alimentare (cantine, bufete) din vânzarea bucatelor;

c) Serviciului Stomatologic din prestarea serviciilor stomatologice cu plată;

d) catedrelor clinice și altor subdiviziuni din prestarea serviciilor medico-sanitare;

e) Centrului Editorial-Poligrafic „Medicina” din lucrările tipografice și din vânzarea producției poligrafice;

f) Centrului „Infomedica” de la deservirea informațională;

g) Laboratoarelor științifice din investigații medicale și științifice pe bază de contract;

h) Vivariului din vânzarea șobolanilor, șoarecilor, iepurilor și altor animale de laborator persoanelor și organizațiilor în scopuri experimentale;

i) Centrului de cultivare a plantelor medicinale din vânzarea plantelor medicinale;

j) publicației periodice „Medicus” din vânzarea publicațiilor periodice și plasarea publicității și anunțurilor;

(5) veniturile căminelor/hotelurilor din servicii de cazare;

(6) veniturile de la activitatea sportivă și de întremare a sănătății;

(7) veniturile din comercializarea maculaturii și a deșeurilor, în urma trecerii la pierderi a literaturii excluse din biblioteci și a inventarului gospodăresc de lemnărie uzat, altor mijloace, cu excepția fondurilor fixe;

(8) veniturile din prestarea serviciilor comunale aferente încăperilor date în locațiune;

(9) veniturile de la lucrările executate la tehnica de multiplificare (servicii xerox);

(10) veniturile de la perfectarea și eliberarea documentelor de studii și a duplicatelor acestora;

(11) veniturile din darea în locațiune a încăperilor/bunurilor;

(12) veniturile de la livrarea documentelor de tender;

(13) veniturile din sponsorizări, donații;

(14) venituri din proiecte și programe de dezvoltare;

(15) veniturile de la livrarea bunurilor, prestarea serviciilor, executarea lucrărilor de către alte subdiviziuni ale Universității în corespundere cu prevederile regulamentelor aprobate;

(16) alte venituri ce nu contravin legislației în vigoare.

Art. 103.

Baza de calcul a mijloacelor, prevăzute în Legea bugetului de stat pentru serviciile educaționale, oferite de Universitate în vederea realizării Planului (Comenzii de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate, o constituie volumul alocațiilor, aprobate în anul precedent, ajustat la implicațiile financiare în conformitate cu politicile aprobate în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu din anul precedent și alți factori, ce influențează volumul cheltuielilor, comanda de stat, și la cheltuielile pentru măsuri de politici noi.

Art. 104.

Pentru ajustarea cheltuielilor bugetului de stat la Planul (Comanda de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate, pentru anul de elaborare a bugetului se utilizează numărul mediu al studenților ciclurilor I și II, studii integrate, rezidenților, medicilor secundari clinici, doctoranzilor și costul mediu total per student. Pentru determinarea costului mediu total per student se utilizează datele privind numărul mediu de studenți ai ciclurilor I și II, studii integrate, rezidenți, medici secundari clinici, doctoranzi, de la învățământul de zi și cu frecvență redusă, corelat cu coeficientul 0,4 din raportul anual privind efectivul de studenți pentru doi ani anterior anului de elaborare a proiectului bugetului.

Art. 105.

Mijloacele financiare aprobate prin Legea bugetului de stat pentru serviciile educaționale se gestionează de către fondator

prin cont separat deschis în Trezoreria de Stat pentru fiecare nivel de învățământ. Relațiile dintre fondator și Universitate se reglementează de legislație, precum și de contractul încheiat între ei, în care sînt stipulate obligațiile și responsabilitățile părților, de alocare a mijloacelor financiare pentru serviciile educaționale acordate.

Art. 106.

Mijloacele financiare din contul bugetului de stat pentru serviciile educaționale acordate de Universitate, conform contractelor pentru realizarea Planului (Comenzii de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate, încheiate între fondator și Universitate, se alocă pentru anul financiar cu repartizarea pe lunile anului. Mijloacele respective se transferă lunar la contul bancar al Universității de către fondator. Costul per student pentru ciclurile I și II de rezident, medic secundar clinic, masterand, doctorand, auditor și medic cursant, se calculează conform normelor în vigoare.

Art. 107.

Se stabilește perioada de tranziție de doi ani financiari (2013 și 2014), în care se va simula formula de alocare a mijloacelor per student. Pe durata perioadei tranzitorii se va face repartizarea alocațiilor financiare conform normelor în vigoare.

Art. 108.

Costul per student, stabilit de către fondator la repartizarea mijloacelor pe Universitate, include următoarele categorii de consumuri: salariale, care includ cheltuieli pentru remunerarea muncii, contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii și prima de asigurare obligatorie de asistență medicală; de achiziționare a mărfurilor, serviciilor și lucrărilor necesare pentru asigurarea desfășurării procesului educațional/ de cercetare științifică, după caz; procurări de mijloace fixe în scopuri educaționale și de cercetări științifice.

Art. 109.

Fondatorul alocă resurse financiare pentru burse și alte forme de ajutor social, precum și pentru întreținerea campusurilor/căminelor studențești, conform normelor stabilite prin acte normative.

Art. 110.

Pentru activitățile de cercetare științifică cu finanțare de la bugetul de stat, mijloacele se alocă în baza programelor și proiectelor câștigate prin concurs în modul stabilit.

Art. 111.

În scopul stimulării /dezvoltării învățământului superior, fondatorul creează o rezervă pînă la 2% din volumul alocațiilor pentru programele de studii oferite conform Planului (Comenzii de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate și o distribuie în bază de concurs, conform necesităților statului de formare de cadre în economia națională, conform unui Regulament aprobat de fondator.

Art. 112.

Autonomia financiară se realizează potrivit legii și responsabilității publice, avînd la bază următoarele surse de venituri:

(1) mijloacele alocate de beneficiarul de servicii/fondator pentru serviciile educaționale acordate de Universitate în baza contractului semnat cu acesta, în scopul pregătirii cadrelor de specialitate conform Planului (Comenzii de Stat) și întreținerea studenților cu statut de orfan și a celor aflați sub tutelă/curatelă;

(2) mijloacele alocate din contul bugetului de stat pentru activități de cercetare-inovare, obținute prin concurs, organizat de structura abilitată;

(3) mijloacele obținute de la prestarea serviciilor cercetare-inovare, efectuate la comandă în bază de contract;

(4) mijloacele obținute din cercetări științifice efectuate în baza proiectelor de cercetare-dezvoltare internaționale;

(5) mijloacele provenite din taxele de studii sau instruire aplicate studenților ciclurilor I și II, rezidenților, medicilor secundari clinici, masteranzilor, doctoranzilor, auditorilor și medicilor cursanți;

(6) dobinzile de la depozitele bancare ale mijloacelor financiare disponibile;

(7) donații și sponsorizări;

(8) contracte de arendă și de locațiune.

Art. 113.

Devizul Universității privind veniturile și cheltuielile se elaborează anual, în baza surselor prognozate de venituri și cheltuieli cu respectarea obligatorie a echilibrului acestora.

Art. 114. Proiectul bugetului anual al Universității se discută la comisia pentru dialog social „angajator-salariați” și se aprobă de către Senatul Universității. Raportul privind executarea bugetului anual se prezintă Senatului de către rector în trimestrul I al anului calendaristic următor.

Art. 115. Universitatea poate primi utilaj, instalații, aparate, mijloace de transport, spații locative, terenuri etc., de la ministere, departamente, agenți economici și autoritățile administrației publice locale cu titlu de sponsorizare sau de acoperire a cheltuielilor pentru pregătirea și perfecționarea profesională a specialiștilor, pentru alte servicii.

Art. 116. Universitatea este scutită de obligația de a repartiza autorităților administrației publice locale o parte din spațiul locativ construit din mijloace proprii.

Art. 117. Universitatea posedă dreptul de activitate de antreprenoriat în concordanță cu legislația în vigoare care prevede:

(1) comercializarea mărfurilor achiziționate;

(2) prestarea serviciilor de mediație;

(3) de a fi părtaş cu cotă în activitatea altor instituții (de instruire), organizații și întreprinderi.

Art. 118. Baza tehnico-materială a Universității este constituită din clădiri, instalații ingineresti, bibliotecă și săli de lectură, laboratoare de cercetări și de producție, clinici, farmacie, ateliere, tipografie, Centrul estetic „Ion și Doina”, muzeul Universității, cantine, complexe și săli sportive, baze de activități recreative, inclusiv și baza de odihnă din Sergheevca (Ucraina), gospodărie și terenuri experimentale, echipamente, mijloace de transport, utilaje și alte mijloace tehnico-materiale.

Art. 119.

(1) Dezvoltarea bazei tehnico-materiale este realizată din contul mijloacelor bugetare și ale mijloacelor Universității, provenite din surse legale de activitate economico-financiară.

(2) În procesul construcțiilor de clădiri, complexe sportive, spații locative, nelocative și cămine, Universitatea este beneficiar.

Art. 120.

(1) Terenurile ce aparțin Universității nu sînt **impozabile**.

(2) Înstrăinarea și transmiterea terenurilor și fondurilor fixe ale Universității este efectuată în conformitate cu legislația în vigoare.

CAPITOLUL XII

CONTABILITATEA ȘI RAPORTAREA FINANCIARĂ

Art. 121.

Universitatea ține contabilitatea în conformitate cu Legea contabilității nr. 113-XVI din 27 aprilie 2007, standardele naționale de contabilitate (SNC) și alte acte normative din domeniul contabilității.

Art. 122.

Politica de contabilitate a Universității se elaborează în conformitate cu Legea contabilității și standardele naționale de contabilitate, se coordonează cu Fondatorul și se aprobă anual prin ordinul rectorului.

Art. 123.

Rapoartele financiare și statistice, dările de seamă fiscale se întocmesc și se prezintă în conformitate cu legislația în vigoare. Rapoartele financiare anuale sînt plasate pe site-ul oficial al Universității pînă la 1 mai al perioadei de gestiune imediat următoare.

Art. 124.

Universitatea prezintă trimestrial fondatorului rapoarte specifice, conform formularelor aprobate prin ordinul ministrului finanțelor. Rapoartele generalizate la nivel de autoritate se prezintă Ministerului Finanțelor în termenele și modul stabilit.

CAPITOLUL XIII

FILIALE ȘI REPREZENTANȚE

Art. 125. Universitatea are dreptul de a constitui filiale și reprezentanțe cu drept de a deschide subconturi.

(1) Filiala se consideră subdiviziunea separată a Universității, care este situată în altă parte și care execută unele din atribuțiile acesteia.

Reprezentanță se consideră subdiviziunea separată a Universității care este situată în altă parte și care apără și reprezintă interesele instituției, încheie în numele acesteia tranzacții și înfăptuiește alte acțiuni de drept.

(2) Filialele și reprezentanțele Universității nu sînt persoane juridice și acționează în numele Universității. Acestea li se atribuie bunuri din patrimoniul Universității și activează în baza regulamentului aprobat de Universitate. Șeful (reprezentanței) este numit de Universitate și activează în temeiul mandatului ce i s-a eliberat. Filialele au balanțe proprii, care fac parte din balanța centralizată a Universității care le-a fondat.

(3) Universitatea poartă răspundere pentru obligațiunile asumate de filiale și reprezentanțe, iar ultimele poartă răspundere pentru obligațiunile Universității.

CAPITOLUL XIV

**REORGANIZAREA UNIVERSITĂȚII.
CONTROLUL UNIVERSITĂȚII**

Art. 126.

Reorganizarea Universității se efectuează prin fuziune (contopire și absorbție), dezmembrare (divizare și separare) sau transformare în condițiile prevăzute de Codul civil al Republicii Moldova.

La reorganizarea Universității drepturile și obligațiunile acesteia sînt preluate de succesorul de drept.

Art. 127.

Controlul corespunderii activității Universității cu scopurile acesteia se exercită de către fondator și organele de administrare ale Universității.

Art. 128.

Controlul respectării standardelor de asigurare a calității revine Ministerului Educației prin intermediul Agenției de Asigurare a Calității sau altei structuri abilitate în domeniu.

Art. 129.

Controlul respectării disciplinei financiare se efectuează de către organele, abilitate cu dreptul de control financiar, în modul stabilit de legislația Republicii Moldova.

CAPITOLUL XV

DISPOZIȚII FINALE

Art. 130. Prezenta Cartă se adoptă de către Senatul Universității de cel puțin **50 + 1** din numărul membrilor Senatului.

Art. 131. Modificarea sau completarea Cartei Universității se face în baza votului favorabil al unui număr de minimum **2/3** din numărul membrilor Senatului Universității.

Art. 132. Pentru modificarea prezentei Carte este necesară propunerea venită din partea Consiliilor Facultăților, Consiliului de Administrație, a Biroului Senatului și a Consiliului Științific universitar și care trebuie să aibă acordul a **2/3** din numărul membrilor Senatului. În cazul în care Legislația în vigoare prevede reglementări ce contravin prezentei Carte, aceasta se va modifica corespunzător actelor normative în vigoare.

Prezenta Cartă este o variantă revăzută a Cartei Universitare adoptată la ședința Senatului Universitar din 27 iunie 1996, modificată, completată și adoptată unanim prin vot deschis și direct, la data de 28.12.2012, de către Senatul Universitar.

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației

ÎNREGISTRAT
la Ministerul Justiției al RM
nr. 912 din 19 februarie 2013
Ministru _____ Oleg Efrim

240 H O T Ă R Ă R E
pentru modificarea Anexei nr.2 a Hotărârii Consiliului
de Administrație al Agenției Naționale
pentru Reglementare în Comunicații Electronice
și Tehnologia Informației nr. 278 din 17 noiembrie 2009

În temeiul prevederilor art. 9 alin. (1) lit. a), u) și art.60 din Legea comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15 noiembrie 2007 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2008, nr. 51-54, art.155) și pct. 15 lit. b) al Regulamentului Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 905 din 28 iulie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.143-144, art.917) și în scopul asigurării drepturilor utilizatorilor finali de a beneficia de informații complete, comparabile și ușor accesibile vizând calitatea serviciilor de acces la Internet, Consiliul de Administrație

HOTĂRĂȘTE:

1. Anexa nr.2 a Hotărârii Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației nr. 278 din 17 noiembrie 2009 privind stabilirea parametrilor de calitate pentru serviciile publice de comunicații electronice, cu completările ulterioare, înregistrată la Ministerul Justiției al Republicii Moldova nr. 721 din 8 decembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.187-188, art. 836), se modifică și va avea următorul cuprins:

“Anexa nr. 2
la Hotărârea Consiliului de Administrație al
Agenției Naționale pentru Reglementare în
Comunicații Electronice și Tehnologia Infor-
mației nr. 278 din 17 noiembrie 2009

PARAMETRII DE CALITATE
pentru serviciul public de acces la Internet

I. DISPOZIȚII GENERALE

1. În sensul prezentei reglementări, termenul de „acces la Internet” trebuie înțeles ca accesul fizic și logic la rețeaua Internet și include toate funcționalitățile care îi permit utilizatorului final să stabilească conexiuni cu alte entități ale rețelei și să acceseze servicii informatice avansate. „Calitatea serviciului” reprezintă efectul însumat al performanțelor unui serviciu, care determină gradul de satisfacție al unui utilizator final cu privire la respectivul serviciu. Alți termeni utilizați în prezenta reglementare au semnificația dată de articolul 2 al Legii comunicațiilor electronice nr.241 din 15 noiembrie 2007.

2. În scopul asigurării utilizatorilor finali cu informații accesibile și transparente cu privire la calitatea serviciilor publice de acces la Internet, necesare pentru efectuarea alegerilor de consum, furnizorii vor măsura și publica cel puțin următorii parametri tehnici și administrativi de calitate:

- 1) Termenul necesar pentru furnizarea serviciului;
- 2) Timpul de conectare;
- 3) Viteza de transfer a datelor;
- 4) Termenul de remediere a deranjamentelor;
- 5) Frecvența reclamațiilor utilizatorului final;
- 6) Frecvența reclamațiilor referitoare la deranjamente;
- 7) Reclamația taxării serviciilor;
- 8) Termenul de soluționare a reclamațiilor primite de la utilizatorii finali.

3. Parametrii de calitate stabiliți în prezenta anexă, în continuare parametri, se aplică serviciului public de acces la Internet, indiferent de suportul sau tehnologiile utilizate, ori de modalitatea de furnizare a serviciului. Prezenta anexă se aplică ofertelor comerciale de servicii de acces la internet destinate publicului, aplicabile în relația cu utilizatorii finali, cu excepția ofertelor individuale propuse în cadrul negocierilor directe.

4. Parametrii de calitate trebuie incluși, după caz, în contractele încheiate cu utilizatorii finali sau în condițiile generale de furnizare a serviciului.

I. DEFINIREA PARAMETRILOR DE CALITATE ȘI CONSIDERENTE PRIVIND MĂSURAREA VALORILOR ACESTORA**5. Termenul necesar pentru furnizarea serviciului**

1) Termenul necesar pentru furnizarea serviciului de acces la Internet reprezintă intervalul de timp, calculat în zile calendaristice, cuprins între momentul primirii de către un furnizor a unei cereri valide de furnizare sau, după caz, activare a serviciului de acces la Internet și momentul în care serviciul este funcțional și devine disponibil pentru utilizatorul final care a formulat cererea.

2) O cerere validă poate fi formulată verbal, în scris sau în orice altă formă acceptată de furnizor.

3) Parametrul dat va fi măsurat și publicat pentru serviciul public de acces la Internet la puncte fixe.

4) Se măsoară și se publică în mod separat, pentru fiecare din termenele de furnizare a serviciului de acces la Internet, asumate de furnizor în contractele încheiate cu utilizatorii finali și în condițiile generale de furnizare a serviciului, după caz, valorile următorilor parametri specifici:

- a) durata în care se încadrează 80% dintre cele mai rapid soluționate cereri;
- b) durata în care se încadrează 95% dintre cele mai rapid soluționate cereri;
- c) procentajul cererilor soluționate în intervalul de timp asumat de furnizor.

5) În vederea asigurării posibilității de evaluare a calității serviciului oferit, vor fi publicate următoarele informații asociate parametrului de calitate:

- a) programul și modalitatea de primire a cererilor de către furnizor;
- b) intervalul standard de timp pentru efectuarea instalărilor, în cazul în care furnizorul și-a prevăzut un astfel de interval.

6) Colectarea datelor și calculul parametrilor se realizează prin monitorizarea înregistrărilor reale din perioada de raportare, pe tipuri de tehnologii de acces, luându-se în considerare

numai cererile pentru care sunt îndeplinite condițiile tehnice de instalare.

7) Durata de soluționare a cererilor se calculează în zile calendaristice. Dacă serviciul este funcțional și devine disponibil utilizatorului final în aceeași zi în care acesta a formulat cererea, atunci termenul necesar pentru furnizarea serviciului de acces la Internet se consideră o zi.

8) În cazul în care pentru instalarea și activarea serviciului nu este necesară intervenția la punctul de furnizare a serviciului a unei echipe tehnice a furnizorului, termenul necesar pentru furnizarea serviciului de acces la Internet se calculează din momentul în care cererea utilizatorului de activare a serviciului a ajuns la furnizor și momentul în care serviciul este funcțional și devine disponibil pentru utilizatorul final.

9) Parametrii specifici prevăzuți la aliniatul 4) lit. a) și b) se măsoară astfel:

a) se sortează intervalele de timp măsurate pentru furnizarea serviciului de acces la Internet în ordine crescătoare;

b) $x\%$ din numărul total de măsurări efectuate reprezintă un număr "n" care va fi rotunjit prin lipsă;

c) a "n"-a poziție din lista de măsurări ordonată ascendent va fi parametrul "durata în care se încadrează $x\%$ din cele mai rapide soluționate cereri".

10) Dacă un furnizor agreează cu utilizatorul final că o cerere referitoare la conectări multiple sau alte servicii să se deruleze în etape, fiecare termen de livrare convenit se va contoriza ca o înregistrare separată.

11) De asemenea, când utilizatorul final solicită furnizarea serviciului în mai multe locații diferite, fiecare termen de livrare, aferent fiecărei locații, se contorizează ca o înregistrare separată.

12) În cazul în care furnizorii oferă termene de furnizare diferite pentru persoane fizice și persoane juridice, ori în funcție de alte criterii, statisticile vor fi publicate separat.

13) Statisticile includ toate conexiunile instalate în perioada de raportare, indiferent de data primirii cererilor pentru furnizarea serviciului.

14) Următoarele cereri sunt incluse în statistici:

a) cererile de furnizare a serviciului prin instalarea unei noi linii de acces;

b) cererile de furnizare a serviciului prin intermediul unei linii de acces existente.

15) Nu se includ în statistici:

a) cererile de conectare anulate de solicitant;

b) cererile de instalare a unor servicii suplimentare;

c) cazurile în care utilizatorul final nu a permis, în perioada termenelor convenite, accesul în locația de furnizare a serviciului în vederea realizării operațiunilor de instalare;

d) pentru parametrii stabiliți la aliniatul 4) lit. a) și b), cazurile în care întârzierile de instalare sunt rezultatul unei cereri exprese a utilizatorului final, aceste cazuri fiind incluse în statistica aferentă parametrului prevăzut la aliniatul 4) lit. c).

16) În vederea asigurării posibilității de verificare a datelor publicate, furnizorii vor păstra înregistrările referitoare la parametrul "termenul necesar pentru furnizarea serviciului de acces la Internet" care vor cuprinde data cererii inițiale de furnizare a serviciului de acces la Internet, precum și data recepționării sau punerii în funcțiune a serviciului.

17) În contractele încheiate între furnizori și utilizatorii finali sau în condițiile generale de furnizare a serviciului, după caz, va fi inclus nivelul de calitate asumat de furnizor aferent parametrului "termenul necesar pentru furnizarea accesului la Internet".

6. Timpul de conectare

1) Timpul de conectare reprezintă perioada care începe când conexiunea de date între Test-PC (Calculator Personal) și Test-Server este stabilă și se încheie când procesul de conectare este realizat cu succes. Acest parametru este aplicabil tuturor serviciilor de acces la Internet accesate prin intermediul unui proces de conectare.

2) O încercare de conectare se consideră fără succes în cazul în care procesul de conectare eșuează pentru orice motiv, indiferent că eroarea e cauzată de rețeaua de acces sau de furnizorul de servicii de acces la Internet. În cazul în care mai mult de 5 încercări consecutive de conectare eșuează, se consideră că serviciul de acces la Internet al furnizorului este indisponibil.

3) Procesul de conectare reprezintă un proces, compus din mai multe etape, care include atât autentificarea, precum și alte sarcini de lansare a unui sistem în vederea furnizării accesului către servicii sau resurse pentru utilizatorii finali.

4) Autentificarea reprezintă procesul de verificare a identității pretinse, cu scopul de a asigura că identitatea declarată a utilizatorului final este corectă.

5) Parametrul dat va fi măsurat și publicat pentru serviciul public de acces la Internet la puncte fixe.

6) Se măsoară numărul de conectări cu succes.

7) Se măsoară și se publică în mod separat, pentru fiecare din timpurile de conectare (de) la serviciul de acces la Internet, în condițiile generale de furnizare a serviciului, după caz, valorile următorilor indicatori:

a) timpul în care se încadrează 80% din cele mai rapide conectări realizate;

b) timpul în care se încadrează 95% din cele mai rapide conectări realizate.

8) Statisticile se vor calcula în baza apelurilor de test efectuate. Încercările de conectare clasificate ca fiind fără succes se exclud.

7. Viteza de transfer a datelor

1) Viteza de transfer a datelor reprezintă rata de transmitere a datelor, măsurată în kilobiți/secundă (kbit/s) sau megabiți/secundă (Mbit/s), realizată separat pentru transmisia fișierului de test specificat, oferit de Agenție, pentru sensul de descărcare (download) și respectiv, încărcare (upload), între pagina de internet a furnizorului și echipamentul terminal al utilizatorului final.

2) Viteza de transfer a datelor depinde de tehnologia utilizată în perimetrul rețelei gestionate de furnizor, fiind indicată viteza nominală sau maximă de transfer a datelor.

3) Viteza nominală/maximă de transfer a datelor este viteza specificată în oferta comercială a furnizorului (drept capacitate a rețelei instalate conform soluției tehnice implementate de furnizor).

4) Viteza minim garantată de transfer a datelor este viteza minimă pe care furnizorul se obligă să o asigure conform ofertei comerciale sau contractului încheiat cu utilizatorul final.

5) Viteza măsurată de transfer a datelor se calculează în timp real, prin împărțirea mărimii fișierului de test la timpul de transfer necesar pentru o transmisie completă și fără eroare. Fișierul de test va conține o secvență de numere generate aleator și va avea o dimensiune de cel puțin două ori mai mare decât viteza nominală/maximă de transfer a datelor. De asemenea, fișierul de test poate conține date deja comprimate, de exemplu fișiere de tip (*.zip) sau (*.jpg) cu dimensiune indicată mai sus. Timpul de transfer este perioada de timp care începe în momentul când rețeaua de acces a primit informația necesară pentru a începe transferul și se încheie în momentul când ultimul bit al fișierului de test a fost recepționat.

6) Viteza medie de transfer a datelor se determină ca media aritmetică a vitezelor măsurate de transfer a datelor.

7) Se măsoară și se publică în mod separat, pentru sensul de descărcare (download) și respectiv, încărcare (upload), corespunzător fiecărei viteze nominale/maxime de transfer a datelor și/sau viteze minim garantate de transfer a datelor, dacă este cazul, valorile următorilor parametri specifici:

a) viteza nominală/maximă de transfer a datelor;

b) viteza minim garantată de transfer a datelor, dacă este cazul;

c) viteza măsurată de transfer a datelor (se va măsura și publica informația privind valoarea în care se încadrează 95%

din cele mai înalte rate de viteză atinse și valoarea în care se încadrează 5% din cele mai joase rate de viteză atinse);

d) viteza medie de transfer a datelor măsurată;

e) numărul de măsurări efectuate.

8) Viteza de transfer a datelor se va măsura cu respectarea următoarelor condiții:

a) vor fi efectuate cel puțin câte 50 de încercări de test pentru fiecare interval de timp și localitate specificate mai jos și pentru fiecare sens (descărcare, încărcare);

b) la punctul terminal al rețelei;

c) în condițiile în care la linia de acces este conectat un singur echipament terminal;

d) în zile de lucru, separat pentru intervalul orelor de vârf (10.00-18.00) și intervalul în afara orelor de vârf;

e) separat în mun. Chișinău și în cel puțin una din localitățile cu o populație de cel puțin 50 000 de locuitori;

f) în spațiu deschis (pentru serviciul de acces la Internet la puncte mobile);

g) cu indicarea tipului și modelului de echipament terminal utilizat la măsurări;

h) testele pot fi efectuate manual sau automatizat.

9) În ofertele comerciale ale furnizorului, în condițiile generale de furnizare a serviciului, și/sau în contractele încheiate între furnizori și utilizatorii finali, după caz, vor fi incluse viteza nominală/maximă de transfer a datelor și viteza minimă garantată de transfer a datelor. În cazul în care furnizorul nu asigură o viteză minimă garantată, acesta va menționa acest lucru explicit în contract, în condițiile generale sau în oferta sa comercială, după caz.

8. Termenul de remediere a deranjamentelor

1) Termenul de remediere a deranjamentelor reprezintă intervalul de timp, calculat în ore, cuprins între momentul recepționării de către furnizor a unei reclamații, în formă verbală, scrisă sau în altă formă acceptată de furnizor, privind un deranjament validat și momentul în care elementul serviciului sau serviciul de acces la Internet reclamat a fost readus în parametrii normali de funcționare.

2) O reclamație privind un deranjament validat constă în raportarea întreruperii sau degradării serviciului, acceptată ca fiind justificată de către furnizor și atribuită rețelei prin intermediul căreia se furnizează serviciul de acces la Internet, necesitând efectuarea de reparații. În cazul serviciului de acces la Internet furnizat fără garantarea parametrilor tehnici de calitate, o reclamație privind un deranjament constă doar în întreruperea furnizării serviciului.

3) În cazul serviciului de acces la Internet la puncte mobile, se va măsura și publica valoarea pentru accesul dedicat la Internet la puncte mobile.

4) Se măsoară și se publică în mod separat, pentru fiecare din termenele de remediere a deranjamentelor, incluse de furnizor în contractele încheiate cu utilizatorii finali și în condițiile generale de furnizare a serviciului, după caz, valorile următorilor parametri specifici:

a) durata în care se încadrează 80% dintre cele mai rapid remediate deranjamente valide;

b) durata în care se încadrează 95% dintre cele mai rapid remediate deranjamente valide;

c) procentajul deranjamentelor remediate în intervalul de timp asumat de furnizor.

5) În vederea asigurării posibilității de evaluare a calității serviciului oferit, va fi publicată și informația asociată parametrului de calitate referitoare la intervalul standard de timp pentru primirea reclamațiilor și înlăturarea deranjamentelor, dacă furnizorul și-a prevăzut un asemenea interval.

6) În cazul existenței unor situații excepționale, furnizorii pot oferi suplimentar nivelurilor parametrilor de calitate menționați și valori care exclud efectele acestor circumstanțe. În acest caz va fi publicată o precizare care explică diferențele dintre cele două valori.

7) Durata de remediere a deranjamentelor se măsoară în ore.

8) Statisticile vor include toate reclamațiile privind deranjamentele valide remediate în perioada de raportare, indiferent de momentul în care a fost sesizat deranjamentul. Măsurările acestor parametri se vor face prin monitorizarea tuturor înregistrărilor privind remedierea deranjamentelor valide în perioada de raportare.

9) Parametrii prevăzuți la aliniatul 4) lit. a) și b) se calculează astfel:

a) se sortează intervalele de timp măsurate pentru remedierea deranjamentelor în ordine crescătoare;

b) x% din numărul total de măsurători efectuate reprezintă un număr "n" care va fi rotunjit prin lipsă;

c) a "n" - a poziție din lista de măsurători ordonată ascendent va fi parametrul "durata în care se încadrează x% din cele mai rapid remediate deranjamente validate".

10) Nu se includ cazurile referitoare la deranjamentele pentru a căror remediere este necesară intervenția în alte rețele de comunicații electronice, interconectate cu cea a furnizorului, cu privire la care acesta nu poate primi informații privind remedierea problemei apărute. De asemenea, nu se vor include în statistică cazurile în care se primesc reclamații pentru deranjamente care au fost deja remediate și nici deranjamentele reclamate datorate echipamentelor aflate în proprietatea utilizatorului final.

11) Pot fi excluse din statistici cazurile în care:

a) remedierea deranjamentului depinde de accesul la locația utilizatorului final și acest acces nu este posibil atunci când se dorește efectuarea remedierii;

b) utilizatorul final solicită amânarea remedierii deranjamentului.

12) La determinarea termenului de remediere a deranjamentelor, furnizorii care aleg să includă cazurile sus-menționate pot extrage din termenul contorizat întârzierile datorate utilizatorului final.

13) Dacă furnizorul nu poate face distincția între deranjamentele produse în propria rețea, deranjamentele produse în alte rețele, deranjamentele produse de echipamentele terminale aflate în proprietatea utilizatorului final, deranjamentele invalidate atunci va utiliza pentru toți parametrii numărul total de deranjamente reclamate, precizând în documentul publicat acest lucru.

14) În vederea asigurării posibilității de verificare a datelor publicate, atât reclamația privind deranjamentul, cât și raportul de remediere vor preciza data și ora de înregistrare, respectiv de remediere a deranjamentului.

15) În contractele încheiate între furnizori și utilizatorii finali și în condițiile generale de furnizare a serviciului, după caz, va fi inclus nivelul de calitate asumat de furnizor aferent indicatorului "termenul de remediere a deranjamentelor".

9. Frecvența reclamațiilor utilizatorului final

1) Frecvența reclamațiilor utilizatorului final reprezintă numărul de reclamații înregistrate per utilizator final în perioada de raportare, comunicată verbal, în scris sau în orice altă formă acceptată de furnizor.

2) Se măsoară și se publică valoarea parametrului "numărul reclamațiilor înregistrate per utilizator final în perioada de raportare". În cazul serviciului de acces la Internet la puncte mobile, se va măsura și publica valoarea pentru accesul dedicat la Internet la puncte mobile.

3) În cazul existenței unor reclamații datorate interferențelor prejudiciabile produse de rețele de comunicații electronice aflate pe teritoriul unui stat vecin, parametrul publicat poate exclude efectele acestor interferențe, urmând ca reclamațiile datorate interferențelor prejudiciabile să fie măsurate separat fără a fi publicate.

4) În vederea asigurării posibilității de evaluare a calității serviciului oferit, va fi publicată și informația asociată parametrului de calitate "frecvența reclamațiilor utilizatorului final", referitoare

la programul și modalitatea de primire a reclamațiilor de către furnizor.

5) Statistica include toate reclamațiile primite în perioada de raportare, indiferent de validitate, subiect sau orice alt element invocat în reclamație. Furnizorul are obligația de a întocmi și de a actualiza permanent un registru în care vor fi înscrise toate reclamațiile primite de la utilizatorii finali, evidențiindu-se separat reclamațiile referitoare la deranjamente, respectiv cele privind corectitudinea facturării. Pentru fiecare reclamație primită, furnizorul comunică utilizatorului final un număr de înregistrare.

6) În cazul în care mai mulți utilizatori finali transmit furnizorului mai multe reclamații cu același subiect, fiecare caz se măsoară și se numără separat.

7) Dacă utilizatorul final retransmite o reclamație înainte ca cea inițială să se fi soluționat, aceasta nu se măsoară separat, dar este tratată împreună cu reclamația nesoluționată.

8) Numărul de reclamații înregistrate per utilizator final se calculează ca raport între numărul total de reclamații și numărul de utilizatori finali ai serviciului de acces la Internet înregistrați până în ultima zi a perioadei de raportare.

10. Frecvența reclamațiilor referitoare la deranjamente

1) Frecvența reclamațiilor referitoare la deranjamente reprezintă numărul de reclamații cauzate de întreruperea sau degradarea serviciului, înregistrate per utilizator final în perioada de raportare.

2) Se măsoară și se publică numărul de reclamații referitoare la deranjamente, înregistrate per utilizator final în perioada de raportare. În cazul serviciului de acces la Internet la puncte mobile, se va măsura și se publica valoarea pentru accesul dedicat la Internet la puncte mobile.

3) În cazul existenței unor reclamații datorate interferențelor prejudiciabile produse de rețele de comunicații electronice aflate pe teritoriul unui stat vecin, parametrul publicat poate exclude efectele acestor interferențe, urmând ca reclamațiile datorate interferențelor prejudiciabile să fie contorizate separat, fără a fi publicate.

4) Statistica include toate reclamațiile referitoare la deranjamente validate, primite în perioada de raportare.

5) O reclamație referitoare la un deranjament validat, comunicată verbal, în scris sau în orice altă formă acceptată de furnizor, constă într-o reclamație cauzată de întreruperea sau degradarea serviciului, acceptată ca fiind justificată de către furnizor și atribuită rețelei prin intermediul căreia se furnizează serviciul de acces la Internet, necesitând efectuarea de reparații.

6) În cazul deranjamentelor remediate, reclamațiile ulterioare formulate de alți utilizatori finali care reclamă aceleași deranjamente sunt considerate validate.

7) În cazul în care mai mulți utilizatori finali transmit furnizorului mai multe reclamații cu același subiect, fiecare caz se contorizează și se numără separat.

8) Dacă utilizatorul final retransmite o reclamație înainte ca cea inițială să se fi soluționat, aceasta nu se măsoară separat, dar este tratată împreună cu reclamația nesoluționată.

9) Frecvența reclamațiilor referitoare la deranjamente se calculează ca raport între numărul total de reclamații referitoare la deranjamente validate și numărul de utilizatori finali ai serviciului de acces la Internet înregistrați până în ultima zi a perioadei de raportare.

11. Reclamația taxării serviciilor

1) Reclamația taxării serviciilor este o reclamație privind corectitudinea taxării (facturării) serviciilor furnizate, care reprezintă o expresie a dezacordului utilizatorului final în legătură cu corespondența dintre obligația sa de plată și serviciile efectiv furnizate, comunicată verbal, în scris sau în orice altă formă acceptată de furnizor.

2) Reclamația privind corectitudinea taxării reprezintă raportul dintre numărul reclamațiilor cu privire la corectitudinea taxării,

acumulate în perioada de raportare și numărul de utilizatori finali ai serviciului de acces la Internet înregistrați până în ultima zi a aceleiași perioade.

3) Dezacordul exprimat de abonat poate privi, de exemplu, perioada de tarifarare, tariful perceput pentru conectare/instalare/reconectare/deconectare, gratuitățile/reducerile tarifarare de care abonatul a beneficiat, traficul suplimentar generat prin depășirea limitei de trafic incluse în abonament, suma totală tarifarată ori alte asemenea elemente ce determină reținerea obligației de plată.

4) O reclamație privind corectitudinea taxării nu trebuie confundată cu o explicație cerută în legătură cu taxarea sau factura (o cerere de informație) ori cu raportarea unui deranjament.

5) Se măsoară și se publică valoarea parametrului "reclamația taxării serviciilor".

6) Datele se centralizează pe parcursul perioadei de raportare prin măsurarea numărului de reclamații cu privire la corectitudinea taxării primite de la abonați.

7) Statistica include toate reclamațiile legate de taxare primite în perioada de raportare, indiferent de validitatea acestora, data furnizării serviciului de acces la Internet sau orice alte elemente invocate în reclamație.

8) Determinarea acestui parametru se realizează împărțind numărul total de reclamații cu privire la corectitudinea taxării, înregistrate în perioada de raportare, la numărul total al taxărilor efectuate în aceeași perioadă.

9) În cazul serviciului de acces la Internet la puncte mobile, se va măsura și se publica valoarea pentru accesul dedicat la Internet la puncte mobile.

12. Termenul de soluționare a reclamațiilor primite de la utilizatorii finali

1) Termenul de soluționare a reclamațiilor primite de la utilizatorii finali reprezintă intervalul de timp, calculat în zile, cuprins între momentul primirii de către un furnizor a unei reclamații valide și momentul în care aceasta a fost soluționată.

2) Se măsoară și se publică în mod separat, pentru fiecare din termenele de soluționare a reclamațiilor primite de la utilizatorii finali, asumate de furnizor în contractele încheiate cu utilizatorii finali ori în condițiile generale de furnizare a serviciului, după caz, valorile următorilor parametri specifici:

a) durata în care se încadrează 80% dintre cele mai rapid soluționate reclamații;

b) durata în care se încadrează 95% dintre cele mai rapid soluționate reclamații;

c) procentajul reclamațiilor soluționate în termenul asumat de furnizor.

3) Durata de soluționare a reclamațiilor se calculează în zile. Statistica include toate reclamațiile valide primite în perioada de raportare.

4) În cazul în care furnizorul își asumă termene diferite de remediere a reclamațiilor în funcție de tipul acestora, statisticile pot fi publicate separat pentru fiecare tip de reclamație.

5) Parametrii stabiliți la alineatul 2) lit. a) și b) se calculează astfel:

a) se sortează intervalele de timp măsurate pentru soluționarea reclamațiilor primite de la utilizatorii finali în ordine crescătoare;

b) x% din numărul total de măsurări efectuate reprezintă un număr "n" care va fi rotunjit prin lipsă;

c) a "n"-a poziție din lista de măsurători ordonată ascendent va fi parametrul "durata în care se încadrează x% din cele mai rapid soluționate reclamații".

6) În cazul în care același utilizator final transmite furnizorului mai multe reclamații cu același subiect, fiecare caz se măsoară și se numără separat.

7) Dacă utilizatorul final retransmite o reclamație înainte ca cea inițială să se fi soluționat, aceasta nu se măsoară separat, ci este tratată împreună cu reclamația nesoluționată.

8) La determinarea termenului de soluționare a reclamațiilor, furnizorul poate elimina perioada întârzierilor în soluționare datorate utilizatorului final.

9) Dacă termenul de soluționare a unei reclamații este amânat deoarece este necesară colaborarea cu utilizatorul final, iar aceasta nu poate fi obținută într-un timp rezonabil, respectiva reclamație poate fi exclusă din statistici.

10) În contractele încheiate între furnizori și utilizatorii finali și în condițiile generale de furnizare a serviciului, după caz, va fi inclus nivelul de calitate asumat de furnizor aferent parametrului "termenul de soluționare a reclamațiilor primite de la utilizatorii finali".

13. Periodicitatea raportărilor de către furnizori a parametrilor

Furnizorii au obligația de a prezenta Agenției și de a publica trimestrial pe paginile sale web informația despre valoarea parametrilor de calitate pentru serviciul furnizat.

14. Valoarea parametrilor de calitate pentru furnizarea serviciului public de acces la Internet

Valoarea parametrilor de calitate pentru furnizarea serviciului public de acces la Internet se prezintă Agenției și se publică în următoarea formă:

Parametru	Valoarea recomandată			
1. Termenul necesar pentru furnizarea serviciului				
a) 80% dintre cele mai rapid soluționate cereri, zile	max. 14			
b) 95% dintre cele mai rapid soluționate cereri, zile	max. 21			
c) % cererilor soluționate în termenul convenit,%	min. 98			
2. Timpul de conectare				
a) 80% cele mai rapide conectări realizate, sec	1,5			
b) 95% cele mai rapide conectări realizate, sec	2,5			
3. Viteza de transfer a datelor				
3.1 Dial-up:				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată kbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-			
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50			
3.2 ISDN, (Integrated Services Digital Network), Rețea cu servicii digitale integrate:				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	56			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată kbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-			
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50			
3.3 CDMA 1x (Code Division Multiple Access), Acces multiplu divizat prin cod,				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată, Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-			
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50			
3.4 xDSL (Digital Subscriber Line)), Linie de abonat digitală,				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	1/0,5			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-			
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50			
3.5 Ethernet FTTx, (Fiber To The x) , Fibra optica către x				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), mbit/s	-/-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-			
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
e) numărul de măsurări efectuate.	Min. 50			
ACCES LA PUNCTE MOBILE				
3.6 CDMA EVDO				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
3.7 UMTS (HSDPA+HSUPA), (Universal Mobile Telecommunications System), Sistem Universal de Telecomunicații Mobile,				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
3.8 LTE, (Long-Term Evolution), Evoluții pe termen lung				
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-

d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
3.9 GPRS-CSD, Serviciu de Pachete Comutate pentru Comunicatii Mobile de Date, (General packet radio service)	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	9,6/9,6			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată kbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
3.10 GPRS (Class 10 AND CS-4)	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	60/40			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
3.11 GPRS / EDGE, (Enhanced Data rates for GSM Evolution), GSM cu rata îmbunătățită,	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	177,6/118,4			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată kbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), kbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
3.12 IEEE 802.11, (WiFi)	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
3.13 IEEE 802.16, (Wireless WiMax)	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf	În afara orelor de vîrf	Ore de vîrf
a) viteză nominală/maximă de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
b) viteză minim garantată de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-			
c) viteză măsurată de transfer a datelor realizată Mbit/s				
95% din cele mai înalte rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
5% din cele mai joase rate de viteză atinse (download/upload)	-/-	-/-	-/-	-/-
d) viteză medie de transfer a datelor (download/upload), Mbit/s	-/-	-/-	-/-	-/-
e) numărul de măsurări efectuate.	min. 50	min. 50	min. 50	min. 50
4. Termenul de remediere a deranjamentelor				
a) 80% dintre cele mai rapid remediate deranjamente valide, ore	24			
b) 95% dintre cele mai rapid remediate deranjamente valide, ore	48			
c) % deranjamentelor remediate în intervalul de timp convenit, %	Min.95			
5. Frecvența reclamațiilor utilizatorului final				
% reclamațiilor înregistrate per utilizator, %	1			
6. Frecvența reclamațiilor referitoare la deranjamente				
% reclamații referitoare la deranjamente, %	0,1			
7. Reclamația taxării serviciilor				
% reclamații privind corectitudinea taxării, %	0,5			
8. Termenul de soluționare				
a) 80% dintre cele mai rapid soluționate reclamații, zile	21			
b) 95% dintre cele mai rapid soluționate reclamații, zile	30			
c) % reclamațiilor soluționate în termenul asumat de furnizor, %	Min.95			

2. Prezenta hotărâre intră în vigoare la 1 aprilie 2013 și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Până la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri, furnizorii

vizați vor crea condiții pentru organizarea evidenței și măsurarea parametrilor de calitate prescriși.

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
DE ADMINISTRAȚIE AL ANRCETI**

Sergiu SÎTNIC

Membrii Consiliului

**Ion Pochin
Iurie Ursu**

Nr. 66. Chișinău, 29 noiembrie 2012.

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

ÎNREGISTRAT:
Ministerul Justiției
nr. 914 din 19 februarie 2013
Ministrul Justiției
_____ Oleg EFRIM

241 H O T Ă R Î R E
privind aprobarea Metodologiilor de calculare, aprobare
și ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție
a energiei electrice și a tarifelor reglementate
de furnizare a energiei electrice

În scopul funcționării eficiente a pieței energiei electrice și pentru desfășurarea activităților reglementate din sectorul electroenergetic în condiții de accesibilitate, fiabilitate, continuitate și transparență, în vederea deschiderii treptate a pieței de energie electrică și pentru asigurarea alimentării, în mod fiabil, și la costuri minime, a consumatorilor cu energie electrică, în conformitate cu articolele 8 și 51 din Legea nr. 124-XVIII din 23 decembrie 2009 cu privire la energia electrică (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 23-24, art. 33), Consiliul de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

HOTĂRĂȘTE:**1. Se aprobă:**

Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice (Anexa nr. 1).

DIRECTORUL GENERAL AL ANRE

Directorii

Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice (Anexa nr. 2).

2. Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice și Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice se aplică pentru o perioadă de cinci din data publicării prezentei Hotărâri în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Se abrogă Metodologia de calculare a tarifelor la energia electrică livrată consumatorilor, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 256 din 10 august 2007 (Monitorul Oficial, 2007, nr. 127-130, art. 502), înregistrată la Ministerul Justiției, la data de 14 august 2007, cu numărul 494.

Victor PARLICOV

Mariana Botezatu

Marin Profir

Leonid Belinschi

Nicolae Raileanu

Nr. 497. Chișinău, 20 decembrie 2012.

Anexa nr. 1
la Hotărârea Consiliului de administrație
al ANRE nr. 497 din 20 decembrie 2012

METODOLOGIA
DE CALCULARE, APROBARE ȘI AJUSTARE A TARIFELOR PENTRU SERVICIUL
DE DISTRIBUȚIE A ENERGIEI ELECTRICE

Secțiunea 1
Dispoziții generale

1. Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice (în continuare Metodologie) are ca scop stabilirea modului de calcul a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice prestat de către operatorii rețelelor de distribuție (în continuare RED).

2. Metodologia stabilește:

1) principiile, modul de calculare și de ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice;

2) modul de calculare și de aplicare a tarifelor diferențiate în funcție de nivelul de tensiune a rețelelor electrice la care sînt racordate instalațiile electrice ale consumatorilor finali;

3) componentele și modul de determinare a:

a) consumurilor materiale;

b) consumurilor privind retribuirea muncii;

c) uzurii mijloacelor fixe și a amortizării activelor nemateriale, inclusiv în cazul reevaluării acestora, pentru a asigura ca activele respective să nu fie depreciate mai mult de o dată și pentru a exclude activele care au fost primite cu titlul gratuit;

d) consumurilor aferente exploatării eficiente și întreținerii obiectelor rețelelor electrice de distribuție;

e) consumurilor aferente evidenței energiei electrice distribuite;

f) consumurilor aferente procurărilor de energie electrică în scopul acoperirii nivelului rezonabil și justificat al consumului tehnologic și al pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție;

g) cheltuielilor comerciale, generale și administrative;

h) altor consumuri și cheltuieli aferente activității de distribuție a energiei electrice;

4) modul de determinare a rentabilității activelor de distribuție;

5) principiile generale de efectuare a investițiilor în sectorul electroenergetic și modul de recuperare a acestora prin tarif;

6) modul de separare a consumurilor, a cheltuielilor și a rentabilității între activitățile practicate de RED și între rețelele electrice de distribuție cu diferite nivele de tensiune;

7) modul de determinare și de aprobare a costurilor de bază pentru serviciul de distribuție a energiei electrice;

8) modul de actualizare a costurilor de bază pentru perioada ulterioară celei în care au fost aprobate costurile de bază.

3. Tarifele pentru serviciul de distribuție a energiei electrice se determină la un kWh energie electrică distribuită, în cazul aplicării tarifelor de furnizare a energiei electrice consumatorilor finali de tip monom, iar, în cazul aplicării tarifelor de furnizare a energiei electrice consumatorilor finali de tip binom, - la un kW putere contractată, și sunt diferențiate în funcție de nivelul de tensiune a rețelelor electrice de distribuție la care sunt racordate instalațiile electrice ale consumatorilor finali.

Secțiunea 2

Principiile de reglementare, aplicate la determinarea tarifelor

4. Metodologia este bazată pe următoarele principii de reglementare:

1) separarea funcțională și contabilă, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la energia electrică, a activității de distribuție de activitatea de furnizare a energiei electrice și de alte activități reglementate sau nereglementate, practicate de RED, iar din 2015 separarea legală a activității de distribuție de activitatea de furnizare a energiei electrice;

2) funcționarea eficientă și asigurarea viabilității financiare a RED prin stabilirea tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice în baza costurilor reale și strict necesare pentru desfășurarea activității, cu excluderea din calcul a tuturor consumurilor și cheltuielilor economic neargumentate, nejustificate și/sau care, conform procesului tehnologic, nu sunt necesare pentru prestarea serviciului de distribuție a energiei electrice;

3) prestarea calitativă și fiabilă a serviciului de distribuție a energiei electrice furnizorilor, consumatorilor finali, cu utilizarea eficientă a obiectelor rețelei electrice de distribuție;

4) desfășurarea în condiții de siguranță a activității de distribuție a energiei electrice;

5) includerea în tarifele pentru serviciul de distribuție a energiei electrice doar a costurilor reale, aferente prestării serviciului distribuție a energiei electrice prin rețelele electrice de distribuție de nivelul corespunzător de tensiune la care sunt racordate instalațiile electrice ale consumatorilor finali;

6) orientarea sistemului de determinare a tarifelor astfel ca RED, furnizorii, consumatorii finali să fie motivați în utilizarea eficientă a capacităților rețelelor electrice de distribuție;

7) promovarea investițiilor eficiente în rețelele electrice de distribuție;

8) eliminarea treptată a subvențiilor încrucișate;

9) asigurarea transparenței în procesul de reglementare a tarifelor.

5. Determinarea tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice se va efectua diferențiat, în funcție de nivelul tensiunii rețelelor electrice de distribuție la care sunt racordate instalațiile electrice ale consumatorilor finali. Prin Metodologie se disting trei nivele de tensiune a rețelelor electrice de distribuție:

„IT” – înaltă tensiune. La acest nivel de tensiune se referă rețelele electrice de distribuție de tensiunea 35-110 kV;

„MT” – medie tensiune. La acest nivel de tensiune se referă rețelele electrice de distribuție de tensiunea 6-10 kV;

„JT” joasă tensiune. La acest nivel de tensiune se referă rețelele electrice de distribuție de tensiunea 0,4 kV și mai joasă.

6. În componența rețelelor electrice de distribuție de „IT” se includ liniile electrice de distribuție de 110 și de 35 kV, alte active materiale pe termen lung și activele nemateriale direct aferente acestor rețele, amplasate de la

punctele de delimitarea cu rețelele electrice de transport până la punctele de intrare a acestor linii electrice în stațiile de transformare (transformatoare) de 35/10 kV, de 35/6 kV, de 110/35/10 kV, de 110/35/6 kV, de 110/10kV și de 110/6 kV, și până la punctele de delimitare a proprietății RED cu proprietatea consumatorilor finali, ale căror instalații electrice sunt racordate la rețelele electrice de „IT”.

7. În componența rețelelor electrice de distribuție de „MT” se includ stațiile de transformare (transformatoare) de 110/35/10 kV, de 110/35/6 kV, de 110/10 kV, de 110/6 kV, de 35/10 kV și 35/6 kV, toate liniile electrice de distribuție de 6 kV și de 10 kV, alte active materiale pe termen lung și activele nemateriale direct aferente acestor linii electrice, amplasate de la punctele de ieșire din stațiile de transformare (transformatoare) sus-menționate până la stațiile de transformare (transformatoare) de 10/0,4 kV, de 6/0,4 kV și până la punctele de delimitare a proprietății RED cu proprietatea consumatorilor finali, ale căror instalații electrice sunt racordate la rețelele electrice de distribuție de „MT”.

8. În componența rețelelor electrice de distribuție de „JT” se includ stațiile de transformare (transformatoarele) de 10/0,4 kV și de 6/0,4 kV și mai jos, liniile electrice de distribuție de 0,4 kV și mai jos, alte active materiale pe termen lung și activele nemateriale direct aferente liniilor electrice de distribuție de 0,4 kV și mai jos, amplasate de la punctele de ieșire din stațiile de transformare (transformatoare) sus-menționate și până la (inclusiv) punctele de delimitare a proprietății RED cu proprietatea consumatorilor finali, ale căror instalații electrice sunt racordate la rețelele electrice de distribuție de „JT” sau până la locurile de consum în cazul consumatorilor casnici (până la clemele de ieșire ale întrerupătorului sau a echipamentului de măsurare).

Secțiunea 3

Calcularea tarifelor

9. Tarifele pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, determinate la un kWh energie electrică distribuită, diferențiate în funcție de nivelul tensiunii rețelelor electrice de distribuție, pentru fiecare an „n” se calculează conform formulelor:

1) Pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, prestat prin rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$TD_{nit}^m = \frac{VD_{nit}}{ED_{nit}} = \frac{CD_{nit} + RA_{nit}}{ED_{nit}} \quad (1)$$

2) Pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, prestat prin rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$TD_{nmt}^m = \frac{VD_{nmt}}{ED_{nmt} + ED_{njt}} = \frac{CD_{nmt} + RA_{nmt}}{ED_{nmt} + ED_{njt}} + TD_{nit}^m \quad (2)$$

3) Pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, prestat prin rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$TD_{njt}^m = \frac{VD_{njt}}{ED_{njt}} = \frac{CD_{njt} + RA_{njt}}{ED_{njt}} + TD_{nmt}^m + TD_{nit}^m \quad (3)$$

unde:

TD_{nit}^m ; TD_{nmt}^m ; TD_{njt}^m – tariful pentru serviciul de distribuție a energiei electrice prestat de RED în anul „n” prin rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune (lei/kWh);

VD_{nit}^m ; VD_{nmt}^m ; VD_{njt}^m – venitul necesar de a fi obținut de RED în anul „n” de la prestarea serviciului de distribuție a energiei electrice prin rețelele electrice de distribuție de tensiune înaltă, medie și joasă, stabilit pentru acoperirea costurilor reale de distribuție și pentru asigurarea viabilității financiare a RED (lei);

ED_{nmt}^m ; ED_{njt}^m – cantitatea de energie electrică distribuită în anul „n” prin rețelele electrice de distribuție pentru

consumatorii finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de medie și de joasă tensiune. Cantitatea de energie electrică distribuită prin fiecare tip de rețea („MT” și „JT”) se determină ca suma cantității totale de energie electrică distribuită în anul „n” tuturor consumatorilor finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețeaua electrică de distribuție cu nivelul respectiv de tensiune, kWh;

ED_{nt} - cantitatea de energie electrică distribuită pe toate nivelele de tensiune ale rețelelor electrice de distribuție tuturor consumatorilor finali ale căror instalații electrice sînt racordate la aceste rețele, kWh. Adică:

$$ED_{nt} = ED_{nit} + ED_{nmt} + ED_{njt} \quad (4)$$

unde:

ED_{nit} - cantitatea de energie electrică distribuită în anul „n” prin rețelele electrice de distribuție pentru consumatorii finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune;

CD_{nmt}; CD_{nmt}; CD_{njt} - costurile activității de distribuție a energiei electrice în anul „n”, aferente rețelelor electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune (lei);

RA_{nit}; RA_{nmt}; RA_{njt} - rentabilitatea activelor utilizate în activitatea de distribuție a energiei electrice în anul „n”, aferentă rețelelor electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune (lei). Rentabilitatea activelor în anul „n” aferentă fiecărui tip de rețea, în parte, se determină conform următoarelor formule:

1) pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$RA_{nit} = \frac{RA_{nt}}{VBAD_{nt}} \times VBAD_{nit} \quad (5)$$

2) pentru rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$RA_{nmt} = \frac{RA_{nt}}{VBAD_{nt}} \times VBAD_{nmt} \quad (6)$$

3) pentru rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$RA_{njt} = \frac{RA_{nt}}{VBAD_{nt}} \times VBAD_{njt} \quad (7)$$

unde:

RA_{nt} - rentabilitatea totală a activelor nete ale RED în anul „n”, determinată în conformitate cu prevederile Secțiunii 6 din Metodologie;

VBAD_{nt} - valoarea de bilanț a mijloacelor fixe ale RED în anul „n”, aferente rețelelor electrice de distribuție. Această valoare se determină ca suma valorilor de bilanț a mijloacelor fixe ale rețelelor electrice de distribuție de înaltă tensiune, de medie tensiune și de joasă tensiune. Adică:

$$VBAD_{nt} = VBAD_{nit} + VBAD_{nmt} + VBAD_{njt} \quad (8)$$

unde:

VBAD_{nit}; VBAD_{nmt}; VBAD_{njt} - valoarea de bilanț a mijloacelor fixe ale RED în anul „n”, aferente rețelelor electrice de distribuție de înaltă tensiune, de medie tensiune și de joasă tensiune.

10. În cazul determinării tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice pentru un kW putere contractată, acestea trebuie să asigure obținerea de către RED a acelorași venituri ca și în cazul tarifelor determinate la 1 kWh energie electrică distribuită. La determinarea tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, menționate se utilizează aceiași parametri și elemente, aplicate la calcularea tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice pentru un kWh, excepție fiind înlocuirea în formulele de calcul a cantității de energie electrică distribuită cu parametrul puterea contractată de consumatorii finali. Tariful pentru serviciul de distribuție a energiei electrice pentru un kW putere contractată, stabilit pentru consumatorii finali, pentru anul „n” se va determina

conform formulelor:

1) Pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, prestat prin rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$TD_{nit}^b = \frac{VD_{nit}}{PC_{nt}} = \frac{CD_{nit} + RA_{nit}}{PC_{nt}} \quad (9)$$

2) Pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, prestat prin rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$TD_{nmt}^b = \frac{VD_{nmt}}{PC_{nmt}} = \frac{CD_{nmt} + RA_{nmt}}{PC_{nmt} + PC_{njt}} + TD_{nit}^b \quad (10)$$

3) Pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, prestat prin rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$TD_{njt}^b = \frac{VD_{njt}}{PC_{njt}} = \frac{CD_{njt} + RA_{njt}}{PC_{njt}} + TD_{nit}^b + TD_{nmt}^b \quad (11)$$

unde:

TD_{nit}^b; TD_{nmt}^b; TD_{njt}^b - tariful anual pentru serviciul de distribuție a energiei electrice prestat de RED prin rețelele electrice de distribuție de tensiune înaltă, de tensiune medie și de tensiune joasă (lei/kW/an);

PC_{nt} - puterea totală maximă contractată de către toți consumatorii finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție (kW), care este egală cu:

$$PC_{nt} = PC_{nit} + PC_{nmt} + PC_{njt} \quad (12)$$

unde:

PC_{nit}; PC_{nmt}; PC_{njt} - puterea maximă contractată de către toți consumatorii finali instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune (kW). Puterea maximă contractată se determină anual în baza puterii indicate în contractele încheiate de consumatorii finali. Puterea maximă contractată poate fi redusă, la solicitarea consumatorului final, doar pentru anul următor de reglementare.

Tariful pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, bazat pe puterea contractată se va aplica consumatorilor finali lunar. Pentru aceasta tariful pentru puterea contractată determinat anual se va împărți la 12.

Secțiunea 4

Componența consumurilor și a cheltuielilor activității de distribuție a energiei electrice

11. În costurile activității de distribuție a energiei electrice în anul „n” (**CD_n**) se includ:

1) consumurile și cheltuielile RED aferente procesului de distribuție a energiei electrice (**CDD_n**);

2) alte consumuri și cheltuieli (**ACD_n**);

3) devierile tarifare (**Dev_{n-1}**). Aceste devieri, pozitive sau negative, generate din activitatea de distribuție a energiei electrice în anul „n-1” (perioada precedentă), care trebuie luate în calculul tarifului anului „n” (perioada pentru care se stabilește tariful), actualizate la rata de rentabilitate (Rrn), în baza valorilor acestor devieri, determinate lunar. Aceste devieri pot apărea ca rezultat al diferențelor între parametrii estimați în procesul de stabilire a tarifelor pentru anul „n-1” și cei reali obținuți în anul „n-1”.

Adică, costurile activității de distribuție a energiei electrice, ale RED, în anul „n” sînt egale cu:

$$CD_n = CDD_n + ACD_n - Dev_{n-1} \quad (13)$$

12. În componența consumurilor și a cheltuielilor aferente procesului de distribuție a energiei electrice (**CDD_n**) se includ următoarele componente:

1) uzura mijloacelor fixe și amortizarea activelor nemateriale, aferente activității de distribuție (**UAD_n**);

2) consumurile de întreținere și de exploatare a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale, aferente procesului de distribuție a energiei electrice (**CID_n**);

3) consumurile legate de evidența energiei electrice distribuite prin rețelele electrice de distribuție (**CED_n**);

4) costul consumului tehnologic și al pierderilor de energie electrică admise în rețelele electrice de distribuție (**CPD_n**).

13. Componenta consumurilor și a cheltuielilor nemijlocit aferente procesului de distribuție a energiei electrice pentru fiecărui tip de rețea electrică de distribuție (de înaltă, de medie și de joasă tensiune) în anul „n” va fi:

1) Pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$\mathbf{CDD_{nit} = UAD_{nit} + CID_{nit} + CED_{nit} + CPD_{nit}} \quad (14)$$

2) Pentru rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$\mathbf{CDD_{nmt} = UAD_{nmt} + CID_{nmt} + CED_{nmt} + CPD_{nmt}} \quad (15)$$

3) Pentru rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$\mathbf{CDD_{njt} = UAD_{njt} + CID_{njt} + CED_{njt} + CPD_{njt}} \quad (16)$$

unde:

UAD_{nit}; UAD_{nmt}; UAD_{njt} – uzura mijloacelor fixe și amortizarea activelor nemateriale în anul „n”, aferente rețelelor electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune, determinată în conformitate cu prevederile punctelor 18-22 din Metodologie;

CID_{nit}; CID_{nmt}; CID_{njt} – consumuri de întreținere și de exploatare în anul „n”, aferente nemijlocit rețelelor electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune;

CED_{nit}; CED_{nmt}; CED_{njt} – consumurile legate de evidența energiei electrice distribuite prin rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune;

CPD_{nit}; CPD_{nmt}; CPD_{njt} – costul în anul „n” al consumului tehnologic și al pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune.

14. În componența categoriei „Alte consumuri și cheltuieli (**ACD_n**)” se includ toate celelalte consumuri și cheltuieli ale activității de distribuție a energiei electrice, care nu țin nemijlocit de procesul tehnologic de distribuție a energiei electrice. Din aceste cheltuieli fac parte:

1) cheltuielile comerciale, generale și administrative (**CGA_n**);

2) alte cheltuieli de distribuție (**AC_n**).

Adică, în fiecare an „n” aceste cheltuieli for fi egale cu:

$$\mathbf{ACD_n = CGA_n + AC_n} \quad (17)$$

15. Cheltuielile ACD se determină integral pe RED și se repartizează pe fiecare tip de rețea proporțional energiei electrice distribuite conform următoarelor formule:

1) Pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$\mathbf{ACD_{nit} = \frac{ACD_n}{ED_{nit}} \times ED_{nit}} \quad (18)$$

2) Pentru rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$\mathbf{ACD_{nmt} = \frac{ACD_n}{ED_{nmt}} \times ED_{nmt}} \quad (19)$$

3) Pentru rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$\mathbf{ACD_{njt} = \frac{ACD_n}{ED_{njt}} \times ED_{njt}} \quad (20)$$

16. Devierile tarifare se determină integral pentru activitatea de distribuție reieșind din modificarea reală, în decursul anului „n-1”, a parametrilor influenți față de cei estimativi, luați în calcul la stabilirea tarifelor. Aceste devieri se determină separat pentru fiecare lună în parte din anul „n-1” cu actualizarea acestora la rata anuală de rentabilitate (Rrn) corelată cu numărul de luni de la apariția devierilor pînă la includerea acestora în tarif. Repartizarea devierilor tarifare pe tipul de rețele electrice de distribuție se efectuează proporțional cantităților de energie electrică distribuită prin aceste rețele conform formulelor:

1) Pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$\mathbf{Dev_{nit} = \frac{Dev_{n-1}}{ED_{nit}} \times ED_{nit}} \quad (21)$$

2) Pentru rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$\mathbf{Dev_{nmt} = \frac{Dev_{n-1}}{ED_{nmt}} \times ED_{nmt}} \quad (22)$$

3) Pentru rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$\mathbf{Dev_{njt} = \frac{Dev_{n-1}}{ED_{njt}} \times ED_{njt}} \quad (23)$$

17. În total costurile activității de distribuție a energiei electrice, aferente fiecărui tip de rețea electrică de distribuție, în anul „n”, au următoarea componență:

1) Pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$\mathbf{CD_{nit} = CDD_{nit} + ACD_{nit} - Dev_{nit}} \quad (24)$$

2) Pentru rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$\mathbf{CD_{nmt} = CDD_{nmt} + ACD_{nmt} - Dev_{nmt}} \quad (25)$$

3) Pentru rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$\mathbf{CD_{njt} = CDD_{njt} + ACD_{njt} - Dev_{njt}} \quad (26)$$

Secțiunea 5

Determinarea consumurilor și a cheltuielilor

18. Metodologia prevede că uzura anuală a mijloacelor fixe și amortizarea activelor nemateriale utilizate pentru desfășurarea activității de distribuție se determină utilizând metoda casării liniare, care conduce la defalcări uniforme a uzurii în componența consumurilor și a cheltuielilor, pe toată durata de funcționare utilă a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale, conform formulelor:

1) pentru RED Union Fenosa:

$$\mathbf{UAD_n = UAD_{en} + UAD_{in} = \left(\frac{VNA_k - VNA_{kf}}{DV_e} + \sum_{k=1}^m \frac{VIAD_{k,n-1}}{DV_k} \right) \times LeiD_n} \quad (27)$$

2) pentru celelalte RED:

$$\mathbf{UAD_k = \sum_{k=1}^m \frac{VIAT_{k,n-1} - VIAT_k}{DV_k}} \quad (28)$$

unde:

UAD_{en} – uzura în anul „n” a mijloacelor fixe existente pînă la privatizare;

UAD_{in} – uzura mijloacelor fixe și amortizarea activelor nemateriale noi în anul „n”, date în exploatare după privatizare în urma investițiilor efectuate conform planurilor de investiții aprobate de Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (în continuare ANRE) (din anul 2000 pînă-n anul „n-1”);

VNA_e – valoarea netă a mijloacelor fixe existente la data privatizării. Această valoare, corectată prin Metodologia de calculare a tarifelor la energia electrică livrată consumatorilor, aprobată prin Hotărîrea Consiliului de Administrație al ANRE nr. 256 din 10.08.2007, este egală cu 130793 mii dolari SUA;

VNA_{ef} – valoarea netă a activelor existente pînă la privatizare, dar care după destinație se referă la activitatea de furnizare a energiei electrice;

DV_e – durata de funcționare utilă a mijloacelor fixe existente pînă la privatizare, egală cu 15 ani;

DV_k – durata de funcționare utilă a activelor de categoria „k”, care trebuie să corespundă duratei reale de viață a activului. Totodată, această durată nu poate fi mai mică decît durată indicată în Catalogul mijloacelor fixe și activelor nemateriale, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 338 din 21.03 2003;

LeiD_n – cursul oficial, mediu de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA în anul „n”;

VIADK_{n-1} - valoarea de intrare a activelor noi, aferente activității de distribuție, date în exploatare din 2000 (în cazul RED Union Fenosa), din 2003 (în cazul celorlalte RED), și până în anul „n-1”, în urma investițiilor efectuate conform planurilor de investiții aprobate de ANRE. Această valoare se determină în baza formulei:

$$\text{VIADK}_{n-1} = \text{VIATK}_{n-1} - \text{VIAFK} \quad (29)$$

unde:

VIATK_{n-1} - valoarea totală de intrare a activelor materiale pe termen lung și a activelor nemateriale din categoria „k”, date în exploatare în conformitatea cu planurile de investiții aprobate de ANRE până la finele anului „n-1”. Pentru RED Union Fenosa, componenta **VIATK_{n-1}** este egală cu valoarea de intrare a activelor noi date în exploatare în urma investițiilor efectuate în strictă conformitate cu planurile de investiții prevăzute în contractul de vânzare - cumpărare a acțiunilor (2000 - 2006) și conform planurilor de investiții ulterioare (din 2007 - până la finele anului „n-1”), aprobate de ANRE. Pentru celelalte RED, componenta **VIATK_{n-1}** este egală cu valoarea de intrare a activelor de distribuție existente până în anul 2003 și cele noi date în exploatare din anul 2003 și până la finele anului „n-1”, în urma investițiilor efectuate în conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE. Categoriile „k” se formează prin gruparea activelor cu durată de viață identică din punct de vedere economic. Nu se includ în calculul valorii de intrare următoarele active: terenurile; mijloacele fixe neutilizate în activitatea de distribuție; activele finanțate din contribuții financiare, indiferent care este sursa acestora; activele primite cu titlul gratuit și din donații; activele obținute în rezultatul racordării la rețelele electrice de distribuție; activele aferente altor activități decât cea de distribuție a energiei electrice; activele cu destinație locativ-comunală, social culturală; activele materiale și nemateriale date în exploatare de către RED în afara planurilor de investiții aprobate de ANRE;

VIAFK - valoarea de intrare, în anii 2000-2012 la RED Union Fenosa și în anii 2003-2012 la RED Nord și RED Nord-Vest, a activelor materiale și nemateriale pe termen lung noi, date în exploatare în urma investițiilor efectuate în conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE, dar care, după destinație, se referă la activitatea de furnizare a energiei electrice.

19. În cazul reevaluării de către RED a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale pe termen lung, Metodologia prevede că valoarea maximă de creștere a uzurii în urma reevaluării ce urmează a fi acceptată de ANRE în tarif nu va depăși valoarea cumulativă a indicelui prețurilor din industria construcțiilor, înregistrat, în perioada de la anul reevaluării precedente și până în anul în care se efectuează reevaluarea curentă, și publicat anual de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. De asemenea, în cazul reevaluării, nu se admite includerea în calculul tarifului a uzurii activului valoarea de înlocuire a căruia a fost deja depreciată prin tarif.

20. În cazul utilizării în procesul de distribuție a energiei electrice a mijloacelor fixe existente până la privatizare și pe deplin depreciate tarifar, Metodologia prevede posibilitatea aplicării, în scopuri tarifare, a unei metode alternative, alta decât metoda reevaluării acestor mijloace fixe. Metoda dată prevede includerea în consumurile anuale de întreținere și de exploatare a rețelilor electrice de distribuție a costului corespunzător prelungirii duratei de exploatare a respectivelor active, fără a efectua reevaluarea lor. Costul în cauză este constant și se stabilește la nivelul de 4,8 % din valoarea netă a activelor existente la data privatizării, aferentă VNAe din punctul 18 al Metodologiei.

Dacă, pe parcursul perioadei de valabilitate a Metodologiei, RED va aplica metoda alternativă doar într-o anumită perioadă de timp, iar ulterior va aplica metoda reevaluării,

ANRE va diminua valoarea uzurii/amortizării activelor, pentru perioada utilizării metodei de reevaluare, în cuantumul costului corespunzător prelungirii duratei de exploatare a activelor incluse în consumurile de întreținere și de exploatare a rețelilor electrice de distribuție, aplicate în perioada aplicării metodei alternative.

21. Apartenența activelor, determinarea valorilor de intrare, a valorilor nete, și, ulterior, a uzurii acestora se efectuează în fiecare an, pentru fiecare tip de rețea în parte (de înaltă, de medie și de joasă tensiune). În componența activelor nemijlocit aferente tipului concret de rețea electrică de distribuție se includ:

1) în rețelele electrice de distribuție de „IT” - liniile electrice aeriene și subterane de 35 - 110 kV, echipamentele de măsurare a energiei electrice în scopuri comerciale - mijloace fixe ale RED, date în exploatare în conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE în scopuri tarifare, alte mijloace fixe și active nemateriale, care aparțin sau sînt utilizate la deservirea, în exclusivitate, a rețelilor electrice de distribuție de înaltă tensiune;

2) în rețelele electrice de distribuție de „MT” - liniile electrice aeriene și subterane de 6 - 10 kV, stațiile de transformare (transformatoarele) de 110/35/10, de 110/35/6, de 110/10kV, de 110/6kV, de 35/10kV și de 35/6kV, echipamentele de măsurare a energiei electrice în scopuri comerciale - mijloace fixe ale RED, date în exploatare în conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE în scopuri tarifare, alte mijloace fixe și active nemateriale, care aparțin sau sînt utilizate la deservirea, în exclusivitate, a rețelilor electrice de distribuție de medie tensiune;

3) în rețelele electrice de distribuție de „JT” - stațiile de transformare (transformatoarele) 10/0,4kV, 6/0,4 kV și mai jos, liniile electrice aeriene și subterane de 0,4 kV și mai jos, instalațiile de racordare și echipamentele de măsurare a energiei electrice în scopuri comerciale - mijloace fixe ale RED, date în exploatare în conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE în scopuri tarifare, alte mijloace fixe și active nemateriale, care aparțin sau sînt utilizate la deservirea, în exclusivitate, a rețelilor electrice de distribuție de joasă tensiune.

22. Activele de distribuție care nu pot fi repartizate direct pe tipul concret de rețea, activele subdiviziunilor auxiliare (de reparație, de exploatare, de transport, etc.), activele cu destinație comercială și administrativă și uzura acestora se divizează între rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune proporțional valorii de bilanț a activelor aferente nemijlocit fiecărui tip de rețea electrică de distribuție în parte (de înaltă, de medie și de joasă tensiune).

23. La consumurile de întreținere a rețelilor electrice de distribuție (CID) se atribuie toate costurile argumentate, necesare pentru realizarea planurilor de întreținere și de reparație a rețelilor electrice de distribuție, a altui utilaj, echipament și active utilizate în procesul tehnologic de distribuție a energiei electrice. Aceste consumuri sînt compuse din: consumurile privind retribuirea muncii personalului încadrat în procesul de întreținere și de exploatare a activelor materiale pe termen lung și a activelor nemateriale, aferente procesului de distribuție a energiei electrice; consumurile materiale necesare pentru întreținerea și exploatarea activelor de distribuție; consumurile nemijlocit aferente întreținerii și exploatării utilajului și a instalațiilor de distribuție a energiei electrice. Aceste cheltuieli se determină potrivit formulei:

$$\text{CID} = \text{CRD} + \text{CMD} + \text{CIED}, \quad (30)$$

unde:

CRD - consumurile privind retribuirea muncii personalului încadrat în procesul de distribuție a energiei electrice, de deservire, de întreținere și de exploatare a rețelilor

electrice de distribuție și a unităților auxiliare. În aceste consumuri se includ atât consumurile de retribuire a muncii, precum și impozitele aferente acestora prevăzute de legea în domeniu (contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii și de asigurare obligatorie de asistență medicală). Consumurile privind retribuirea muncii se determină de către RED pentru primul an de valabilitate a Metodologiei - anul de bază (CRDo), reieșind din: numărul necesar de angajați pentru deservirea, pentru întreținerea în stare normală de lucru și pentru exploatarea rețelelor electrice de distribuție, a stațiilor de transformare (transformatoare), a altui utilaj și echipament aferent rețelelor electrice de distribuție și unităților auxiliare aferente distribuției; categoria de calificare a acestora; cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real; coeficientul complexității din ramură; regimul și condițiile de lucru; alte plăți și sporuri stabilite de legislație; tarifele contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și prima de asigurare obligatorie de asistență medicală. Aceste consumuri se determină de RED, se examinează și se aprobă de către ANRE ca fiind consumuri de bază pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei. Pentru fiecare an ulterior anului „n” aceste consumuri se actualizează reieșind din indicii de prețului de consum din Republica Moldova (RM) și din indicii care va lua în considerare ridicarea eficienței activității RED, conform formulei:

$$CRD_n = CRD_0 \times \prod (1 + IPCM_n - X_1) \quad (31)$$

unde:

IPCM_n - indicii de prețului de consum în Republica Moldova în anul „n”, publicat de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova;

X₁ - indicii de creștere a eficienței RED pentru reducerea costurilor de distribuție. Acest indice este stabilit constant pentru toată perioadă de valabilitate a Metodologiei în proporție de 20% din indicii de prețului de consum din Republica Moldova, adică $X_1 = 0,2IPCM_n$.

CMD - consumurile materiale necesare pentru deservirea, pentru întreținerea și pentru exploatarea rețelelor electrice de distribuție și a unităților auxiliare. Aceste consumuri se calculează pentru primul an de valabilitate a Metodologiei - anul de bază (CMD₀), reieșind din cantitatea fiecărui tip de material necesar, determinată în baza normelor de utilizare și a analizei materialelor utilizate de RED în perioada precedentă de reglementare, pentru întreținerea și pentru exploatarea rețelelor electrice de distribuție, a altor mijloace fixe și active nemateriale, în conformitate cu cerințele tehnice de exploatare și cu planurile de deservire, de reparație, de întreținere și de exploatare a acestora și reieșind din prețurile minime de pe piață, ca rezultat al achizițiilor efectuate în conformitate cu regulamentul aprobat de ANRE. Analogic consumurilor aferente remunerării muncii, aceste consumuri se determină de RED, se examinează și se aprobă de către ANRE ca fiind consumuri de bază pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei. Pentru fiecare an „n”, aceste consumuri se actualizează în conformitate cu următoarea formulă:

$$CMD_n = CMD_0 \times \prod \left[(1 + HICP_n - X_2) \times (1 + \Delta NC_n) \right] \times \left(\frac{Leid_n}{Leid_{n-1}} \right) \quad (32)$$

unde:

HICP_n - indicii de prețului cu amănuntul al SUA în anul „n”, publicat de către Departamentul Muncii al SUA;

X₂ - indicii de creștere a eficienței RED pentru reducerea costurilor de distribuție. Acest indice este stabilit constant pentru toată perioadă de valabilitate a Metodologiei în proporție de 20% din indicii de prețului de consum al SUA, adică $X_2 = 0,2 HICP_n$;

ΔNC_n - modificarea numărului locurilor de consum

ale consumatorilor finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție, care se determină conform formulei:

$$\Delta NC_n = \frac{NC_n - NC_{n-1}}{NC_{n-1}} \quad (33)$$

unde:

NC_n - numărul locurilor de consum ale consumatorilor finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție în anul de reglementare „n”;

NC_{n-1} - numărul locurilor de consum ale consumatorilor finali instalațiile electrice ale cărora erau racordate la rețelele electrice de distribuție în anul „n-1”.

Leid_n - cursul oficial mediu de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA în anul „n”, anul pentru care se actualizează costurile, publicat de Banca Națională a Moldovei;

Leid_{n-1} - cursul oficial, mediu de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA în anul precedent, publicat de Banca Națională a Moldovei.

CIED_n - consumurile aferente întreținerii și exploatării rețelelor electrice de distribuție, a altui utilaj de distribuție, a utilajului și a instalațiilor unităților auxiliare. Aceste cheltuieli se determină pentru primul an de valabilitate al Metodologiei, anul de bază (CIED₀), reieșind din contractele de antrepriză încheiate cu terțe părți în rezultatul achiziției de lucrări și de servicii, efectuate în conformitate cu prevederile legislației. Aceste consumuri se determină de RED, se examinează și se aprobă de către ANRE ca fiind cheltuieli de bază pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei. Pentru fiecare următor an „n”, cheltuielile în cauză se actualizează în conformitate cu următoarea formulă:

$$CIED_n = CIED_0 \times \prod \left[(1 + IPCM_n - X_1) \times (1 + \Delta NC_n) \right] \quad (34)$$

24. În majoritatea cazurilor, consumurile de întreținere a rețelelor electrice de distribuție (în componența cărora intră consumurile aferente remunerării muncii, consumurile materiale și consumurile de întreținere și de exploatare) nu pot fi determinate separat pentru fiecare tip de rețea; de aceea Metodologia prevede repartizarea acestora pe fiecare tip de rețea, proporțional valorii de bilanț a activelor nemijlocit aferente tipului respectiv de rețea (de înaltă, de medie sau de joasă tensiune). Adică:

1) pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$CID_{nit} = \frac{CID_n}{VBAD_{nit}} \times VBAD_{nit} = \frac{(CRD_n + CMD_n + CIED_n)}{VBAD_{nit}} \times VBAD_{nit} \quad (35)$$

2) pentru rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$CID_{mt} = \frac{CID_n}{VBAD_{mt}} \times VBAD_{mt} = \frac{(CRD_n + CMD_n + CIED_n)}{VBAD_{mt}} \times VBAD_{mt} \quad (36)$$

3) pentru rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$CID_{gt} = \frac{CID_n}{VBAD_{gt}} \times VBAD_{gt} = \frac{(CRD_n + CMD_n + CIED_n)}{VBAD_{gt}} \times VBAD_{gt} \quad (37)$$

25. Consumurile legate de evidența energiei electrice distribuite (CED) sînt compuse din cheltuielile aferente controlului echipamentelor de măsurare a energiei electrice în scopuri comerciale, citirii lunare a echipamentelor de măsurare a energiei electrice în scopuri comerciale, instalate la punctele de delimitare cu rețeaua electrică de transport și cu instalațiile electrice ale consumatorilor finali, care sînt racordate la rețelele electrice de distribuție, întocmirii bilanțului energiei electrice intrate și iesite din rețea, determinării consumului tehnologic și a pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție, transmiterii lunare furnizorilor și/sau consumatorilor eligibili a datelor privind energia electrică distribuită fiecărui consumator, la fiecare loc de consum. La aceste cheltuieli se

referă consumurile aferente remunerării muncii personalului încadrat în acest proces, consumurile materiale necesare pentru efectuarea evidenței energiei electrice și cheltuielile privind serviciile prestate de terți aferente evidenței energiei electrice. Aceste cheltuieli se determină de RED, se examinează și se aprobă de ANRE pentru primul an de valabilitate a Metodologiei - anul de bază (CED_0) integral pe RED, iar în următorii ani se actualizează conform formulei:

$$CED_n = CED_0 \times \prod_{i=1}^n [(1 + IPCM_n - X_1) \times (1 + \Delta NC_n)] \quad (38)$$

Repartizarea acestor cheltuieli între rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune se efectuează proporțional cantității de energie electrică distribuită consumatorilor finali ale căror instalații electrice sînt racordate la nivelul respectiv de tensiune a rețelilor electrice de distribuție.

26. Costul consumului tehnologic și al pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție (CPD) pentru fiecare an „n” se determină de către RED integral, pe rețelele electrice de distribuție, și separat, pentru fiecare tip de rețea electrică de distribuție (de înaltă, de medie și de joasă tensiune), reieșind din cantitatea de energie electrică necesară de a fi procurată pentru acoperirea consumului tehnologic și a pierderilor de energie electrică, admise, în scopuri tarifare, în rețelele electrice de distribuție și din prețul mediu de procurare a energiei electrice în anul „n” pentru acoperirea acestor necesități. Adică, în fiecare an „n” pentru fiecare tip de rețea electrică de distribuție, costul consumului tehnologic și al pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție se determină conform formulelor:

1) pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune:

$$CPDnit = PDnit \times PEN \quad (39)$$

2) pentru rețelele electrice de distribuție de medie tensiune:

$$CPDnmt = PDnmt \times PEN \quad (40)$$

3) pentru rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune:

$$CPDnjt = PDnjt \times PEN \quad (41)$$

unde:

$CPDnit$; $CPDnmt$; $CPDnjt$ – costul consumului tehnologic și al pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune;

PEN – prețul mediu de procurare în anul „n” de către RED a energiei electrice destinate acoperirii consumului tehnologic și a pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție. Prețul mediu de procurare a energiei electrice se determină la barele de intrare în rețelele electrice de distribuție, reieșind din: prețurile de procurare a energiei electrice de la producătorii locali sau din import, după caz, tariful pentru serviciul de transport al energiei electrice și pierderile de energie electrică în rețelele electrice de transport (cînd aceste pierderi nu sînt incluse în tariful pentru serviciul de transport al energiei electrice).

$PDnit$; $PDnmt$; $PDnjt$ – consumul tehnologic și pierderile medii anuale de energie electrică, admise, în scopuri tarifare, în rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune, exprimate în kWh. Acest consum și pierderi de energie electrică sînt constituite din două componente:

1 - consumul tehnologic și pierderile tehnice de energie electrică în rețelele electrice de distribuție;

2 - pierderile comerciale de energie electrică în rețelele electrice de distribuție.

27. Consumul tehnologic și pierderile tehnice de energie electrică în rețelele electrice de distribuție se determină de RED în conformitate cu prevederile Instrucțiunii pentru

calcularea consumului tehnologic în rețelele electrice, aprobată prin Hotărîrea ANRE nr. 190 din 30.08.2005, integral și pentru fiecare tip de rețea, în parte, conform rezultatelor anului 2012, și se aprobă de ANRE în valori procentuale la cantitatea de energie electrică intrată în rețelele electrice de distribuție, constante pe toată perioada de valabilitate a Metodologiei. Referitor la pierderile comerciale Metodologia prevede pentru primii 2 ani de valabilitate a Metodologiei un nivel de 2,0% din cantitatea totală de energie electrică intrată în rețelele electrice de distribuție, în următorii 2 ani – 1,5%, iar ulterior – 1,0%. Consumurile tehnologice și pierderile de energie electrică în kWh, calculate integral în rețelele electrice de distribuție, trebuie să fie egale cu suma acestor pierderi calculate separat pentru rețelele electrice de distribuție de înaltă, de medie și de joasă tensiune. Adică:

$$PDnt = PDnit + PDnmt + PDnjt \quad (42)$$

unde:

$PDnt$ – consumul tehnologic și pierderile de energie electrică, calculate integral pe toate rețelele electrice de distribuție.

28. În cheltuielile comerciale, generale și administrative ale RED (CGA) se includ cheltuieli ce țin de: remunerarea muncii personalului serviciului de marketing, a personalului administrativ și de conducere, consumurile materiale, de întreținere și de exploatare a activelor de uz comercial și administrativ, cheltuielile pentru teleradio comunicații cu destinație comercială, generală și administrativă, comisiunile achitate băncilor și poștei pentru serviciile prestate, cheltuielile de birotică, de pază și de asigurare a securității, întreținerea transportului auto de serviciu, deplasarea personalului secției marketing și a celui de conducere, cheltuielile legate de pregătirea și de reciclarea cadrelor și alte consumuri și cheltuieli necesare și justificate pentru desfășurarea activității de distribuție a energiei electrice. Aceste cheltuieli se determină de către RED pentru primul an de valabilitate a Metodologiei, - anul de bază (CGA₀), se aprobă de ANRE pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei, și în fiecare următor an „n” se actualizează în conformitate cu formula:

$$CGA_n = CGA_0 \times \prod_{i=1}^n (1 + IPCM_n - X_1) \quad (43)$$

29. Alte cheltuieli de distribuție (AC_n) includ cheltuielile aferente creării fondului de rulment, achitării impozitelor și taxelor care conform legislației se atribuie la cheltuieli. Aceste cheltuieli se determină pentru fiecare an în parte conform formulei:

$$AC_n = CFR_n + T_n \quad (44)$$

unde:

T_n – impozite, taxe și alte plăți justificate și necesare de a fi achitate în anul „n”, care conform legislației se atribuie la cheltuieli;

CFR_n – cheltuielile aferente fondului de rulment în anul „n”, care se determină conform formulei:

$$CFR_n = \frac{\alpha}{365} \times (CDD_n + CGA_n + T_n - UAD_n) \times R_n \quad (45)$$

unde:

α - necesitatea în fond de rulment, exprimat în zile de facturări anuale. Prin Metodologie se stabilește $\alpha = 10$ zile, determinată în baza regimului de achitare de către furnizori a serviciului de distribuție a energiei electrice, conform actelor normative în vigoare și a regimului de plăți pentru necesitățile RED (procurări de materiale, achitări de servicii, alte plăți);

R_n – rata de rentabilitate în anul „n” a activelor, determinată în conformitate cu prevederile din Secțiunea 6 din Metodologie.

Secțiunea 6

Determinarea rentabilității

30. Metodologia prevede că rentabilitatea RED în fiecare an „n” se determină reieșind din valoarea netă a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale aferente activității de distribuție a energiei electrice și reieșind din rata de rentabilitate a activelor, conform formulei:

1) pentru RED Union Fenosa:

$$RAn = \frac{VNAD_n \times Rrn \times LeiDn}{(VNAD_{en} + VNAD_{in}) \times Rrn \times LeiDn} \quad (46)$$

unde:

VNAD_n - valoarea netă reglementată în anul „n” a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale ale RED utilizate în activitatea de distribuție a energiei electrice;

VNAD_{en} - valoarea netă reglementată în anul „n” a mijloacelor fixe inițial existente, utilizate în activitatea de distribuție a energiei electrice, care în perioada anilor 2013-2014 este egală cu 27,3 mil dolari SUA, iar în perioada ulterioară va fi egală cu zero;

VNAD_{in} - valoarea netă reglementată în anul „n” a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale de distribuție noi, date în exploatare din anul 2000 și până la finele anului „n-1”, în urma investițiilor efectuate în conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE și luate în calcul în scopuri tarifare în această perioadă. Valoarea netă a activelor se determină ca diferență dintre valoarea de intrare a activelor, date în exploatare în perioada vizată în strictă conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE și uzura (amortizarea) acestor active, acumulată în această perioadă, conform formulei:

$$VNAD_{in} = \sum_{k=1}^m VLAD_{k,n-1} - DF_{n,n-1} \quad (47)$$

unde:

DF_{n-1} - uzura (amortizarea) activelor noi de distribuție, acumulată de la darea în exploatare până la finele anului „n-1”;

Rrn - rata reglementată a rentabilității activelor în anul „n”.

2) pentru RED Nord și Nord - Vest :

$$RAn = \frac{VNAD_n \times Rrn}{(VNAD_{en} + VNAD_{in}) \times Rrn} \quad (48)$$

unde:

VNAD_{en} - valoarea netă reglementată în anul „n” a mijloacelor fixe inițial existente, care se determină în baza formulei:

$$VNAD_{en} = VNAD_{ei} - (VNAD_{ei} \times 0,067DV_{n-1}) \quad (49)$$

unde:

DV_{n-1} - durata de exploatare a activelor existente din anul 2003 și până în anul „n-1”;

VNAD_{ei} - valoarea netă reglementată a mijloacelor fixe, existente la 01.01.2003, aferente activității de distribuție a energiei electrice. Această valoare se determină conform formulei:

$$VNAD_{ei} = VNA_{et} - VNA_{ef} \quad (50)$$

unde:

VNA_{et} - valoarea netă a tuturor mijloacelor fixe aflate în funcțiune la 01.01.2003. Această valoare constituia: pentru RED „Nord” - 182,1 mil. lei, și pentru RED „Nord-est” - 125,7 mil. lei;

VNA_{ef} - valoarea netă a mijloacelor fixe existente la 01.01.2013, dar care, după destinație țin de activitatea de furnizare a energiei electrice sau de alte activități decât cea de distribuție.

VNAD_{in} - valoarea netă reglementată în anul „n” a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale de distribuție, date în exploatare din anul 2003 și până la finele anului „n-1”, în urma investițiilor efectuate în conformitate cu planurile de investiții aprobate de ANRE și luate în calcul în scopuri tarifare în această perioadă. Această valoare se determină

conform formulei (47) din Metodologie.

31. În cazul reevaluării mijloacelor fixe și a activelor nemateriale (atât a celor existente, precum și a celor noi), valoarea netă a acestora luată în calculul rentabilității se va determina în baza formulei:

$$VNAD_n = \frac{VNAD_m}{K} \quad (51)$$

unde:

VNAD_m - valoarea netă în anul „n” a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale pe termen lung, după reevaluare;

K - coeficientul modificării valorii activelor în rezultatul reevaluării. Acest coeficient se determină la data efectuării reevaluării reieșind din raportul valorii de bilanț a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale, determinate după reevaluare, la valoarea de bilanț a acestora existentă până la reevaluare.

32. Rata reglementată a rentabilității activelor pentru fiecare an „n” se determină în baza metodei costului mediu ponderat al capitalului (WACC), înainte de impozitare, conform următoarei formule:

$$Rrm = \frac{Ke}{(1 - \frac{t}{100})} \times \frac{E}{(E + D)} + Kd \times \frac{D}{(E + D)} \quad (52)$$

unde:

Ke - costul capitalului propriu calculat după impozitare, %;

Kd - costul capitalului împrumutat;

E - capitalul propriu;

D - capitalul împrumutat;

t - taxele impozitului pe venit, aplicate RED conform prevederilor Codului fiscal.

Indicatorii, formulele și sursa de determinare a valorilor sînt prezentate în Anexa nr. 1 la Metodologie.

33. Metodologia stabilește următoarele cerințe față de planurile de investiții ce urmează a fi aprobate de ANRE în scopuri tarifare:

1) RED anual, până la 1 noiembrie, vor elabora și prezenta ANRE, spre aprobare, planul de investiții pentru anul următor, elaborat în conformitate cu principiile stabilite și în care va fi reflectat în mod obligatoriu:

a) compartimentele și obiectele investiționale, valorile investițiilor planificate integral și pe fiecare compartiment investițional în parte, sursele de finanțare;

b) descrierea succintă a investițiilor, argumentarea necesității, valorile acestora și obiectivele care vor fi atinse în urma efectuării investițiilor (îmbunătățirea calității și fiabilității în aprovizionarea consumatorilor finali cu energie electrică, racordarea la rețea și aprovizionarea cu energie electrică a noilor consumatori finali, reducerea numărului și a timpului întreruperilor, reducerea pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție, reducerea cheltuielilor de distribuție, comerciale, generale și administrative etc.);

2) ANRE va aproba planurile de investiții anuale nu mai târziu de 30 noiembrie și este în drept să nu accepte planurile de investiții prezentate de întreprinderi, sau unele investiții din aceste planuri în cazurile în care investițiile:

a) nu corespund cerințelor stipulate în p.1 indicat mai sus;

b) nu țin de activitatea reglementată;

c) țin de procurări sau de lucrări care trebuie să fie atribuite la cheltuieli;

d) trebuie să fie recuperate de RED prin intermediul companiilor de asigurare (asigurări incluse în tarif), în baza deciziilor de judecată etc.;

e) nu sînt necesare, sînt neargumentate, nu dau avantaj economic și duc doar la majorarea tarifelor.

3) În ianuarie-februarie a fiecărui an de gestiune, RED prezintă ANRE un raport privind realizarea planului de investiții, aprobat de ANRE pentru anul precedent, în care se reflectă investițiile conform planului și cele efectiv date în exploatare, valoarea acestora, uzura anuală și obiectivele atinse.

4) Investițiile efectuate în conformitate cu planul de

investiții aprobat de ANRE se includ la calcularea tarifelor conform prevederilor Metodologiei, iar investițiile efectuate în afara planului de investiții pot fi luate în calcul doar în cazurile în care acestea vor aduce un avantaj economic adițional față de obiectivele prevăzute în plan și adecvat valorii acestor investiții.

Secțiunea 7

Aprobarea, actualizarea și aplicarea tarifelor

34. Tarifele pentru serviciul de distribuție a energiei electrice se determină anual de către RED și se aprobă de către Consiliul de Administrație al ANRE în conformitate cu prevederile Metodologiei. Pentru aceasta, la începutul fiecărui an, RED vor prezenta ANRE calculul tarifelor, efectuat în conformitate cu Metodologia. ANRE va examina materialele prezentate de RED și, în cazul corespunderii acestora prevederilor Metodologiei, va actualiza, va aproba și va publica tarifele noi nu mai târziu de 1 aprilie, care vor intra în vigoare și vor fi aplicate după publicarea Hotărârii Consiliului de Administrație al ANRE în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

35. RED vor avea dreptul să solicite ANRE actualizarea tarifelor în decursul anului, dacă există factori obiectivi ce nu pot fi controlați de întreprinderi (modificarea prețurilor de procurare a energiei electrice, fluctuația cursului de schimb al valutei naționale, apariția actelor legislative și normative ce stabilesc obligații suplimentare în sarcina RED, care duc la majorarea costurilor de distribuție etc.), care justifică o astfel de actualizare și care duc la o deviere mai mare de 3 % din costul anual de distribuție stabilit în tarife. În așa caz, RED vor prezenta ANRE o analiză a factorilor de influență și a devierilor dintre datele aplicate la calcularea tarifelor și cele real înregistrate, iar ANRE, în aceste cazuri, este în drept să ajusteze tarifele semestrial sau, după caz, mai frecvent în dependență de nivelul de influență asupra tarifelor a factorilor obiectivi.

36. În cazul în care într-un anumit an, la nivel național, se va modifica cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real, fapt care va duce, în anul respectiv, la o majorare mai mare a

consumurilor ce țin de remunerarea muncii, decât consumurile ce țin de remunerarea muncii, actualizate conform formulei de ajustare, atunci aceste consumuri, din anul respectiv, vor fi actualizate reieșind din: cuantumul nou minim garantat, coeficientul ramurii, numărul și categoria angajaților, regimul de lucru etc.

37. În cazul aplicării tarifelor de tip binom, Metodologia prevede posibilitatea stabilirii pentru consumatorii finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de tensiune joasă a tarifului pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, calculat la 1 kWh energie electrică consumată, care se determină conform formulei:

$$TD_{nlt}^m = \frac{TD_{nlt}^b \times PC_{nlt}}{ED_{nlt}} \quad (53)$$

38. Devierile tarifare create pe parcursul anului de gestiune vor fi incluse în tariful anului viitor și actualizate la rata de rentabilitate (R_r), în baza valorilor acestor devieri determinate lunar. În cazul modificării tarifelor în decursul anului de gestiune, devierile financiare (Dev) generate în perioada precedentă a anului de gestiune vor fi luate în considerație pe deplin la calcularea noilor tarife. În acest caz, devierile financiare se includ în tarif astfel încît să fie recuperate pînă la sfîrșitul anului de gestiune.

39. În cazul în care, în perioada de valabilitate a Metodologiei vor fi adoptate acte legislative sau acte normative de reglementare, care vor influența nivelul consumurilor și al cheltuielilor de distribuție a energiei electrice, aceste modificări vor fi luate în considerație de către ANRE la ajustarea anuală a tarifelor.

40. Metodologia prevede că mijloacele obținute în urma reflectării în tarif a mărimii consumurilor aferente uzurii/amortizării activelor și a valorii determinate conform prevederilor punctului 20 din Metodologie, vor fi utilizate de RED doar în scopul efectuării de noi investiții. În cazul utilizării acestora în alte scopuri, ANRE este în drept să diminueze tariful pentru serviciul de distribuție a energiei electrice al anului următor în proporția corespunzătoare mijloacelor financiare utilizate în alte scopuri.

Anexa nr. 1

la Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice

Indicatorii, formulele și sursa de determinare a valorilor de calcul a ratei de rentabilitate a activelor R_r în baza costului mediu ponderat al capitalului (WACC)

Indicatori	Simbolul și formulele de calcul	Sursa de determinare a indicatorilor	Valoarea indicilor
Rata lipsită de risc, %	r_f	Rata lipsită de risc a SUA, media ale anului precedent a bonurilor cu maturitatea de 10 ani, publicată de Trezoreria SUA (www.treasury.gov)	Se determină anual.
Rata de risc al țării %	r_t	Rata lipsită de risc a Republicii Moldova, actualizată în iunie 2012, egală cu 9,0% și publicată în sursa: http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/ , la compartimentul: Updated Data, Data Sets, Risk Premium for Other Markets, Country Risk premium,	Stabilită ca valoare plafon pe perioada de valabilitate a Metodologiei, egală cu 9,0%. Dacă într-un anumit an valoare publicată este mai mică decât cea plafon se aplică valoare publicată.
Raportul capital împrumutat/capital propriu	d/e	Se va aplica raportul de 35% la 65%, stabilit pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei tarifare.	0,54 pe toată perioada Metodologiei.
Raportul capital împrumutat/total capital	$d/(d+e)$	Determinat reieșind din raportul d/e egal cu 35% la 65%	0,35 pe toată perioada Metodologiei.
Raport capital propriu/total capital	$e/(d+e)$	Determinat reieșind din raportul d/e egal cu 35% la 65%	0,65 pe toată perioada Metodologiei.
Riscul sistematic al industriei (lipsit de îndatorare)	β	Valoarea medie corespunzătoare companiilor sectorului energetic a SUA publicată anual în sursa: http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/ la compartimentul: Data Sets, Levered an unlevered Betas by Industry	0,47 pe toată perioada Metodologiei.
Rata impozitului pe venit	t	Conform Codului fiscal.	Se determină anual.
Riscul sistematic al industriei ajustate la gradul de îndatorare	β_d	Se determină conform formulei: $\beta_d = \beta + d/e \times \beta(1-t)$	Se determină anual
Prima de risc caracteristică pieței, %	$(r_m - r_f)$	Prima de risc de piață, determinată în ianuarie 2013 ca media aritmetică din ultimii 10 ani în SUA (Stock-T. Bills) și publicată în sursa: http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/ la compartimentul: Data Sets, Historical Return on Stoks, Bonds and Bills, Arithmetic Average, Risk Premium.	Constantă pe toată perioada de valabilitate a Metodologiei,
Costul capitalului propriu, %	K_e	Se determină conform formulei: $K_e = r_f + r_t + \beta_d \times (r_m - r_f)$	Se determină anual
Costul capitalului îndatorat, %	K_d	Valoarea anuală a capitalului îndatorat a întreprinderii. Se va determina anual ca media calculată pe baza dobânzii curente a unui împrumut eficient și bine gestionat pe piața de capital națională și internațională relevantă. Valoarea acestuia corespunde ratei medii la creditele acordate în valută străină în anul precedent anului calculării tarifului, publicate de Banca Națională a Moldovei la compartimentul: Statistica monetară, Ratele medii ale dobânzilor, Rata medie la creditele acordate în valută străină.	Se determină anual
Rata de rentabilitate, %	R_r	Se determină conform WACC: $R_r = WACC = K_e(1-t) + e/(d+e) + K_d \times d/(d+e)$	Se determină anual

Anexa nr.2
 la Hotărîrea Consiliului de Administrație
 al ANRE nr. 497 din 20 decembrie 2012

METODOLOGIA de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice

Secțiunea 1 Dispoziții generale

1. Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice (în continuare Metodologie) are ca scop stabilirea modului de calcul a tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice.

2. Metodologia stabilește:

1) principiile și algoritmul de calcul al tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice;

2) modul de determinare, de ajustare și de aprobare a tarifelor reglementate de furnizare a energiei electrice, diferențiate pe nivelele de tensiune ale rețelelor electrice de distribuție prin care se furnizează energie electrică consumatorilor finali, în funcție de zona de consum și de modul de achitare pentru energia electrică furnizată consumatorilor finali;

3) componența, modul de determinare și de includere în tarifele reglementate de furnizare a energiei electrice a consumurilor și a cheltuielilor furnizorului de energie electrică la tarife reglementate (în continuare Furnizor) aferente doar activității de furnizare a energiei electrice;

4) modul de determinare a costului energiei electrice procurate, a consumului suportat în legătură cu prestarea Furnizorului a serviciului de transport și a serviciului de distribuție a energiei electrice de către operatorul rețelei de transport și de sistem și de operatorul rețelei de distribuție;

5) modul de determinare și de aprobare a consumurilor și a cheltuielilor Furnizorului aferente doar activității de furnizare a energiei electrice pentru primul an de valabilitate a Metodologiei, anul de bază;

6) modul de actualizare a consumurilor și a cheltuielilor Furnizorului aferente activității de furnizare a energiei electrice pentru perioada ulterioară anului de bază.

Secțiunea 2

Principiile, aplicate la determinarea tarifelor

3. Metodologia este bazată pe următoarele principii de reglementare:

1) separarea funcțională și contabilă, iar, ulterior, separarea legală, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la energia electrică, a activității de furnizare a energiei electrice de cea de distribuție a energiei electrice precum și de alte activități reglementate sau nereglementate, practicate de Furnizor;

2) funcționarea eficientă și asigurarea viabilității Furnizorului;

3) determinarea costurilor reale de procurare a energiei electrice, a consumurilor aferente prestării Furnizorului a serviciilor de transport și de distribuție a energiei electrice, a consumurilor și a cheltuielilor strict necesare pentru desfășurarea activității reglementate de furnizare a energiei electrice, cu excluderea din calcul a tuturor consumurilor și cheltuielilor economic neargumentate și/sau care nu sînt necesare pentru desfășurarea activității de furnizare a energiei electrice;

4) desfășurarea activității de furnizare a energiei electrice în condiții de eficiență și de fiabilitate;

5) includerea în tarifele reglementate de furnizare a energiei electrice doar a consumurilor și a cheltuielilor reale, strict necesare pentru procurarea, pentru transportul, pentru distribuția și pentru furnizarea energiei electrice la

tarife reglementate prin rețelele electrice pînă la nivelul respectiv de tensiune la care sînt racordate instalațiile electrice ale consumatorilor finali;

6) eliminarea treptată a subvențiilor încrucișate existente;

7) transparență în procesul de reglementare a tarifelor.

Secțiunea 3

Calcularea tarifelor

4. Tariful mediu de furnizare a energiei electrice (TFC_{mn}) tuturor consumatorilor deserviți de Furnizor în anul de reglementare „n” se determină reieșind din venitul care trebuie să fie obținut de către Furnizor în vederea acoperirii consumurilor și a cheltuielilor reale necesare pentru furnizarea energiei electrice și pentru obținerea unei marje rezonabile de profit. Astfel, tariful în cauză va fi determinat conform formulei:

$$TFC_{mn} = \frac{VF_n}{EFC_n} = \frac{CFT_n + RF_n}{EFC_n} \quad (1)$$

unde:

VF_n – venitul reglementat al Furnizorului necesar a fi obținut în anul „n” în urma furnizării energiei electrice tuturor consumatorilor deserviți. Metodologia prevede că furnizarea energiei electrice poate fi efectuată de Furnizor la punctele de intrare în rețelele electrice de transport, la punctele de ieșire din rețelele electrice de transport și la punctele de ieșire din rețelele electrice de distribuție. Astfel:

$$VF_n = VF_{not} + VF_{ntr} + VF_{nd} \quad (2)$$

unde:

VF_{not} – venitul Furnizorului în anul „n” de la furnizarea energiei electrice consumatorilor la punctele de intrare în rețelele electrice de transport;

VF_{ntr} – venitul Furnizorului de la furnizarea în anul „n”, la punctele de ieșire din rețelele electrice de transport, a energiei electrice consumatorilor finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de transport;

VF_{nd} – venitul Furnizorului de la furnizarea în anul „n” a energiei electrice consumatorilor la punctele de ieșire din rețelele electrice de distribuție, care se determină conform formulei:

$$VF_{nd} = VF_{nit} + VF_{nmt} + VF_{nit} \quad (3)$$

VF_{nit} – venitul de la furnizarea în anul „n” a energiei electrice consumatorilor finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune;

VF_{nmt} – venitul de la furnizarea în anul „n” a energiei electrice consumatorilor finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de medie tensiune;

VF_{nit} – venitul de la furnizarea în anul „n” a energiei electrice consumatorilor finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune;

CFT_n – consumurile și cheltuielile totale ale Furnizorului aferente furnizării energiei electrice, care se determină conform formulei:

$$CFT_n = CEP_n + CST_n + CSD_n + CSF_n - Dev_{n-1} \quad (4)$$

unde:

CEP_n – costul energiei electrice procurate de Furnizor în anul „n” pentru a fi furnizată tuturor consumatorilor;

CST_n - consumurile suportate de Furnizor în anul „n” pentru prestarea acestuia a serviciului de transport al energiei electrice prin rețelele electrice de transport, de către operatorul rețelei de transport și de sistem;

CSD_n - consumurile suportate de Furnizor în anul „n” pentru prestarea acestuia a serviciului de distribuție a energiei electrice, de către operatorul rețelei de distribuție;

CSF_n - consumurile și cheltuielile totale ale Furnizorului necesare pentru desfășurarea activității de furnizare a energiei electrice în anul „n”;

Dev_{n-1} - componenta, care va lua în considerare devierile tarifare, pozitive (+) sau negative (-), ale Furnizorului generate în anul „n-1” (perioada precedentă de reglementare), care trebuie luate în calculul tarifelor anului „n” (perioada pentru care se stabilesc tarifele). Aceste devieri pot apărea ca rezultat al diferențelor între parametrii estimați în procesul de stabilire a tarifelor pentru anul „n-1” și cei reali obținuți în anul „n-1”.

RF_n - rentabilitatea reglementată necesară a fi obținută de Furnizor în anul „n” de la furnizarea energiei electrice, care se stabilește și se aprobă prin Hotărârea Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (în continuare ANRE) cu respectarea principiilor stabilite în Legea cu privire la energia electrică. Hotărârea aprobată se publică în Monitorul Oficial în conformitate cu art.14, alin. (8) din Legea cu privire la energia electrică;

EFC_n - cantitatea de energie electrică furnizată în anul „n” tuturor consumatorilor deserviți de Furnizor, determinată conform formulei:

$$EFC_n = EFC_{not} + EFC_{ntr} + EFC_{ndr} \quad (5)$$

în care:

EFC_{not} - cantitatea de energie electrică furnizată de Furnizor în anul „n” la punctele de intrare în rețelele electrice de transport ale operatorului rețelei de transport și de sistem;

EFC_{ntr} - cantitatea de energie electrică furnizată în anul „n” la punctele de ieșire din rețelele electrice de transport ale operatorului rețelei de transport și de sistem;

EFC_{ndr} - cantitatea de energie electrică furnizată la punctele de ieșire din rețelele electrice de distribuție, care se determină conform formulei:

$$EFC_{ndr} = EFC_{nit} + EFC_{nmt} + EFC_{njt} \quad (6)$$

EFC_{nit} - cantitatea de energie electrică furnizată în anul „n” consumatorilor finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune (IT), care cuprind rețelele electrice de distribuție de tensiunea de 35-110 kV;

EFC_{nmt} - cantitatea de energie electrică furnizată în anul „n” consumatorilor finali instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de medie tensiune (MT), care cuprind rețelele electrice de distribuție de tensiunea de 6-10 kV;

EFC_{njt} - cantitatea de energie electrică furnizată în anul „n” consumatorilor finali instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune (JT), care cuprind rețelele electrice de distribuție de tensiunea de 0,4 kV și mai joasă.

5. Tarifele reglementate de furnizare a energiei electrice se determină și se aprobă în așa mod ca fiecare categorie de consumatori finali, în parte, să achite doar costul real necesar pentru procurarea energiei electrice, pentru transportul, pentru distribuția și pentru furnizarea acesteia la punctele de delimitare sau la locurile de consum ale consumatorilor finali în funcție de nivelul tensiunii rețelilor electrice la care sînt racordate instalațiile electrice ale acestora. Aceste tarife pot fi atât de tip monom, precum și de tip binom.

6. Tariful de furnizare a energiei electrice de tip monom

reflectă costurile Furnizorului revenite 1 kWh (lei/kWh). În acest caz, veniturile Furnizorului în anul de reglementare „n” de la furnizarea energiei electrice consumatorilor finali de energie electrică și, respectiv, plata necesară de a fi achitată de către toți consumatorii finali pentru energia electrică consumată se va determina conform formulei:

$$VF_n = PAC_n = \sum EFC_{nk} \cdot TFC_{nk}^m \quad (7)$$

unde:

PAC_n - plata necesară a fi achitată de către toți consumatorii finali ai Furnizorului pentru energia electrică furnizată (consumată) în anul „n”;

EFC_{nk} - cantitatea de energie electrică totală, furnizată în anul „n” consumatorilor finali de categoria „k”;

TFC_{nk}^m - tariful reglementat de tip monom de furnizare a energiei electrice în anul „n” consumatorilor finali de categoria „k”. Acest tarif se determină:

1) Pentru energia electrică furnizată la punctele de intrare în rețelele electrice de transport (operatorului rețelei de transport și de sistem pentru acoperirea consumului tehnologic și a pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de transport sau altor consumatori):

$$TFC_{not} = \frac{VF_{not}}{EFC_{not}} = \frac{CEP_n + CSF_n - Dev_{n-1} + RF_n}{EFC_n} = \frac{CEP_n}{EFC_n} + TF_n \quad (8)$$

unde:

TF_n - tariful pentru desfășurarea de către Furnizor a activității de furnizare a energiei electrice, care se determină conform formulei:

$$TF_n = \frac{CSF_n - Dev_{n-1} + RF_n}{EFC_n} \quad (9)$$

2) Pentru energia electrică furnizată la punctele de ieșire din rețelele electrice de transport (consumatorilor finali instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de transport, operatorilor rețelilor de distribuție pentru acoperirea consumului tehnologic și a pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de distribuție):

$$TFC_{ntr} = \frac{VF_{ntr}}{EFC_{ntr}} = \frac{CEP_n}{EFC_n} + TF_n + \frac{CST_n}{EFC_n - EFC_{not}} = \frac{CEP_n}{EFC_n} + TF_n + TT_n \quad (10)$$

unde:

TT_n - tariful pentru prestarea Furnizorului de către operatorul rețelei de transport și de sistem a serviciului de transport al energiei electrice în anul „n”, aprobat de ANRE în conformitate cu legea. Acest tarif va include și costul energiei electrice procurate de operatorul rețelei de transport și de sistem pentru acoperirea consumului tehnologic și a pierderilor de energie electrică în rețelele electrice de transport.

3) Pentru energia electrică furnizată în anul „n” consumatorilor finali, ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune (IT):

$$TFC_{nit} = \frac{VF_{nit}}{EFC_{nit}} = \frac{CEP_n}{EFC_n} + TF_n + TT_n + TD_{nit}^m \quad (11)$$

unde:

TD_{nit}^m - tariful pentru serviciul de distribuție a energiei electrice calculat la 1 kWh și prestat Furnizorului în anul „n” de operatorul rețelei de distribuție prin rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune, aprobat de ANRE în conformitate cu legea.

4) Pentru energia electrică furnizată în anul „n” consumatorilor finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de medie tensiune (MT):

$$TFC_{nmt} = \frac{VF_{nmt}}{EFC_{nmt}} = \frac{CEP_n}{EFC_n} + TF_n + TT_n + TD_{nmt}^m \quad (12)$$

unde:

TD_{nmt}^m - tariful pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, calculat la 1 kWh și prestat Furnizorului în anul „n” de operatorul rețelei de distribuție prin rețelele electrice de

distribuție de medie tensiune, aprobat de ANRE în modul stabilit de lege.

5) Pentru energia electrică furnizată în anul „n” consumatorilor finali, instalațiile electrice ale cărora sînt racordate la rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune (JT):

$$TFC_{n,jt}^m = \frac{VF_{n,jt}}{EFC_n} = \frac{CEP_n}{EFC_n} + TF_n + TT_n + TD_{n,jt}^m \quad (13)$$

unde:

$TD_{n,jt}^m$ - tariful pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, calculat la 1 kWh și prestat Furnizorului în anul „n” de operatorul rețelei de distribuție prin rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune, aprobat de ANRE în modul stabilit de lege.

7. În cazul tarifelor de furnizare a energiei electrice de tip binom costurile Furnizorului se divizează între două componente tarifare:

- 1) tarif pentru energia electrică furnizată, lei/kWh;
- 2) tarif pentru puterea electrică contractată, lei/kW.

În acest caz, veniturile Furnizorului de la furnizarea energiei electrice consumatorilor finali prin rețelele electrice de distribuție (VF_{nd}) și, respectiv, plata necesară de a fi achitată pentru energia electrică furnizată în anul „n” de către consumatorii finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție (PAC_{nd}), se vor determina reieșind din energia electrică furnizată (consumată) precum și din puterea maximă contractată de către consumatorii finali, conform formulei:

$$VF_{nd} = PAC_{nd} = EFC_{nd} \times TFE_{nd} + \sum TP_{nk} \times PC_{nk} \quad (14)$$

unde:

EFC_{nd} - cantitatea de energie electrică furnizată consumatorilor finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție („IT”, „MT”, „JT”);

TFE_{nd} - tariful pentru energia electrică furnizată în anul „n”, consumatorilor finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție, lei/kWh. Acest tarif se determină conform formulei:

$$TFE_{nd} = \frac{CEP_n}{EFC_n} + TF_n + TT_n \quad (15)$$

PC_{nk} - puterea maximă contractată în anul „n” de către consumatorii finali ale căror instalații electrice sînt racordate la rețelele electrice de distribuție corespunzător nivelului „k” de tensiune;

TP_{nk} - tariful în anul „n” pentru puterea electrică contractată aferentă rețelelor electrice de distribuție cu nivelul „k” de tensiune. Tarifele pentru puterea electrică contractată se determină în conformitate cu Metodologia de calculare, aprobare și ajustare a tarifelor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice și se aprobă de către ANRE în modul stabilit de lege în lei/kW/lună pentru fiecare nivel de tensiune a rețelelor electrice de distribuție („IT”, „MT” și „JT”).

8. Atît tarifele de furnizare a energiei electrice de tip monom, precum și cele de tip binom pot fi diferențiate în funcție de orele de consum. Tarifele de furnizare a energiei electrice în funcție de orele de consum se determină de Furnizor și se aprobă de ANRE în modul stabilit de lege, reieșind din condițiile stipulate în contractele de procurare a energiei electrice de la producătorii autohtoni și din import privind prețurile de procurare a energiei electrice, diferențiate în funcție de orele de consum (orele de zi, orele de noapte și orele de vîrf). În acest caz, tarifele de furnizare a energiei electrice se determină în conformitate cu formulele (8), (10) - (15) din Metodologie pentru fiecare interval al orelor de consum reieșind din costul energiei electrice procurate, determinat separat pentru fiecare interval al orelor de consum, iar celelalte componente tarifare nu

depind de orele de consum.

Secțiunea 4

Determinarea consumurilor și a cheltuielilor

9. După cum s-a menționat în punctul 4 al Metodologiei, în componența consumurilor și a cheltuielilor totale ale Furnizorului se includ costul energiei electrice procurate de către Furnizor pentru a fi furnizată în anul de reglementare „n” tuturor consumatorilor (CEP_n), costul serviciului de transport al energiei electrice (CST_n) suportat de Furnizor pentru serviciul prestat de operatorul rețelei de transport și de sistem, costul serviciului de distribuție a energiei electrice (CSD_n) suportat de Furnizor pentru serviciul, prestat de operatorul rețelei de distribuție și consumurile și cheltuielile Furnizorului aferente desfășurării activității de furnizare a energiei electrice (CSF_n).

10. Costul energiei electrice procurate în anul de reglementare „n” se determină reieșind din cantitatea de energie electrică procurată pentru furnizare tuturor consumatorilor deserviți de Furnizor și din prețurile de procurare a acestei energiei electrice, conform formulei:

$$CEP_n = EP_n \times PE_n \quad (16)$$

unde:

EP_n - cantitatea totală de energie electrică necesară a fi procurată de Furnizor în anul „n” pentru a fi furnizată tuturor consumatorilor, deserviți de acesta, precum și, după caz, operatorului rețelei de transport și de sistem și operatorilor rețelelor de distribuție;

PE_n - prețul mediu de procurare în anul „n” a energiei electrice de către Furnizor de la producătorii autohtoni și din import. Acest preț se bazează pe prețurile aprobate de ANRE în cazul procurării energiei electrice de la producătorii autohtoni reglementați și pe prețurile prevăzute în contractele de procurare a energiei electrice în cazul procurării energiei electrice din import și de la producătorii prețurile cărora nu sînt reglementate. Acest preț se determină în felul următor:

$$PE_n = \frac{\sum (PER_n \times EPR_n + PELS_n \times EPL_n + PEB_n \times EPB_n)}{EPT_n} \quad (17)$$

unde:

PER_n - prețul mediu ponderat de procurare de către Furnizor în anul „n” a energiei electrice de la producătorii autohtoni prețurile cărora sînt reglementate de stat, lei/kWh;

EPR_n - cantitatea de energie electrică procurată de către Furnizor în anul „n” de la producătorii autohtoni prețurile cărora sînt reglementate de stat;

$PELS_n$ - prețul mediu ponderat, cu stimulente, de procurare de către Furnizor în anul „n” a energiei electrice din import și din surse autohtone la prețuri libere (nereglementate) de pe piață, lei/kWh. Acest preț se determină conform formulei:

$$PELS_n = PEL_n + K \times (PEL_{n-1} - PEL_n) \quad (18)$$

unde:

PEL_n - prețul mediu ponderat de procurare de către Furnizor a energiei electrice în anul „n” din import și din sursele autohtone la prețuri libere de pe piață, lei/kWh;

PEL_{n-1} - prețul mediu ponderat efectiv de procurare de către Furnizor în anul precedent (n-1) a energiei electrice din import și din sursele autohtone la prețuri libere de pe piață, lei/kWh;

K - coeficientul de stimulare care este egal cu 0,5 în cazul în care PEL_n este mai mic decît PEL_{n-1} , în toate celelalte cazuri $K=0$. Coeficientul de stimulare prevede doar stimularea gestionării eficiente de către Furnizor a procurărilor de energie electrică astfel încît prețurile de procurare să fie cele mai mici de pe piață. La determinarea coeficientului de stimulare, nu se vor lua în considerație diminuările prețurilor față de anul precedent în rezultatul modificării

cursului de schimb al leului moldovenesc față de valuta în care se procură energia, în rezultatul negocierilor purtate de organele de stat, în rezultatul scăderii prețurilor la resursele energetice pe piața internațională și alte diminuări de prețuri care nu țin nemijlocit de meritul Furnizorului.

EPL_n – cantitatea de energie electrică procurată de către Furnizor în anul „n” din import și din sursele autohtone la prețuri libere de pe piață;

PEB_n – prețul mediu ponderat al energiei electrice necesar a fi achitat în anul „n” de către Furnizor pentru energia electrică livrată de operatorul rețelei de transport și de sistem pentru balansarea deficitului de energie electrică pe piața internă a furnizorului;

EPB_n – cantitatea de energie electrică livrată în anul „n” de operatorul rețelei de transport și de sistem pentru balansarea deficitului de energie electrică pe piața internă a furnizorului;

EPT_n – cantitatea totală de energie electrică procurată de Furnizor în anul „n”. Cantitatea de energie electrică procurată trebuie să fie egală cu cantitatea de energie furnizată de furnizor tuturor consumatorilor. Adică:

$$EPT_n = EFC_n \quad (19)$$

11. Costurile suportate de Furnizor pentru serviciul de transport al energiei electrice, prestat de operatorul rețelei de transport și de sistem se determină conform formulei:

$$CST_n = ET_n \times TT_n \quad (20)$$

unde:

ET_n – cantitatea de energie electrică a Furnizorului transportată de operatorul rețelei de transport și de sistem în anul „n” prin rețelele electrice de transport.

12. Costurile suportate de Furnizor pentru serviciul de distribuție a energiei electrice, prestat de către operatorul rețelei de distribuție se determină conform formulei:

$$CSD_n = EFC_{nit} \times TD_{nit} + EFC_{nmt} \times TD_{nmt} + EFC_{nft} \times TD_{nft} \quad (21)$$

unde:

TD_{nit}; TD_{nmt}; TD_{nft} – tariful pentru prestarea de către operatorul rețelei de distribuție a serviciului de distribuție a energiei electrice în anul „n” prin rețelele electrice de distribuție de înaltă tensiune, de medie tensiune și de joasă tensiune, aprobat de ANRE.

13. Consumurile și cheltuielile totale ale Furnizorului necesare pentru desfășurarea activității de furnizare a energiei electrice în anul de reglementare „n” (**CSF_n**) cuprind:

1) cheltuieli legate de încheierea și de derularea contractelor de procurare, a contractelor de furnizare a energiei electrice tuturor consumatorilor, a contractelor de transport și a contractelor de distribuție a energiei electrice, a altor contracte aferente activității de furnizare a energiei electrice;

2) cheltuieli și consumuri legate de facturarea și de colectarea plăților pentru energia electrică furnizată consumatorilor, de facturarea și de achitarea plăților pentru energia electrică procurată, a plăților pentru prestarea serviciului de transport și a serviciului de distribuție a energiei electrice;

3) cheltuieli aferente asigurării bazei de date privind gestiunea consumatorilor, aferente organizării și desfășurării lucrului cu consumatorii (centre comerciale, servicii de informare a consumatorilor, a operatorului rețelei de transport și de sistem, a operatorilor rețelelor de distribuție și a altor instituții abilitate);

4) uzura mijloacelor fixe și amortizarea activelor nemateriale, cheltuielile de întreținere și de exploatare a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale aferente activității de furnizare a energiei electrice;

5) alte cheltuieli comerciale legate nemijlocit de activitatea de furnizare a energiei electrice;

6) cheltuieli generale și administrative ale Furnizorului aferente activității de furnizare a energiei electrice.

14. Totodată, toate consumurile și cheltuielile legate nemijlocit de activitatea de furnizare indicate în punctul 13 din Metodologie sînt compuse din consumuri privind retribuirea muncii (CRF), din consumuri materiale (CMF), din consumuri privind serviciile prestate de terți (CSP), din uzura mijloacelor fixe și amortizarea activelor nemateriale pe termen lung (UA) și din alte cheltuieli de furnizare a energiei electrice (ACF). Astfel, consumurile și cheltuielile totale aferente activității de furnizare a energiei electrice în anul „n” pot fi determinate prin formula:

$$CSF_n = CRF_n + CMF_n + CSP_n + UA_n + ACF_n \quad (22)$$

15. În consumurile aferente retribuirii muncii personalei Furnizorului se includ atît consumurile de retribuire a muncii cît și impozitele aferente acestora prevăzute de legea în domeniu (contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii și de asigurare obligatorie de asistență medicală). Consumurile totale aferente retribuirii muncii se determină de către Furnizor pentru primul an de valabilitate a Metodologiei, - anul de bază (CRF₀), reieșind din: numărul necesar de angajați pentru desfășurarea normală a activității de furnizare a energiei electrice; categoria de calificare a acestora; quantumul minim garantat al salariului în sectorul real; coeficientul complexității din ramură; regimul și condițiile de lucru; tarifele contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și prima de asigurare obligatorie de asistență medicală, alte plăți și sporuri stabilite de legislație. Aceste consumuri se determină de Furnizor pentru primul an de valabilitate a Metodologiei, se examinează și se aprobă de către ANRE ca fiind consumuri de bază pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei. Pentru fiecare an ulterior „n”, aceste consumuri se actualizează reieșind din indicele prețului de consum din Republica Moldova și conform indicelui de modificare a numărului locurilor de consum ale consumatorilor finali deserviți de Furnizor, conform formulei:

$$CRF_n = CRF_0 \times \prod [(1 + IPCM_n) \times (1 + \Delta NC_n)] \quad (23)$$

unde:

IPCM_n – indicele prețului de consum în RM în anul „n”;

ΔNC_n – indicele modificării numărului locurilor de consum ale consumatorilor finali deserviți de Furnizor în anul „n”, care se determină conform formulei:

$$\Delta NC_n = \frac{NC_n - NC_{n-1}}{NC_{n-1}} \quad (24)$$

unde:

NC_n – numărul locurilor de consum ale consumatorilor finali deserviți de către Furnizor în anul de reglementare „n”;

NC_{n-1} – numărul locurilor de consum ale consumatorilor finali deserviți de Furnizor în anul precedent.

În cazul în care, la nivel național, se va modifica quantumul minim garantat al salariului în sectorul real, fapt care va duce, în anul respectiv, la o majorare mai mare a consumurilor privind retribuirea muncii, decît consumurile privind retribuirea muncii, actualizate conform formulei de ajustare, atunci aceste consumuri, din anul respectiv, vor fi actualizate reieșind din: quantumul nou minim garantat, coeficientul ramurii, numărul și categoria angajaților, regimul de lucru etc.

16. Consumurile materiale totale ale Furnizorului necesare pentru desfășurarea activității de furnizare a energiei electrice se determină de Furnizor pentru primul an de valabilitate a Metodologiei (CMF₀) reieșind din cantitatea fiecărui tip de material necesar, determinată în baza normelor de utilizare și a analizei materialelor, utilizate de Furnizor în perioada precedentă de reglementare pentru deservirea consumatorilor, pentru întreținerea și pentru exploatarea mijloacelor fixe și a activelor nemateriale și

reieșind din prețurile minime de pe piață, ca rezultat al achizițiilor efectuate în conformitate cu regulamentul aprobat de ANRE. Analogic consumurilor privind retribuirea muncii, aceste consumuri se examinează și se aprobă de către ANRE pentru primul an, ca fiind costuri de bază pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei. Pentru fiecare an „n” ulterior, aceste consumuri se actualizează în conformitate cu următoarea formulă:

$$CMF_n = CMF_0 \times \prod [(1 + HICP_n) \times (1 + \Delta NC_n)] \times \frac{Leid_n}{Leid_{n-1}} \quad (25)$$

unde:

HICP_n - indicele prețului cu amănuntul al SUA în anul „n”, publicat de către Departamentul Muncii al SUA;

Leid_n - cursul oficial mediu de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA în anul „n”, anul pentru care se actualizează costurile;

Leid_{n-1} - cursul oficial mediu de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA în anul precedent (n-1).

17. Consumurile totale privind serviciile prestate de terți includ serviciile prestate de Poșta Moldovei și de băncile comerciale privind expedierea facturilor de plată, primirea plăților pentru energia electrică de la consumatori, serviciile telefonice și informaționale și alte servicii ce țin de activitatea de furnizare a energiei electrice, prestate Furnizorului conform contractelor încheiate cu terțe părți. Aceste consumuri se determină pentru primul an de valabilitate al prezentei Metodologii (CSP₀) reieșind din contractele de antrepriză încheiate cu terțe părți în rezultatul achiziției de lucrări și de servicii, efectuate în conformitate cu regulamentul aprobat de ANRE. Aceste cheltuieli se examinează și se aprobă de către ANRE ca cheltuieli de bază pentru toată perioada de valabilitate a Metodologiei. Pentru fiecare an „n” următor, cheltuielile în cauză se actualizează în conformitate cu următoarea formulă:

$$CSP_n = CSP_0 \times \prod [(1 + IPCM_n) \times (1 + \Delta NC_n)] \quad (26)$$

18. Uzura mijloacelor fixe și amortizarea activelor nemateriale se determină anual de către Furnizor reieșind din valoarea de intrare a activelor necesare pentru desfășurarea activității de furnizare a energiei electrice și reieșind din durata de funcționare utilă a acestor active, utilizând metoda amortizării liniare, care conduce la defalcări uniforme a uzurii în consumurile și cheltuielile Furnizorului, pe toată durata de funcționare utilă a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale, conform formulei:

$$UA_m = \sum_{k=1}^m \frac{VIA_{k-1}}{DV_k} \quad (27)$$

unde:

VIA_{k-1} - valoarea de intrare a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale utilizate în activitatea de furnizare a energiei electrice date în exploatare până în anul „n-1”, în urma investițiilor efectuate conform planurilor de investiții aprobate de ANRE;

DV_k - durata de funcționare utilă a mijloacelor fixe și a activelor nemateriale de categoria „k”, care trebuie să corespundă duratei reale de viață a activului. Totodată, această durată de funcționare nu poate fi mai mică decât durată indicată în Catalogul mijloacelor fixe și activelor nemateriale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 338 din 21.03.2003.

19. Alte cheltuieli de furnizare a energiei electrice (ACF_n) includ cheltuielile aferente creării fondului de rulment, achitării impozitelor și a taxelor, care conform legii în domeniu se atribuie la cheltuieli. Aceste cheltuieli se determină pentru fiecare an în parte conform formulei:

$$ACF_n = CFR_n + T_n \quad (28)$$

unde:

CFR_n - cheltuielile totale aferente fondului de rulment în

anul „n”, care se determină conform formulei:

$$CFR_n = \frac{\alpha \times (CEP_n + CST_n + CSD_n + CRF_n + CMF_n + CSP_n + T_n)}{365} \times Rdn \quad (29)$$

unde:

α - necesitatea în fond de rulment, exprimat în zile de facturare a energiei electrice. Prin prezenta Metodologie se stabilește **α** = 25 zile, determinat în baza regimului de achitare de către consumatorii finali a energiei electrice consumate, conform actelor normative în vigoare, și a regimului de plăți pentru necesitățile Furnizorului (în legătură cu procurări de energie electrică, serviciul de transport și de distribuție a energiei electrice, procurări de materiale și de servicii);

R_{an} - rata medie a dobânzilor la creditele acordate în lei moldovenesti în anul „n”, publicată de Banca Națională.

T_n - impozitele, taxele și alte plăți justificate și necesare de a fi achitate de întreprindere în anul „n”, care conform legislației se atribuie la cheltuieli.

Secțiunea 5

Aprobarea, actualizarea și aplicarea tarifelor

20. Tarifele reglementate de furnizare a energiei electrice se determină anual de către Furnizori și se aprobă de către Consiliul de Administrație al ANRE. Pentru aceasta Furnizorul, până la începutul anului ce urmează, prezintă la ANRE calculul tarifelor, efectuat în conformitate cu prevederile Metodologiei și materialele ce confirmă corectitudinea consumurilor, a cheltuielilor și a altor indicatori incluși în calculul tarifelor. ANRE va examina materialele prezentate de Furnizor și, în cazul în care materialele prezentate sînt veridice, iar calculele efectuate demonstrează necesitatea modificării tarifelor, va concretiza, va actualiza, va aproba și va publica tarifele noi, nu mai târziu de 1 aprilie, care vor intra în vigoare și vor fi aplicate după publicarea Hotărârii Consiliului de Administrație al ANRE în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

21. Furnizorul va avea dreptul să solicite ANRE actualizarea tarifelor în decursul anului, dacă există factori obiectivi ce nu pot fi controlați de acesta (modificarea prețurilor de procurare a energiei electrice, fluctuația cursului de schimb al valutei naționale, apariția actelor legislative și normative ce duc la majorarea costurilor de furnizare etc.), care justifică o astfel de actualizare și care duc la o deviere mai mare de 1,0% din costul anual de furnizare a energiei electrice, stabilit în tarife. În acest caz, Furnizorul va prezenta ANRE o analiză a factorilor de influență și a devierilor dintre datele aplicate la calcularea tarifelor și cele real înregistrate. ANRE, în aceste cazuri, este în drept să ajusteze tarifele semestrial sau, după caz, mai frecvent în funcție de nivelul de influență asupra tarifelor a factorilor obiectivi.

22. Devierile tarifare create pe parcursul anului „n-1” de gestiune vor fi incluse în tariful anului „n”, actualizate la rata medie anuală a dobânzii la creditele bancare în lei moldovenesti (Rdn), în baza valorilor devierilor determinate lunar. În cazul modificării tarifelor în decursul anului de gestiune, devierile tarifare (Dev) generate în perioada precedentă a anului de gestiune vor fi luate în considerație în totalitate la calcularea noilor tarife. În acest caz, devierile financiare se includ în tariful astfel ca acestea să fie recuperate până la sfîrșitul anului de gestiune.

23. Variabila Dev_{n-1} va fi calculată în fiecare an de gestiune pentru a reflecta impactul financiar al devierilor dintre valorile prognozate ale indicatorilor la stabilirea tarifului în anul „n-1” și cele real înregistrate în acest an.

24. Consumurile privind retribuirea muncii, consumurile materiale și consumurile privind prestarea de servicii de către terți, pentru primul an de valabilitate a Metodologiei, anul de bază (CRF₀; CMF₀; CSP₀), se determină de Furnizor, reieșind din necesitatea reală, vor fi examinate și aprobate de Consiliul de Administrație al ANRE, vor intra în vigoare din data publicării și vor fi valabile pe toată perioada de valabilitate a Metodologiei.

25. În cazul în care, în perioada de valabilitate a Metodologiei vor fi adoptate acte legislative sau acte normative de reglementare care vor influența nivelul consumurilor și al cheltuielilor de furnizare a energiei electrice, aceste modificări vor fi luate în considerație de către ANRE la ajustarea anuală a tarifelor.

Acte ale Comisiei Naționale a Pieței Financiare**242 HOTĂRÎRE**
cu privire la înregistrări în Registrul de stat
al valorilor mobiliare

În temeiul Legii nr. 199-XIV din 18.11.1998 „Cu privire la piața valorilor mobiliare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.183-185, art.655), Legii nr.1134-XIII din 02.04.1997 „Privind societățile pe acțiuni” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.1-4, art.1), art.8 lit.m) și lit.o), art.25 alin.(2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS),

VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE

Nr. 7/1. Chișinău, 22 februarie 2013.

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:

1. Se înregistrează în Registrul de stat al valorilor mobiliare valorile mobiliare conform dării de seamă privind rezultatele emisiunii suplimentare de acțiuni ale Societății pe acțiuni „ZORILE” (IDNO 1002600001349; mun. Chișinău, str. Calea leșilor, 8) în sumă de 26962272 lei în număr de 1497904 acțiuni ordinare nominative cu valoarea nominală 18 lei cu numărul înregistrării de stat MD14ZORI1001 din contul mijloacelor bănești.
2. Prezenta hotărîre intră în vigoare din data publicării.

Artur GHERMAN

243 HOTĂRÎRE
cu privire la acordarea licenței
Brokerului de Asigurare-Reasigurare
„BLAJCO ASIST” S.R.L.

Urmare a examinării declarației pentru eliberarea licenței Brokerului de Asigurare-Reasigurare „BLAJCO ASIST” S.R.L. (mun. Chișinău, str. București, 17, of. 1, IDNO 1007600068877), în temeiul prevederilor art.8 lit.c), art.25 alin.(2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS), art.8 alin.(1) lit.c) pct.34), art.10 alin.(1) și alin.(2), art.18 alin.(5), alin.(6) și alin.(8) din Legea nr.451-XV din 30.07.2001 „Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.26-28, art.95), art.49, art.50 din Legea nr.407-XVI din 21.12.2006 „Cu privire la asigurări” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.47-49, art.213),

VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE

Nr. 7/4. Chișinău, 22 februarie 2013.

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:

1. Se acordă Brokerului de Asigurare-Reasigurare „BLAJCO ASIST” S.R.L. licență pentru dreptul de a desfășura activitate de intermediere în asigurări și/sau reasigurări a brokerului, începînd cu 1 martie 2013, pe termen nelimitat.
2. Activitatea licențiată se va desfășura pe adresele:
 - mun. Chișinău, str. București, 17, of. 1;
 - mun. Chișinău, str. Cosmonauților, 9, lit.B, etaj. 1.
3. Taxa pentru eliberarea licenței în mărime de 3250 lei și taxa pentru eliberarea unei copii de pe licență în mărime de 325 lei se varsă la bugetul autorității de supraveghere.
4. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Direcției generale supraveghere asigurări.
5. Prezenta hotărîre intră în vigoare din data publicării.

Artur GHERMAN

244 HOTĂRÎRE
cu privire la înregistrarea prospectului ofertei publice
de preluare obligatorie pe piața secundară a valorilor
mobiliare a acțiunilor emise de Societatea pe acțiuni
„Agrovin Bulboaca”

Examinînd materialele prezentate de ofertantul lurie Trofim, în temeiul art.8 lit.k), art. 25 alin. (2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS), art. 21 alin. (8), art. 22 alin. (1) din Legea nr.199-XIV din 18.11.1998 „Cu privire la piața valorilor mobiliare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.183-185, art.655), art.84 alin.(5) din Legea nr.1134-XIII din 02.04.1997 „Privind societățile pe acțiuni” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.1-4, art.1) și Instrucțiunii cu privire la oferta publică a valorilor mobiliare pe piața secundară, aprobată prin Hotărîrea Comisiei Naționale a

Pieței Financiare nr. 64/4 din 31.12.2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 53-54, art. 215),

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:

1. Se înregistrează prospectul ofertei publice de preluare obligatorie pe piața secundară a valorilor mobiliare, inițiată de ofertantul lurie Trofim, obiectul căreia îl constituie procurarea a 5 114 093 acțiuni ordinare nominative emise de Societatea pe acțiuni „Agrovin Bulboaca” (IDNO 1003600063966, r-nul Anenii Noi, s. Bulboaca), la prețul de 0,50 lei per acțiune, cu termen de acțiune de 30 de zile din data anunțării.
2. Prezenta hotărîre intră în vigoare din data publicării.

VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE

Nr. 7/16. Chișinău, 22 februarie 2013.

Artur GHERMAN

245**HOTĂRÎRE****cu privire la rezultatele verificării tranzacțiilor bursiere
cu acțiunile emise de Compania Internațională
de Asigurări „ASITO” S.A.**

La data de 26.11.2012 și 24.12.2012 în cadrul Bursei de Valori a Moldovei, prin intermediul secției interactive, brokerul BC „Victoriabank” S.A. a tranzacționat din numele clienților săi 744 245 (16%) și, respectiv, 790761 (17%) valori mobiliare emise de Compania Internațională de Asigurări „ASITO” S.A. (în continuare – CIA „ASITO” S.A.) la prețul de 10,43 lei per acțiune.

În rezultatul verificării documentelor aferente tranzacțiilor, s-a constatat că acționarul majoritar al CIA „ASITO” S.A. – compania Windon & Flanders Limited (Marea Britanie), în temeiul contractului de servicii de brokeraj nr. 536 din 13.11.2012, la data de 26.11.2012 a înstrăinat 744 245 acțiuni către Ourimon Venture LTD (Cipru), care a acționat în temeiul contractului de servicii de brokeraj nr. 535 din 13.11.2012, și la data de 24.12.2012 a înstrăinat 790 761 acțiuni către Dorwan Management Limited (Cipru), care a acționat în temeiul contractului de servicii de brokeraj nr. 545 din 26.11.2012.

Reieșind din prevederile art. 59 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 199-XIV din 18.11.1998 „Cu privire la piața valorilor mobiliare”¹ (în continuare – Lege), persoanele care dețin, individual sau împreună cu persoanele afiliate lor, cel puțin 50% plus o acțiune din volumul total al acțiunilor cu drept de vot ale emitentului sînt insideri ai emitentului.

Astfel, conform informației din registrul acționarilor CIA „ASITO” S.A. prezentate de Registratorul Independent „Registru-Corect” S.A., compania Windon & Flanders Limited pînă la efectuarea tranzacțiilor menționate mai sus a deținut 83,13% acțiuni din volumul total al acțiunilor emise de CIA „ASITO” S.A., ceea ce confirmă că la momentul efectuării tranzacțiilor compania Windon & Flanders Limited deținea calitatea de insider al CIA „ASITO” S.A.

CIA „ASITO” S.A., conform art. 3 din Legea contabilității nr. 113-XVI din 27.04.2007², este o entitate de interes public, corespunde criteriilor prevăzute în art. 2 alin. (2) lit. a) și c) din Legea nr. 1134-XIV din 02.04.1997 „Privind societățile pe acțiuni”³ și, în conformitate cu prevederile art. 54 alin. (1) lit. b) din Lege, este obligată să dezvăluie public informația despre valorile sale mobiliare și despre activitatea financiar-economică, iar asupra insiderilor acestuia se aplică prevederile art. 60 alin. (1) lit. b) din Lege.

Potrivit art. 60 alin. (1) lit. b) din Lege, insiderul este în drept să procure sau să vîndă valorile mobiliare ale emitentului fără derularea ofertei publice pe piața secundară, dar cu condiția respectării următoarelor cerințe:

- pînă la efectuarea tranzacției a fost dezvăluită informația, prevăzută la art. 54 alin. (6) și (7) din Lege, care poate influența prețul valorilor mobiliare tranzacționate;
- prețul valorilor mobiliare este stabilit conform prevederilor art. 21 alin. (4)-(4³) din Lege.

În cadrul verificării respectării cerințelor față de dezvăluirea informației s-au constatat următoarele.

În ziarul „Capital Market” nr. 45 (465) din 14.11.2012 CIA „ASITO” S.A. a publicat „Avizul privind dezvăluirea informației de către CIA „ASITO” S.A.”, conform căruia de către emitent nu au fost efectuate tranzacții valoarea cărora sau prețul patrimoniului tranzacționat constituie cel puțin 25% din activele CIA „ASITO” S.A. la data efectuării tranzacțiilor.

În avizul menționat nu s-a dezvăluit informația prevăzută la art. 54 alin. (6) lit. l) din Lege despre orice eveniment

care poate atrage incapacitatea de plată.

Contrar celor publicate, în cadrul examinării documentelor aferente tranzacțiilor bursiere, s-a constatat că de către CIA „ASITO” S.A. nu a fost dezvăluită informația privind evenimentul care s-a produs pînă la 13.11.2012 referitor la reducerea cu 182 251 665 lei a activelor nete sau a capitalului propriu care, potrivit bilanțului contabil intermediar din 13.11.2012, constituie 48 536 040 lei, față de valoarea acestuia de 230 787 705 lei la situația din 31.12.2011.

Conform datelor bilanțului contabil intermediar, reducerea cu 182 251 665 lei a activelor nete sau a capitalului propriu a fost condiționată de majorarea rezervei de daune declarate dar nesoluționate ca rezultat al unei obligații contractuale legate de achitarea despăgubirii survenite din cazul asigurat – accidentul rutier produs în străinătate în baza poliței Carte Verde emisă de către CIA „ASITO” S.A. Astfel, transferul a 182 251 665 lei din capitalul propriu la formarea rezervelor de daune constituie o tranzacție a cărei valoare este mai mare de 25% din activele emitentului, și anume – circa 43% din valoarea activelor CIA „ASITO” S.A. conform bilanțului contabil intermediar din 13.11.2012, ceea ce poate atrage incapacitatea de plată a emitentului și, potrivit art. 54 alin. (6) lit. h) și lit. l) din Lege, în mod obligatoriu urma a fi dezvăluită.

Reducerea activelor nete de asemenea constituie un eveniment care, în conformitate cu prevederile art. 60 alin. (1) lit. b) din Lege, influențează asupra prețului valorilor mobiliare tranzacționate, deoarece, în cazul în care insiderul vinde valorile mobiliare deținute fără ofertă publică, prețul se determină conform prevederilor art. 21 alin. (4)-(4³) din Lege.

Conform prevederilor art. 21 alin. (4¹) lit. b) din Lege, unul dintre criteriile utilizate la determinarea prețului este valoarea activelor nete ce revine la o acțiune conform ultimei situații financiare auditate a emitentului.

Astfel, informația care poate influența prețul valorilor mobiliare emise de CIA „ASITO” S.A. nu a fost dezvăluită deplin, iar compania Windon & Flanders Limited nu era în drept să înstrăineze acțiunile fără derularea ofertei publice pe piața secundară a valorilor mobiliare.

În cadrul verificării corectitudinii stabilirii prețului conform prevederilor art. 21 alin. (4)-(4³) din Lege, s-au constatat următoarele.

Prețul mediu ponderat, care de regulă se aplică conform art. 21 alin. (4) din Lege, nu putea fi determinat deoarece, conform statisticii bursiere în vigoare la data anterioară celei tranzacțiilor din 26.11.2012, numărul de valori mobiliare tranzacționate a fost mai mic de 0,5% din numărul total de valori mobiliare emise de CIA „ASITO” S.A.

Conform prevederilor art. 21 alin. (4¹) din Lege, dacă nici una din prevederile alin. (4) al aceluiași articol nu poate fi aplicată, atunci prețul oferit va fi determinat cu luarea în considerare a cel puțin două din următoarele criterii:

- a) prețul mediu ponderat de tranzacționare a acțiunilor în ultimele 12 luni anterioare datei anunțării ofertei;
- b) valoarea activelor nete ce revine la o acțiune conform ultimei situații financiare auditate a emitentului;
- c) valoarea estimativă a acțiunilor, determinată de către o companie de estimare a valorilor mobiliare și a activelor ce se referă la ele, neafiliată emitentului și ofertantului.

Prețul unei acțiuni emise de CIA „ASITO” S.A. conform

¹Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.183-185, art. 655

²Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 90-93, art. 399

³Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.1-4, art. 1

criteriului de la art. 21 alin. (4¹) lit. a) din Lege nu poate fi determinat deoarece în 12 luni anterioare datei tranzacțiilor la Bursa de Valori a Moldovei nu s-au tranzacționat cel puțin 0,5% din numărul total de valori mobiliare emise de CIA „ASITO” S.A. conform cerințelor art. 21 alin. (4²) lit. d) din Lege.

Prețul unei acțiuni emise de CIA „ASITO” S.A. conform criteriului de la art. 21 alin. (4¹) lit. b) din Lege nu este determinat în corespundere cu cerințele legislației, deoarece pentru determinarea acestuia au fost utilizate datele din bilanțul contabil intermediar din 13.11.2012, dar nu datele din raportul financiar pe anul 2011.

Astfel, conform datelor raportului financiar al CIA „ASITO” S.A. pe anul 2011, publicat în ziarul „Capital Market” nr. 12 din 28.03.2012, valoarea activelor nete ce revine la o acțiune constituie 49,62 lei, iar conform datelor din bilanțul contabil intermediar din 13.11.2012, nepublicat și neauditat, valoarea activelor nete ce revine la o acțiune constituie 10,43 lei.

Valoarea estimativă a acțiunilor emise de CIA „ASITO” S.A. conform criteriului prevăzut la art. 21 alin. (4¹) lit. c) din Lege a fost determinată de către Agenția de Rating și Estimare „Estimator -VM” S.A. și constituie 10,29 lei per acțiune.

Din datele prezentate de către brokerul BC „Victoriabank” S.A. se constată că prețul de tranzacționare este egal cu valoarea activelor nete ce revine la o acțiune conform bilanțului contabil intermediar întocmit de CIA „ASITO” S.A. la situația din 13.11.2012 și constituie 10,43 lei.

Ținând cont că, la determinarea prețului de tranzacționare, contrar prevederilor art. 21 alin. (4¹) lit. b) din Lege, au fost utilizate date neauditate din bilanțul contabil intermediar din 13.11.2012 și nu date din raportul financiar anual auditat al CIA „ASITO” S.A. pe anul 2011, prețul de 10,43 lei nu corespunde prevederilor art. 21 alin. (4)-(4³) din Lege.

Utilizarea datelor din bilanțul contabil intermediar la situația din 13.11.2012 contravine prevederilor legislației sus-menționate deoarece:

- bilanțul contabil intermediar nu este însoțit de un raport de audit care ar explica motivele reducerii activelor nete cu 182 251 665 lei;
- aplicarea ștampilei pe bilanțul contabil intermediar de către compania de audit „First Audit International” S.A. nu substituie raportul de audit;
- efectuarea auditului extraordinar (nu cel anual) de către compania de audit „First Audit International” S.A. nu a avut ca temei decizia organelor de conducere competente a CIA „ASITO” S.A.;
- bilanțul contabil intermediar nu reprezintă ultima situație financiară auditată a emitentului.

Din explicațiile prezentate de compania de audit „First Audit International” S.A. se confirmă faptul că la bilanțul contabil intermediar din 13.11.2012 nu a fost întocmit raport de audit, iar ștampila auditorului a fost aplicată la solicitarea acționarului majoritar al CIA „ASITO” S.A. – compania Windon & Flanders Limited, fără a se specifica cui i-a fost adresată solicitarea, companiei de audit „First Audit International” S.A. sau CIA „ASITO” S.A.

Din explicațiile prezentate de CIA „ASITO” S.A., de asemenea, se confirmă că aplicarea ștampilei companiei de audit „First Audit International” S.A. pe bilanțul intermediar din 13.11.2012 al companiei CIA „ASITO” S.A. a avut loc la solicitarea acționarului majoritar al CIA „ASITO” S.A. – compania Windon & Flanders Limited.

Astfel, contrar prevederilor art. 89 alin. (2) din Legea nr.

1134-XIII din 02.04.1997 „Privind societățile pe acțiuni”, conform căroră controlul de audit extraordinar se efectuează la cererea acționarilor care dețin cel puțin 10% din acțiunile cu drept de vot ale societății, la situația din 13.11.2012 la CIA „ASITO” S.A. nu a fost efectuat auditul în conformitate cu Legea nr. 61-XVI din 16.03.2007 „Privind activitatea de audit”⁴, iar de către organele de conducere competente ale CIA „ASITO” S.A. nu a fost aprobată decizia cu privire la efectuarea controlului de audit extraordinar.

De asemenea, în rezultatul inspecției în teren, conform materialelor prezentate de către CIA „ASITO” S.A., s-a constatat că, în pofida faptului că notificarea cu privire la survenirea cazului asigurat din partea companiei AVUS Italia S.R.L. (correspondent în soluționarea dosarelor de daune în sistemul internațional de asigurare „Carte Verde”) a parvenit numai la data de 09.11.2012, CIA „ASITO” S.A. conform notei contabile nr. 1455 din 08.11.2012 a majorat cuantumul rezervei de daune pentru cazul asigurat cu suma de 194 496 925 lei (echivalentul a 12 250 000 EUR) la data de 08.11.2012. Astfel, în conformitate cu extrasul din registrul daunelor declarate dar nesoluționate din 13.11.2012, rezerva de daune pentru dosarul de daune nr. AS-7038-I-11 a constituit suma de 199 269 439 lei.

Ulterior, prin notificarea din 16.11.2012 prezentată de către CIA „ASITO” S.A., AVUS Italia S.R.L. a informat CIA „ASITO” S.A. asupra erorii admise de către Biroul Național de Motoare din Italia, membru al Consiliului Birourilor Sistemului Internațional de Asigurări „Carte Verde”, la avizarea cuantumulului daunelor în baza dosarului nr. AS-7038-I-11, și, totodată, a infirmat necesitatea creării rezervei suplimentare în sumă de 12 250 000 EUR plus cheltuieli de reprezentare, precum și a solicitat confirmările de rigoare cu privire la acoperirea daunelor avizate în sumă de 2 000 EUR.

Conform notificării din 16.11.2012, CIA „ASITO” S.A. a diminuat rezerva de daune declarate dar nesoluționate de la 199 269 439 lei până la suma de 32 895,93 lei (echivalentul a 2 000 EUR), fapt confirmat prin extrasul din registrul daunelor declarate dar nesoluționate din 16.11.2012.

De asemenea, s-a constatat că, odată cu formarea rezervei de daune declarate dar nesoluționate în sumă de 12 250 000 EUR, CIA „ASITO” S.A. nu a înregistrat în evidența sa contabilă cota reasiguratorului pentru dauna dată, care în conformitate cu contractul de reasigurare urma să acopere suma de 12 000 000 EUR, astfel cum este reglementat prin pct.7 și pct.58 din Regulamentul privind rezervele tehnice de asigurare, aprobat prin Hotărârea C.N.P.F. nr. 1/5 din 11.01.2011⁵ (în continuare - Regulament).

În scopul confirmării veridicității informațiilor prezentate de către CIA „ASITO” S.A. în cadrul inspecției în teren, la data de 14.12.2012 C.N.P.F. a solicitat de la AVUS Italia S.R.L. și Biroul Național de Motoare din Italia (Ufficio Centrale Italiano) să se expună pe marginea materialelor prezentate de către CIA „ASITO” S.A. în partea ce ține de existența dosarului de daună nr. AS-7038-I-11, precum și necesitatea formării rezervei de daună declarate dar nesoluționate în sumă de 12 250 000 EUR plus cheltuielile de reprezentare.

Ulterior, la data de 31.01.2013, prin intermediul poștei electronice, AVUS Italia S.R.L. a confirmat existența dosarului de daune nr. AS-7038-I-11 și necesitatea formării rezervei de daună de doar 2000 EUR. Totodată, AVUS Italia S.R.L. a infirmat existența a careva notificări care ar fi justificat apariția necesității majorării rezervei de daună pentru dosarul vizat până la suma de 12 250 000 EUR plus cheltuielile de reprezentare.

În aceste circumstanțe, s-a constatat că rezerva de

⁴Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.72-75, art. 230

⁵Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.37-38, art. 205

daune în sumă de 12 250 000 EUR, precum și cheltuielile de reprezentare, invocată de către CIA „ASITO” S.A. pentru dosarul de daună nr. AS-7038-I-11, a fost formată în lipsa documentelor justificative, ceea ce contravine prevederilor pct. 25 din Regulament.

Mai mult, AVUS Italia S.R.L. a informat asupra faptului că notificările din 09.11.2012 și din 16.11.2012 prezentate de către CIA „ASITO” S.A. în cadrul inspecției în teren făceau parte din alt dosar de daune, și anume dosarul nr. AS-3047-I-11 instrumentat în baza unui alt accident rutier din 03.07.2011, neavând nici o legătură cu dosarul de daună în baza căruia a fost formată rezerva de 12 250 000 EUR, precum și cheltuielile de reprezentare, invocată de către CIA „ASITO” S.A. În confirmarea acestui fapt, AVUS Italia S.R.L. a menționat că notificările respective nu au fost imprimate pe blancheta acesteia.

De asemenea, Biroul Național de Motoare din Italia la data de 29.01.2013 a informat C.N.P.F. că nu a evaluat și nici nu a reevaluat cuantumul despăgubirii de asigurare pentru dosarul de daună vizat, precum și a negat participarea sa în procesul de avizare a acesteia.

Ținând cont de faptul că la data de 16.11.2012 CIA „ASITO” S.A. a diminuat rezerva de daune declarate dar nesoluționate de la 199 269 439 lei până la suma de 32 895,93 lei (echivalentul a 2 000 EUR), la data de 20.11.2012 prin scrisoarea sa nr. 01/1-85 din 20.11.2012 CIA „ASITO” S.A. comunică acționarului său majoritar – companiei Windon&Flanders Limited că „valoarea activelor nete ce revin la o acțiune constituie 10,43 lei per acțiune”.

Astfel, se impune concluzia că de către CIA „ASITO” S.A. și compania Windon & Flanders Limited au fost întreprinse mai multe acțiuni pentru micșorarea artificială a prețului unei acțiuni emise de CIA „ASITO” S.A.

Respectiv, prețul valorilor mobiliare emise de CIA „ASITO” S.A. în tranzacțiile din 26.11.2012 a fost format contrar prevederilor legislației, iar tranzacția a avut loc cu încălcarea prevederilor art. 60 alin. (1) lit. b) din Lege.

Conform art. 21 alin. (8²) lit. a), art. 60 alin. (1) din Lege, compania Windon & Flanders Limited urma să înstrăineze valorile mobiliare deținute în CIA „ASITO” S.A. doar prin oferta publică a valorilor mobiliare pe piața secundară, ceea ce nu a fost efectuat.

Totodată, conform prevederilor art. 65 alin. (2) lit. h)

din Lege, tranzacțiile cu implicarea insiderilor efectuate cu încălcarea prevederilor Legii se consideră ca manipulare pe piața valorilor mobiliare.

Având în vedere încălcările constatate, C.N.P.F. a înaintat în instanța de judecată cerere privind anularea tranzacțiilor din 26.11.2012 și 24.12.2012 cu valorile mobiliare emise de CIA „ASITO” S.A., precum și a remis Procuraturii Generale materialele privind formarea rezervei de asigurare de către CIA „ASITO” S.A.

În contextul celor expuse, în temeiul art. 1 alin. (1), art. 3, art. 8 lit. b), art. 9 alin. (1) lit. n) și lit. o), art. 20 alin. (1), art. 21 alin. (1), art. 22 alin. (1) și alin. (2), art. 25 alin. (2) din Legea nr. 192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare”⁶, art. 65 alin. (2) lit. h), art. 66 lit. g), art. 67 alin. (1) din Legea nr. 199-XIV din 18.11.1998 „Cu privire la piața valorilor mobiliare”,

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE HOTĂRĂȘTE:

1. Se califică ca manipulare pe piața valorilor mobiliare:

- acțiunile întreprinse de Compania Internațională de Asigurări „ASITO” S.A. și de insiderul acesteia – compania Windon & Flanders Limited pentru formarea prețului de 10,43 lei per acțiune;

- tranzacțiile bursiere cu valorile mobiliare emise de Compania Internațională de Asigurări „ASITO” S.A. din data de 26.11.2012 și 24.12.2012 cu implicarea insiderului Windon & Flanders Limited.

2. Bursa de Valori a Moldovei și participanții profesioniști la piața valorilor mobiliare nu vor lua în calcul prețul de 10,43 lei per acțiune și numărul acțiunilor tranzacționate la data de 26.11.2012 și 24.12.2012 la determinarea valorii de piață sau a ultimului preț al acțiunilor emise de Compania Internațională de Asigurări „ASITO” S.A.

3. Se remit spre examinare după competență Direcției investigare a fraudelor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne și Procuraturii Generale informația deținută de Comisia Națională a Pieței Financiare și materialele aferente tranzacțiilor menționate.

4. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Direcției generale supraveghere valori mobiliare, Direcției generale asistență juridică și Direcției generale supraveghere asigurări.

5. Prezenta hotărâre intră în vigoare din data publicării.

**VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE**

Nr. 7/17. Chișinău, 22 februarie 2013.

Artur GHERMAN

⁶Republicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS

Acte ale Inspectoratului Fiscal Principal de Stat**246 O R D I N**
privind modificarea Anexei nr.2
la Ordinul IFPS nr. 147 din 22.07.2003

În temeiul art.133 din Codul fiscal nr.1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, ediție specială), cu modificările și completările ulterioare,

O R D O N:

1. Se aprobă modificările și completările ce se operează
ȘEFUL ADJUNCT AL IFPS

Nr. 160. Chișinău, 15 februarie 2013.

în Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr.147 din 22.07.2003, conform anexei la prezentul ordin.

2. Prezentul ordin intră în vigoare din momentul adoptării.

3. Direcția juridică va asigura publicarea ordinului în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Andrian TIMOTIN

Anexă
la Ordinul Inspectoratului
Fiscal Principal de Stat
nr. 160 din 15 februarie 2013

MODIFICĂRILE ȘI COMPLETĂRILE
ce se operează în Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr.147 din 22.07.2003

1. Anexa nr. 2 va avea următorul conținut:

„Anexa nr.2 la Ordinul IFPS
nr.147 din 22 iulie 2003

Modul de completare a Calculului impozitului pe venit
al notarului public și al executorului judecătoresc

1. În poziția „**Inspectoratul Fiscal de Stat**” se indică denumirea organului fiscal teritorial unde se depune declarația.

2. În poziția „**Data prezentării**” se indică data prezentării Calculului impozitului pe venit al notarului public și a executorului judecătoresc.

3. În poziția „**Perioada fiscală**” se indică perioada fiscală pentru care se depune forma CNOTAR. Perioada fiscală se completează cu un cod, care are următoarea structură: P/NN/AAAA, unde P – codul perioadei fiscale, care obține valoarea L, NN – numărul de luni și obține valorile de la 01 până la 12, iar AAAA – anul. De exemplu, pentru luna iulie 2012, perioada fiscală se va indica L/07/2012.

4. În poziția „**Numele și prenumele notarului**” se indică numele și prenumele notarului sau al executorului judecătoresc.

5. În poziția „**Codul fiscal**” se indică Codul fiscal atribuit de organele fiscale în conformitate cu Codul fiscal.

6. În poziția „**Adresa**” se indică adresa biroului notarial sau adresa executorului judecătoresc, unde notarul public sau executorul judecătoresc își desfășoară activitatea profesională.

7. În poziția „**Codul localității (CUATM)**” se indică codul localității unde este înregistrat sediul central al notarului sau executorului judecătoresc.

8. Unitatea de măsură a indicatorilor reflectați în forma CNOTAR este leul moldovenesc, sumele urmînd să se reflecte în lei.

9. În rîndul 010 coloana 3 se indică suma venitului din sursele, stabilite prin Legea cu privire la notariat nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002, determinat conform evidenței notarului public și onorariile primite de executorul judecătoresc.

10. În rîndul 020 coloana 3 se indică suma rîndurilor 0201, 0202, 0203, 0204 și 0205.

11. În rîndul 0201 coloana 3 se indică cheltuieli aferente exercitării activității notariale și a executorului judecătoresc, precum și cheltuielile privind defalcările la Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (BASS) și alte plăți obligatorii efectuate în legătură cu practicarea activității notariale și a

executorului judecătoresc.

12. În rîndul 0202 coloana 3 se indică cheltuieli privind asigurarea tehnico-materiale a activității notariale și de executor judecătoresc.

13. În rîndul 0203 coloana 3 se indică cheltuieli de arendă a biroului notarial și biroului executorului judecătoresc.

14. În rîndul 0204 coloana 3 se indică cheltuieli privind întreținerea biroului notarial și biroului executorului judecătoresc.

15. În rîndul 0205 coloana 3 se indică plățile pentru serviciile personalului tehnic angajat.

16. În rîndul 030 coloana 3 se indică venitul impozabil sau pierdere obținută de către notarul public sau executorul judecătoresc în perioada fiscală de gestiune. Rezultatul (venit impozabil sau pierdere) se determină prin scăderea din suma venitului, reflectată la rîndul 010 al formei CNOTAR, a sumei cheltuielilor, indicate la rîndul 020 al formei CNOTAR. La obținerea venitului impozabil în rîndul 030 al formei CNOTAR se indică mărimea venitului impozabil, iar la determinarea pierderii, în rîndul 030 se reflectă mărimea pierderii pentru perioada gestionară cu semnul parantezelor “()”.

17. În rîndul 040 coloana 3 se indică suma scutirilor de care poate beneficia notarul public și executorul judecătoresc, determinată pentru perioada fiscală gestionară în mărimile prevăzute la art.33, 34 și 35 din Codul fiscal nr.1164-XIII din 24 aprilie 1997. În cazul cînd la rîndul 030 al formei CNOTAR sînt indicate pierderi sau suma venitului impozabil este mai mică decît suma scutirilor pentru perioada fiscală gestionară, atunci suma scutirilor neutilizate în perioada gestionară se va utiliza în perioada fiscală viitoare, urmînd a fi reflectată în forma CNOTAR prin sumarea sumei scutirilor neutilizată anterior cu suma scutirilor din perioada fiscală de gestiune (rîndul 040 al formei CNOTAR).

18. În rîndul 050 coloana 3 se indică venitul impozabil prin scăderea din venitul impozabil al perioadei de gestiune determinat la rîndul 030 al formei CNOTAR a sumei scutirilor indicată la rîndul 040 al formei CNOTAR.

19. În rîndul 060 coloana 3 se indică cota impozitului pe venit stabilită la alin.(2) art.69⁵ din Codul fiscal. Acest rînd se completează în cazul în care notarul public sau executorul judecătoresc obține venit impozabil la rîndul 040 al formei CNOTAR.

20. În rîndul 070 coloana 3 se indică suma impozitului pe venit determinată prin înmulțirea venitului impozabil din rîndul 050 al formei CNOTAR cu cota impozitului pe venit din rîndul 060 al formei CNOTAR. Acest rînd se completează în cazul în care notarul public sau executorul judecătoresc obține venit impozabil la rîndul 050 al formei CNOTAR pentru perioada gestionară.

21. În poziția „**Suma de control**” se indică suma din coloana 3 rîndul 070.

22. În poziția „**Semnătura notarului**” se aplică descriabilul semnătura notarului public sau executorului judecătoresc, care prezintă forma CNOTAR. Corectări și radieri

la completarea formei CNOTAR nu se admit.

23. Notarii publici și executorii judecătorești care, pe lângă venitul din activitatea profesională desfășurată, obțin și alte venituri impozabile, prezintă la finele anului fiscal Declarația persoanei fizice cu privire la impozitul pe venit pentru perioada de gestiune. În Declarație notarii publici și executorii judecătorești vor indica toate sursele de venit impozabile cu excepția celor aferente activității notariale sau de executor judecătoresc.

24. În cazul cînd pe parcursul anului de către notarul public sau executorul judecătoresc nu a fost utilizată totalmente suma scutirilor conform art.33, 34 și 35 din Codul fiscal, indicate la rîndul 040 al formei CNOTAR, atunci suma rămasă neutilizată a scutirii va fi reflectată la rîndul 2.1 al Declarației persoanei fizice cu privire la impozitul pe venit (forma CET).”

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

247 HOTĂRÎRE **privind tarifele la gazele naturale**

În conformitate cu art. 54 din Legea nr. 123-XVIII din 23.12.2009 cu privire la gazele naturale, care prevede pentru operatorii rețelilor de distribuție ce deservește peste 100 000 de consumatori finali separarea legală și funcțională a activității de distribuție de activitatea de furnizare a gazelor naturale la tarife reglementate, în scopul ajustării tarifului pentru serviciul de distribuție a gazelor naturale de către S.R.L. „Chișinău-gaz” la costurile reale aferente

utilizării eficiente a sistemului de distribuție, Consiliul de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

HOTĂRĂȘTE:

Articol unic. Se aprobă pentru anul 2013 tariful mediu pentru serviciul de distribuție a gazelor naturale, prestat de către S.R.L. „Chișinău-gaz”, în mărime de 385,45 lei/1000 m³ (fără TVA).

**DIRECTORUL GENERAL AL AGENȚIEI
NAȚIONALE PENTRU REGLEMENTARE
ÎN ENERGETICĂ**

Directori

Victor PARLICOV

**Leonid Belinschi
Mariana Botezatu
Marin Profir
Nicolae Raileanu**

Nr. 509. Chișinău, 27 februarie 2013.

Acte ale Băncii Naționale a Moldovei

248 HOTĂRÎRE **cu privire la modificarea unor acte normative** **ale Băncii Naționale a Moldovei**

În temeiul art. 5 lit. f), 11, 26 lit.c), 44 din Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 56 – 57, art.624), cu modificările și completările ulterioare, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei

HOTĂRĂȘTE:

1. În Regulamentul cu privire la cardurile bancare, aprobat prin Hotărîrea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.62 din 24 februarie 2005 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 36-38, art.124), cu modificările și completările ulterioare, înregistrat la Ministerul Justiției al Republicii Moldova cu nr.711 din 24 septembrie 2009, punctul 10, Anexa nr. 1 și Anexa nr. 2 se exclud.

2. În Regulamentul privind utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță, aprobat prin Hotărîrea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.376 din 15 decembrie 2005 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 1-4, art. 7), cu modificările ulterioare și

completările ulterioare, înregistrat la Ministerul Justiției al Republicii Moldova cu nr.757 din 4 iunie 2010, punctul 11 și Anexa nr. 1 se exclud.

3. Instrucțiunea cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate, aprobată prin Hotărîrea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.11 din 22 ianuarie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 47-48, art. 178), cu modificările și completările ulterioare, înregistrată la Ministerul Justiției al Republicii Moldova cu nr.654 din 21 februarie 2009, se modifică după cum urmează:

- a) la pct. 3 lit. d) se exclude;
- b) la pct. 10 textul „– d” se substituie cu textul „, c”;
- c) Anexa nr. 4 se exclude.

4. Ultimul Raport privind activitatea băncii în sistemele de plăți cu carduri bancare (codul formularului 05020/1) întocmit conform Anexei nr.1 a Regulamentului cu privire la cardurile bancare, aprobat prin Hotărîrea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.62 din 24

februarie 2005, precum și ultimul Raport privind utilizarea sistemelor de deservire bancară de la distanță (codul formularului 10001/1) întocmit conform Anexei nr.1 a Regulamentului privind utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.376 din 15 decembrie 2005, se vor prezenta pentru trimestrul I al anului 2013, cel târziu la data de 22 aprilie 2013. Ultimul

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
DE ADMINISTRAȚIE AL BĂNCII
NAȚIONALE A MOLDOVEI**

Nr. 19. Chișinău, 31 ianuarie 2013.

Raport privind transferurile internaționale ale persoanelor fizice (codul formularului 04095) întocmit conform Anexei nr.4 a Instrucțiunii cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate, aprobate prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.11 din 22 ianuarie 2009 se va prezenta pentru luna martie 2013, cel târziu la data de 10 aprilie 2013.

5. Prezenta hotărâre intră în vigoare la 1 aprilie 2013.

Dorin DRĂGUȚANU

249 HOTĂRÎRE

cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la operațiunile de piață deschisă ale Băncii Naționale a Moldovei cu valori mobiliare de stat

În temeiul articolelor 5 lit.a), 11, 15, 26 lit.a) și lit.c) și art.42 lit.a) din Legea nr.548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.56-57, art.624), cu modificările și completările ulterioare, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei

HOTĂRĂȘTE:

1. Regulamentul cu privire la operațiunile de piață deschisă ale Băncii Naționale a Moldovei cu valori mobiliare de stat nr.57, aprobat de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, proces-verbal nr.33 din 11 septembrie 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.62, art.103), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1) La punctul 1.1, cuvintele „monetar-creditoare” se substituie cu cuvântul „monetare”.

2) Punctul 1.5:

a) la alineatul unu, textul „cu termenul de la data tranzacției până la data scadenței nu mai mare de 180 zile” se substituie cu textul „care au fost emise public”;

b) la alineatul trei, textul „, iar data plății cupoanelor (în cazul obligațiunilor de stat) trebuie să fie ulterioară datei scadenței tranzacției REPO” se exclude;

c) se completează la sfârșit cu un alineat cu următorul cuprins:

„Obligațiunile de stat pentru care data plății dobânzii (cuponului) revine pe perioada tranzacției REPO sunt eligibile doar pentru operațiunile REPO de cumpărare. În acest caz Banca Națională, după primirea dobânzii de la Ministerul Finanțelor, în aceeași zi transferă dobânda respectivă băncilor participante la tranzacția REPO de cumpărare cu Banca Națională.”.

3) La punctul 1.10, textul „bănci și alte instituții financiare” se substituie cu textul „băncile licențiate”.

4) La punctul 2.8, ultimele trei alineate cu liniuță vor avea următorul cuprins:

„- Șeful-adjunct al direcției, șef al Secției operațiuni de piață deschisă

- Șeful-adjunct al Secției operațiuni de piață deschisă
- Șeful Secției înregistrări ale valorilor mobiliare”.

5) La punctul 3.9, sintagma „Regulamentului Băncii Naționale cu privire la sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare nr.9/08 din 02 februarie 1996” se substituie cu sintagma „Regulamentului cu privire la Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale nr.250 din 25 octombrie 2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.252-253, art.1547)”.

6) Anexa nr.1:

a) preambulul contractului va avea următorul cuprins:

„Banca Națională a Moldovei, reprezentată prin _____ și

(funcția, numele, prenumele)

banca _____,

(denumirea băncii)

reprezentată prin _____,

(funcția, numele, prenumele)

au încheiat prezentul contract în vederea următoarelor.”;

b) la sfârșitul contractului, datele de identificare ale părților vor avea următorul cuprins:

„Banca Națională a Moldovei
bd.Grigore Vieru nr. 1,
MD-2005, mun.Chișinău

Banca

(denumirea și adresa băncii)

(funcția)

(funcția)

(numele, prenumele, semnătura)

(numele, prenumele, semnătura)

L.S.”.

L.S.

7) La anexa nr.21, sintagma „Secția operațiuni de piață cu valori mobiliare” se substituie cu sintagma „Secția operațiuni de piață deschisă”.

2. Prezenta hotărâre intră în vigoare la 1 iunie 2013.

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
DE ADMINISTRAȚIE AL BĂNCII
NAȚIONALE A MOLDOVEI**

Nr. 28. Chișinău, 22 februarie 2013.

Dorin DRĂGUȚANU